

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YUNUS OĞUZ

KELİM-İ EYYÛB (BATBURUNZÂDE)'NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBİ KİŞİLİĞİ,
DİVAN'I (TENKİTLİ METİN- İNCELEME)

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YUNUS OĞUZ

KELİM-İ EYYÛB (BATBURUNZÂDE)'NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBİ KİŞİLİĞİ,
DİVAN'I (TENKİTLİ METİN- İNCELEME

Danışman

Prof. Dr. Şevkiye KAZAN NAS

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Yunus OĞUZ'un bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr Selami TURAN (imza)

Üye (Danışmanı) : Prof.Dr Şevkiye Kazan NAS (imza)

Üye : Doç.Dr. Furkan ÖZTÜRK (imza)

Tez	KELİM-İ EYYÛB (BATBURUNZÂDE)'NİN HAYATI, ESERLERİ,
Başlığı:	EDEBİ KİŞİLİĞİ, DİVAN'I (TENKİTLİ METİN- İNCELEME)

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 25/05/2021

Mezuniyet Tarihi : 14/07/2021

(İmza)

Prof. Dr. Suat Kolukırık

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “KELİM-İ EYYŪB (BATBURUNZÂDE)’NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, DİVAN’I (TENKİTLİ METİN- İNCELEME)” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Yunus OĞUZ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Yunus Oğuz
Öğrenci Numarası	20175242026
Enstitü Ana Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Şevkiye Kazan Nas
Tez Başlığı	KELİM-İ EYYÜB (BATBURUNZÂDE)'NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBİ KİŞİLİĞİ, DİVAN'I (TENKİTLİ METİN-İNCELEME)
Turnitin Ödev Numarası	1618694834

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 245 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 12/07/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 11'dir

alıntılar dahil % 11'dir

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

12/07/2021

(imzası)
Prof. Dr. Şevkiye Kazan NAS

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ÖN SÖZ	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KELİM-İ EYYÛB'ÜN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Kelîm-i Eyyûb'ün Hayatı	3
1.1.1. Adı ve Mahlası.....	3
1.1.2. Doğum Yeri ve Tarihi.....	3
1.1.3. Öğrenimi.....	4
1.1.4. Ailesi.....	4
1.1.5. Mesleği	5
1.1.6. Kişisel Özelliklerine Ait Diğer Bilgiler.....	5
1.1.7. Ölümü	6
1.2. Kelîm-i Eyyûb'ün Eserleri.....	7
1.2.1. Divanı	7
1.3. Kelîm-i Eyyûb'ün Edebî Kişiliği.....	7
1.3.1. Kaynaklara göre Kelîm-i Eyyûb'ün Edebî kişiliği.....	7
1.3.2. Poetikası.....	8
1.3.3. Kelîm-i Eyyûb'ün Etkilendiği Şairler.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

KELİM-İ EYYÛB DİVANI'NIN İNCELENMESİ

2.1. Şekil Özellikleri.....	12
2.1.1. Kaside	12
2.1.2. Musammatlar	12
2.1.2.1. Müseddes	12
2.1.2.2. Tahmis	12

2.1.2.3. Terkib-i Bend.....	13
2.1.3. Gazel.....	13
2.1.5. Rubai.....	13
2.1.6. Tarih.....	13
2.1.7. Müfredat	14
2.2. Kelîm-i Eyyûb Divanı'nın Dil ve Anlatım Özellikleri.....	14
2.2.1. Deyimler	15
2.2.2 İkillemeler.....	16
2.2.3. Vecizeler/Özdeyişler	16
2.3. Muhtevada Görülen Hususlar.....	17
2.3.1. Tasavvuf	17
2.3.2. Aşk-Âşık-Sevgili	18
2.3.3. Kozmik Unsurlar	21
2.3.4 Şahsiyetler	22
2.3.5. Ülkeler- Şehirler	27
2.3.6. Sosyal Hayat.....	29
2.3.6.1. Dinî Ay, Gün, Yıllar.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KELİM-İ EYYÛB DİVANI METNİNİN KURULUŞU

3.1. Nüshaların tanıtılması.....	31
3.2. Divanı'nın Nüsha Tasvifi	31
3.3. Metin Kuruluşunda İzlenen Yol	37
3.4. Çeviriyazı Alfabetesi	39
3.5. Metin.....	40
SONUÇ	230
KAYNAKÇA.....	232
ÖZGEÇMİŞ	234

KISALTMALAR LİSTESİ

C.	:	Cilt
G.	:	Gazel
K.	:	Kaside
H.	:	Hicri
M.	:	Miladi
A.	:	Ayasofya Nüshası
R.	:	Revan Nüshası
H.	:	Halet Efendi Nüshası
L.	:	Lala İsmail Nüshası
M.	:	Mihrişah Nüshası
Ü.	:	İstanbul Üniversitesi Nüshası
R.	:	Rübai
TB.	:	Terkîb-i Bend
Vb.	:	Ve benzeri
TDK.	:	Türk Dil Kurumu
TDV.	:	Türk Diyanet Vakfı
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
Ktb.	:	Kütüphanesi
Hzl.	:	Hazırlayan
Nu.	:	Numara

ÖZET

17. yüzyıl, Osmanlı Devleti için siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan sarsıntılıların oluşmaya başladığı bir dönemdir. Bu yüzyılda padişahların sayısındaki artış ve buna paralel olarak tahtta kalma sürelerindeki azalmayla birlikte merkezi otorite bozulmuştur. Savaşların daha uzun sürmesi ve çoğunun başarısızlıkla sonuçlanması, ekonominin bozulmasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti içindeki bu olumsuzluklara rağmen Türk divan şiiri ilerlemesini sürdürmüştür. Daha önce örnek aldığı İran şiiri bir gaye olmaktan çıkmış, Türk şiiri milli bir hüviyet kazanmıştır. Divan şiirinde, Klasik üslup, Sebk-i Hindî ve Hikemî üslûbun etkisiyle yenilikler olmuş, şiirin konusu genişlemiştir.

Kelîm-i Eyyûb, 17. yüzyılda İstanbul'da yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nde Solaklar zümresine mensup bir asker olarak görev yapmış ve buradan emekli olmuştur. Dönemin tezkirelerinde, hayatı ve sanatı hakkında çok az bilgi verilmiştir. Dönemin tezkirecilerinden Güfti, Teşrîfâtü's-Şu'arâ adlı tezkiresinde, şairliğini mizahi bir dille eleştirirken; Safâyî, Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr adlı tezkiresinde onu övmüştür. Şiirlerinde genellikle aşk konusu ön plandadır. Din ve tasavvuf konusu yok denecek kadar azdır. Gazellerinin makta beyitlerinde kendisini aşırı şekilde övmüş ve İran Edebiyatında Üstâd sayılan şairlerle kıyaslamıştır. Kelîm-i Eyyûb'un şiirlerini bir araya getirdiği Divanı dışında herhangi bir eserine rastlanmamıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Kelîm-i Eyyûb'un hayatı, edebî kişiliği ve eserleri, dönemin kaynaklarından ve yazdığı divanından yola çıkılarak oluşturulmuştur. İkinci bölüm, divanının şekil özellikleri ve incelenmesinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise çalışmamızda kullanılan nüshaların tanıtılması ve nüshaların karşılaştırılmasıyla oluşan tenkitli metnin sunuşu yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kelîm, Divan, Tenkit, İnceleme

SUMMARY

KELİM EYYUB (BATBURUN-ZADE) LIFE, LITERARY PERSONALITY, WORKS, DİVAN'S (CRITICAL TEXT-ANALYSIS)

The 17th century is a period when the Ottoman Empire started to experience political, social and economic upheavals. During this period, the central authority deteriorated with the increase in the number of sultans and the decrease in their stay on the throne. The longer duration of wars and the failure of most of them caused the economy to deteriorate. Despite these negativities in the Ottoman Empire, Turkish Literature continued to progress. Iranian poetry, which was previously exemplified, has ceased to be a goal, and Turkish poetry has gained a national identity. In Divan poetry, innovations were formed under the influence of classical style, Sebki-Hindi and Hikemi style, and the subject of the poem was expanded. Along with Nefi, radical changes were made in the form of Qasida, and Qasida was started with the fahriye section.

Kelîm-i Eyyûb lived in Istanbul in the 17th century. He served as a soldier from the Solaklar group in the Ottoman Empire and retired from there. Little information is given about his life and art in the biographies of the period. While Güfti criticizes his poetry with a humorous language; praised by Safâiyî. In his poems, the subject of love is generally at the forefront. The subject of religion and Sufism is almost nonexistent. He praised himself excessively in the maqta couplets of his ghazals and compared himself with poets who are considered masters in Iranian literature. No other work of Kelim was found, except for his divan, where he brought his poems together.

This study consists of three parts. In the first part, Kelim's life, literary personality and works are formed based on the sources of the period and the Divan he wrote. The second part consists of the structure of the Divan and the analysis of it. In the third part, there is the presentation of the criticized text that is formed by comparing the copies used in our study.

Keywords: Kelim, Divan, Criticism, Analysis

ÖNSÖZ

Kelîm-i Eyyûb 17. yüzyılda İstanbul’da yaşamış, Divan edebiyatı şairidir. Kaynaklarda hayatı ve edebî kişiliği hakkında çok az bilgi verilmiştir. Güfti’nin Teşrifatü’ş-şuara adlı tezkiresinde Kelîm’in sanatkârlığı mizahi bir dille eleştirilirken, Safâyî tezkiresinde ise şiirleri övülmüştür. Osmanlı askeri teşkilatı olan ‘Solaklar’ zümresine dâhil olup buradan emekli olmuştur. Kaynaklarda Batburun-zâde adında meşhur bir kardeşi olduğu yer almaktadır.

Kelîm-i Eyyûb’ün Divanı dışında başka bir eserine rastlanmamıştır. Divanı üzerine Ahmet Çelen tarafından 1994 yılında “Kelîm Hayatı, Eserleri ve Divanı’nın Tenkidli Metni” adlı yüksek lisans çalışması yapılmıştır.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Kelîm-i Eyyûb’ün Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ele alınmıştır. İkinci bölümde, Kelîm-i Eyyûb Divanı’nın şekil özellikleri ve Divanı’nın incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise altı nüshanın karşılaştırılması yapıp, Arap harfli metin çevriyazıya aktarılmıştır.

Tezimi kontrol edip, gerek okuma ve vezin gerekse de metnin kuruluşunda her türlü yardım ve desteklerinden dolayı başta danışmanım Sayın Prof. Dr. Şevkiye Kazan Nas’a ve ayrıca Divan’ın nüshalarını bulmam ve temin etmem konusunda, tezimle ilgili pek çok sorunun çözümünde yardımlarını esirgemeyen Sayın Arş. Gör. Büşra Çelik Vural’a, sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yunus OĞUZ

ANTALYA, 2021

GİRİŞ

17. yüzyıl hem siyasi ve sosyal hem de ekonomi açısından Osmanlı Devleti için çözümlenin başladığı dönemdir. Bu yüzyılda Osmanlı Devletini yöneten padişahların sayısı ve tahtta kalma süreleri göz önünde bulundurulduğunda, siyasi açıdan yaşanmaya başlanan istikrarsızlığın sebepleri daha iyi anlaşılacaktır. Savaşların daha uzun ve bazılarının yenilgiyle sonuçlanması ekonominin bozulmasına zemin hazırlamıştır. İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde isyanlar baş göstermiştir.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik sarsıntılara rağmen, Divan edebiyatı gelişmeye ve yükselmeye devam etmiştir. Belli bir geleneğe bağlı olarak ilerlemeye devam eden Osmanlı şiiri, 16. yüzyılda olgunluk düzeyini yakalamış ve klasikleşmiştir. Teknik, ahenk ve yapı yönünden 17. yüzyılda divan şiiri, bir önceki yüzyıla göre daha da gelişme göstermiş ve güzelleşmiştir. Daha önce örnek alınan İran şiiri artık bir gaye olmaktan çıkmış, Türk şiiri millî bir şahsiyet kazanmıştır¹.

Bu yüzyılda divan şiirinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle Nefî'nin kaside alanında yaptığı yenilikler dönemin diğer şairleri tarafından da benimsenmiştir. Ayrıca Sebki-Hindi akımının şiirde etkisini göstermeye başlamasıyla, şairlerin hayal dünyası gelişmiş, şiirlerdeki mana derinleşip güzelleşmiştir. Nâbî üslubu olarak bilinen Hâkimane üslup ve bir önceki asırda yaşayan Bakî'nin şiir tarzının devamı niteliğinde olan Klasik üslubun etkisiyle, Divan şiirinde birçok yenilik olmuştur.

Kelîm-i Eyyûb 17. yüzyılda yaşayıp, yazdığı şiirlerle dönemin tezkirelerinde kendine yer bulmuştur. Şiirlerini bir araya getirdiği Divanı'ndan başka bir eserine rastlanmamıştır. Güfti tezkiresinde, doğum yeri olarak İstanbul belirtilmesine rağmen; doğum tarihi ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ölüm tarihi olarak da kaynaklarda genel olarak 1098/1687 tarihi verilmiştir.

Çalışmamızın konusu olan ve Divan-ı Kelîm adlı eser üzerine daha önce 1950(?) yılında Ali Nihat Tarlan danışmanlığında, Remzi Kaygulu tarafından 'Divan-ı Kelim' adında lisans bitirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada divanda yer alan şiirlerin nazım şekillerinin ayrımı yapılmamış olup vezin göz ardı edilmiştir. Daha sonra 1994 yılında Ahmet Çelen tarafından "Kelîm Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni" adlı yüksek lisans çalışması yapılmıştır.

¹ Saraç, 2006: 55

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nı oluştururken daha önce yapılmış çalışmalardaki yanlışları/eksiklikleri düzeltmeye ve daha iyi bir metin oluşturmayı amaç edindik.

Bu çalışmamızda, Kelîm-i Eyyûb'ün Hayatı, Edebî kişiliği ve Eserleri hakkında bilgi verildikten sonra Kelîm-i Eyyûb Divanı'nın şekil özellikleri ve incelemesi yapıp tenkitli metin sunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KELİM-İ EYYÛB'ÜN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Kelîm-i Eyyûb'ün Hayatı

1.1.1. Adı ve Mahlası

17. yüzyılda İstanbul'da yaşamıştır. Tezkirelerde hayatı hakkında yeterince bilgi bulunmayan Kelîm-i Eyyûb'ün asıl adı kaynaklarda farklılık göstermiştir. Güftî'nin Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ adlı tezkiresinde Kelîm-i Eyyûbî², Rıza tezkiresinde Eyyûbî Eyyûb Çelebi³, Asım'ın Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr adlı tezkiresinde Kelîm Efendi⁴, Safayi'nin Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr adlı tezkiresinde Eyyûb⁵ ve İsmail Beliğ'in Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr adlı tezkiresinde ise Batburun-zâde Eyyûb Çelebi⁶ olarak geçmektedir.

Mahlası hakkında Rıza Tezkiresinde, “Maḥlaşın ‘alâ vezni’l-Fehîm Kelîm eylemişdür⁷” ifadesinden anlaşılacağı üzere Kelîm mahlasının şair Fehîm tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Sözlüklerde Kelîm kelimesinin anlamı: “kendisine söz söylenen, hitap olunan” olarak geçmektedir.

1.1.2. Doğum Yeri ve Tarihi

Kelîm-i Eyyûb'ün doğum yeri hakkında tezkirelerde çok az bilgiye rastlamaktayız. Güftî'nin Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ adlı tezkiresinde Kelîm'in doğum yerini İstanbul olarak belirtmiştir:

Yāvenüñ tāze-ṭarḥ-ı maḳbūli

Patburun-zāde-i Sitanbūli⁸

Kelîm-i Eyyûb'ün doğum tarihi ile ilgili dönemin tezkirelerinde veya başka bir kaynakta herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır.

² Yılmaz, 2019: 161-162

³ Zavotçu, 2009: 128

⁴ Coşkun, 2019: 111

⁵ Çapan, 2005: 509

⁶ Abdülkadiroğlu, 1999: 360-363

⁷ Zavotçu, 2009: 128

⁸ Yılmaz, 2019: 161-162

1.1.3. Öğrenimi

Kaynaklarda Kelîm-i Eyyûb'un öğrenimi hakkında Safâyî'nin Tezkiresi dışında bir bilgiye rastlamıyoruz. Safâyî'nin 'Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr' adlı tezkiresinde "Evâil-i hâlinde tahsil-i ma'ârif idüp"⁹ ifadesinden yola çıkarak, Kelîm'in bir tahsil hayatı olduğunu söyleyebiliriz.

1.1.4. Ailesi

Kelîm-i Eyyûb'un ailesi hakkında kaynaklarda çok az bilgiye rastlamaktayız. Safâyî'nin tezkiresinde yer alan 'Meşhur Batburunoğlu'nun karındaşıdır'¹⁰ ifadesinden, Kelîm-i Eyyûb'un o dönemde meşhur bir kardeşi olduğunu anlıyoruz. Hatta Güftî'nin Teşrifâtü'ş-Şu'arâ adlı tezkiresinde Batburun-zâde'nin Kelîm için kullanılan bir lakap haline geldiği söylenmiştir.

Yâvenüñ tâze-çarh-ı maqbûli

Patburun-zâde-i Sitanbûli

Kelîm-i Eyyûb'un kardeşi olduğunu düşündüğümüz Batburun-zâde Mehmed Efendi, 17. Yüzyılda İstanbul'da yaşamıştır. Kaynaklarda, Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen bir recm vakasını yüksek sesle eleştirdiği için, recm olayına onay veren ve eskiden arkadaşı olduğu dönemin Kazaskeri, Beyâzî-zâde Ahmed Efendi ile arası bozulmuştur. Batburun-zade Mehmed Efendi çalıştığı memuriyetteki arkadaşları tarafından dine küfür ettiği gerekçesiyle Kadı'ya şikâyet edilmiştir. Bu şikâyet sonucunda, Kazasker Beyâzî-zâde Ahmed Efendi tarafından idamına hüküm verilmiştir. Ölümü üzerine şair Yahya Nazîm, "Tevârih-i Muhtelifê" başlıklı ve H.1091/M.1680 tarihli şu tarih kıt'asını yazmıştır:

Batburun-zâde o pîr-i fânî
Başına olmuş idi âzâde

İtdiler töhmet-i ilhâd ana
Bir nice müfsid olup âmâde

Virmedi müfti-i devran fetva
Kimse râzı mı olur bî-dâde

Hüccet ile anı katl eylediler
Çok niza' oldu velî fetvâde

İtdiler keşt-i hayatın berbâd
Virdiler harmen-i 'ömrün bâde

⁹ Çapan, 2005: 509

¹⁰ Çapan, 2005: 509

Dem-i katlinde o pîrûn hakkâ
Merhamet geldi dil-i cellâde

Oldı şâhidlerinin ekseri katl
Karada kimi kimi deryade

Nîk ü bed eyledüğü zâhir olur
Herkesün bârgeh-i Mevlâde

‘Avf ide ma‘siyyetin Rabb-ı Gafûr
Rûhını şâd kıla ‘ukbâde

Güş idicek bu musîbet haberin
Kodı ahbâbımı vâveylâde

Rûhı pervâz idicek didi Nazîm
Bat‘ı uçurdu Beyâzî-zâde (H.1091/M.1680) ¹¹

Yahya Nazîm, yazdığı bu tarih kıt‘asında, Batburun-zâde Mehmed Efendi’nin haksız yere öldürüldüğün; onun aleyhinde haksız yere şahitlik yapanların da katledildiğini dile getirmiştir.

1.1.5. Mesleği

Mesleği hakkında İsmail Belîğ’in Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr adlı tezkiresinde “Evâyilinde şolâk zümresine dâhil¹²”, Sicilli Osmani’de “Solak emeklilerinden” ifadesinden yola çıkarak Kelîm’in, “Osmanlı askerî teşkilâtı içinde padişahın muhafızlığının yanında, bir nevi tören bölümü işlevini yerine getirmekte olan¹³” Solaklar zümresine dâhil olduğunu ve bu vazifeden emekli olduğunu öğreniyoruz.

1.1.6. Kişisel Özelliklerine Ait Diğer Bilgiler

Kelîm-i Eyyûb’ün özel hayatı ile ilgili kaynaklarda çok az bilgiye rastlamaktayız. Rıza, Tezkiresinde onun için ‘hüsniye nâm-dâr ve hayli gamze-kâr idi¹⁴.’ Diyerek, onun güzelliğiyle nam saldığını belirtmiştir.

¹¹ Gümüş, 2010: 1176-1184

¹² Abdülkadiroğlu, 1999: 360-363

¹³ ERTUĞ, 2009: 368-369

¹⁴ Zavotçu, 2009: 128

Güfti onun özellikle burnu ile dalga geçmektedir. Bunun sebebi gerçekten burnunun kötü olması mı ya da lakabı olan Batburun-zâde'nin kelime anlamı büyük burun olduğundan mı kaynaklı bilinmez şu beyti yazmıştır:

Ḳūh-ı ruhbāna vakt-i āsāyiş

Sāye-i burnı cāy-ı āsāyiş¹⁵

Safāyi, Tezkiresinde ise Kelîm'in Azra adında Yahudi bir kıza âşık olduğunu yazmıştır:

Rūh-ı 'Azrā-ya vāmıķ olalı ey dil cehūd oldum

Kelîm-i Ṭūr-ı 'ıŝķum Mūsī-i ķavm-ı Yehūd oldum¹⁶

Ancak aşkına engel olacak Davud adında biri olacak ki, Safāyī'nin Tezkiresinde şu beyit yazılıdır:

Gösterir gāhī yüzün gāhī nihān eyler o yār

Añlarum ki 'ıyd-ı vaşluñ şavm-ı Dāvudīsi var¹⁷

Safāyī ayrıca Kelîm'in ömrünün son döneminde de bir dilbere âşık olduğunu belirtmiştir:

Son nefesdür gelsün ol merhem tırāş-ı zaķm-ı dil

Naķd-ı cān virsem gerek āyine-i ruhsārına¹⁸

1.1.7. Ölümü

Kelîm-i Eyyûb'ün kesin bir ölüm tarihi yoktur. Kaynaklarda ölümü ile ilgili farklı tarihler verilmiştir. İsmail Beliğ'in Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr adlı tezkiresinde ölümü ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır: “ba‘dehu teķā‘üd idüp biñ seksen senesinde ārzū-yı tecellī-i cemāl ile ṭūr-ı beķāya ‘azm itdi¹⁹.” Ayrıca Kelîm-i Eyyûb'ün ölümü üzerine Himmet-zâde tarafından düşülen şu tarihe yer vermiştir:

“Kelîm'e Ṭūr-ı me‘vāda tecellī eyleye Bārī²⁰.” İfadesiyle Kelîm-i Eyyûb'ün H.1080/M.1670 öldüğünü yazmıştır.

Diğer kaynaklarda ise ölümü ile ilgili farklı tarihler yazılmıştır: Asım'ın Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr adlı tezkiresinde H.1089/M.1679²¹, Safayī'nin Nuhbetü'l-Âsâr Min

¹⁵ Yılmaz, 2019: 161-162

¹⁶ Çapan, 2005: 509

¹⁷ Çapan, 2005: 509

¹⁸ Çapan, 2005: 509

¹⁹ Abdülkadiroğlu, 1999: 360-364

²⁰ Abdülkadiroğlu, 1999: 360-364

²¹ Coşkun, 2019: 111

Fevâ'idi'l-Eş'âr adlı tezkiresinde H.1098/M.1687²², Sicill-i Osmanî'de H.1098/M.1687²³, Büyük Türk Klasikleri'nde H.1080/M.1670²⁴, Eski Türk Edebiyatı adlı eserde ise H.1098/M.1687²⁵ olarak Kelîm-i Eyyûb'un ölüm tarihi yazılmıştır.

1.2. Kelîm-i Eyyûb'un Eserleri

1.2.1. Divanı

Kelîm-i Eyyûb'un şiirlerini topladığı divanından başka kaynaklarda herhangi bir eserine rastlamamaktayız. Safâiyî'nin Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr adlı tezkiresinde “müretteb divân-ı belâgat-‘ünvânı vardır”²⁶ diyerek, tezkiresinde tertiplenmiş bir divanı olduğunu belirtmiştir. Divanı'nda 3 kaside, 3 terki-i bend, 1 müseddes, 3 tahmis, 18'i nakıs gazel olmak üzere 284 gazel, 13 rûbai, 8 tarih ve 64 müfred yer almaktadır.

1.3. Kelîm-i Eyyûb'un Edebî Kişiliği

1.3.1. Kaynaklara göre Kelîm-i Eyyûb'un Edebî kişiliği

Kelîm-i Eyyûb'un edebî kişiliği hakkında dönemin tezkirelerinde çok az bilgi yer almaktadır. Gufti yazdığı Teşrifâtü's-Şu'arâ adlı tezkiresinde Kelîm-i Eyyûb hakkında olumsuz eleştirilerde bulunmuştur. Kelîm-i Eyyûb için 'Rum diyarının eskimiş üslup ustası' tabirini kullanmıştır:

Rûmuñ üstâd-ı köhne-üslûbi

Biri dağı Kelîm-i Eyyûbî²⁷

Gufti, şu beyitte ise yeni tarzda şiirler yazdıkça burnunun büyüdüğünü ve burnunun büyüklüğünü tarif ederken ise 'bâr-ı girân-ı gāv-ı zemîn' diyerek, eski inanişe göre öküzün boynuzundaki dünyaya, mübalağalı bir şekilde benzetmiştir:

Olur itdükce fikr-i nev-âyîn

Burnı bâr-ı girân-ı gāv-ı zemîn²⁸

Gufti, bir başka beyitte Kelîm-i Eyyûb'u şairlerin zekât yiyicisi olarak nitelemektedir:

²² Çapan, 2005: 509

²³ Akbayır, 1996: 880

²⁴ Büyük Türk Klasikleri, 1987: 198

²⁵ İz, 1995: 384

²⁶ Çapan, 2005: 509

²⁷ Yılmaz, 2019: 161-162

²⁸ Yılmaz, 2019: 161-162

Şi'ri nazmuñ ğalaṭ-sitāresidür
Şu'arānuñ zekāt-ḥāvāresidür²⁹

Gufti'nin Kelīm'i ağır şekilde eleştirmesine karşın Safāyi, Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr adlı tezkiresinde “Şu'arā-yı 'aşruñ Kelīm-i tavr-ı ma'ārif-muciz beyānidur.” diyerek, onun şiirlerini beğendiği görmekteyiz. Ayrıca “Mezbūrün eş'arı laṭif ve ğuftarı nazīf³⁰” diyerek şiirlerindeki üslubunun güzel ve temiz olduğunu söylemiştir.

Anda bulmuşdur diyü Cemşid künc-i rāḥatı
Her nefes bir ğuşe-i meyḥāne meskendür baña

Mestānelerüñ eyleme ğayrı ele muḥtāc
Sākī bize de başuñ için luṭf-ı ayāğ it

1.3.2. Poetikası

Divan edebiyatı şairleri, şiir ve şairlikle ilgili düşüncelerini genellikle divanlarının dibace kısımlarında dile getirirler. Osmanlı sahasında 15. yüzyılda Ahmed Paşa ile başlayan dibace yazma geleneği asırlar boyunca devam etmiştir. Ancak bazı şairler, şiir ile ilgili düşüncelerini, müstakil bir dibace yerine yazdıkları şiirlerinin içinde bunu ifade etmişlerdir. Kelīm-i Eyyûb Divanı'nı incelediğimizde müstakil olarak yazdığı bir dibace bölümü yoktur. Ancak şiir ile ilgili düşüncelerini, yazdığı şiirlerde ben merkeziyetçi bir söyleyişle, kendi şairliği üzerinden ifade ettiğini görmekteyiz. Şiirlerini överken Divan edebiyatının İran sahasında üstâd kabul edilen şairlerden Selman, Hakanî, Firdevsî, Hassan, Kirmanî gibi şairlerin isimlerini zikretmiştir.

Şiir vadisinde kendisinden önce gelen hiçbir şairin onun gibi gösterişli ve güzel şiir yazmadığını iddia etmiştir:

Sür 'arşa-i ma'nāda Kelīmā ser-i rahşuñ
Kimse idemez saña bu vādide taḳaddüm (G.166/5)

Kelīm-i Eyyûb yazdığı gazellerinin özellikle makta beyitlerinde ve fahriye ile başladığı kasidesinde şairliğini beğendiğini ve bu sahada rakibinin olmadığını dile getirmektedir.

Kelīma sözlerüñ ğuş eyleyenler reşk ile dirler

²⁹ Yılmaz, 2019: 161-162

³⁰ Çapan, 2005: 509

Felek devr itse biñ yıl böyle bir şāhib-sūhan gelmez (G.99/5)

(Sözlerimi dinleyenler, bin yıl geçse de böyle söz sahibinin dünyaya gelmeyeceğini söylerler.)

Çalışarak güzel söz söylemede yanına kimsenin yaklaşmadığını ve söz söyleme becerisinde eşi ve benzerinin olmadığını söyleyerek, aslında şairin belirli bir eğitim sürecinden geçmesi gerektiğini ifade eder:

Hağ budur kim sözde kesb-i infirād itdüñ Kelīm

Var mı erbāb-ı hünerde saña bir akrān olur (G.41/5)

Kelīmā sihr iken i‘cāza vardı rütbe-i şî‘rūñ

Bulınmaz fenn-i ihyā-yı sūhanda şimdi akrānuñ (G.138/5)

Cevher gibi gönül açan kelamının kendini belli ettiğinden sözlerinin medhedilmeye gerek olmadığını söyleyerek, şairin sözlerinin güzel ve nazik olması gerektiğini ifade etmiştir:

Ben Kelīmā sözlerüm medh eylemek lāzım degül

Gösterür gevher-şifat kendin kelām-ı dil-pezīr (G.57/5)

Divan edebiyatı geleneğine uygun olarak şiir hem anlam hem de şekil açısından kusursuz olmalıdır. Şairlerin amacı bu kusursuzluğu yakalayarak özgün şiirler yazmaktır. Dinleyenlerin şiirlerini beğenmesi onlar için en önemli noktadır. Bunun için güzel söz söyleme hünerine sahip olmaları gerekmektedir. “Aferin sana, ey Manā âleminin hükümdarı olan zarif Kelīm, güzel şiir söyleyerek çağdaşlarını kışkandırdın” diyerek, şairliğini övmektedir:

Āferīn ey hüsrev-i ma‘nī Kelīm-i nüktedān

Rütbe-i eş‘āruñu maḥsūd-ı akrān eyledün (G.143/5)

1.3.3. Kelīm-i Eyyûb’ün Etkilendiği Şairler

Kaynaklarda Kelīm’in etkilediği ya da etkilendiği şairler ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ancak Divanı’nı incelediğimizde Kelīm ile aynı dönemde yaşamış olan şairlerin şiirlerine nazire ve tahmis yazdığını görmekteyiz. Fehīm-i Kadīm’in iki kasidesine nazire ve bir gazeline tahmis vardır. Ayrıca o denemde yaşamış olan Behçetī’nin de bir gazeline tahmis ve Bahâyî Efendi’ye yazmış olduğu bir mersiye vardır.

17.yüzyılda divan şiirinde özellikle kaside alanında önemli yenilikler oluşmuştur. “Önceki yüzyıllardaki nesīb-maksud-tegazzül-fahriye-du‘a sıralamasının bu yüzyılda etkisi bağlayıcılığı kalmamış, özellikle Nefī’nin etkisiyle kimi zaman şairler kasideye fahriyeyle

başlamıştır.³¹ Kelîm-i Eyyûb'un Divanı'nda bulunan üç kasidenin de Fahriye bölümüyle başlaması, 17. yüzyılda kaside alanındaki yeniliklerinden etkilendiğini göstermektedir.

Bunun dışında Kelîm'in, Nefî'nin şiirlerini okuduğu ve ondan etkilendiğini söyleyebiliriz.

Âferin ey rûzgâruñ şehsüvâr-ı safderi
Arşa as şimden geru tîg-ı süreyyâ cevheri (Nefî K.14/1)

Merhabâ ey rûzgâruñ duhter-i sa'd-ahteri
Çarh-ı bezmün âftâb-ı rûşenâ-yı güsteri (TB.3/1,1)

Aldıkça ele gamzeleri sâz-ı maḥabbet
Dünyâyı tutar nağme-i şehnâz-ı maḥabbet (Nefî G.24/1)³²

Cüş eyliyeli görmedi 'ummân-ı maḥabbet
Gönlüm gibi bir keştî-i tûfân-ı maḥabbet (G.22/1)

Kelîm-i Eyyûb'un Divanı'nı incelediğimizde Bakî, Fuzûlî, gibi bir önceki asırda yaşamış üstâd şairlerin de şiirlerini okuduğunu ve örnek aldığını söyleyebiliriz.

Âşiyân-ı murg-ı dil zülf-i perîşânındadır
Kande olsan ey perî gönlüm senin yanındadır (Fuzûlî G.90/1)³³

Kaḡı Yûsuf-şüretün zülf-i perîşânuñdadur
Kandedür güm-güşte dil bilmem kimün tanındadır (G.89/1)

Olurken rûz u şeb hem-sâye ol ruhsâr-ı zîbâya
Nedür zülf-i dil-âvîzün perîşân olmaga bâ'ış (Bâkî G.27/3)³⁴

Meger ol çeşm-i tâtâruñ uzatdı zulm elin zülfü

³¹ Aydemir, 2002: 133-168

³² Akkuş, 2018: 233

³³ Akyüz, 1990: 209

³⁴ Küçük, 1994: 117

Nedendür mülk-i dil tā böyle vīrān olmağa bā'is̄ (G.26/5)

Ayrıca 17. yüzyılda yaşamış Nâbî, Nâilî-i Kadîm gibi şairlerden de etkilendiğini söyleyebiliriz.

Umma ümmîd-i vefâ elbise-i fâhireden

Yok vefâ eyleyecek saña kefenden ğayrı (Nâbî G.847/4)³⁵

Kelîm ol şem' -i nâza dil verelden ben ğarîb oldum

Yanar yok bezm-i ğamda derdüme pervânenen ğayrı (G.255/4)

Virüp ser-rişte-i ğavgâdan Fayşal baht ü tãli'le

Ferâgat eyledük şemşîrden hancerden el çekdük (Nâbî G.448/6)³⁶

Ferâgat eyledüm bu mesti-i sahbâ-yı rãhatdan

Dil-i Cemşîde derd-i ser viren ğavgâdan el çekdüm (G.150/5)

'Âşıklarun hemîşe niyâzundan incinür

Ol nâzenîn-i 'işve ki nâzından incinür (Nâilî G.59/1)³⁷

Âh eyledükce zülf-i siyâhından incinür

Kâfir esîr-i zülfinüñ âhından incinür (G.75/1)

³⁵ Bilkan, 1993: 1075

³⁶ Bilkan, 1993: 805

³⁷ İpekten, 1990: 286

İKİNCİ BÖLÜM

KELİM-İ EYYÛB DİVANI'NIN İNCELENMESİ

2.1. Şekil Özellikleri

2.1.1. Kaside

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda toplam üç kaside yer almaktadır. Bu üç kaside de onunla aynı dönemde yaşamış Fehîm-i Kadîm'in kasidelerine yazılmış nazirelerdir. Kasidelerinde Fahriye bölümüyle başlaması ve bu kasidelerde kendisini aşırı şekilde övmesi, 17. Yüzyılda kaside alanındaki yeniliklerden bihaber olmadığını göstermektedir.

Nef'i'den etkilendiğini göstermektedir.

Birinci kaside “*Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün fe ‘ülün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Kaside-i Diger Der Nazire*” başlığı altında yazılan bu kaside 32 beyitten oluşmaktadır. İkinci kaside “*Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Nazîre-i Fehîm Der Gül-i Rüzgâr*” başlığı altındaki ikinci kaside 29 beyitten oluşmaktadır. Üçüncü kaside “*Fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Kaside-i Becce Der Nazire-i Merhûm Fehim*” başlığı altındaki üçüncü kaside, 13 beyitten oluşan kısa bir kasidedir.

2.1.2. Musammatlar

2.1.2.1. Müseddes

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda 1 tane müseddes bulunmaktadır. “*Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün*” kalıbıyla yazılan bu müseddes, 7 bendden oluşmaktadır.

2.1.2.2. Tahmis

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda 3 tane tahmis bulunmaktadır. Birinci tahmis “*Fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. 8 bendden oluşan bu tahminin kime yazıldığı belli değildir. İkinci tahmis “*Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Tahmîs-i Kelîm Ğazel-i Fâ ‘izî*” başlığı ile şair Fâizî'nin gazeline yazılmış bir tahmis olup, 5 bendden oluşmaktadır. Üçüncü tahmis “*Fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Tahmîs-i Kelîm Ğazel-i Behcetî*” başlığıyla Behcetî'nin gazeline yazılan bu tahmis, 5 bendden oluşmaktadır.

2.1.2.3. Terkib-i Bend

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda 3 tane terkib-i bend bulunmaktadır. Birinci terkib-i bend “*Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün*” kalıbıyla yazılmış olup 5 bend, 54 beyitten oluşmaktadır. İkinci terkib-i bend “*Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Merşiyeye-i Der Hakk-ı Bahāyi Efendi*” başlığı ile Bahāyî Efendi'nin ölümünden sonra yazılmış bir mersiye olan ikinci terkib-i bend 7 bend, 56 beyitten oluşmaktadır. Üçüncü terkib-i bend “*Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. “*Sakī-nāme*” başlığı altında yazılan bu terkib-i bend 6 bend, 57 beyitten meydana gelmiştir.

2.1.3. Gazel

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda “İbtidā-İ Ğazelliyāt” başlığı altında 284 gazel bulunmaktadır. Bunlardan 18 tanesi “*Nākış Ğazeller*” başlığı altında verilmiş ve tamamlanmamış gazellerden oluşmaktadır. Gazellerin kafiye düzeni Arap alfabesinin harf sırasına göre tertip edilmiş olup bütün harflerle gazel yazılmıştır. Gazeller aruzun 15 farklı kalıbıyla yazılmıştır.

Gazeller konu olarak genellikle beşeri aşkı andırmaktadır. Dini ve tasavvufi konuda yazmış olduğu gazeller yok denecek kadar azdır. Makta beyitlerinde kendisini aşırı şekilde övdüğü gazeller bulunmaktadır.

2.1.5. Rubai

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda 13 tane rubai bulunmaktadır. Rubailer, rubai vezinleri denilen aruz vezinleriyle yazılmıştır. Divandaki bu rubailer, aruzun “Ahreb” kalıbıyla yazılmıştır.

2.1.6. Tarih

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda 8 tane tarih bulunmaktadır. Bunlardan ilki Girit'in fethi için yazılmıştır. “*Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*” kalıbıyla ve “*Tārīh-i Girīd*” başlığıyla yazılan tarih, lafzen belirtilmiş olup H.1055/M.1645 tarihi verilmiştir. İkinci tarih Şeyhülislam Bahāyî Efendi'nin Anadolu'ya gelişi için yazılmıştır. “*Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*” kalıbıyla “*Tārīh-i Berāy-ı Şadr-ı Rūm-Şoden-i Bahāyi Efendi*” başlığı altında H.1054/M.1644 tarihi verilmiştir. Üçüncü ve dördüncü tarih ise o dönemde yaşamış Mahmud Efendi adında birinin ölümü için yazılmıştır. Üçüncü tarih lafzen ve ma‘nen belirtilmiştir. “*Fā‘ilātün fā‘ilātün*

fā'ilātün fā'ilün kalıbıyla “*Tārīh-i Berāy-ı İntikāl-i Maḥmūd Efendi*” başlığı altında yazılmıştır. Dördüncü tarih ise “*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*” kalıbıyla “*Tārīh-i Diger*” başlığı altında yazılmış olup H.1050/M.1640 tarihi verilmiştir. Beşinci tarih Osmanlı Devlet idaresinde sadrazamlık görevinde bulunmuş Turuncu Ahmed Paşa'nın ölümü üzerine yazılmıştır. “*Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fā'lün*” kalıbıyla yazılmış olup H.1063/ M.1053 tarihi verilmiştir. Altıncı ve yedinci tarih Berber Hüseyin Paşa'nın ölümü üzerine yazılmıştır. Altıncı tarih “*Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*” kalıbıyla “*Tārīh-i Berāy-ı İntikāl-i Berber Hüseyin Pāşā*” başlığı altında yazılmıştır. Yedinci tarih ise “*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*” kalıbıyla yazılmış olup “*Tārīh-i Diger*” başlığı altında H.1049/M.1639 tarihi verilmiştir. Sekizinci tarih Ebu Said Efendi'nin ölümü üzerine yazılmıştır. “*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*” kalıbıyla “*Tārīh-i Berāy-ı İntikāl-i Bü's-Sā'īd Efendi*” başlığı altında H.1081/M.1071 tarihi verilmiştir.

2.1.7. Müfredat

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nda ‘müfredât’ başlığı altında 64 tane müfred yer almaktadır.

2.2. Kelîm-i Eyyûb Divanı'nın Dil ve Anlatım Özellikleri

Kelîm-i Eyyûb yazdığı şiirlerde akıcı bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde halk dilinde yer alan çok sayıda deyim yer vermiştir. Bunun yanında çok sayıda Türkçe kelime ve tamlama kullanmıştır.

Bir daḥī şenlik yüzüñ görmek ne mümkindür Kelîm (G.17/5)

Küyuñda varup her gice āh eylemedüm

Yollarda taḥassürle nigāh eylemedüm

Ey serv-i revān nedür bu ser-keşlikler

Dil virdüm ise saña günāh eylemedüm (R.6)

Aruzu başarılı bir şekilde kullanan Kelîm-i Eyyûb, kafiye ve redife önem vermiş, genellikle tam ve zengin kafiye kullanmıştır.

Ey dil nice bir ḥançer-i cānāna bakarsuñ

Yolında ğaraż ölmek ise yā ne bakarsuñ (G.145/1)

Mısra başlarında yer alan ve mısra başı kafiyesi/ön kafiye denilen ses tekrarlarının bir benzeri de, aynı anlamda ve görevde tekrarlanan kelimelerde görüyoruz. Bu düzenli kelime tekrarları tekrar, nida ve istifham gibi söz sanatları içinde değerlendirilmiştir.³⁸ Aşağıdaki şiirde

³⁸ Aydemir ve Çelik, 2008: 197

kafiye olarak kullanılan ‘nice bir’ kelimesi, mısranın başında da ön kafiye olarak tekrarlanarak tekrar sanatı yapılmıştır.

Nice bir girye kılam çeşm-i siyeh-mestûn için

Nice bir hasta gönül olmıya rāhat **nice bir** (G.79/2)

Nice bir derd-i gam-ı reşk ile bī-tāb olayum

Nice bir zümre-i ağıār ile ülfet **nice bir** (G.79/3)

Arapça, Farsça kelime ve terkiplerin de Kelūm-i Eyyūb tarafından başarılı şekilde kullanıldığını görmekteyiz:

Ḥālūn olsun her nefesde leyse fī delkī sivāh (G.240/4)

Duḡter-i rez pertev-endāz-ı ‘izār-ı āteşin (TB.3/ II.2)

2.2.1. Deyimler

Sözlüklerde, “İfade gücünü arttırmak için bir araya getirilen ve genellikle gerçek anlamları dışında bir anlam kazanarak kalıplaşan kelime öbeği, tabir, ıstılah” şeklinde tarif edilir. İskender Pala: “İki ya da daha fazla kelimedenden meydana gelen ve kelimelerin öz anlamları dışında yeni bir anlam ifade eden söz gruplarına deyim denilir” şeklinde ifade eder ve “Eskiler buna tabir derlerdi” diye ilave eder³⁹. Kelīm-i Eyyūb, divanında çok sayıda deyime yer vermiştir.

Divanında yer alan bazı deyimler şunlardır:

Aklını Almak: (G.194/4)

Ayak Çekmek: (G.160/7)

Bir İçim Su: (T.2/ IV)

Can Vermek: (G.14/5)

El Açmak: (TB.2/ VII)

El Çekmek: (TR.3/1)

El Uzatmak: (G.232/2)

Gönül Vermek: (R.6)

Göz Açmak: (G.226/1)

Harap etmek: (G.25/5)

³⁹ Yazıcı, 2003: 31

- Kemale Ermek: (G.5/3)
 Rahat Eylemek: (G.255/1)
 Yüz Çevirmek: (G.45/7)
 Yüz Sürmek: (G.33/3)
 Yüz Vermek: (G.200/2)

2.2.2 İkilemeler

İkileme, Türkçede, anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanmasını, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılmasını ifade eden bir terimdir. İkilemeler, şiirde ahengi sağlamakla kalmaz; ayrıca, anlamın pekiştirilerek etkili bir biçimde sunulmasına yardım eder.⁴⁰ Kelim-i Eyyüb Divanı'nda yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır:

- Mestdür mestdür** ol cām-ı mey-i 'işve be-dest (G.25/1)
 Göñül efkār-ı pīç-ā-pīç-i zülf-i dil-rübādan gec
 O hālka hālka sünbül şanduguñ mār-ı belādan gec (G.27/1)
Laħza laħza gönüm ol zülf-i 'anbersā gelür (G.59/1)
 Bu bir rāh-ı 'acebdür kim **giden gelmez giden gelmez** (G.99/1)
 Ey çarh-ı cefā-cū **neler itdün neler itdün** (G.139/4)
 İder bī-hūde dil kūyın gezer **dīvāne dīvāne**
 O tıfl-ı 'işveger bakmaz geçer **bī-gāne bī-gāne** (G.225/1)

2.2.3. Vecizeler/Özdeyişler

Vecize ya da Türkçe karşılığı olan özdeyiş, "söyleyeni belli olan, kısa fakat geniş mana ifade eden özlü söz" şeklinde tarif edilir. Arapçada Vecize'nin yanında Hikmet kelimesi de kullanılır. Hikmet, "Engin ve kapsamlı düşünce, anlayış, özlü söz"⁴¹ anlamlarına gelmektedir. Kelim-i Eyyüb Divanı'nda bizim tespit edebildiğimiz bazı vecizeler/özdeyişler şunlardır:

- Bir nefes 'ömr için olma felegüñ memnūnı (G.28/4)
 (Bir nefeslik ömür için dünyanın cazibesine kapılma)

⁴⁰ Macit, 2016:44

⁴¹ Yazıcı, 2003: 28

Ġubār-i ḥaṭṭ-ı nev-ḥīzi niḳāb-ı ḥāl-i yār eyler

Felek bir fitne pinhān eylese biñ āşkār eyler (G.67/1)

(Felek, yerden yeni kalkmış tozu sevgilinin örtüsü yapar, bir fitneyi gizlese bin tanesini aşikâr eyler)

Ölmege ‘āşık olan minnet-i ‘illet mi çeker

Devr-i çeşmüñde helāk olmağa minnet mi çeker (G.90/1)

(Ölmeğe âşık olan, illetin minnetini mi çeker, gözyaşı döktüğü zaman helāk olmaya minnet mi çeker)

Ġamın şehler çeker devrüñ temāşāsın gedā eyler

Gedāsı şāh-ı ‘ālem ‘ālemüñ şāhı gedā ancak (G.131/2)

(Devrin gamını padişahlar çeker, dilenciler izler; dilencisi âlemin padişahı, âlemin padişahı dilencidir ancak)

Ne devlet kırtarur dest-i ecelden cānı ne kuvvet (G.183/4)

(Ecelin elinden ne devlet kırtarır ne de başka bir kuvvet)

Şāh olsa kişi ‘aklı eger var ise serde

Ḥoşnüd olamaz ‘ömr-i felāket güzerinden (G.188/6)

(Akli eğer başında ise padişah da olsa kişi, memnun olamaz dert dolu ömrün geçmesinden)

2.3. Muhtevada Görülen Hususlar

2.3.1. Tasavvuf

Divan şiirinde işlenen ana konulardan biri de tasavvuftur. İçinde barındığı terimler, kavram, imge ve mistik dünyası ile divan şairlerinin şiirlerini beslemektedir. Kelīm-i Eyyüb Divanı’nda tevhid, zahid, rind, va‘iz, halik, ‘akl-ı kül gibi tasavvufî kavramlar yer almaktadır.

“Allah varken başkasına el açma, dünya ehlilerine selam vermendeki gayen nedir” diyerek, allaktan başka sığınacak liman olmadığını dile getirir.

Ġayra el açma Kelīm-āsā dururken ḥālīküñ

Ehl-i dünyādan nedür ‘arz-ı temennādan ğaraż (G.126/5)

“Halin her nefeste derviş hırkası giymiş arslan gibi olsun ki tevhidin yıkıcı ateşiyle yok olmayı gör” diyerek, allahın birliğine inanılması gerektiğini söyler.

Hālũñ olsun her nefesde leyse fi-delķ-i sivāh

Ola gör maḥv-ı tecellī aḥker-i tevḥīd ile (G.240/4)

Aşağıdaki beyitlerde Kelīm-i Eyyûb, divan edebiyatında sıkça görülen rind-zahid çatışmasına değinerek, rindane bir üslupla zahidleri ve vaizleri eleştirmiştir.

Dilinde sübḥa vü seccāde zāhidũñ bilmez

Huṣũl-i ķurbe olur naķş bu riyā māni‘ (G.129/2)

Katı din inançlarından dolayı zahidler ve vaizler, divan edebiyatı şairleri tarafından sıkça eleştirilirler. Cehennem korkusundan dolayı ibadet ettikleri için karşıdaki insanları da cehennem azabıyla korkutmaya çalışırlar. Şair bu beyitte bizi cehennem ile korkutamayacağını dile getirmiştir. Ayrıca bu beyitte şair, Hz. Musa ile Hz. Hızır’ın Samandağı’ndaki buluşmasına telmihte bulunur. Bilindiği üzere Hz. Musa Samandağı’nda gerçekleşen bu buluşmada asasını unuttur. Geri dönüp asasını almak istediğinde ise asanın yeşerip ağaca döndüğünü görür. Şair cehennemin, asanın ağaca dönerken etrafa saçtığı parlaklıktan ibaret olduğunu dile getirmiştir.

Vā‘iz bizi sen dūzaḥ ile ķorķudamazsuñ

Bir lem‘adur ol Ṭür-ı maḥabbet şecerinden (G.188/5)

Mestāne gice dāmenũñi ķekdüñ elümden

Zāhid bu riyā ḥırka-i peşmīneden eyler (G.71/4)

2.3.2. Aşk-Âşık-Sevgili

Divan edebiyatında en çok işlenen konuların başında aşk konusu gelmektedir. “Divan şiirinin teşrifatınca aşk şair için dışında kalınamaz, mutlaka benimsenmesi ve terennüm edilmesi mecburi bir duygudur. Şairin aşk duygusunu şiirine mihver yapması, kendini muhakkak âşık pozisyonunda göstermesi bu edebiyatın uyulması şart olan âdâbındandır⁴².”

⁴² Akün, 1994: 389-427

Aşağıdaki beyitlerde divan edebiyatı geleneğine uygun olarak sevgili, aşığa beklediği ilgiyi göstermez. Âşık, sevgilinin bulunduğu muhitte gezmesine rağmen; sevgili ona bir yabancı gibi davranarak yüzüne bakmadan yanından geçer:

İder bî-hûde dil kûyın gezer dîvâne
O tıfl-ı ‘işveger bakmaz geçer bî-gâne bî-gâne (225/1)

Düşdi dil bir tıfl-ı şūhuñ kākül-i tarrārına
Merḥamet kılmaz aşılta ‘âşık-ı ğam-ḥ’ārına (G.224/1)

Efgān ki su’āl eylemedük ḥālını bir dem
Yoķ merḥametüñ hiç dil-i rāḥat ne pezīre (G.221/4)

Sevgiliden umduğu ilgiyi bulamayan âşık, dertlenir ve gam çektiğini söyler. Ancak gelen bu derde razıdır:

Bîsütün-ı derdde Ferhāt-ı rāḥat düşmenüm
Tîşe-i ğam re’s-i zaḥm-ı dilde merhemdür baña (G.2/3)

Şād olur dil gelse her bir demde yüz biñ ğam baña
Nağme-i bezm-i şafādan yek gelür mâtem baña (G.4/1)

Sevgili nazlıdır. Cefa gösterip adeta onu süründürmektedir. Sevgilinin ona yaptığını kâfirlerin esirlerine yapmadığını söylemektedir.

Sen nigāh itmezsin ey şūḥ-ı cefā göster baña
Raḥm ider derdüñle ḥālüm seyr iden kâfir baña (G.9/1)

Diller ne çeker zülf-i girih-gîrūñ elinden
Kâfir daḥî itmez bu kadar cevri esīre (G.221/3)

Kendisine ilgi göstermeyen sevgili, âşığın düşman olarak gördüğü bigânelere (rakiplere) ilgi gösterir:

Ġark-ābe-i baḥr-ı ‘aşka düşmen
Bî-gâneye yār u âşnāsın (TB.1/ IV-2)

Dil nice olmaz Kelīm āzürde kim ol māh olsa

Âşnâ bî-gâne hem bî-gânelerle âşnâ (G.8/5)

Âşık sevgilinin kendisine cefa göstermesine ve düştüğü bu duruma adeta isyan eder. “Yeter aylak aylak peşinde koşturduğun artık yüzünü göster, bakışlarınla iltifat et bu aşığa”.

Diyerek, sevgiliden ilgi beklemektedir:

Yeter küyuñde püyân eyledüñ âvâre âvâre

Yüzüñ göster nigâh-ı iltifât it ‘âşık-ı zâre (G.223/1)

“Göstereceksen gönlüme yüzünü ölmeden göster yoksa hasta, son nefeste ne yapsın yüzü”.

Gösterürseñ ölmeden göster dile ol sîneyi

Yoḥsa ḥasta şoñ nefesde n’eylesün âyineyi (G.253/1)

Beklediği ilgiyi göremeyen âşık sevgilinin kendisine çektiği bu ıztırlara yeter diyerek adeta isyan etmiştir:

Göñülde dâğ-ı âteşüñ ey pür füsün yeter

Olsun teğâfulüñle ciğer ğarḳ-ı ḥün yeter

Öldür teraḥḥüm eyle beni tâ-be-key ölem

Cellâd-ı kahr-ı çeşmüñ elinden zebün yeter (R.10)

Küyuñda varup her gice âh eylemedüm

Yollarda taḥassürle nigâh eylemedüm

Ey serv-i revân nedür bu ser-keşlikler

Dil virdüm ise saña günâh eylemedüm (R.6)

Ancak yine de âşık muradına ermez ve o gözleri hileci olan sevgiliden kurtulmanın çaresini adeta ölmekte arar:

Çâre teslîm itmedür cânı Kelîmâ çeşmine

Ḳurtuluş yoḳ ol gözü mekkârdan şimden gerü (G.213/5)

Âşık çektiği du dertlerle şehitlik mertebesine ulaştığını dile getirerek, sonsuz savaşın gamından kefensiz gitmediğini ifade eder:

Şehîd-i küçe-i ‘aşḳum muḥat-ı şu‘le-i dâğum

Bu rezm-âbâd-ı gamdan şanma maḥrûm-ı kefen gitdüm (G.178/3)

Bilindiği gibi Ferhad ile Şirin hikâyesinde Ferhad, aşkı için dağları delerken, Şirin'in ölüm haberini alır. Bu haberden sonra elindeki külünkü havaya atmış ve yere düşen külünkün kendisine saplanması sonucu hayatını kaybetmiştir. Kelîm de, Ferhad gibi dağları delerek zahmet çekmediğini, ancak Aşk şehidi olup ebedi hayatı bulduğunu söyler:

Ben hayât-ı cāvidān buldum şehīd-i ‘aşk olup
Kūh-kenveş olmazum ālūd-ı zaḥm-ı tīşeden (G.209/2)

Onu öldürüp şehid eden ise sevgilinin bakışlarıdır.

Ne müjgāndur ne ebrū kıtīlüm tīg-i nigāhuñdur
Şehīd-i zaḥm-ı kahr-ı çeşmūñüm tīr ü kemān bilmem (G.160/5)

2.3.3. Kozmik Unsurlar

İnsanoğlu, tabiatı gereği ulaşamadığı şeylere ilgi duymuş ona ulaşmaya çalışmıştır. Divan şairleri de, insanoğlunun ulaşamadığı, kendisinden daha güçlü gördüğü ve hayranlık duyduğu bu kozmik unsurlara merak salarak şiirlerinde yer vermişlerdir. Kelîm-i Eyyûb de Divan'ında, asman, felek, kamer, zühre, aftab, kevkebe, hürşīd gibi kozmik unsurlara yer vermiştir.

Zühre, elinde çeng olan bir çalgıcı olarak divan şiirinde tasvir edilmektedir. Asman ise gökyüzü demektir. Bu beyitte şair sevgilinin halini gökteki eğlence meclisinde Zühre'nin çalgı eşliğinde dans edenlere benzetmiştir:

Sende bu hālet nedür her lāḥzada raḥsān ider
Āsmānda şevk-i bezmūñ Zühre-i rāmişgeri (TB.1/ I/3)

Yed-i beyza, Hz. Musa'nın Fir'avuna karşı mucize olarak ışıklı görünen parlak eli, en beyaz el anlamına gelmektedir. Şair bu beyitte, feleğin kalbinin aynasını yed-i beyza ile silse bile kendisindeki bu kederli halin geçmeyeceğini dile getirmiştir:

Yed-i beyzā ile silse **felek** āyine-i ḳalbüm
Degül hālet ḳabūl-i incilā kerd-i kedüretten (K.1/5)

Şair bu beyitte, sevgilinin gönül alan saçlarının misk kokusundan onu mahrum ettiği için feleğe sitem etmektedir:

İdüp maḥrūm būy-ı müşk-i zūlf-i dil-sitānından
Felek şerm itmedūñ ‘uşşāḳınuñ āh-ı fiğānından (M. 1/ IV)

Şair bu beyitte ise sevgiliden ayrılma nedeni olarak ne okuldaki hoca korkusu ne de mekteb; beni ayıran karanlık bahtımın yıldızıdır. Diyerek, kevkebe sitem etmiştir:

Ne bīm-i h'ācedür ey tıfl-ı nev-bāve ne mektebdür

Beni mehcūr iden senden bu baht-ı tūre **kevkebdür** (G.76/1)

Şair bu beyitte ise kozmik unsur olarak hem Hurşid hem de Kamer'i bir arada kullanmıştır.

Gözler kamaşur olmasa bir lahza niķābı

Ādem baķamaz ol yüzi **hūrşide ķamerde** (G.237/2)

2.3.4 Şahsiyetler

2.3.4.1. Şairler

Kelīm-i Eyyūb'un' divanında özellikle İran sahasında üstad olarak kabul edilen şairlerin isimleri geçmektedir. Selman, Hakanī, Firdevsī, Hassan, Kirmanī gibi şairlerin isimleri geçmektedir.

Şair Kelīm-i Eyyūb, Selman-ı Saveci gibi sözde mucizeler yarattığını ve herkesi kışkandıracak büyümlü sözler söylediğini belirtmektedir. 14. yüzyılda yaşamış Selman-ı Saveci (ö.H.778/M.1376) , Divan edebiyatında üstad kabul edilen İranlı şairlerdendir.

Kelīm-i mu'cize-perdāz-ı da'vi-i hezzüm

Sūhanda reşk-i füsūn-i zahīr-i **Selmānum** (G.186/3)

Şair bir başka beyitinde Rum diyarının parlak güneşi olduğunu ve sözlerinin güzelliğinden dolayı Acem şairi Hassan'ın (ö.H.585/M.1190) bile kendisine imrendiğini söylemektedir. Şair kendisini peygamber şairi olarak bilinen Hasan'a benzetmekte ve Hassan-ı Acem olarak nitelemektedir.

Bu ṭab' ile ben revnaķ-ı Rūmum ki Kelīmā

Dād-ı sūhanum ğıbṭa-i **Hassān-ı** 'Acemdür (G.86/6)

Şair bir diğere beyitte ise 6. yüzyılda Gence'de yaşamış olan Hakani'den sonra hüner ülkesinin taht ve külâhının sahibi olarak kendisini görür.

Hakāni-i ma'nī ki odur şimdi Kelīmā

Mülk-i hünerüñ şāhib-i evreng ü külāhı (G.263/7)

Bilindiği üzere Firdevsî (ö.H.410/M.1020), İran'ın milli destanı Şehnâme'nin yazarıdır. Firdevs kelimesi cennet bahçesi; gılman kelimesi ise köleler anlamına gelmektedir. Şair bu beyitte Firdevs sözcüğü ile hem cennet bahçesi hem de şair Firdevsî'yi kasederek kinâye yapmıştır.

Vā'izüñ medh itdügi ğılmān-ı **Firdevs** olmasun
Şāki-i muğ-beçe-i āfet-ħırām-ı meykede (G.241/3)

Şair, Acem şairi Kirmani'nin, yazdığı güzel şiirlerini görseydi söyleyiş güzelliğinin kıskançlık okları ile yüreğinin yaralanacağını söyleyerek, Kirmani'nin bile kendisini kıskanacağını ifade eder.

Olurdı sīne-çāk tīg-i reşk-i ħüsn-i ta'bīre
Göreydi nüŝa-i eş'ārumı ħ'ācūy-ı **Kirmānī** (G.260/8)

Şair bu beyitte Hallac-ı Mansur'un darağacına gidişinden bahsederek; saçlarının üstündeki darağacını görüp bir sır öğrendiğini ve zavallı Mansur'un canının ölmesini özlediğini ifade etmiştir.

Görüp o dār-ı ser-i zülf-i keşf-i rāz eylerin
Helāk-ı cānını özler ğarīb-i **Manşūrum** (G.171/2)

2.3.4.2. Dinî Şahsiyetler

Kelīm-i Eyyûb Divanı'nda, peygamber efendimiz Hz. Muhammed başta olmak üzere, Hz. İsa, Hz. Musa, Hz. Nuh, Hz. Süleyman Hz. Eyyüb Hz. Yakup, Hz. Yusuf gibi peygamberlerin isimleri geçmektedir. Hz. Ömer, Hz. Osman gibi Halife ve İbn-i Edhem Bayezid ve Danyal gibi dini şahsiyetlerin isimleri şu şekilde geçmektedir:

Şair, Hz. Muhammed'i Mustafa (çok arınmış) ismi ile anarak ceza gününde bizlere yani müslümanlara yardımcı olmasını dilemektedir.

İsterüz rüz-ı cezāda mağfiret kılsun Ĥudā
Ĥāline her dem mu'in olsun cenāb-ı **Muštāfā** (TB.2/ VII/6)

Şair bu beyitte dört halifeden Hz. Ömer ve Hz. Osman'a birlikte yer vermiştir. Bilindiği üzere Hz. Ömer çok adaletli oluşuyla bilinmektedir. Hz. Osman ise yumuşak yapısı ve merhametli kişiliğiyle bilinmektedir.

Güfte-i mīzān-ı inşāf içre hem-ķadr-i ‘**Ömer**
Rütbe-i ħilm-i hayāda şani-i ‘**Osman** idi (TB.2/ II/5)

Bu beyitte ise Divan edebiyatında tufan ile birlikte anılan Hz. Nuh yer almaktadır.
Tennür-i çāk-ı sīnemden olaydı ābı ger zāhir
Çıkardı çarĥa **Nūḥuñ** şüphesiz keştī-yi tūfānı (G.261/5)

Şair, sevgilinin dudaklarını Hz. İsa’nın dudakları ile insanları diriltme mucizesine benzeterek; aşıkların, sevgilinin dudaklarına dokunmak için can attığını söylemektedir.

Cān virür ölmege mānend-i Kelīm ‘aşık olan
Böyle bir āfet-i ‘**İsī**-lebe kurbān olıcaķ (G.132/4)

Divan edebiyatında Hz. Süleyman, tahtı ve tacı ile anılmaktadır. Hz. Süleyman’ın bir diğer özelliği ise rüzgāra hükmetmesidir. Kelīm-i Eyyūb bu beyitlerde hem taht ve tacına hemde onun rüzgāra hükmetmesine değinmiştir.

Reşķümüz taht-ı **Süleymān** olsa da yokdur Kelīm
Dil o mesned kim ola zor ile bir bād istemez (G.98/6)

Rüzgār eyler anuñ taht-ı vücūdın ber-bād
Kişi evreng-i sa‘ādetde **Süleymān** olsa (G.231/4)

Luţf iderseñ dile bir mesken-i rāḥat nazar it
Mālik-i tāk-ı Cem ü taht-ı **Süleymān** itme (G.233/3)

Müneccim ve kâhinlerin peygamberi olarak bilinen Danyal peygamber, divan şiirinde ilmi hikmet, rüya ve ölümsüzlüğün çaresi olarak yer alır. Bu beyitte de şair, halk arasında Kur’an falı veya Danyal falı olarak bilinen fallarından ve kitabından bahsetmiştir.

Dirilmiş cā-be-cā ḥāl ol ruḥ-i ferḥunde fāl üzre
Dökilmiş noķtadur güyā kitāb-ı **Dānyāl** üzre (G.242/1)

Geçirdiği ağır hastalık ve bu ağır hastalıktan karşısında gösterdiği sabırla bilinen Hz. Eyüb, Divan şiirinde bu sabırlı kişiliğiyle yer almaktadır. Bu beyitte şair, sevgilinin kendisine yaptığı musibetler karşısında Eyüb peygamberin bile sabır edemeyeceğini söylemektedir.

Görse belki birine şabr idemezdi **Eyyüb**

Bu muşibetleri kim dildedür enbân itdüh (Tah.1/-IV-)

Hüznün ve sabrın peygamberi olarak bilinen Hz. Yakup, oğlu Hz. Yusuf'a olan özleminden dolayı gözleri kör olmuştur. Mısır'da hükümdar olan Hz. Yusuf babasının bu durumunu öğrenmiş, öğrendikten sonra ona gömleğini göndermiştir. Hz. Yakup, Hz. Yusuf'un kokusunu taşıyan bu gömleği gözlerine sürdükten sonra gözleri açılmıştır. Bu beyitte şair, sevgilinin kendisine yaptıklarından sonra Mısır'dan Hz. Yusuf'un misk kokulu gömleği gelse bile Hz. Yakup gibi gönlünün ferahlanmayacağını ifade etmiştir.

Açılmaz dide-i **Ya'kübü** gönüm gelse biñ kerre

Şabā pür müşg-i pīrāhen 'azīz-i Mısr-ı Behcetden (K.2/4)

2.3.4.3 Mitolojik Şahsiyetler

Hemen hemen bütün sanatlar için mitoloji vazgeçilmez bir kaynaktır. Divan edebiyatında özellikle İran mitolojisinin önemli bir yeri vardır. Ayrıca İran mitolojisi dışında Türk mitolojisi, Eski Mısır, Yunan ve Arap mitolojisi gibi birçok halkın mitolojisi divan edebiyatı şairleri tarafından şiirlerde kullanılmıştır.

Kelîm-i Eyyüb Divanı'nda da mitolojik şahsiyetler önemli ölçüde yer tutar. Bu efsaneleşmiş şahsiyetler bazen telmih bazende mazmun veya diğer sanatlar aracılığıyla divanında yer alır. Şarabın mucidi olarak bilinen Cem kadehi ile Rüstem kahramanlıkları ile Hülâgü zalimliğiyle İskender aynasıyla Kelîm-i Eyyüb'ün şiirlerinde yer almaktadır. Diğer mitolojik şahsiyetler ise kendilerine has özellikleriyle anılmaktadır.

Bu beyitte Divan şiirinde resim sanatındaki yeteneği ile bilinen Bihzâd yer almaktadır.

Dil Kelîmâ himmet-i mahdūmınuñ manzûrıdır

Sözlerüh muhtâc-ı zîb-i naqş-ı **Bihzâd** eylemez (G.105/8)

Bu beyitte İskender, dünyayı gösteren aynası ile yer almaktadır. Şair, İskender'in dünyayı gösteren aynasından görmediği âlemi kendisinin kadehin içinde gördüğünü ifade etmektedir.

Sikender görmedi āyine-i ‘ālem-nümāsında

Ol ‘ālemler ki zāhid biz derūn-ı cāmdan gördük (G.141/2)

Eflatun, Divan şiirinde akıl ve zekânın sembolü olarak yer almaktadır.

Felātūn olsa bir dāhī edīb-i ‘aqla hayr itmez

Virenler murğ-ı gönlin dest-i eṭfāl-i debistāna (G.228/4)

Moğol hükümdarı Cengiz Han’ın torunu olan Hülâgü, Divan şiirinde zalimliğin, acımasızlığın ve kötü niyetin simgesi olarak anılmaktadır.

Müsaḥḥar eyledin maşırık-zemīn-i kişver-i cāmı

Hülāgüveş çeküp şemşir-i qahrı çeşm-i fettānuñ (G.138/2)

Bu beyitte kahramanlıkları ile bilinen Huşeng, Keykavus, Nirem ve Rüstem yer almaktadır. Şair bu beyitte, ölüm vakti geldiğinde hiçbir kuvvetin engel olamayacağını ifade etmiştir.

Ne devlet kırtarur dest-i ecelden cānı ne kuvvet

Ḳani **Huşeng** ü **Keykāvus** ü **Nirem** qahramān **Rüstem** (G.183/4)

Cemşid, Divan şiirinde tahtı, tacı ve şarabın mucidi olarak yer almaktadır. Bu beyitte şair, Cemşid’in mutluluğu şarabta bulunduğunu ve kendisi için her an, her yerin meyhane olduğunu söylemektedir.

Anda bulmuşdur diyü **Cemşid** künc-i rāḥatı

Her nefes bir gūşe-i meyḥāne meskendür baña (G.1/2)

Bir nefes bulmaktadır ḥūn-ı cigerle reng-i rū

Reşk-i yāḳūtı fūrūg-i sāğar-ı **Cemdür** gönül (G.146/2)

2.3.4.4. Hikâye Kahramanları

Divan şiirinde Arap kaynaklı aşk hikâyesi Leyla ile Mecnun, İran kaynaklı Ferhad ile Şirin ve konusunu Kur’an’dan alan Yusuf ile Züleyha gibi pek çok hikâye kahramanı şairler tarafından başarılı bir şekilde kullanılmaktadır. Kelîm, divanında da geleneğe bağlı kalınarak bu hikâye kahramanları yer almaktadır.

Şair, kendisini Mecnun'a benzeterek Leyla gelse de artık durgunluğa erişemeyeceğini, gamın kendisine şahitlik ettiğini ifade etmiştir.

Ben o **Mecnūnum** ki **Leylā** gelse de bulmam sūkūn

Māye-i ārām-ı hātır şāhid-i ğamdur baña (G.2/4)

Bir başka beyitte ise şair, feleğin boş yere bizden ümid beklediğini ve artık ne Mecnun'dan ne de Leyla'dan vefa beklediğini söyler.

Hemān bizden felek bī-hūde ümmīd-i niyāz eyler

Ne **Mecnūnuz** ne **Leylādan** temennā-yı vefāmuz var (G.46/3)

Kendisini Ferhad'a benzeten şair, Ferhad gibi sevgilinin aşkından incindiğini söylemektedir.

N'ola şeb-dīz-i āhum girse çarha yār-ı şīrīni

O **Ferhādum** ki cūş-i eşk-i gül-günından incinmiş (G.116/2)

Bu şiirde ise ümitsizlik içinde ölsem de bu derd içinde varlık göstermeyeceğini, Hz. Yakup gibi zamanı geçmiş aşk için çaba sarf edemeyeceğini, Züleyha'ya gibi düşkün olamayacağını ve Yusuf gibi görünsede gözüne artık sevgiliden bir istekten bulunmayacağını ifade etmiştir.

Hırmān ile ölsem veremem derde vücūd

Ya'kūb-şıfat şarf idemem eşk-i dem-ālūd

Mānend-i **Züleyhā** yine āşüftesi olmam

Yūsuf da görinse gözüme şāhid-i maķşūd (R.9)

2.3.5. Ülkeler- Şehirler

Divan edebiyatında bazı ülke ve şehir adları anılmaktadır. Rum, Acem, Hind, Habeş, Mısır, Çin gibi ülkeler; Mekke, Medine ve Kudüs gibi kutsal kabul edilen şehirlerinin yanı sıra Halep, Bağdat, Şam, Kenan, İstanbul, Semerkant gibi birçok şehir şairlerin şiirlerinde yer almaktadır.

Kelīm-i Eyyūb Divanı'nda da ülke ve şehirler şöyle yer almaktadır:

Divan edebiyatında Kenan şehri Hz. Yakup'un doğduğu, Hz. Yusuf'un kuyuya atıldığı şehir olması ve İsrailoğullarının yaşadığı bölge olmasından dolayı sıkça yer almaktadır. Bugün Filistin'de bir şehirdir. Divan şiirinde mäh-ı Ken‘ân ifadesiyle Hz. Yusuf kastedilmiştir.

Liḥāf-ı goncedeki çāk mäh-ı **Ken‘ānuñ**

Bağınca ḥātıruma köhne dāsītānī gelür (G.60/6)

Divan şiirinde Magrib, batıdaki ülkeler için kullanılan bir yer bölge ismidir. Şair bu beyitte kıyamet eğer kopacaksa Magrib'den kopacağını ve dirilidikten sonra ancak sevgilinin ateş saçan saçlarına yüz süreceğini ifade etmiştir.

Ger kıyām itseñ virür zülfüñden ol rü-şu‘leler

Mihr dirler kim kıyāmet kopsa **Mağribden** toğar (G.93/1)

Bu beyitte Acem ismi ile İran bölgesi ve İranlılar kastedilmiş, Rum ismi de bugünkü Anadolu bölgesi için kullanılmıştır. Şair bu beyitte güzel sözle büyülemenin İran ülkesinde kaldığını ve o güzelliği Anadolu'ya kendisinin getirdiğini ifade etmiştir.

Teshīr-i sūḥan ḳalmış idi mülk-i ‘**Acemde**

Ol revnaḳı i‘cāz ile ben **Rūma** getürdüm (G.169/4)

Farsça'da Şam, akşam ve karanlık anlamına gelmektedir. Divan edebiyatında ise Şam, sevgilinin saçlarını ifade etmek için kullanılır.

Çekerdi ḥaşre dek ḥalk-ı zemāne

Belā-yı zūlmet-i **Şām-ı** siyāhı (K.1/23)

Bu beyitte sevgilinin beni ve saçları için Hind kelimesi kullanılmıştır. Hind ismi uğursuzluğun simgesidir. Şair, sevgilinin saçlarının fitnesi halkı perişan ettiğini, âlemin gönlünde o Hindli'den hayli vahşet olduğunu söylemiştir.

Perişan itdi ḥalkı fitne-i zülf-i siyekāruñ

O **Hindūdan** dil-i ‘ālemde şimdi ḥayli vahşet var (G.63/3)

Habeş ismi ile bugünkü Habeşistan kastedilmiştir. Halkı siyah olduğu için Divan edebiyatında sevgilinin benine benzetilmiştir. Ayrıca Habeş, sultan, asker ve köle olarak da

Divan Edebiyatında yer almaktadır. Bu beyitte şair, ceyš-i Habeş ifadesi ile Habeşli askerleri kastedmiştir.

İder ceyš-i **Habeş** çok fitneler ıķād ayak basmış
Meded ser ĥadd-i ĥüsn-i dil-rübāya yād ayak başmış (G.117/1)

Ka‘be, müslümanlar için kutsal kabul edilen bir yerdir. Divan edebiyatında Ka‘be, sevgilinin bulunduğu mekândır. Şair bu beyitte sevgilini olduğu yeri Ka‘be’ye benzetmiştir. “O ‘āşıkdan ki kārı Ka‘be-i kuyuñ tavāfidur” ifadesiyle, sevgilinin etrafında gezen aşığı tasvir etmiştir.

Ĥazer kıł nālîşinden kaçma ey şayd-ı ĥarem-cilve
O ‘āşıkdan ki kārı **Ka‘be**-i kuyuñ tavāfidur (G.45/2)

2.3.6. Sosyal Hayat

2.3.6.1. Dinî Ay, Gün, Yıllar

Kelîm-i Eyyûb, divanında sosyal hayata ait dinî ay ve günlerden söz etmiştir. Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı ve Hz. İsa’nın çarmıha gerildiği vb. dini ay ve günleri şiirlerinde işlemiştir.

Şair bu beyitte Kurban Bayramı’nın gelişini tasvir ederek, salın ey sevgili! Şarap iç bizimle, kadehi kaldırarak şarab içmenin zamanıdır. Diyerek, Kurban Bayramı’nın gelişini üzerine duyduğu sevinci dile getirmiştir.

Salın ey māh-ı nev mey iç bizümle **‘ıyd-i adĥādur**
Dem-i reftār-ı sâğardur zemān-ı nūş-ı şahbādur (G.36/1)

‘ıyd-i adĥādur gelen ey meh şafā eyyāmıdur
Çık şalın gel bezme kim ‘ayş itmenüñ hengāmıdur (G.39/1)

Bir başka beyitte ise, Ramazan Bayramı’ndan söz etmiştir. Ramazan Ayı müslümanlar için kutsal kabul edilen, oruç ibadetinin yerine getirildiği bir aydır. Müslümanlar bu ayda içki içmemeye özen göstermektedirler. Şair bu beyitte, Ramazan Bayramı’nın gelişini eğlence ehline müjde vererek, artık zaman içki içmenin zamanı olduğunu söylemiştir.

‘Ayş ehline şad müjde ki **‘ıyd-ı Ramazāndur**
Devr-i ķadeĥ-i devlet-i Cemşīd-i bütāndur (G.35/1)

Bir diğer beyitte, Hz. İsa'nın armığa gerildiği günden bahsetmiştir. "Gel ey sevgili! Sende şarap kadehini eline al, ünkü bugün İsa'nın der-dest edildiği gündür." diyerek, Hz. İsa'nın armığa gerilmesinden duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir.

Gel ey büt al ele sen de mey-i cām-ı mücellāyı

Felekde sāęar-ı neyyīr bu gün **der-dest-i 'İsādur** (G.36/3)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KELİM-İ EYYÛB DİVANI METNİNİN KURULUŞU

3.1. Nüshaların tanıtılması

Kelîm-i Eyyûb Divanı'nın yurt içi ve yurt dışında toplamda 13 nüshası tespit edilmiştir.

Bu nüshalar şunlardır:

1. Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Kitaplığı TY Nu: 3961
2. Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Kitaplığı TY Nu: 677
3. Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Kitaplığı TY Nu: 718
4. Süleymaniye Kütüphanesi Mihrişah Kitaplığı TY Nu: 372
5. Süleymaniye Kütüphanesi Ali Emiri Kitaplığı TY Nu: 616/10
6. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Köşkü Kitaplığı Nu: 772
7. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Bağdat Köşkü Kitaplığı Nu: 161
8. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 5577
9. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 2908
10. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 5562/5
11. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 796
12. Milli Kütüphane Milli Yazmalar Nu: Yz. A 2312/1
13. Princeton Üniversitesi Türkçe Yazmaları Nu: Garrett Collection Yahuda Series

Ottoman Turkish 2021 Y

3.2. Divanı'nın Nüsha Tasvifi

a. Ayasofya Nüshası

Bulunduğu yer: Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Kitaplığı TY Nu: 3961

Müstensihi: Muhammed Emin b. Yahya

İstinsah tarihi: H.1115/M.1703

İlk beyit: Kelîm-i nükte-perdâzum ki oldum

Sühanda mazhar-ı luğf-ı ilâhî

Son beyit: Ser virmege ol mâh-ı gül-endâma baqarlar

Qurbân olur 'âşıkları bayrâma baqarlar

Varak sayısı : 68

Varaktaki satır sayısı: 17

Yazı türü: Talik

Tenkidli metinde kısaltması: A.

b. Revan Nüshası

Bulunduğu yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Köşkü Kitaplığı Nu: 772

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

İlk beyit: Merhabā ey rūzgāruñ duḡter-i sa‘d-aḡteri

Çarḡ-ı bezmüñ āftāb-ı rūšenā-yı güsteri

Son beyit: Ser virmege ol māh-ı gül-endāma baḡarlar

Ḳurbān olur ‘āşıḡları bayrāma baḡarlar

Varak sayısı: 60

Varaktaki satır sayısı: 19

Yazı türü: Talik

Tenkidli metinde kısaltması: R.

c. Halet Efendi Nüshası

Bulunduğu yer: Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Kitaplığı TY Nu: 677

Müstensih: Abdullah el-Baḡdadi

İstinsah tarihi H.1198/ M.1783

İlk beyit: Sen nigāh itmezsin ey şūḡ-ı cefā göster baña

Raḡm ider derdüñle ḡālüm seyr iden kāfir baña

Son beyit: Ser virmege ol māh-ı gül-endāma baḡarlar

Ḳurbān olur ‘āşıḡları bayrāma baḡarlar

Varak sayısı: 61

Varaktaki satır sayısı: 17

Yazı türü: Talik

Tenkidli metinde kısaltması: H.

d. Lala İsmail Nüshası

Bulunduğu yer: Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Kitaplığı TY Nu: 718

Müstensih: Dede Yusuf

İstinsah tarihi: Belli değildir.

İlk beyit: Seḡeri eyler idüm ḡarf-ı ḡaremḡāh-ı ḡurūş

Cām-ı vaḥdet be-kef iḥrām-ı ‘ibādet berdūş

Son beyit: Saña āşüfte olursa n’ola baḫduḫca Kelīm

Māh-ı āyine-i nūr-ı tecellā sensin

Varak sayısı: 25

Varaktaki satır sayısı: 31

Yazı türü: Nasih

Tenkidli metinde kısaltması: L.

e. Mihrişah Nüshası

Bulunduğu yer: Süleymaniye Kütüphanesi Mihrişah Kitaplığı TY Nu: 372

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

İlk beyit: Kelīm-i nükte-perdāzum ki oldum

Süḫanda mazhar-ı luṭf-ı ilāhī

Son beyit: Başlasa hicr ile ger şīve vü nāze nighüñ

Çomaz üftādeleri ‘arz-ı niyāze nighüñ

Varak sayısı: 41

Varaktaki satır sayısı: 25

Yazı türü: Talik

Tenkidli metinde kısaltması: M.

f. Üniversite Nüshası

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 5577

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

İlk beyit: Merḫabā ey rüzgāruñ duḫter-i sa‘d-aḫteri

Çarḫ-ı bezmüñ āftāb-ı rüşenā-yı güsteri

Son beyit: Ser virmege ol māh-ı gül-endāma baḫarlar

Çurbān olur ‘āşıkları bayrāma baḫarlar

Varak sayısı: 57

Varaktaki satır sayısı: 21

Yazı türü: Talik

Tenkidli metinde kısaltması: Ü.

g. Nadir Eserler Nüshası

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 2908

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

İlk beyit: Kelīm-i nükte-perdāzum ki oldum

Sūhanda mazhar-ı luṭf-ı ilāhī

Son beyit: Başlasa hicr ile ger şīve vü nāze nighūñ

Ḳomaz üftādeleri ‘arz-ı niyāze nighūñ

Varak sayısı: 54

Varaktaki satır sayısı: 19

Yazı türü: Nesih

h. Milli Kütüphane Nüshası

Bulunduğu yer: Milli Kütüphane Milli Yazmalar Nu: Yz. A 2312/1

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

İlk beyit: İtmiş ezelde ol ki seni āşnā baña

Ḳılmıṣ beni ğarīḳ-i yem-i ibtilā saña

Son beyit: Āh idüp didi Kelīm-i ḥasta-dil tārīḫini

Ola rāḥatca gül-i āl-i Muḥammed Muşṭafa

Varak sayısı: 39

Varaktaki satır sayısı: 21

Yazı türü: Talik

i. Ali Emiri Nüshası

Bulunduğu yer: Süleymaniye Kütüphanesi Ali Emiri Kitaplığı TY Nu: 616/10

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

Varak sayısı: 7

Varaktaki satır sayısı: 17

Yazı türü: Talik

J. Bağdat Köşkü Nüshası

Bulunduğu yer: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Bağdat Köşkü Kitaplığı Nu: 161

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

Varak sayısı: 49

Varaktaki satır sayısı: 23

Yazı türü: Talik

k. Princeton Üniversitesi Nüshası

Bulunduğu yer: Princeton Üniversitesi Türkçe Yazmaları Nu: Garrett Collection Yahuda Series

Ottoman Turkish 2021 Y

Müstensihi: -

İstinsah tarihi: -

Varak sayısı: -

Varaktaki satır sayısı: -

Yazı türü: -

l. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 2908 Nüshası

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 796

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

Varak sayısı: 88

Varaktaki satır sayısı: 17

Yazı türü: Talik

m. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 5562/5 Nüshası

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Nu: 5562/5

Müstensihi: Belli değildir.

İstinsah tarihi: Belli değildir.

Varak sayısı: 11

Varaktaki satır sayısı: 21

Yazı türü: Talik

Tablo 1.1 Nüshalardaki Şiirler

Şiirler	Aya-sofya	Revan	Halet Efendi	Lala İsmail	Mihri-şah	Üniversite	Nadir Eserler	Milli kütüphane
Kaside	3	3	1	2	3	3	3	0
Terkib-i Bend	3	3	2	2	2	3	2	0
Müseddes	1	1	1	1	1	1	1	0
Tahmis	3	3	3	2	3	3	3	0
Gazel	275	271	257	118	263	274	252	218
Rübai	13	13	11	0	11	13	11	11
Tarih	8	7	3	4	0	7	0	6
Müfred	63	61	56	0	10	61	9	55
Toplam	369	362	334	129	293	365	281	290

3.3. Metin Kuruluşunda İzlenen Yol

1. Kelîm-i Eyyûb Divanı transkribe edilirken Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" isimli makale esas alınmıştır.
2. Arapça ve Farsça kelime ve eklerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"⁴³ isimli makale esas alınmıştır. Buna göre ön ekler ve son ekler kelimeye "-" ile bağlanmış; birleşik sıfatları oluşturan kelimelerin ve araya bir edat getirilerek oluşturulan kelimelerde edatla kelimenin arasına yine "-" konmuştur. (dem-a-dem, ta-be-key)
3. Kullanımı yerleşik olan "ne"li, "k"li ulamalar ise n'ola, n'eylerem, k'oldu kelimelerinde olduğu gibi kesme işaretiyle gösterilmiştir.
4. Türkçenin ses özellikleri dikkate alınarak rûzīgār, āftāb, āsumān, pādişāh şeklinde okunan kelimeler İsmail Ünver'in makalesi gereğince rûzgār, āftāb, āsmān, pādşāh diye okunmuştur.
5. Metinde vezin bozuklukları dipnotlarda gösterilmiştir.
6. Metinde bulunan Farsça şiir ve beyitlerin çeviriyazısı yapılmıştır.
7. Metindeki özel isimler büyük harflerle gösterilmiştir.
8. Metinde eksik olan kelimeler (.....) ile gösterilmiştir.
9. Farsçadaki vāv-ı ma'düleler ḥāb, ḥāce, ḥāh, ḥār, ḥān şeklinde gösterilmiştir.
10. Kalın ünlü ile başlayan kelimelerde "d" sesi genellikle "ṭ" ile gösterildiği için metne bağlı kalınarak "Ṭ/ṭ" olarak gösterilmiştir.
11. Arapça ve Farsça kelimelerde uzun ünlüler "ā, ī, ū" harfleriyle gösterilmiştir.
12. Kelimeye kaynaşarak anlam kazanmış bazı ekler bitişik yazılmıştır. "nāgah, nāgeh, nāçār..." gibi
13. VASF-ı terkiplerle birlikte kurulan Farsça izafet tamlalarında sıfatla isim arasına çizgi konulmuştur: "māh-ı nev-i ser-nigün, zülf-i şeb-gün, leb-i şeker-feşān..." gibi.
14. Nüshaların adları ve numaraları beyitlerin başında değil dipnotlarda gösterilmiştir. Dipnotlarda önce nüsha kısaltılması, daha sonra varak numarası gelecek şekilde "A.21a, R.72b, H.52b, L.34a, M.121b, Ü.257b" gibi.
15. Dipnotlar gösterilirken bilgisayarın verdiği sayı takip edilmiştir. Dipnotlarda farklar yazılarak hangi nüshadan alınmışsa onun kısaltılması ve varak numarası verilmiştir. İki noktadan (:) sonra diğer nüsha ile arasındaki fark belirtilerek o nüshanın kısaltılması ve varak numarası verilmiştir.

⁴³ Ünver, 1993: 51-89

16. Bir nüshada olup diğer nüshada olmayan kelime dipnotta belirtilirken bulunduğu nüshanın kısaltılmasının öncesinde (-) işareti kullanılmıştır: “cām: -A, -R” gibi.
17. Nüsha farklılıkları gösterilirken, kelimelerin arasına (/), mısraların arasına (//) işareti konulmuştur.
18. Karşılaştırma yapılırken varak sayısının çokluğu ve şiirlerin sayısı göz önünde bulundurularak, Ayasofya nüshası esas nüsha olarak kabul edilmiştir. Nüshalar arasındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

3.4. Çeviriyazı Alfabeti

ا	A, a, Ā, ā, E, e
آ	Ā, ā, A, a
ء	'i, -i, -yi, -yi
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ẓ, z, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	'
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, U, u, Ü, ü, O, o, Ö, ö, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, I, i, Ī, ī, Ī, ī

3.5. Metin

KASİDELER

1.

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün⁴⁴

+ --- / + --- / + --

1. Kelīm-i nükte-perdāzum ki oldum
Sūhanda maẓhar-ı luṭf-ı ilāhī
2. Müsellemdür baña ser-tāc-ı ma'nī
Benümdür mülk-i nazmuñ taḥtgāhı
3. Musahḥar eyledüm iklīm-i nazmı
Benüm ol mülketüñ şāhib-külāhı
4. Ezelden eylemiş Ḥallāk-ı 'ālem
Ki oldur cümleñ cāy-ı penāhı
5. Derūnum maḥzen-i esrār-ı ḥikmet⁴⁵
Dilüm naqd-i sūhan gencīnegāhı
6. Bu deñlü tab' ile olmuş ne çāre
Fezā-yı sīne miḥnet cilvegāhı
7. Göñül bir deyr idi pür-naqş-ı rāḥat⁴⁶
Ġam itdi şimdi miḥnet tekyegāhı
8. Nice ıtsın maḥar şāh-ı meserret
Derūn-ı dilde pürdür ġam sipāhı
9. Ŗomaz āsāyişe bir laḥza ruḥşat
Ḥudā ḳahreyliye baḥt-ı siyāhı⁴⁷
10. Beni bir şūhuñ itdi mest-i 'aşkı
Yaḳar her ġamzede bir bī-günāhı

⁴⁴ 1. A.1b; R4a; -H; L.7b; M.1b; Ü.3b

Kaside-i Diger Der Nazire: R., Ü. / Fahriye: L.

⁴⁵ 5a. maḥzen: maḥzen R., M., Ü. / maḥzen: maẓhar L.

⁴⁶ 7a Ü.4a

⁴⁷ 9b baḥt: baḥt R.

11. Ne buldum bend-i zülfinden rehāyı
Ne oldum küşte-i tīg-i nigāhı
12. Derinde oldum ol āzāde servūñ
Esīr-i halka'-yı zūlf-i siyāhı
13. Gözetmez āšnā-yı baħr-i 'aşkın
Olur bī-gānenūñ hem-rāz u rāhı⁴⁸
14. Eger efgānumı gūş eylemezse⁴⁹
Bu kavle olmasun hiç iştibāhı
15. Elinden dergeh-i şāh-ı rusūlde⁵⁰
Muqarrer eylemek feryād u āhı
16. O kim gülşen fezā-yı kudretinde⁵¹
Zemīn pejmürde bir kemter giyāhı
17. Şeft'-i gül ki hayl-i mümkinātuñ⁵²
İki 'ālemde oldur dil-penāhı
18. İder te'sīr-i luţf-ı bīm ü qahrı⁵³
Gül-i ra'nā-yı sürh ü zerdgāhı
19. Nıgehbān-ı diyār-ı Şām-ı 'adlı⁵⁴
Virür dest-i kitāba zeyl-i māhı⁵⁵
20. İreydi şu'lezāra āb-ı luţfi⁵⁶
Virürdi hār-ı gül sünbül giyāhı
21. Düşeydi ger şerār-ı nār-ı qahrı
Yağardı hırmen-i geşt-i miyāhı
22. Eger kim virmese mir'āt-ı re'yi
Çerāğ-ı mihre nūr-ı şubhğāhı

⁴⁸ 13b rāz ü rāhı: rāz-ı rāhı R., L.

⁴⁹ 14a M.2a

⁵⁰ 15.beyit: son beyit gibi mısralar alt alta yazılmış A., R., M., Ü. / 15a A.2a

⁵¹ 16a R.4b

⁵² 17.beyit: -L

⁵³ 18a luţf-ı bīm u qahrı: luţf u bīm-i qahrı R., M. / luţf-ı bīm u qahrı: bīm-i luţf-ı qahrı L. / zerdgāhı: zerd ü gāhı L.

⁵⁴ 19a L.7a

⁵⁵ 19b kitāba: kitāna R., L., Ü.

⁵⁶ 20a şu'lezāra: şurezāra L. / hār-ı: hārı L.

23. Çekerdi haşre dek halk-ı zemâne
Belâ-yı zülmet-i şâm-ı siyâhı
24. O deñlü hükmi cārîdür ger olsa
Menâhîden mücerred halkı nâhi
25. Harâbât ehli hep kandîl-i cāmın⁵⁷
İderdi vaqf-ı sakf-ı hânkâhı
26. Nesîm luţfi istese şu‘lezâra
Semûm-ı kaħrı da gûlzâra gâhî
27. Olup gül-gonce her süzende aħker
Şerâr-efşân olurdu tûg-ı şâhı
28. Tıyûr üzre şalaydı perr-i ‘adlin
O dâreynûñ şeh-i devlet-penâhı
29. Olurdu âşiyângâh-ı kebüter
Ser-i şeh-bâz-ı hûnînuñ külâhı
30. Kerîmâ melce‘-i şâhâ hidîvâ
Eyâ erbâb-ı ‘işyânuñ penâhı
31. Bugünden böyle ger biñ yıl çalışsam⁵⁸
Ne mümkün eylemek vaşfuñ kemâhı
32. Senüñ evşafuñı taħrîre yitmez
Mürekkeb eylesem baħr-ı siyâhı⁵⁹

2.

*Mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün*⁶⁰

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Benüm kim olmadum nâzende berg-i sâz-ı vuşlatdan
Naşîbüm hâr-ı hasretdür bu gûlşengâh-ı miħnetden

⁵⁷ 25a Harâbât: Harâbât R.

⁵⁸ 31a A.2b

⁵⁹ 32b baħt-ı: baħr-ı R., L., M., Ü.

⁶⁰ 2. A.2b; R.3a; H.51a; -L; M.2a; Ü.3a

Nazîre-i Fehîm Der Gül-i Rüzgar: R., Ü.

2. Hümār-ı zehr-i gâmdur çekdügüm künc-i melâletde⁶¹
Eser yok çeşm-i dilde neşve-i cām-ı meserretten
3. İrişmez rîsmân-ı delv-i tali‘den mededkârı
Meh-i Ken‘ân-ı dil çıkmaz tâ çāh-ı kesâfetden
4. Açılmaz dîde-i Ya‘küb gönlüm gelse biñ kerre
Şabā pür müşg-i pîrâhen ‘azîz-i Mısr-ı Behcetden
5. Yed-i beyzâ ile silse felek âyine-i albüm⁶²
Degül hâlet abûl-i incilâ kerd-i kedûretten
6. Yazıklar nâz-perver ‘ömre kim endûhla geçdi
Şafâ-çîn olmadum hergiz gülistân-ı beşâsetden
7. Huzûr-ı dil degül mümkün bu nev‘ ile anuñçündür
Gidenler bir dağı gelmez bu rāh-ı pür-meşakatden
8. azâ bir ‘arşada ılmış tehî maska-ı re’sim
Ki tıfl-ı hürde-sâli baş ider fenn-i siyâsetden
9. Şadâ-yı nevbet-i şî‘rüm ıkaldan bām-ı şî‘rāya
Felek seyyāre-i batum düşürdi evc-i rif‘atden
10. ayurmaz olsa da vîrānemi ma‘mûr iden dehri⁶³
Göñül kim hişsemend olmuş ezel künc-i anā‘atden
11. Yerüñ en soñra hak eyler azâ cemşîd-i ‘aşr olsan
Nedür farkı hazîz-i inzivānuñ evc-i ‘izzetden
12. Tabaşbuş her denî-ab‘a neden ey ālib-i dūnye⁶⁴
Bilürsüñ eylemez rızkuñ ziyāde adr-ı ismetden⁶⁵
13. Öpersin bir tahāretsiz haruñ bir nān içün destin
İdersin pāyine secde ıarsın dîn ü milletden
14. Egerçi rûtbede at‘ itmedüm kām almadum ammā

⁶¹ 2a çekdügüm: çekdigüm R., Ü.

⁶² 5a M.2b

⁶³ 10a R.3b

⁶⁴ 12a Tabşuş: Tabşış R., H., M., Ü.

⁶⁵ 12b adr-ı: adr u R., Ü.

Hele memnūn-ı ihsān olmadum dü-nān-ı devletden

15. Bu gülşen özge ‘işretgāh imiş erbāb-ı ‘irfāna⁶⁶
Velī yer qalmamış mesned-nişīnān-ı hamākatden
16. Müsā‘id müjdeler bahtuñ saña ey tālib-i dünye⁶⁷
Eşer var ise ger cevfi-i derūnuñda hīyānetden⁶⁸
17. Serābā yoqladum levh-i zamīr-i ehl-i dünyāy⁶⁹
Nişān-ı noqta-i mevhumā yok harf-i haqīkatden⁷⁰
18. Münāfiq gördüm ebnā-yı zemāna münzevī oldum
Tecerrüd ihtiyār itdüm çekildüm bezm-i keşretten
19. Beni meyyāl-i evc-i nāz iden vaz‘-ı edānīdür
Gurūra haml ider hazzum görenler böyle vahşetden⁷¹
20. Belā-yı ‘aşkıdur bir āftāb-ı ‘işvenūñ şimdi
Ġaraż bu şehri-i büm-āsāda ol tarh-ı iķāmetden
21. Şikār itdi beni bir gözleri sehḥāre zevķüm var
Beyābnarlarda Mecnūn gibi vahşilerle ülfetden
22. Yine ‘ivāz idüp feyz-i maḥabbet şahş-ı endīšem⁷²
Çıkarđum bir dürr-i tābende deryā-yı tabī‘atden
23. Temennā-yı vişāl itsem o serv-i kad-miyānından
İder bāğ-ı ruḥ-ı güller hüveydā reng-i hacletden
24. Ser-i kūyuñ dolanmaқdan ġaraż seyr-i cemālūñdür⁷³
Ne ḥāşıl ehl-i ‘aşka bī-liķā gül-geşt-i cennetden
25. N’ola gencīne-i sīnemde hıfz-ı dūd-ı āh itsem
Ki rāz-ı ‘aşkuñı ḥavf eylerin ḥalka işā‘atden

⁶⁶ 15a A.3a

⁶⁷ 16a Ü.3b

⁶⁸ 16b hīyānetden: ḥibāşetden R., Ü.

⁶⁹ 17a H.51b

⁷⁰ 17b mevhumā: merhūme R.

⁷¹ 19b vahşetden: vahşetden R.

⁷² 22.beyit: son beyit gibi mısralar alt alta yazılmış R., H., Ü.

⁷³ 24a dolanmaқdan: tolanmaқdan R., H., M., Ü.

26. Fiğān ey şāh-ı zālīm devr-i Tātār-nigāhından
Degül hālī harāb-ābād-ı dil bir laḫza gāretden
27. ‘Aceb midür çıkarsam sünbül-i āh-ı ciger-süzü
Pür oldı şīşe-i dil lāle-i dāğ-ı maḫabbetden
28. N‘cün terk eylemez cevri-i Kelīm-i zār-ı nā-şāda
Ḥazer kılmaz mı ‘adl-i şāh-ı evreng-i risāletden
29. O hūrşīd-i risālet Yūsuf-ı delv-i hidayet kim⁷⁴
Çıkardı ḫalk-ı dünyāyı tīh-ı çāh-ı cehāletden

3.

*Fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilātün fe ‘ilün*⁷⁵

++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. Seḫerī eyler idüm ṭarf-ı ḫaremğāh-ı ḫurūş⁷⁶
Cām-ı vaḫdet be-kef iḫrām-ı ‘ibādet-i ber-dūş
2. Ḥāşılı olmış idüm ‘āzim-i terk-i dünyā⁷⁷
Geldi biñ nāz ile bir muğ-beçe-i bāde-fürüş
3. Nigeḫi bāz-ı şikār-āver-i şeh-bāz-ı şu‘ūr
Āhū-yı çeşm-i seḫer-sāzı peleng-efgen-i hūş
4. Dāne-i ḫālī rübāyende-i ‘aql-ı ādem
Ḥalka-i kāküli pā-bende-i murgān-ı sürüş
5. Aks-i ebrūsı ṭarāvet-dih-i ḫavs-ı meh-i nev
Ruḫı nūr-efgen-i rüy-i şeh-i seyyāre-cüyüş
6. Ḥaṭṭ-ı nev-ḫāstedür şanma nümāyān olmış
Āyet-i mihr-i vefā levh-i ruḫuñda menḫüş
7. Didi ey sākīn-i seccāde-i miḫrāb-ı riya⁷⁸
Didi ey secde-güzārende-i eşnām-ı nuḫüş
8. Nice bir secde-ber-i kūşe-i miḫrāb olasın⁷⁹
Nice bir cevri idesin kendüñe bi-ḫālet-i cüş⁸⁰

⁷⁴ 29.beyit: -R, -Ü

⁷⁵ 3. A.61b; R.9b; -H; L.6b; M.39a; Ü.9a

Kaside-i Becce: A., / Kaside-i Becce Der Nazire-i Merhūm Fehim: R., Ü.

⁷⁶ 1a ṭarf: ṭavf R., L., Ü.

⁷⁷ 2a R.10a

⁷⁸ 7.beyit: son beyit gibi mısraları alt alta yazılmış R., Ü.

⁷⁹ 8a M.39b

⁸⁰ 8b kendüñe: kendüñi L. / kendüñe: kendiñe Ü.

9. Şüretâ cām-ı mey-i vecd ile bî-hüş eyler⁸¹
Ma'nide çarḫ saña virmede ḥ'āb-ı ḥargūş
10. Beri gel bâde-i 'aşk ile özüñ mest eyler
Nice bir sende bu bî-hüde yere vecd-i ḥurūş⁸²
11. Bâde-i 'aşk ile cām-ı dilüñi pür idegör
Bâdesiz sāğar ile şanma olursun ser-ḥoş
12. Yüri var fırsatı fevt eyleme nādānlığı ko⁸³
İdegör bir büti bu deyr-i cihānda āgūş⁸⁴
13. İntizām-ı der-i elfāzına ḥayrān oldum⁸⁵
Eyledüm gevher-i güftārını āvīze-i gūş

⁸¹ 9a eyler: olasm Ü.

⁸² 10b vecd-i: vecd ü L.

⁸³ 12a Ü.9b

⁸⁴ 12 b birini: bir büti L., Ü.

⁸⁵ 13.beyit: -A, -R, -M, -Ü

MUSAMMATLAR

1.

Terkīb-i Bend

-I-

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün⁸⁶

-- + /+ - + - /+ --

1. Ey hasta-yı çeşm-i şad Mesîhâ
Ser-mest-i cününü rûh-ı Leylâ

2. Çeşmünde şufûf-ı kîne der-kâr⁸⁷
Zülfünde cünün-ı fitne ber-pâ⁸⁸

3. Birbirine düşürdi halkı
Ol turfa nigâh o çeşm-şehlâ

4. Kırdıñ dü-cihâmı ol nigehele
Kân itmede nâmuñ ey perîsâ

5. İrdi felege 'aceb mi olsa
Bîmâr-ı maḥabbetüñ Mesîhâ

6. Gâhî ki dağılsa ruḥlaruñda⁸⁹
Zencîr-i dü-zülf-i 'anber-âsâ

7. Hâk içre hevâyı seyr eyler
Leylîde cünün-ı Kaysı peydâ

8. Nüş it mey-i şu'le-tâbı itsün⁹⁰
Teşvîş-i nigâh-ı 'âşık-âsâ

9. Mir'ât-ı 'izâr-ı dil-keşünde
Gül şerm-i leṭâfetüñ hüveydâ

10. Küyunda 'aceb mi vâkt-i nâliş

⁸⁶ 1. A.3a; R.5a; -H; L.6b; M.3a; Ü.4b
Kaşide-i Muşanni': R., Ü.

⁸⁷ 2a A.3b

⁸⁸ 2b ber-pâ: der-pâ L.

⁸⁹ 6a dağılsa: tağılsa L.

⁹⁰ 8a şu'le-tâbı: şu'le-nâbı A. / şu'le: -M

Seyl-ābe-i eşküm olsa deryā

11. ‘Āşık gele figāne besdür⁹¹
Biñ giryeye bir bahāne besdür

- II -

1. Ey bāğ-ı cefāda serv-i āzād
V’ey pādīşah-ı serīr-i bī-dād
2. Üftādelerüz nigāh-ı raḥm it⁹²
Pā-māl-ı cefāyı itme ber-bād
3. Tā-key bu dile ola ḥavāle
Şemşīr-i nigāh-ı çeşm-i cellād
4. Sen memleket-i ḥüsnde şehsin
Kıldur saña hep ‘abīd ü āzād
5. Devrān-ı ḥükümetünde dād it⁹³
Olma kerem it cefāya mu‘tād
6. Alduñ o kadar ‘uḳül-i ḥalkı
Hep bildüğini unutdı zühhād⁹⁴
7. Tesbīh-i zebān-ı ḥalk sensin⁹⁵
Efvāh-ı cihānda sensin evrād
8. ‘Ahdünde gönül esīr-i miḥnet⁹⁶
Devründe ‘adū şafāda dil-şād
9. Dil kişveri pek ḥarāba vardı⁹⁷
Dest-i keremüñle eyle ābād

⁹¹ 11a ki: -A, -R, -M, -Ü

⁹² 2a Ü.4a

⁹³ 5a L.6a

⁹⁴ 6b bildüğini: bildigini R., L., Ü.

⁹⁵ 7a A.4a

⁹⁶ 8a R.5b

⁹⁷ 9a ḥarāba: ḥarāba R.

10. Hırmān-ı nigāh-ı luṭfuñ urdı
Göñlümde esās-ı derde bünyād
11. Luṭf eyle ne var teğāfül itme
Luṭf eylemede ta‘allül itme

- I I I -

1. Ey tāze gül-i riyāz-ı ‘işmet⁹⁸
V’ey dāmene bir necār-ı vaḥşet
2. Aḥvāl-i derün-ı derd-nāküm
Bir bir diyeyüm olursa ruḥşat⁹⁹
3. Sevdāger olaldan itmez oldı¹⁰⁰
Şehr-i dile yār-ı cins-i rāḥat
4. ‘Ahdüñde vücūd-ı derd-i sālīm
Rencūr-ı elem mizāc-ı şıḥḥat
5. Devründe şeb-i bahāne rüşen
Deycūr-ı sitem şabāḥ-ı ülfet
6. Pīşānī-i şaḥş-ı nāzük eyler
Tā-key dili ğark-ı mevc-i ḥiddet¹⁰¹
7. Gör seyr-i cemāle eyle ta‘mīm
Nezzāreñe var mı dilde ṭākat
8. Miḥnet-zede kân-ı fūrkatüñde
Yok gerçi vişālüñe liyākat
9. Hicrān gicesi ḳalursa böyle¹⁰²
Olmazsa eger ki rüz-ı vuşlat

10. Aḳduḳca sirişk dīdelerden

⁹⁸ 1a ‘işmet: ‘azamet A.

⁹⁹ 2b diyeyüm: diyeyin L.

¹⁰⁰ 3a itmez: inmez L.

¹⁰¹ 6b ḥiddet: vaḥdet R.,

¹⁰² 9a gicesi: gice L.

Çekdükçe zebân-ı nâr-ı hasret

11. Eflâkı ğarîķ-i âb idersin¹⁰³
Dünyâyı yaķar ħarâb idersin¹⁰⁴

- IV -

1. Şad ‘işve yegâne dil-rübâsın
İķlîm-i ħüsünde pâdişâsın
2. Ğarķ-âbe-i baĥr-ı ‘aşķa düşmen
Bî-gâneye yâr u âşnâsın
3. Cellâd-ı nigâhuñ olsa der-kâr¹⁰⁵
Ķattâl-ı esîr-i ibtilâsın
4. Ķır ħalk-ı dü-kevni ol nighle
Sen her dü-cihâna ħûn-bahâsın
5. Yok ħüsnuñe söz ne çâre ammâ
Mânend-i zamâna bî-vefâsın
6. Hem bâ‘iş-i derd-i bî-devâyı¹⁰⁶
Hem derd-i dile yine devâsın
7. Sîretde helâk-ı cân-ı ‘âşık
Şîretde Mesîh-i leb-küşâsın
8. Nezzâreñe yok gözümde tākāt
Ħürşîd disem saña sezâsın
9. Mestûr-ı ‘uyûn-ı ħalk-ı ‘âlem¹⁰⁷
Ne ħûr u melek ne ħod ħümâsın
10. Mâhiyyet-i ħilķatûñ bilür yok¹⁰⁸
Ammâ ki esîr-i miĥnetûñ çok

¹⁰³ 11a Ü.5b

¹⁰⁴ 11b A.4b

¹⁰⁵ 3a R.6a

¹⁰⁶ 6a bâ‘iş: -A, -R, -Ü

¹⁰⁷ 9.beyit: -A, -M

¹⁰⁸ 10a ħilķatûñ: ħilķatûñ R., L., M., Ü.

-V-

1. Ey āfet-i cān-ı ahd ü peymān¹⁰⁹
V'ey mülk-i cefāda şāh-ı zī-şān
2. Luṭf eyle fütādelerden olma
Mānend-i serv-i keşīde-dāmān
3. Sen bir şanem-i 'aceb-likāsın
Meftūn saña ehl-i küfr ü imān¹¹⁰
4. Dil seyrine sen hümānūñ eyler¹¹¹
Çün tıfl-ı hevāyı cānı kurbān
5. Ammā gören ol nigāh-ı mesti
Kābil mi ki olmaya girīzān
6. Kaşd itse kıtāl-ı merdümāne
Şemşīr çeküp o çeşm-i fettān
7. Olurdı Mesīh olsaydı mümkin¹¹²
'Umķ-ı fülk-i nühümde pinhān
8. Men' eylemekde ehl-i 'aşkı¹¹³
Mümkin mi nezzāreñ ey perīşān¹¹⁴
9. Ta'mīm-i şılāyı seyr iderken¹¹⁵
Nezzāre-i mihre var mı imkān
10. Hicrūñle Kelīm-i ḥasta-āsā¹¹⁶
Raḥm eyleme dil iderse efgān

¹⁰⁹ 1a cān-ı 'ahd ü : cān-ı 'ahd-ı A

¹¹⁰ 3b küfr ü imān: dīn ü imān L.I

¹¹¹ 4a M.4a

¹¹² 7a A.5a

¹¹³ 8a eylemekde: eylemeseñde R., Ü.

¹¹⁴ 8b perīşān: perīsān L.

¹¹⁵ 9a Ü.6a

¹¹⁶ 10. Beyit: -R

11. Vuşlatda da biz gamūñla zāruz

Biz cennet içinde ehl-i nāruz¹¹⁷

2.

-I-

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Āh elünden ey sitem-güster sipihr-i bī-vefā
Dest-i cevruñden amān bulmaz senüñ şāh u gedā¹¹⁹
2. Hāk ile yeksān idüp ol serv-i bāğ-ı rif‘atı¹²⁰
H‘ābgāhın eyledüñ āgūş-ı tābūt-ı fenā
3. Tırma ey dehr-i kühen dünyāyı pür-şür it yine
Oldı sultān-ı şerī‘at hānmānından cüdā
4. Mülk-i ma‘nī añlamam kim bir dağı ma‘mūr ola¹²¹
Gitdi şimden soñra ol iklīme gelmez pādişā
5. Nüh felek biñ yıl dağı devr itse gelmez ‘āleme¹²²
Böyle bir zāt-ı mükerrem böyle bir kān-ı seḫā
6. Çünki gark-āb-ı firāk eylersin āhir ādemi
Eylemek lāzım mı bir baḫr-ı hünerle āşnā
7. Ey cefā-güster neyin gördüñ o şadr-ı ādilüñ¹²³
Ey denī-perver ne kıldı söyle ol dāver saña
8. Dāğ urup erbāb-ı tab‘uñ ḫātır-ı virānına
Kıyduñ ol maḫdüm-ı zī-şān-ı ‘azizüñ cānına¹²⁴

-II-

¹¹⁷ 11b R.6b

¹¹⁸ 2. A.5a; R.6b; H.52b; L.9b; M.4a; Ü.6a

Merşiyeye-i Der Ḥaḫḫ-ı Bahāyi Efendi: A., R., M., Ü. /

Merşiyeye-i Terkiḫ-i Bend Berāy Bahāyi Efendi: L.

¹¹⁹ 1b şāh u gedā: şāh-ı gedā A

¹²⁰ 2a Ḥaḫ: Ḥaḫ R., H., L., M., Ü.

¹²¹ 4a ki: kim R., H., L., M., Ü.

¹²² 5a H.52a

¹²³ 7a neyin: nesin L.

¹²⁴ 8b Kıyduñ: Kılduñ L.

1. Ehl-i dil k̄ān-ı kerem bir müftî-i zî-şān idi
Kişver-i ma‘nāda cārī hükmi bir sultān idi
2. Cā-niştir-i mesned-i şāh-ı şefi‘ul-müznibīn¹²⁵
Zübde-i efrād-ı ‘ālem nādirü’l-akrān idi¹²⁶
3. Var idi zātında bûy-ı hilkat-ı peygamberī¹²⁷
Rütbesi ‘ālī derûmı hâk ile yeksān idi
4. Baħr-ı zühhār-ı ‘ilimde reşk-i Sa‘deddīn idi¹²⁸
Fenn-i izhār-ı hünerde gıbta-i Hassān idi
5. Keffe-i mīzān-ı inşāf içre hem-ı-kadr-i ‘Ömer
Rütbe-i hilm-i hayāda şāni-i ‘Osmān idi¹²⁹
6. Eylemişdi hāşılı her fende tekmīl-i fuād
Zātına üstād-ı kül dinse eger şāyān idi
7. Şaħş-ı dil ahlāk-ı hüsn-efzāsına meftūn idi¹³⁰
‘Akl-ı kül idrāk-ı müstesnāsına hayrān idi¹³¹
8. Gördigüm efsāne-yi deyr-i kühenden çekdi el¹³²
Rū-be-hāk oldı alup nergislerin hū‘āb-ı ecel¹³³

-III-

1. Yine gerdūn ‘aks-i dil-hū‘āh üzre devrān eyledi
Yine deryā-yı miħen izhār-ı tūfān eyledi
2. Bozdı ser-şīrāze-i cild-i kitāb-ı devleti
Rūzgār evrāk eczāsın perīşān eyledi
3. Hatt-ı mevħūm olduñ ey ser-rişte-i nazm-ı umūr
Gıtdi sultān-ı ma‘ārif terk-i dīvān eyledi

¹²⁵ 2a A.5b

¹²⁶ 2b nādir-i: nādirü’l R., H., L., Ü.

¹²⁷ 3a L.9a

¹²⁸ 4a Baħr-ı zühhār-ı ‘ilimde: Baħr-ı k̄ān-ı ‘ilimde L. / reşk: -L

¹²⁹ 5b hilm-i: hilm ü R., H., L., M., Ü.

¹³⁰ 7a M.4b

¹³¹ 7b müstesnāsına: müsteşnāsına R., H., L., M., Ü.

¹³² 8a Ü.6b / efsāne-i: efsānedür L.

¹³³ 8b R.7a

4. Şeb degül mātem-libās olup felek sanmañ şafaķ¹³⁴
Dāmenin gül-reng-i hūn-ı eşk-i rīzān eyledi
5. Pençe-i mihr ile tıtdı ceyb-i mā'ī atılası¹³⁵
Keh-keşān şanmañ felek çāk-i girībān eyledi
6. Kālīb-ı bī-rūh kaldı şimdi erbāb-ı hüner
Çarh-ı zālīm kaşd-ı cān-ı ehl-i 'irfān eyledi
7. Gösterüp ol güher-i nā-yābı erbāb-ı dile¹³⁶
Hoķka-bāz-ı çarh-ı kec-rūyuña pinhān eyledi¹³⁷
8. Aldı gül-berg-i hayāt-ı devleti āgūşa hāk
Oldı hasretle girībān-ı taħammül sīne-çāk

-IV-

1. Ey sipihr-i kīnever n'oldı Bahāyı n'eyledüñ
Ol muhıf-ı ma'rifet kān-ı sehāyı n'eyledüñ
2. Zīb-i iklīm-i fazīlet n'oldı hālīdür yeri
Kaldı evreng-i ma'ārif pādīşāyı n'eyledüñ
3. Hānumān-süz-ı derūn ol söyle ey deyr-i harāb
Ol şuver-naķş-ı gül-i bāğ-ı edāyı n'eyledüñ
4. Dūd-ı hasret perde-sāz oldı çerāğ-ı dīdeye
Lem'a-i nūr-ı dü-çeşm-i rüşenāyı n'eyledüñ
5. Sāye-endāz olmadan kaldı ser-i ehl-i dile
Kanda pervāz itdi ol reşk-i hümāyı n'eyledüñ
6. Hātemüñ tayy eyleyen nāmın keremde kandadur¹³⁸
Ol yegāne lehçe dürr-i bī-bahāyı n'eyledüñ¹³⁹
7. Tā-be-key zulmet esīr-i fūrkat olsun bu kazā
Şeb-çerāğ-ı dīde-i ehl-i recāyı n'eyledüñ

¹³⁴ 4a H.53b / libās: -R, -Ü

¹³⁵ 5a mā'ī: pā-yı L.

¹³⁶ 7a güher: gevher R., H., L., Ü.

¹³⁷ 7b kec: kej L.

¹³⁸ 6a Hātemüñ: Hātemin R., Ü. / Hātemüñ: Hāmüñ M.

¹³⁹ 6b bī-bahāyı: bahāyı L.

8. Kandedür ol âftâb-ı maşrık-ı ‘ilm ü edeb¹⁴⁰
Kande pertev-sâz-ı feyz oldı o nür-ı maḥz ‘aceb¹⁴¹

- V -

1. Ey felek ehl-i tarîküñ pādşāhı kandedür
Mülk-i fazluñ Hüsrev-i şāhib-külāhı kandedür
2. Māl u cāhın terk idüp pervāz-ı ‘illiyyīn iden¹⁴²
Ehl-i ‘irfānuñ şeh-i bī-iştibāhı kandedür
3. Kime dād itsün felekden şimdi erbāb-ı hüner¹⁴³
Ol gürūhuñ dāver-i devlet-penāhı kandedür
4. Bir haber vir ey şabā ol bezme eylerseñ güzār
Yaḳmasun ehl-i dilüñ dünyāyı āhı kandedür
5. Kande kurdı ḫaymesin ey köhne çetr-i bī-beḳā¹⁴⁴
‘Azm-ı rāh itmiş o dāver bārgāhı kandedür
6. Eylesün erbāb-ı dāniş kuhl-i çeşm-i i’tibār
Söyle gel ol şehsüvāruñ ḫāk-ı rāhı kandedür
7. Kande defn oldı ‘aceb ol genc-i esrār-ı Hudā¹⁴⁵
Ol mezāruñ ḫāk-ı pür-nür-ı siyāhı kandedür
8. Kande pervāz itdi ol şeh-bāz-ı evc-i ma‘rifet
Kande şaldı anı şayyād-ı zemāne ‘āḳıbet¹⁴⁶

-VI-

1. Çarḫ-ı kec-revden iderken būs-ı dāmānın dirîḡ
Nā-gehān dest-i ecel aldı girībānın dirîḡ

¹⁴⁰ 8a ‘ilm ü: ‘ilm-i L.

¹⁴¹ 8b nür: bedr L.

¹⁴² 2a Ü.7a

¹⁴³ 3a H.54a

¹⁴⁴ 5a M.5a / çetr: çarḫ L. / ḫaymesin: ḫaymesin R.

¹⁴⁵ 7a L.9b

¹⁴⁶ 8b A.6b

2. Nağd-i cān itse ‘aceb mi tuhf-e-i rāh-ı Hudā
İsteyenden eylemez ehl-i kerem cānın dirīg
3. Şunduñ ol Cem-cāha ey nüh-kāse zehr-i kātılı¹⁴⁷
Añmaduñ ehl-i diluñ feryād u efgānın dirīg
4. Gördi çok ol meclise cām-ı hilālūñ devrini¹⁴⁸
Eyledi çarḥ ol ḥidīve bir dilim nānın dirīg
5. Rūzgār itdi zemāne beste bāb-ı luṭfını
Almaz oldı deste kilik-i gevher-efşānın dirīg
6. ‘Ākıbet kāfir ṭabīb-i rūzgār-ı ḥilekār¹⁴⁹
Öyle bir kân-ı keremden itdi dermānın dirīg
7. Mümkün olsa ol melek-ḥaşlet görinse ādeme¹⁵⁰
Söylesem ey kılmayan dünyāya iḥsānın dirīg
8. Gitti şimden soñra çeşm-i i‘tibārumdan felek
Cennet olmuş neyleyem dünyāyı sensüz ey melek

-VII-

1. Nice bir ḥasret Kelīmā kāruñ efgān eylesün
Ḳıl du‘ā rūḥın Hudā mesrūr-ı şādān eylesün¹⁵¹
2. Cilvegāhın sāḥa-yı büstān-ı Rıdvān eyleyüp¹⁵²
Maḥrem-i ḥalvet-serā-yı ḥūr-ı ḡilmān eylesün¹⁵³
3. El açup şimden gerü eyle recā-yı maḡfiret¹⁵⁴
Dest-i şiven tā-be-key çāk-ı girībān eylesün
4. Ḳabri gülzār-ı behişt olsun vücūd-ı pākine
Murg-ı rūḥı şaḥn-ı fırdevs içre cevlān eylesün¹⁵⁵

¹⁴⁷ 3a Cem-cāh: cām-ı Ceme R., Ü.

¹⁴⁸ 4a hilālūñ: hilālın R., Ü.

¹⁴⁹ 6a ṭabīb: ṭabī‘at L.

¹⁵⁰ 7a ḥaşlet: ḥaşlet R., H., L., M., Ü.

¹⁵¹ 1b mesrūr-ı: mesrūr u R., L., Ü.

¹⁵² 2a R.8a; H. 54b / Cilvegāhın: Cilvegāhı L. / sāḥa: sade L.

¹⁵³ 2b ḥalvet: ḥalvet R.

¹⁵⁴ 3a açup: çeküp R., Ü.

¹⁵⁵ 4b rūḥı: rūḥın L.

5. Yağdurup ol ravzaya bārān-ı ebr-i luṭfını¹⁵⁶
Her giyāhın reşk-i gül-berg-i gülistān eylesün
6. Pür-ziyā kılsun Ḥudā kandīl-i cām-ı rūḥını
Nūr-ı elṭāfindan eṭrāfın çerāgān eylesün¹⁵⁷
7. ‘Ālem-i ‘ulyāda mānend-i Mesīhā her nefes
Şem’-i bezmin neyyir-i raḥşān-ı iḥsān eylesün¹⁵⁸
8. İsterüz rüz-ı cezāda mağfıret kılsun Ḥudā¹⁵⁹
Ḥāline her dem mu‘īn olsun cenāb-ı Muştāfā

3.

-I-

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁶⁰
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Merḥabā ey rüzgāruñ duḥter-i sa‘d-aḥteri
Çarḥ-ı bezmüñ āftāb-ı rüşenā-yı güsteri
2. Merḥabā ey duḥter-i nāzende-i eyvān-ı Cem
Kim sürüldüñ ḳaldüñ ehl-i bezme ol demden beri
3. Merḥabā ey şayḳal-ı jeng-i mir’āt-ı gönül
Sende ḥatm olmış ezelden şan‘at-ı rüşengeri
4. Düşse mīnā-yı sipihre pertevüñ gül-reng ider
Ḥabbezā ey gıbṭa-yı yāḳūt-ı kāḥ-ı şeş-deri
5. Mürde-dil senden ider kesb-i ḥayāt-ı cāvidān
Sendedür ḥāşıyyet-i feyz-i şarāb-ı kevseri¹⁶¹
6. Sende eyler dil temāşā on sekiz biñ ‘ālemi
Sendedür māhiyyet-i āyine-i İskenderī
7. Sende bu ḥālet nedür her laḫzada raḳsān ider

¹⁵⁶ 5a Ü.7b

¹⁵⁷ 6b çerāgān: perīşān L.

¹⁵⁸ 7b raḥşān: iḥsān R., Ü./ raḥşān: efşān L.

¹⁵⁹ 8a A.7a

¹⁶⁰ 3. A.9b; R.1b; H.49a; -L; -M; Ü.1b

Sāḳī-nāme : H.

¹⁶¹ 5b ḥāşıyyet: ḥāşşıyyet R., H., Ü.

Āsmānda şevk-i bezmüñ Zühre-i rāmişgeri

8. Kaṭreñi nūş eyleyen şāhā ne kılmaz ser-füru
Gūşına girmez şadā-yı heft reng-i Sencerī

9. Saña beñzer duḡter-i pākīze-aḡter gelmedi
Devre āgāz eyleyelden nüh sipihr-i çenberi

10. Āb-ı tedbīrūñle ābādān olurdu mülk-i dil¹⁶²
İtmeseydi ġamze-i sākī eger ġāretgeri

11. Şişe-i sāğarda gül bāğ-ı ıarabda lālesin
Hānmān-süz-ı keder bir āteş-i seyyālesin

-II-

1. Merḡabā ey sāğar-ı rengīn-‘izār-ı dil-nişīn
Teşnedür dā’im ayāğūñ şuyuna cān-ı ḡazīn

2. Sensin ol āyine kim her dīdeye senden olur
Duḡter-i rez pertev-endāz-ı ‘izār-ı āteşīn

3. Sensin ol leb-rīz-i nūr-ı feyz kim senden olur
Revğan-ı raḡşandaki kandīl-i çarḡ-ı çārmīn

4. Hāşılı sensin bugün engüşt-i dest-i şevkde
Bāde-i rengīn ile yāḡūt-ı aḡmerden nigīn

5. Vā‘izūñ men‘ itmeden eşḡāşı senden vechi var¹⁶³
İstemez kim ola dest-i dīvde engüşterīn

6. Reng-i rüyūñdan ‘araḡ-rīz-i ḡacālet āftāb¹⁶⁴
Ṭa‘m-ı telḡūñden gülū-efşār-ı ġayret engübīn¹⁶⁵

7. Büy-ı miskīnūñ tesellī-baḡş olaldan ‘āleme
Ġarḡ-ı hūn-āb-ı cigerdür nāfe-i āhū-yı Çīn

8. Sen ne ‘ālem mihrisin mānend-i şem‘-i rüşenā

¹⁶² 10a H.49b

¹⁶³ 5a R.2a

¹⁶⁴ 6a A.10a; Ü.2a

¹⁶⁵ 6b telḡūñden: telḡinden R., Ü.

Rüz-ı rüşendür hafâ şâm-ı siyeh rüşen-cebîn

9. Olma şimden soñra hîç ham güşesinden muhteft¹⁶⁶
Şöhretüñ bu künbed-i mîñâyı kılmış pür-ñanîn

10. Müttefikdür hürmetüñ bahşinde zâhid rind ile
Cevher-i pâküñde yoğdur ân çünân u ñn çünîn

11. Revğan-ı meyle fûrûzân bir mücellâ şîşesin
Dâfi'-i zıll-i zemîn-i zulmet-i endîşesin

- I I I -

1. Her gören bî-çârenüñ 'aqlın alur mekkâresin
Ġayret-efzâ-yı füsün cādū-yı teb-i yârasın

2. Mürdeler ihyâ ider te'sîr-i şevk-i şohbetüñ
Cünbişüñ mu'ciz-nümâdur bir 'aceb sehhâresin

3. Devre âğâz eyleseñ erbâb-ı meclis mest olur¹⁶⁷
Çarha girmiş güyiyâ raksîde bir meh-pâresin

4. Reng-i rûda Ġayret-i hûn-ı kebüter kendisin
Mûnis-i cânı u dil her 'âşık-ı âvâresin

5. Gâhdur hum geh kadeh ey âb-ı rûy-ı ümmehât
Ġayret-efzâ-yı benât-ı şâbit ü seyyâresin

6. Duhter-i nev-sâlesin ammâ ki âb u tâb ile
Maşrıq-ı hamdan çıkan mihr-i kadeh gehvâresin

7. Tîğ-ı sürhüñ cevher-i zâtinde zâhir kârsın¹⁶⁸
Meclisinde kelleler Ġaltân iden Ġaddâresin

8. Ey tabîb-i cân u dil hâşıl bu kim sen olmasañ
Kim 'ilâç iderdi dilde dâğ-ı derdüñ yâresin

9. Güş-ı bîkr-i fikrle vaşfuñda ta'lik eylesem¹⁶⁹

¹⁶⁶ 9a güşesinden: güşesinde R., H., Ü.

¹⁶⁷ 3a H.50a

¹⁶⁸ 7a zâhir kârsın: zâhirisin A.

¹⁶⁹ 9a fikrle: fikrde R., H., Ü.

Ṭāb‘-ı üstāduñ sezā bu gevher-i şehvāresin

10. La‘lsin şüretde reng-i rüy ile ammā nesin
Ābsın ma‘nīde ammā āb-ı āteş-pāresin

11. Deyr-i dünyānuñ çerāğ-ı rāhib-i kıssīsisin¹⁷⁰
Kāh-ı mīnā-yı sipihr-i şehri-i cām Belkīsīsini¹⁷¹

-IV-

1. Olsa dilde zaḥm-ı ğam merhem-devādur şoḥbetüñ
Cān virür keyfiyyetüñ rüh-āşinādur şoḥbetüñ

2. Kim baqar sen olmasañ bu köhne-kāh-ı ‘āleme
Revnaq-efrüz-ı sarāy-ı bī-bakādur şoḥbetüñ

3. Meclisinde behremend olmaz senüñ sālūs olan¹⁷²
Bī-tekellüfdür nihāduñ bī-riyādur şoḥbetüñ

4. Olsa ceşş-i ğam n’ola devründe kem-nām-ı ḥafā
Şāh-ı evreng-i şafāsın dil-güşādur şoḥbetüñ

5. Rāz-ı dil senden olur her laḥza ḥalka āşkār
Nüşa-i āyīne-i ‘ālem-nümādur şoḥbetüñ

6. Ser-be-bālīn lekd-i ḥurde-dān-ı endüh-ı ğama¹⁷³
Ḥāşiyet-baḥşā-yı nef‘-i mūmyādur şoḥbetüñ

7. Bezmüne her laḥza nā-bīnāvarın bīnā gelür
Çeşm-i bīmār-ı ḥumāra tütüyādur şoḥbetüñ

8. ‘İllet-i ğamdan berīdür nüş idenler şerbetin¹⁷⁴
Ḥasta-i derd ü ğama dāru’ş-şifādur şoḥbetüñ

9. Sākiyā şun cāmı sen vā‘iz ne dirse қо disün
Şerbet-i telhūñ şifā maḥz-ı devādur şoḥbetüñ

10. Şem‘-i dil ebkārına kibrīt-i aḥmer kendisin

¹⁷⁰ 11a A.10b

¹⁷¹ 11b R.2b / şehri: -A / cām: cāmuñ A.

¹⁷² 3a Ü.2b

¹⁷³ 6a ḥurdān-ı endüh-ı ğama: -A

¹⁷⁴ 8a H.50b

Ḳalbi şāf eyler kederden kīmyādur şöhetüñ

11. Nūr-ı dīde rüy-i dil-bersā sürür-i sīnesin
Menba‘-i nūr-ı tecellī özge bir āyinesin

-V-

1. Döndürürsin şüret-i mīnāyı rüy-ı dil-bere
Heb bu āb u tābı sen virdüñ bu deyr-i şeşdere
2. Çeşm-i neyyirden şafaḳ hūn-ābe-rīz-i reşk olur
Pertevüñ mīnā ḳadeḳden gāhī düşdükçe yere
3. Eyleyelden ayaḡuñ Cemşīd-i ḳaşr-ı busegāh¹⁷⁵
Ser-fürü ḳılmaz esīrūñ pādşāh-ı ḳışvere
4. Mihre ḡālibdür şafā-yı bāḫınuñ her vechile¹⁷⁶
Dökmesün mi ḡasta-i hūr āb-ı rüyüñ yerlere
5. Ey şafā-yı meşrebüñ mir‘āt-ı i‘cāz-ı Mesīh
Mürde-i endūh-ı hıcre bir kerāmet göstere
6. Ger tesellī-baḡş-ı cān-ı ehl-i ‘irfān olmasañ
Kim baḳardı şüret-i çarḫ-ı meşakḳat-güstere
7. Ḳadrüñi bilen virür mi hem sıfāl-i köhneñi¹⁷⁷
Tāc-ı la‘līn-i Ceme zerrīn külāh-ı Sencere
8. N’ola olsa ḡāk-ı dergāhuñ maḡāf-ı ḡās u ‘ām
Ḳanḡı menzilde maḳām itseñ olur beytü’l-ḡarām

- VI -

1. Sāḳiyā şun cāmı kim luḡf-ı mürüvvet sendedür
Gitdi Cemşīd ü Ferīdün tāc-ı devlet sendedür
2. Sen çururken kimden istimdād ider erbāb-ı ḡam
Sāḡar-ı leb-rīz-i şahbā-yı meserret sendedür

¹⁷⁵ 3a Cemşīd-i: Cemşīd ü R., Ü.

¹⁷⁶ 4a A.11a

¹⁷⁷ 7a R.3a / bilen virür mi hem sıfāl-i: -A

3. Sākiyā gel cāmı şun leb-teşne-i dīdāruña¹⁷⁸
Nüş-ı dārū-yı teb-i endüh-ı fūrķat sendedür
4. Bir heyülādur sen olmazsañ mevālīd-i selās¹⁷⁹
Mümkināta feyz-i isti‘dād-ı şūret sendedür
5. Münderic keyfiyyetünde neşve-i bezm-i elest
Var mı bir cevherde kim ol zevķ-i hālet sendedür¹⁸⁰

¹⁷⁸ 3a Ü.3a / leb: -A

¹⁷⁹ 4. ve 5.beyit: -H

¹⁸⁰ 5b. Sendedür: -R

MÜSEDESLELER

-I-

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün¹⁸¹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

Yine ey çarḥ-ı bî-insâf kâr-ı nâ-şavâb itdüh
 Yine bir künc-i hüsnüh meskenin zîr-i türâb itdüh
 Dil aḥbâbını ḥasretle yandırduñ kebâb itdüh
 Dimâğ-ı cân-ı ḥalka neşr-i büy-ı ıztırâb itdüh¹⁸²
 O Yûsuf-şûretüh kaşr-ı vücûdın raḥne-yâb itdüh
 Dil-i ‘âşık gibi yıkduñ esâsından ḥarâb itdüh¹⁸³

-II-¹⁸⁴

Felek kıyduñ Şolâkzâde gibi maḥdüm-ı zî-şâne
 Yine bir tâze dâğ urduñ dil-i erbâb-ı ‘irfâne
 Taḥammül eylemez kâfir dahı bu derd-i hicrâne
 ‘Aceb mi murğ-ı dil her dem gelürse âh u efgâne
 O Yûsuf-şûretüh kaşr-ı vücûdın raḥne-yâb itdüh
 Dil-i ‘âşık gibi yıkduñ esâsından ḥarâb itdüh

-III-

Seḥâb-ı sünbülünden ter düşerken verd-i ḥandâni
 Nice gördüh o servi taḥta-i tâbüta erzâni¹⁸⁵
 Nice ḥâk ile memlû kılduñ o çâh-ı zeneḥdâni¹⁸⁶
 Gıdâ-yı mûr u mâr itdüh o ḥaṭṭ-ı zülf-i pîçâni¹⁸⁷
 O Yûsuf-şûretüh kaşr-ı vücûdın raḥne-yâb itdüh
 Dil-i ‘âşık gibi yıkduñ esâsından ḥarâb itdüh

-IV-

İdüp maḥrûm-ı büy-ı müşk-i zülf-i dil-sitânından¹⁸⁸
 Felek şerm itmedüh ‘uşşâkınuñ âh-ı fiğânından¹⁸⁹

¹⁸¹ A.7a; R.8b; H.54b; L.8b; M.5b; Ü.8a

Merşiyeye-i Diger: R., Ü. / Merşiyeye-i Terci-i Bend: L.

¹⁸² 4. ve 6.mısra itdüh: -H

¹⁸³ I/6 L.8a

¹⁸⁴ II.. -A, -R, -H, L.8a -M, -Ü

¹⁸⁵ III/2 Nice: N’içün L.

¹⁸⁶ III/3 kılduñ: kılduḥ L. / o: ol R., H., L., M., Ü.

¹⁸⁷ III/4 mûr u: mûr-ı A.

¹⁸⁸ IV1 H.55a

¹⁸⁹ IV/2 ‘uşşâkınuñ: aḥbâbınuñ L.

Ayırduñ sîne-i mecrûh-ı halkı tatlu cânından¹⁹⁰
 Koparduñ ol gül-i nev-hîz-i bâğ-ı hândânından
 O Yûsuf-şüretüñ kaşr-ı vücûdın raḥne-yâb itdüñ
 Dil-i ‘âşık gibi yıkdun esâsından ḥarâb itdüñ

-V-

Dem-â-dem dehri ğarḫ-âb eyleyüp bu çeşm-i hûn-bâlâ
 ‘Aceb mi çıksa fark-ı rûzgâra âh u vâveylâ¹⁹¹
 Koyup künc-i belâ-yı ḥasretinde dilleri tenhâ¹⁹²
 Dehânî gibi âhir eyledüñ ol şühî nâ-peydâ
 O Yûsuf-şüretüñ kaşr-ı vücûdın raḥne-yâb itdüñ
 Dil-i ‘âşık gibi yıkdüñ esâsından ḥarâb itdüñ

- VI -

Ḳanı ol çarḫ-ı hüsnüñ neyyir-i dîdâr-ı pür-nûrı
 Ḳanı ol mest-i sâğar-rîz-i nâzuñ çeşm-i maḥmûrı
 Ḳanı ol aşmayan fitrâka murğ-ı rûḥ-ı Manşûrı
 Koduñ şandûka-i tâbûta hem-çün şem‘-i kâfûrı
 O Yûsuf-şüretüñ kaşr-ı vücûduñ raḥne-yâb itdüñ
 Dil-i ‘âşık gibi yıkdüñ esâsından ḥarâb itdüñ

- VII -

Kelîmâ tâ-be-key kâr-ı dilüñ âh u enîn olsun¹⁹³
 Du‘â ile o murğ-ı cân kim râḥat-ḳarîn olsun
 Maḳâmı gülşen-i cennet enîsi hûr-ı ‘în olsun
 Benüm tek ḥâṭruñ ey çarḫ-ı merdüm-küş ḥâzîn olsun
 O Yûsuf-şüretüñ kaşr-ı vücûdın raḥne-yâb itdüñ
 Dil-i ‘âşık gibi yıkdüñ esâsından ḥarâb itdüñ

¹⁹⁰ IV/3 tatlu: tatlı R., H., L., M., Ü.

¹⁹¹ V/2 R.9a / âh u: âh-ı A.

¹⁹² V/3 A.7b / belâ-yı ḥasretinde dilleri tenhâ: -A, -M / ḥasretinde: fûrkatinde L.

¹⁹³ VII/1 Ü. 8b

TAHMİSLER

1.

-I-

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹⁹⁴

++-- / ++-- / ++-- / ++-

N’eyledüñ n’eyledüñ ey çarḥ yine kan itdüñ

Yine bir māha bugün cevr-i firāvān itdüñ

Yine kaşd-ı sitem-i nādire sencān itdüñ

Gülşen-i ḥāṭır-ı ehl-i dili vīrān itdüñ

Yine bir servi bugün ḥāk ile yeksān itdüñ

-II-

Kanı ey çarḥ-ı cefā-pīşe Şolaḫ-zāde kanı¹⁹⁵

N’eyledüñ n’eyledüñ ol Yūsuf-ı gül-pīreheni

Nice ḥāke ḳoduñ ol kākül-i ‘anber-şikeni

Alup ey deyr-i ḥarāb ol şanem-i sīm-teni

Yaḳduñ āteşkede-i dilleri sūzān itdüñ¹⁹⁶

- III -

Esdirüp gülşen-i ḥüsniinde felek bād-ı fenā¹⁹⁷

Eyledüñ ol gül-i nev-ḥīze ‘aceb kaşd-ı cefā

Ne ‘aceb cāygehin eylese dil künc-i ‘anā¹⁹⁸

İdüp ol ḥürveşi sākin-i Firdevs-i bekā

Meskenin ehl-i dilüñ düzaḥ-ı hicrān itdüñ

-IV-

Gıtdi ol Yūsuf-ı nāzende o naḳş-ı mergüb

Kılsa iḥvānı n’ola girye mişāl-i Ya‘ḳüb

Nice kılduñ o güneş-çehre-i nā-būd-ı gurüb¹⁹⁹

Görse belki birine şabr idemezdi Eyyüb

Bu muşībetleri kim dildedür enbān itdüñ

-V-

¹⁹⁴ 1. A.7b; R.9a; H.55b; L.8a; M6a; Ü.8b

Merşiyeye-i Diger: R., Ü. / Merşiyeye-i Tahmīs: L.

¹⁹⁵ II/1 Kanı ey çarḥ-ı cefā-pīşe Şolaḫ-zāde kanı: N’eyledüñ n’eyledüñ ol lehce-i pāk-i deheni L.¹⁹⁶ II/5 L.9b¹⁹⁷ III/1 A.8a¹⁹⁸ III/3 R.9b¹⁹⁹ IV/3 nā-būd-ı: nā-būd u L.

İdüp ol gence felek hāk-i siyehde medfen²⁰⁰
 Eyledüñ âteş-i hasretle derünüm külhan
 Nār-ı Nemrüd Birāhīme olurken gülşen
 Tutamaz şahş-ı hayāli dil-i zārumda vaṭan
 Bu mehīb âteşi kim dilde fūrüzān itdüñ

- VI -

Ḳanı ol Yūsuf-ı şūr-efgen-i bāzār-ı niyāz²⁰¹
 Ḳanı ol ‘arbede-sāz-ı ser-i hengāme-i nāz
 Ḥazer eylerken anuñ sihr-i lebinden i‘cāz
 N’eyledüñ n’eyledüñ ey hokkager-i şu‘bede-bāz²⁰²
 Mühre-i hāl-i siyeh kāmēti pinhān itdüñ²⁰³

- VII -

Ḳanı ol merhem-i zaḥm-ı dil-i aşıfte penāh
 Nice kıyduñ o melek-çehreye bī-cürm ü günāh²⁰⁴
 Nice kılduñ o gülüñ pisterini hāk-ı siyāh
 Veh ki sünbül gibi başuñda tutarken her gāh
 Şimdi ol perçemi hāk içre perīşān itdüñ

- VIII -

Gel du‘ā eyle sözüñ buldı Kelīmā encām
 İtsün ol hūr-şifat gülşen-i cennetde maḳām
 Eylesün nāz ile Firdevs-i Berīn içre hırām
 Ağlamaḳla açılır şanma o çeşm-i bādām
 Bes ki nüh zevraḳı gark-ābe-i tūfān itdün²⁰⁵

2.

-I-

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün²⁰⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

‘Aceb mi derdmendān-ı maḥabbet gelse efgāne

²⁰⁰ V/1 siyehde: siyehden R., M., Ü.

²⁰¹ VI/1 şūr-efgen: sūz-efgen R., Ü.

²⁰² VI/4 N’eyledüñ n’eyledüñ: N’eyledüñ eyledüñ L.

²⁰³ VI/5 H.56a

²⁰⁴ VII/2 çehreye: ḥaşlete L. / cürm ü: cürm-i L.

²⁰⁵ VIII/5 A.8b

²⁰⁶ 2. A.8b; R.8a; H.56a; L.8b; M.6b; Ü.7b

Taḥmīs-i Kelīm Ğazel-i Fā’izī: A.

Ğazel-i Fā’izī Taḥmīs-i Merhüm Kelīm Efendi: R., Ü.

Ğazel-i Fā’izī Taḥmīs-i Kelim: L.

Çıkarsa hū çeküp feryād u zārın evc-i keyvāne
 Ber-ā-berdür yanında āšnā vü şahş u peygāne
 Girer tevḥīde eyler iltifāt aḡyār-ı nā-dāne
 Dönüp bir kere bakmaz ‘āşık-ı bī-şabr u sāmāne

-II-

İdersem künc-i hırmānda ‘aceb mi girye vü zārı²⁰⁷
 Dem-i fūrkatde şımf-ı ehl-i ‘aşkuñ giryedur kārı
 Dahı itmez mi ol şūḡ-ı cefācū ‘arz-ı dīdārı
 Belā-yı intizār öldürdi ‘uşşāk-ı dil-fikārı
 Meded ihyāya gelsün söyleñ ol āşüb-ı devrāne

- III -

İder ḡark-āb-ı şeyḡ-i şehri eşk-i çeşm-i giryānı
 Komaz rāḡat-ı dil gerü beyānda āh u efgānı
 Çıkar başuñdan ey sofi o destār-ı perīşānı
 Dahı çok dolaşur ‘uşşāk-ı ser-gerdān bu meydānı
 Eli bir kez irince sād-i sīmīn-i cānāna

-IV-

Ne dem kim şīvelerle ‘arz-ı dīdār itse ol hūrşīd²⁰⁸
 İder tāb-ı cemāli ehl-i ‘aşkuñ āteşīn tecdīd
 Zülāl-i vaşlına dil-teşne herkes bağlamış ümmīd²⁰⁹
 Döner zārī ile dūlāb gibi ḡalka-i tevḡīd
 Bir içim şudur anda gūyiyā ol dürr-i yek-dāne

-V-

Döner şevḡ-i ruh ile çarḡ-ı nüh eṡbāk-ı ser-geşte
 O mihr-i ḡüsne olmuş ḡāşılı āfāk-ı ser-geşte
 Kelīm-āsā yatur kūyında çok müştāk-ı ser-geşte
 Düşerler durmayup ey Fā’izī ‘uşşāk-ı ser-geşte
 Mey-i ‘aşḡ ile yāruñ oldılar şol deñlü mestāne

3

-I-

²⁰⁷ II/1 idersem: iderse A.

²⁰⁸ IV/1 H.56b

²⁰⁹ IV3 R.8b

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün²¹⁰

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

Ol esîr-i ‘aşkıyuz sen mäh-ı Yūsuf-şüretüñ
Kim kırıldıķ çekmeden zencîr-i derd-i fûrkatüñ
Göñlümüzden çıķmadı ķaldı ümîd-i vuşlatuñ
Dîdemüzden gitmez oldu reng-i rüy-ı tal‘atüñ
Bülbül-i nālānıyuz ol gülsitān-ı Behcetüñ

-II-

Bir nefes sensüz nigāh itmem bu ķāh-ı şeşdere²¹¹
Bādesüz açmam gözüm mir’āt-ı çarķ-ı çenbere
Böyle ser-mest olduğum her laķza şanmañ yok yere
Hüş-yāruñ tābı yokmış hışm-ı çeşm-i dil-bere
Şimdi bildüm ben senüñ ey bāde ķadr-ı kıymetüñ²¹²

- I I I -

Mest-i ‘aşķam bāde nüş itmekle olmam dil-ķarāb
Meclisümde dönse heftüm kāse tā-rüz-ı hisāb
İstemem sensüz bu nüh hum olsa ser-şār-ı şarāb
Sāķiyā cām-ı lebüñle eyle luţf it neşve-yāb
Ser-girān itdi beni şahbā-yı bezm-i fûrkatüñ

-IV-

‘Aķlum alduñ inşirāh-ı gam-zedāñı bilmedüm²¹³
Cevher-i hāşiyet-i rāhat-resāñı bilmedüm
Mest olup tefrîh-i zevķ-i cān-fezāñı bilmedüm²¹⁴
Görmeyince neşve-i mu‘ciz-nümānı bilmedüm
Cān bağışlarmış meger kim mürdeye keyfiyyetüñ

-V-

Hasta-i çeşmüñ ruķuñdan kesb-i şıhķat eylemez
Penbe-i hürşîdi bālın itse rāhat eylemez
Olsa da ‘aşık Kelîm-āsā şikāyet eylemez
Behcetî bî-tābdur hicrûñle ülfet eylemez
Cānın al ol bî-dile cevır eylemekse niyyetüñ

²¹⁰ 3. A.9a; R.11b; H.56b; -L; M.6b; Ü.10b

Taħmîs-i Kelîm Ğazel-i Behcetî: A.

Ğazel-i Behcetî Taħmîs-i Merħûm Kelîm: R., Ü.

²¹¹ II/1 sensüz: seyr-i R., Ü.

²¹² II/6 ķadr-ı: ķadr u R., Ü.

²¹³ IV/1 M.7a

²¹⁴ IV/3 R.12a; H.57a

İBTİDÂ-İ ĞAZELLİYÂT

Ħarfü'l- Elif

1.

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün ²¹⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cây-ı âsâyiş derûn-ı künc-i külhendür baña
Künc-i külhen pîş-i iķbâlümde gülşendür baña
2. Anda bulmışdur diyü Cemşîd künc-i rāhatı
Her nefes bir gūşe-i meyĥāne meskendür baña
3. Olmazam Ya'ķūbveş memnūn-ı luţf-ı rūzgār²¹⁶
Rişte-i pîrāhen-i Yūsuf da sūzandur baña
4. Tābiş-i sāyem fezā-yı arzı eyler çāk çāk
Reh-gūzārūm her ķadem bir çāh-ı Bîjendür baña
5. Kevkeb-i baĥtum nazār ķılmaz Kelīm aĥvālūme
Ol da mānend-i felek gūyā ki dūşmendür baña

2.

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün ²¹⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

²¹⁵ 1. A.12b; R.12b; H.2b; L.11b; M.7b; Ü.11b

²¹⁶ 3a H.3a

²¹⁷ 2. A.12b; R.12B; H.3a; L.11b; M.7b; Ü.11b

1. Acıyan künc-i belāda zaḥm-ı sīnemdür baña
Ağlayan ḥālüm görüp bu çeşm-i pür-nemdür baña
2. Bāde-ḥāh olduḡça dil ḥün-ı ciger nūş eylerüm
Sāz-ı meclis nağme-i āh-ı dem-ā-demdür baña
3. Bīsütün-ı derdde Ferhāt-ı rāḥat düşmenüm
Tīşe-i ğam re's-i zaḥm-ı dilde merhemdür baña
4. Ben o Mecnūnum ki Leylā gelse de bulmam sükün²¹⁸
Māye-i ārām-ı ḥātır şāhid-i ğamdur baña
5. 'Aḡd-ı silk-i nazma çekdüm siḥr ile bir bir Kelīm²¹⁹
Şimdi ebkār-ı ma'ānī cümle maḥremdür baña²²⁰

3.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün²²¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Būstān-efrüz-ı derdüm dāğ-ı dil güldür baña²²²
Ḥam-be-ḥam dūd-ı siyāh-ı āh-ı sünbüldür baña
2. Reh-zen olmaz göñlüme düzd-i nigāh-ı i'tibār²²³
Nergis-i sūrāḥ-ı dil çeşme-i tegāfüldür baña
3. N'eylerüm ben dil-berüñ kāsıd metā'-i cevri²²⁴
Şāhid-i endīşe yā Rabbī ta'allüldür baña
4. Nūş-ı meyden telḥ olur sākī mezāk-ı meşrebüm²²⁵
Ben ki ḥırmān-ül fetüm ḥün-ı ciger müldür baña
5. Gerdiş-i mīnā-yı neyyir çünki fānīdür yeter²²⁶
Cām-ı ğam kim sūbḥa-i devr-i teselsüldür baña

²¹⁸ 4a R.13a

²¹⁹ 5a Ü.12a

²²⁰ 5b mahremdür: Hem-demdür A.

²²¹ 3. A.12b; R.12b; H.1b; -L; M.7b; Ü.11b

²²² 1a dāğ: da' R.

²²³ 2a i'tibār: afetān R., Ü. / i'tibār: lu'betan H., M.,

²²⁴ 3a A.13a

²²⁵ 4a H.2a

²²⁶ 5.beyit: -R., -Ü.

6. Dil nice çeksün girân-bâr-ı cefâ-yı la‘lini
Noқта-i mevhüm fersüz-ı taħammüldür baña²²⁷

7. Ben Kelīmüm olmazum dil-beste sākī siħrine
Şişe-i çeşmüñ ki leb-rîz-i tecâhüldür baña

4.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün²²⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şād olur dil gelse her bir demde yüz biñ ğam baña
Nağme-i bezm-i şafādan yek gelür mātem baña

2. Ülfetüm her lāhzada zulmet-keşān-ı ğamladur
Gelse erbāb-ı şafā tārīk olur ‘ālem baña

3. Deyr-i ğamda bozmasun derd ile hüsni-ülfetüm²²⁹
İtmesün tedbîr-i dermān ‘İsi-i Meryem baña

4. İtmesün Mevlā beni ālūde dāmān-ı neşāt
Ĝam đururken hoş gelürse hātır-ı hurrem baña

5. Derd ile bir ‘āleme vardum Kelīmā kim gelür²³⁰
Sāğar-ı Cemşîd-i cām-ı zehr ile tev’em baña

5.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün²³¹

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. İtmiş ezelde ol ki seni āşnā baña
Kılımış beni ğarīķ-i yem-i ibtilā saña

2. Yağsa sihām-ı kavs-ı kazā ‘arş-ı kīneden²³²
Bām-ı sipihre eyleyemem ilticā recā

3. İrdüm kemāle bedreķa-i ‘aşķ-ı pāk ile

²²⁷ 6b mevhüm: mevhüme R., H., M., Ü.

²²⁸ 4. A.13a; R.13a; H.3a; L.11b; M.7b; Ü.12a

²²⁹ 3a M.8a / bozmasun: dem-be-dem R., Ü.

²³⁰ 5a ‘āleme: hālete R., Ü.

²³¹ 5. A.13a; R.13a; H.3a; L.11b; M.8a; Ü.12a

²³² 2a H.3b

Birdür yanumda kahr-ı maḥabbet cefā vefā²³³

4. Ehl-i dilüñ ḥazīz-i zeledür yine yeri
Olmış ne çāre rif'atine reh-nümā hümā
5. Şalma Kelīm-i ḥasta-dili yine ḥasrete
Ḥāḳ-ı derüñde ölmek iken müdde'ā baña²³⁴

6.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün²³⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Lebüñdür eyleyen bülbülleri ey gonce-fem gūyā²³⁶
Şaçuñdur hep kılan sünbülleri 'anber-şıfat būya
2. Kaşuñdur lenger-i şabrum alan keşt-i göñlümden
Ġamuñdur gözde seyl-āb-ı sirişküm eyleyen deryā
3. 'Aceb mi yād-ı çeşmānuñla kılsam girye-i mesti
Ol āhūlar beni Mecnūn-şıfat her dem ider şeydā
4. Murādum küşte-i şemsīr-i çeşm-i mestüñ olmağdur
Eger görmek olursa bir daḫı şıḫhat yüzün cānā
5. Recā destin uzatma gūşe-i dāmān-ı ümmīde²³⁷
Kelīm 'uzlet-güzīn ol şāh-ı dehre eyle istignā

7.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün²³⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gāh eylersüñ teğāfūl geh niğāh-ı āşnā²³⁹
Her dem eylersüñ dili bir gūne derde mübtelā

²³³ 3b kahr-ı: kahr u R., Ü.

²³⁴ 5b A.13b

²³⁵ 6. A.13b; R.13a; H.3b; L.11b; M.8a; Ü.12a

²³⁶ 1a ey: -A

²³⁷ 5a R.13b / küşe-i dāmān: dem-be-dem dāmān R., Ü.

²³⁸ 7. A.13b; R.13b; H.3b; L.11a; M.8a; Ü.12a

²³⁹ 1a eylersüñ: eylersin R., L., Ü

2. Eylese dil Yūsufin minnet-keş-i delv-i necāt²⁴⁰
Olsa ka‘r-ı çāh-ı ğam biñ yıl eger mesken baña
3. İtmeyince hātırın āzürde-i hār-ı elem
Kimseye rāhatla gül virmez bu büstān-ı fenā
4. Dāne-i ümmīd-i ehl-i ṭab‘a nevbet degmeye²⁴¹
Hāşre dek dönse felek mānend-i seng-i āsiyā
5. Aldı dil murğın Kelīm ol tıfl-ı mekteb nāz ile²⁴²
Kim nigāhından kazā olmuş sebak-h‘ān-ı belā
6. Düşdi tıfl-ı dil Kelīm-āsā görüp ol kāmete²⁴³
Ey mu‘allim ‘aşka ben kıldum elifden ibtidā

8.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün²⁴⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ol perīveş kim görünmez tıfl-ı mektebdür baña²⁴⁵
Ey mu‘allim müjde kim bulduñ görünmez bir belā
2. Ol perī ben za‘f ile nā-būd-ı teşhīş oldı dil
Hastasın görmez görünmez her ṭabībe mübtelā²⁴⁶
3. Sāye şalsa perr-i iqbālūñ ne var ‘āşıklara²⁴⁷
Tā-be-key uçsun hayālūñ çeşmimizde ey hümā
4. Şu‘le-i derdüñ fetīl-i cānına kār itmese²⁴⁸
Şem‘-i bezmūñ eylemezdi hānde eylerken bükā²⁴⁹
5. Dil nice olmaz Kelīm āzürde kim ol māh olsa²⁵⁰

²⁴⁰ 2a Ü.12b / eylese: eylemem R., H., L., M., Ü

²⁴¹ 4a Dāne-i: vāye-i R., Ü.

²⁴² 5a ol: bu L.

²⁴³ 6.beyit: -A; -R; -H; -M; -Ü

²⁴⁴ 8. A.13b; R.13b; H.4a; L.11a; M.8a; Ü.12b

²⁴⁵ 1a görünmez tıfl-ı mektebdür: tıfl-ı görünmez mektebdür A./
baña: saña L.

²⁴⁶ 2b her: bir R., H., L., Ü.

²⁴⁷ 3a iqbālūñ: iqbālın A.

²⁴⁸ 4a M.8b

²⁴⁹ 4b hānde: hānde R.

²⁵⁰ 5a A.14a / kim: -R

Āşnā bī-gāne hem bī-gānelerle āşīnā

9.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün ²⁵¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sen nigāh itmezsın ey şūh-ı cefā-güster baña
Raħm ider derdüñle ħālüm seyr iden kāfir baña
2. Tev'emāndur bilmiş ol ey germ ü serd-i rūzgār
Merhem-i kāfūr u zaħm-ı āteşīn ħançer baña²⁵²
3. Düşmen-i esbāb-ı dünyāyum ser-ā-ser āteşüm
Pister-i sincābdur sūzende ħākister baña
4. Tā ezel telĥīn mezāk-ı cām-ı bezm-i ħasretüm
Kāse-i zehr ile birdür sāgar-ı Kevşer baña²⁵³
5. Maṭlabumdur sīne-i dil-berden el çekmem Kelīm
Zülfünüñ her tārını eylerse bir ejder baña²⁵⁴

10.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün ²⁵⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şanma çeşm-i sāhir-i Leylāyı mest itmiş kızā
Kāse-i nāmūs-ı Mecnūnı şikest itmiş kızā
2. İhtiyārī şanma ey nāsīh bu deyr-i köhnede
Tā ezel kim peykerüm sāgar be-dest itmiş kızā
3. Herkese bir yüzden olmuş tesliyet bu ‘arşada
Zāhidi seccāde rindi mey-perest itmiş kızā
4. Şanma ‘işret bü'l-heves zehrābe nüş-ı ħasretüm
Murğ-ı rūħum tā ki mehcūr-ı elest itmiş kızā
5. Şad semender muḥtefī ħākisterinde şermle²⁵⁶

²⁵¹ 9. A.14a; R.13b; H.1b; -L; M.8b; Ü.12b

²⁵² 2b kāfūr u: kāfūr-ı A., M.

²⁵³ 4b birdür: pürdür R., Ü.

²⁵⁴ 5b R.14a

²⁵⁵ 10. A.14a; R.14a; H.2a; -L; M.8b; Ü.12b

²⁵⁶ 5a Ü.13a / ħākisterinde şermle: -A

Şahş-ı cānı söyle bir āteş-nişest itmiş kızā²⁵⁷

6. Kūhkenveş terk-i luṭf ümmīdin ol kim eylemiş²⁵⁸
Ser-nüvişt-i zīb-i destārın şikest itmiş kızā

7. Ehl olan kadrin Kelīm sāḥirūñ a‘lā bilür
Şūret-i zāhirde gerçi pāye-pest itmiş kızā

11.

Müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün²⁵⁹

– + + – / + – + – / – + + – / + – + –

1. Kızlüm-i hicre şaldı çün zevrak-ı cānuñı kızā²⁶⁰
Sende ne çāre ey gönül rāh-ı kızāya vir rızā²⁶¹

2. Keştī-i şabr-ı sīneden itme sükün ümīdini²⁶²
Şarşar-ı derd-i hicr eser baḥr-ı dil-i nezāre tā²⁶³

3. Tākat-ı nezzāre yok dīdede dūd-ı tūreden²⁶⁴
İtse de ‘arz-ı cilveger ol meh-i ‘ālem-āšnā

4. Sāhil-i bahre irse de gavṭa ḥurān-ı iştiyāk
Reh-zen olur ḥalāşına mevce-i rīk-ı ibtilā

5. Tūr-ı tecellāya dilā gördi taḥammül itmedi
Tıtdı Kelīm-i ḥasta-dil tīh-i taḥayyür içre cā

12.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün²⁶⁵

+ – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. Arar nāz ile bā‘iş kılmağa dünyāya istignā²⁶⁶
Felekde bulsa ol kāfir ider ‘İsāya istignā²⁶⁷

²⁵⁷ 5b söyle: şöyle R., H., Ü

²⁵⁸ 6a terk-i: berg-i: A., H., M. / 5-6.beyit: -M

²⁵⁹ 11. A.14a; -R; H.4a; L.11a; M8b; -Ü

²⁶⁰ 1a kızā: fenā L.

²⁶¹ 1b ne çāre: be çare A.

²⁶² 2a A.14b / şabr-ı: şabr u A.

²⁶³ 2b eser: ser H.

²⁶⁴ 3a Tākat-ı nezzāre yok dīdede dūd-ı tūreden: Didemūñ āh-ı sīneden tākatı yok nezzāreye L.

²⁶⁵ 12. A.14b; R.14a; H.2a;-L; M.8b; Ü.13a

²⁶⁶ 1a nāz: nār A.

²⁶⁷ 1b bulsa: yoḥsa R. Ü.

2. Melek şehbâlidür müştâk-ı rûy-ı dest-i iqbâlüm
Olaldan zîr-i ‘anqâ-yı ğamuñda sâye istiġnâ
3. Dimâġ-ı dil ki pür-müşk-i ciġer-ġün-ı maġabbetdür
N’ola eylerse ol zülf-i ‘abîr-âsâya istiġna
4. Olur müstaġni-i meyl-i şanem kâfir yüzüñ görse
İder leb-teşne-i câm-ı lebüñ şahbâya istiġnâ²⁶⁸
5. Kaşuñda olmış ol zülfüñ esîr-i ġalka ber-ġüşî²⁶⁹
Kelîm itse ‘aceb mi derġeh-i Dârâya istiġnâ

13.

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün²⁷⁰
+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Dile ider mi o mâh-ı bedîd gösterür mi kaşâ²⁷¹
Siyâh kevkebe ġürşîd gösterür mi kaşâ
2. Olur mı vaşlına irmek felekde bayrâmuñ
Esîr-i şavm-ı ġama ‘ıyd gösterür mi kaşâ
3. Düşürmeyüz kaşeme irtifa‘-ı kaşri bize²⁷²
Döner bu çarġ-ı ‘anîd gösterür mi kaşâ²⁷³
4. Secencel ‘aceb ider mi ref‘-i ġicâb²⁷⁴
ġedâya şüret-i ümmîd gösterür mi kaşâ
5. Olur mı sâķî-i şengüñ nigâh-ı luţfi bize
Nemed külâ h ile Cemşîd gösterür mi kaşâ
6. Kelîme aġter-i baġt-ı sa‘îdi eylerken
Sipihre âhını taş‘îd gösterür mi kaşâ²⁷⁵

14.

²⁶⁸ 4b ider: iderdi R., Ü.

²⁶⁹ 5a H.2b; M.9a

²⁷⁰ 13. A.14b; -R; H.2b; -L; M.9a; -Ü

²⁷¹ 1a mısradaki eksik kelime var. A.

²⁷² 3a kaşeme: kaşeme-i M.

²⁷³ 3b bu: -M

²⁷⁴ 4.beyit: -M

²⁷⁵ 6b A.15a

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün²⁷⁶

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kays ki şakird-i ders-i dāğ-ı hicrāndur baña
İtmemek āgūş o mäh-ı bedri noqşāndur baña
2. Koyma luṭf it sīneme dest-i fenā-endūzuñu
Ol ser-engüş-t-i mühennā kanlu peykāndur baña
3. Nuql-i mey ḥasret şeb-i laht-ı cigerdür hūn-ı dil
Şem‘-i meclis şu‘le-i dāğ-ı fūrüzāndur baña
4. Görmesün şem‘-i ḥayāl-i yāre karşu sūzişüm
Korçarum kim āteş-i dūzahla sūzāndur baña
5. Yā tecellī kıl^{yaḥūd} öldür Kelīm-i ḥastayı
Derd-i hicrūñ çekmeden cān virmek āsāndur baña

ḤARFÜ’L-BĀ

15.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün²⁷⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ‘Āşıka göster cemālūñ eyleme zūlfūñ niqāb
Şīve-i bī-vechi қо ey reşk-i nūr-ı āftāb
2. Māhdur dirsem ‘aceb mi rūyuña nisbet senūñ
Nūr-ı ruḥsāruñ virür hūrşīd-i çarḥa fer ü tāb
3. Düşdi ḥalk-ı ‘ālemūñ sevdāsı zūlfūñ yoluna²⁷⁸
Şimdi sensin mülk-i ḥüsn içre şeh-i mālik-riqāb
4. Ḥāk-ı rāhuñdur sürinsin alma yerden zūlfūñi²⁷⁹
Çekme zencīrin esīr-i ‘aşka virme ıztırāb
5. Söyle gelsünler Kelīm erbāb-ı ṭab‘a seyr için²⁸⁰
Derc-i dilden eyledüm beş dāne gevher intihāb

²⁷⁶ 14. A.15a; -R; H.2b; -L; M.9a; -Ü

²⁷⁷ 15. A.15a; R.14a; H.4a; L.11a; M.9a; Ü.13a

²⁷⁸ 3a sevdāsı: sevdā-yı L./ yoluna: boynuna R., H., L., M., / yoluna: boyna Ü.

²⁷⁹ 4a R.14b / rāhuñdur: rāhuñda R., H., L., M., Ü.

²⁸⁰ 5. Beyit: -A, -R, -M, -Ü

16.

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün²⁸¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Çāh-ı ḥasret meskenüm ey mäh ḥūrşīdü's-sehāb²⁸²
Bir raşad-sāz-ı belāyum itme benden ictināb
2. Sūzen-i müjgān-ı çeşmüñ göz diker dā'im dile
Rişte-i kullāb-ı zülfüñden çekerken ıztırāb
3. Görmezüm Ya'kūbveş dünyāyı mānend-i Mesīh
Pīş-i pāyumdan ṭulū' itse çerāğ-ı āftāb²⁸³
4. Ben ölürsem tābiş-i sīnem yine sūzān ider
Ḥ'ābgāh-ı cismüm olsa ma'den-i yākūt-ı nāb²⁸⁴
5. Gelmez ise ol ṭabīb-i dil Kelīmā yanuma²⁸⁵
Künc-i gāmda öldürür ḥasret beni bī-irtiyāb²⁸⁶

17.

Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün²⁸⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cān olur bī-soḥbetüñ zehrābe nūş-ı ıztırāb²⁸⁸
Fikr-i def'-i gāmla alsam destüme cām-ı şarāb
2. Ğālibā nār-ı dil oldı ḥānmān sūz-ı ciger
Her nefes sūrāḥ-ı sīnemden gelür būy-ı kebāb
3. Eylemiş dil fülkini gerdende-i gird-āb-ı gam
Eyleyen baḥr-ı şekībüm reşk-i deryā-yı serāb²⁸⁹
4. Rāḥat olmam bir nefes mehcūr-i ārām olmasam
Ṭıynetüm kılmış Ḥudā hem ḥilkat-ı sīm-āb-ı nāb

²⁸¹ 16. A.15a; -R; H.4b; L.11a; M.9; Ü.13a

²⁸² 1a Çā: çāh-ı H., L., Ü., / Çā: Çā-yı: M.

²⁸³ 3b pāyumdan: pāyumda L., M.

²⁸⁴ 4b Ḥ'ābgāh-ı cismüm: cāy-ı kabrüm L. / Ḥ'ābgāh: cāygāh Ü. / cevfi: -A, -H, -M, -Ü

²⁸⁵ 5a A.15b / dil: can L.

²⁸⁶ 5b Ü.13b

²⁸⁷ 17. A.15b; R.14b; H.4b; L.12b; M.9b; Ü.13b

²⁸⁸ Cān olur bī-soḥbetüñ zehrābe nūş-ı ıztırāb: Ṭıfl-ı cānum yād-ı la'lüñle olur pür ıztırāb: L.

²⁸⁹ 3b şekībüm: şekīb-i M.

5. Bir daḥī ŧenlik yüzüñ görmek ne mümkindür Kelīm
İtdi bir kāfir beçe ma‘müre-i göñlüm ḥarāb²⁹⁰

18.

*Fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilātün fā ‘ilün*²⁹¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kaçma ehl-i ‘aşğdan bī-hūde itme ictināb
Üstüñe düşmez senüñ ey nūr-ı çeşm-i āftāb²⁹²
2. Ḥayfdur ey pādşāh-ı memleket pīrāy-ı nāz
Dest-i cevruñden ola ma‘müre-i ‘ālem ḥarāb²⁹³
3. Bā‘iş olsun tek hemān derdüñle giryān olmağa²⁹⁴
Yoḥsa def‘-i ğam ne mümkindür kıla şahbā-yı nāb
4. Dāğlardur ŧanmanuz sīnem üzre cūş eyleyüp²⁹⁵
Zāhir oldı cünbüş-i deryā-yı āteşden ḥabāb²⁹⁶
5. Girse ger ŧeb-dīz-i āhum çarḥa layıkdur Kelīm
Şimdiden ol māh-ı nev ellerle olmuş hem-rikāb²⁹⁷

19.

*Mef‘ülü mefā ‘ilü mefā ‘ilü fe ‘ülün*²⁹⁸

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Ey Yūsuf-ı zīnet-figen-i ḥalvet-i mekteb
Taşvīr-i ruḥuñdur sebep-i keşret-i mekteb
2. Zülfüñ gibi sen olmasañ olurdı perīşān
Sensin güzelüm bā‘iş-i cem‘iyyet-i mekteb
3. Ey ḥāce görüp dūd-ı siyāhum ‘aceb itme
Yandurđı bizi āteş-i germiyyet-i mekteb

²⁹⁰ 5b itdi: kıldı R., Ü.

²⁹¹ 18. A.15b; R.14b; H.4b; L.12b; M.9b; Ü.13b

²⁹² 1b Üstüñe: üstinde R., Ü.

²⁹³ 2b ‘ālem: ḥatır R., Ü.

²⁹⁴ 3a Bā‘iş olsun tek hemān derdüñle giryān olmağa: tek hemān derdin ferāmüş eylesin erbāb-ı dil L.

²⁹⁵ 4a sanmanuz sīnem üzre: sīnem üzre ŧanmanuz A., H., L., M.

²⁹⁶ 4b āteşden: āteşde L.

²⁹⁷ 5b R. 15a / nev: -A

²⁹⁸ 19. A.15b; R.15a; H.5a; L.12b; M.9b; Ü.13b

4. Tātār gözinden dokunur göñlüme cānā²⁹⁹
Mānend-i Hülāgū ide şad gāret-i mekteb
5. Olsaydı eger dīdede nezzāreñe tākāt
Biñ cān ile eylerdi Kelīm ülfet-i mekteb

20.

*Mef'ülü mefā 'ilü mefā 'ilü fe 'ülün*³⁰⁰

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ey berķ-i ruḥı āteş-i şad-ḥırmen-i mekteb
V'ey ğamze-i gāretger-i şūr-efgen-i mekteb
2. Bir sencileyin naḥl-ı 'acīb olmadı peydā³⁰¹
Bār-āver olaldan beri bu gülşen-i mekteb
3. Berķ urşa geh-i cilve ruḥuñ ey şanem-i nāz
Āteşkede-i Çıne döner mesken-i mekteb
4. Tā-key olalum çık görün ey gözleri āhū³⁰²
Mecnūn gibi gerdünde-i pīrāmen-i mekteb
5. Ol servi gel āzād ile 'aşıkları şād it
Ey ḥ'āce-i bī-merḥamet ey gevden-i mekteb
6. Yār olmayıcaķ tıfl-ı dil-i zāra Kelīmā
Dūzah görünür cāy-geh-i me'men-i mekteb

21.

*Mef'ülü mefā 'ilü mefā 'ilü fe 'ülün*³⁰³

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ey ḥāl-i ruḥı necm-i 'aceb şākıb-ı mekteb³⁰⁴
V'ey māye-i dāğ-ı dili her rāğıb-ı mekteb
2. Hoş geldi aña ḥüsn-i ḥat-ı muşhaf-ı rūyuñ³⁰⁵

²⁹⁹ 4a A.16a / dokunur: tokunur R., H., L., M., Ü.

³⁰⁰ 20. A.16a; R.14b; H.5a; L.12b; M.9b; Ü.13b

³⁰¹ 2.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ü

³⁰² 4a Ü.14a

³⁰³ 21. A.16a; R.14b; H.5a; L.12b; M.9b; Ü.14a

³⁰⁴ 1a ḥāl: ḥāl A.

³⁰⁵ 2a M.10a / ḥat: ḥat R., H., L., M., Ü.

- Dil tıflı olursa ne ‘aceb rāğīb-ı mekteb
3. Yūsuf da seni görse bu şüretle olurdu
Nezzāre-i ruhsaruñ için t̄alīb-i mekteb
4. Hübān ile olmuş der ü dīvārı şanemzār
Dirse n’ola üstādına dil rāhib-i mekteb
5. Murğ-ı dili virdüm yine bir tıfla Kelīmā³⁰⁶
Olsa ne ‘aceb cāy-gehüm cānib-i mekteb³⁰⁷

ḤARFÜ’T-TĀ

22.

*Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*³⁰⁸

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Cüş eyliyeli görmedi ‘ummān-ı maḥabbet
Göñlüm gibi bir keşti-i t̄ufān-ı maḥabbet
2. Ben gelmesem iḳbāl ile mecnūnlar elinde³⁰⁹
Ḳalurdı ḳalemrāni-i dīvān-ı maḥabbet³¹⁰
3. Dünyāyı helāk eyledüñ ol t̄iğ-i nigehle
Hep geçdi bu ma‘berden esīrān-ı maḥabbet
4. Şimden gerü cem‘ ola meger şem‘üñe ey mäh³¹¹
Pervāneveş ervāḥ-ı şehīdān-ı maḥabbet
5. Pürdür elif-i meşk-i cefāsıyla o tıfluñ³¹²
Sīnem ki odur levḥ-i debistān-ı maḥabbet
6. Çāk olsa girībān-ı ḥayātum ḳala bākī³¹³
Destümde Kelīmā yine dāmān-ı maḥabbet

³⁰⁶ 5a H.5b

³⁰⁷ 5b L.12a / cāygehüm: pūygehüm L.

³⁰⁸ 22. A.16a; R.15b; H.5b; L.12a; M.10a; Ü.14a

³⁰⁹ 2a A.16b

³¹⁰ 2b ḳalemrāni: ḳalemrāyi L.

³¹¹ 4a şem‘üñe: şem‘ine R., Ü.

³¹² 5.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ü

³¹³ 6a çāk: ḥak R., Ü. / olsa: -A

23.

*Mef'ülü mefā 'ilü mefā 'ilü fe 'ülün*³¹⁴

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Yağ âteş-i derdüñle ser ü sīnemi dāğ it
Ey sūz-ı maḥabbet beni luṭf ile çerāğ it
2. 'İşretgeh-i Cemşīd-i elemdür yetiş ey dert
Sīnem gül-i dāğ ile benüm ğayret-i dāğ it³¹⁵
3. Var kūy-ı ḥarābāta eyā zāhid-i ḥuşk-leb³¹⁶
Tut pīr-i muğañ destini tertīb-i dimāğ it³¹⁷
4. Mestānelerüñ eyleme ğayrı ele muḥtāc
Sākī bize de başuñ içün luṭf-ı ayāğ it
5. Mağşūd-ı Kelīm irmek ise zevke felekde³¹⁸
Mānend-i Mesīḥā yerüñi künc-i ferāğ it

24.

*Fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün*³¹⁹

+ + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Ne 'aceb itse sebū-yı dil-i 'uşşākı şikest
Mestdür mestdür ol cām-ı mey-i 'işve be-dest
2. Heves-i neşve-i şahbā-yı lebi ol şanemüñ
Kıldı çok zāhid-i seccāde-keşi bāde-perest
3. Beni zehrābe-keş-i sāğar-ı ḥırmān itmiş
İden ey şūḥ seni cām-ı mey-i nāz ile mest
4. Ne ğam-ı miḥnet-i hicrān ne tegāfül ne cefā³²⁰
Ne 'aceb 'ālem imiş ḥ'ābgeh-i bezm-i elest³²¹

³¹⁴ 23. A.16b; R.15b; H.5b; L.12a; M.10a; Ü.14a

³¹⁵ 2b ğayret-i dāğ: 'işret-i bāğ R., Ü.

³¹⁶ 3a vay: var R., H., L., M., Ü.

³¹⁷ 3b tut: dut R., Ü. / tertīb: tertīb L.

³¹⁸ 5a Ü.14b

³¹⁹ 24. A.16b; R.15b; H.5b; L.12a; M.9a; Ü.14b

³²⁰ 4a H.6a

³²¹ 4b ḥ'āb-: cāygeh R., L., Ü.

5. Gözüme rātibe-i şî'rüme nisbetle Kelîm³²²

Bu nüh ebyāt-ı muşanna' görünür pāye-i pest

25.

Mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün³²³

+ - - - / + - - - / + - -

1. Göñül ğark-āb-ı hūn-ı cūy-ı ḥasret
Gözüm pergāle-rīz-i rūy-ı ḥasret
2. 'Aceb mi ıztırāb eylersem oldum
Esīr-i zūlf-i müşgīn būy-ı ḥasret
3. Olaldan dūr senden cilvegerdür³²⁴
Göñül āyinesinde rūy-ı ḥasret
4. Gül-i dāğ-ı dile oldu ḥalīde
Ḥadeng-i nergis-i cādū-yı ḥasret
5. Ḥarāb itdi göñül mülkin Kelīmā
Sipāh-ı düşmen-i bed-ḥūy-ı ḥasret

ḤARFÜ'Ş- SĀ

26.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün³²⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. O mehdür şu'le-i āhum fūrüzān olmağa bā'is³²⁶
Felekle dūd-ı dil dest-i girībān olmağa bā'is
2. Ğubār-ālūd idi miskīn meger evzā'-i Leylādan³²⁷
Nedür Mecnūn bu deşt-i ğamda ḥayrān olmağa bā'is³²⁸
3. Dih-i 'aşkuñda ben nā-puḥtelikden ictināb itdüm³²⁹

³²² 5a Gözüme rātibe-i şî'rüme nisbetle Kelîm: rütbe-i қадрüme nisbetle Kelīmā sözdür L.

³²³ 25. A.17a; -R; H.6a; -L; M.10a; -Ü

³²⁴ 3a M.10b

³²⁵ 26. A.17a; R.16a; H.6a; L.12a; M.10b; Ü.14b

³²⁶ 2.beyit: -L

³²⁷ 3a meger: biraz L.

³²⁸ 3b Nedür Mecnūn bu deşt-i ğamda ḥayrān olmağa bā'is: varup Mecnūn budur şahrāda ḥayrān olmağa bā'is L.

³²⁹ 4.beyit: : -A, -R, -H, -M, -Ü

Budur nār-ı ğam-ı hicrũñle sũzān olmağa bā'is̱

4. Meger ol çeşm-i tātāruñ uzatdı zulum elin zũlfü³³⁰
Nedendür mülk-i dil tā böyle vīrān olmağa bā'is̱

5. Kelīm irmek diler nūr-ı tecellā-yı ruḥ-ı yāre³³¹
Budur tūr-ı ser-i kūyında pūyān olmağa bā'is̱

ḤARHÜ'L-CĪM

27.

*Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün*³³²
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Göñül efkār-ı pīç-ā-pīç-i zũlf-i dil-rübādan gec
O ḥalka ḥalka sũnbül şandugũñ mār-ı belādan gec³³³
2. Olup tā böyle mest-i cām-ı ğaflet geçme kendũñden³³⁴
Ḥumārın añ bu keyfũñ rağbet-i bezm-i fenādan gec³³⁵
3. Değişme āb-ı rũyuñ bir dilim nāna taḥammül kııl
Ne deñlü aç iseñ deryũze-i ḥ'ān-ı 'aḫādan gec
4. Olup Mecnũn-şıfat 'uzlet-ġüzīn-i künc-i ḥırmānı³³⁶
Temāşā-yı cemāl-i Leyli-i ḥayret-fezādan gec³³⁷
5. Kelīm-āsā qarār it dāmen-i kūh-ı tevekkũlde³³⁸
Der-i mesned-nişīnān-ı cihāna ilticādan gec

28.

*Fe 'ilātũn fe 'ilātũn fe 'ilātũn fe 'ilün*³³⁹
+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -

³³⁰ 5a Meger ol çeşm-i tātāruñ uzatdı zulum elin zũlfü: dırāz itdi meger kim dest-i zulmi zũlf-i mekkāruñ L.

³³¹ 6a nūr: tūr R., Ü.

³³² 27. A.17a; R.16a; H.6a; L.12a; M.10b; Ü.14b

³³³ 1a. ḥalka: -A / ḥalka ḥalka: ḥalka ḥalka H., L., Ü.

³³⁴ 2a cām: ḥ'āb R., Ü.

³³⁵ 2b bezm: cām R., Ü.

³³⁶ 4a H.6b

³³⁷ 4b ḥayret: cān R., Ü. / ḥayret: ḥalet M. / fezādan gec: -Ü

³³⁸ 5a A.17b

³³⁹ 28. A.17b; R.16a; H.6b; L.13b; M.10b; Ü.15a

1. Girme kayda gönül ol zülf-i semensādan gec
Dām-ı endîşeye gel düşme bu sevdādan gec³⁴⁰
2. Dāne-i hāl-i siyehkārı degül hübānuñ
Belki sīneñde olan dāğ-ı süveydādan gec
3. Kılma yāķūt-ı mey-i nābına rağbet felegüñ
Cām-ı lā' līn-i leb-i dil-ber-i zībādan gec³⁴¹
4. Bir nefes 'ömr için olma felegüñ memnūnı³⁴²
Naķd-i cān vir dem-i cān-bağş-ı Mesīhādan gec
5. Alma gavgā-yı cihānı başuña 'ākıl iseñ
Heves-i mertebe-i devlet-i dünyādan gec
6. İtme vuşlat hevesin dünyede mānend-i Kelīm³⁴³
Şalma āteşlere kendüñ o temennādan gec³⁴⁴

29.

*Fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün*³⁴⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. İstemez derdine senden ĥasta-i derdüñ 'ilāc
Āşnā-yı derd-i ġam şihhatle itmez imtizāc³⁴⁶
2. Düşdi bir kul oğlunuñ göñlüm ümmīd-i vaşlına
Eylemezken dergeh-i şāhāne 'arz-ı ihtiyāc
3. Āteşi efzūn olur aķduķca yaşum sīneye
Veh ne külhendür bu kim āb ile itmiş imtizāc
4. Şişe-i dil münkesir olduķca çeşmüm kan döker³⁴⁷
Bādesi rīzān olur elbet şikest olsa zücāc³⁴⁸
5. Her gören meylüm Kelīm ol çeşmüñ oldı ĥastası

³⁴⁰ 1b Dām-ı: böyle L.

³⁴¹ 3b Cām-ı lā' līn-i leb-i dilber-i zībādan gec: belki la' l-i leb-i cān-bağş-ı dil-ārādan gec L.

³⁴² 4.beyit: -R, -L, -Ü.

³⁴³ 6a mānend-i: tayıd-i

³⁴⁴ 6b o temennādan gec: sen o sevdādan gec R., Ü.

³⁴⁵ 29. A.17b; -R; H.6b; L.13b; M.10b; -Ü

³⁴⁶ 1b: -H / Āşnā-yı derd-i ġam şihhatle itmez imtizāc: Tek hemān luţf it taḫībüm bir nażar kıl dīde ac L.

³⁴⁷ 4a M.11a / Şişe-i dil münkesir: şişe-i göñlüm şikest L.

³⁴⁸ 4b elbet: lābud L./ şikest olsa: fenā bulsa L.

Hāşılı kāsîd metâ‘-ı derde ben virdüm revâc

ḤARFÜ’L-ḤĀ

30.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün³⁴⁹

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Gösterür şubḥ-ı mesâ şu‘le-i cevväle kadeḥ³⁵⁰
Yohsa fevväre midür âteş-i seyyäle kadeḥ
2. İtse çeşmüm n’ola bārān-ı sirişkin rīzān³⁵¹
Oldı mäh-ı ruḥ-ı cānāna gice hāle kadeḥ
3. Eylemezdi cigere nağme-i nāyī te’sīr
Feyz-baḥş olmasa ger muṭrib-i kavvāle kadeḥ
4. Mey-i rengīn ile gāhī gehī eşk-i terle³⁵²
Dest-i ‘āşıkda döner tāze gül-i āle kadeḥ
5. Kılma ölmek hevesüñ canuñ kaşd itme Kelīm
Şunma meclisde gice ol gözi kıttāle kadeḥ³⁵³

31.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün³⁵⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Her zamān bādeyle pür bir verd-i ḥurremdür kadeḥ³⁵⁵
Devr ider elden ele mergüb-ı ‘ālemdür kadeḥ³⁵⁶
2. Fer virür ruḥsārı tāb-ı āftāb-ı bādeden³⁵⁷
Sāde-rūḥın içre bir mäh-ı müsellemdür kadeḥ
3. Şalsa pertev meclis-i erbāb-ı ‘aşka gün gibi
Dāfī‘-i zıll-i zemīn-i zulmet-i gamdur kadeḥ

³⁴⁹ 30. A.17b; R.16b; H.6b; L.13b; M.11a; Ü.15a

³⁵⁰ 1a şubḥ-ı: şubḥ u R., H., L., M., Ü.

³⁵¹ 2a A.18a; H.7a

³⁵² 4a ile: -A

³⁵³ 5a gice: sakın

³⁵⁴ 31. A.18a; R.16b; H.7a; L.13b; M.11a; Ü.15a

³⁵⁵ 1a pür bir: bir ter R., Ü.

³⁵⁶ 1b ‘ālemdür: cānumdur R., Ü.

³⁵⁷ 2a virür: düşer R., Ü.

4. Şubḥ u şeb anuñla eyler sîne def³⁵⁸-i ıztırâb³⁵⁸
Lâ'l-i dil-ber gibi zaḥm-ı cāna merhemdür kadeḥ³⁵⁹
5. Künc-i ḥasretde Kelīm anuñla eyler def³-i ğam
Ehl-i derde ḥāşılı bir özge hem-demdür kadeḥ³⁶⁰

32.

*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*³⁶¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Neşve-baḥşâyide reşk-i lâ'l-i dil-berdür kadeḥ
Reng-i rüda ğayret-i yâküt-ı aḥmerdür kadeḥ
2. Her gören bir 'ālemüñ seyrinden eyler kesb-i zevk
Güiyâ mir'ât-ı mīnâ-yı Sikenderdür kadeḥ
3. Eyleyen teşmīm-i bûy-ı dil-keşüñ medhüş olur³⁶²
Şanki cüz'ü müşk-i ezferden muḥammerdür kadeḥ³⁶³
4. Rüz-ı şeb olmağda ḥalka pertev-endâz-ı neşât
Geh meh-i tâbende geh mihr-i münevverdür kadeḥ
5. Ehl-i ḥikmet menşe'-i mâhiyyetinden bî-ḥaber
Şüret-i mīnâda gelmiş özge cevherdür kadeḥ
6. Ḥavfumuz yokdur Kelīmâ zulmet-i ğamdan bizüm
Bezmümüzde bir çerâğ-ı şu'le-güsterdür kadeḥ³⁶⁴

ḤARFÜ'D-DĀL

33.

*Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*³⁶⁵

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Cāme-i sürḥden oluğca o ruḥsāra bedīd

³⁵⁸ 4a Şubḥ u: Şubḥ-ı A., / Şubḥ-ı: rüz-ı M. / sîne: şışe R., Ü.

³⁵⁹ 4b cāna: ḥāna: A.

³⁶⁰ 5b L.13a

³⁶¹ 32. A.18a; R.16b; H.7a; L.13b; M.11a; Ü.15a

³⁶² 3a Ü.15b/Eyleyen teşmīm-i: şetm iden elbette L.

³⁶³ 3b Şanki cüz'ü: şanki ey dil R., Ü.

³⁶⁴ 6b A.18b; R.17a / bir: tā R., H., L., Ü.

³⁶⁵ 33. A.18b; R.16b; H.7a; L.13a; M.11a; Ü.15b

- Berķ urur ŧanki girġbān-ı ŧafaķdan hūrŧġd³⁶⁶
2. Gōsterüp hāl-i ruħuñ țarf-ı ħam-ı zūlfūnden³⁶⁷
Sġne-i ŧabruma yaķduñ yine bir dāġ-ı cedġd
3. Hāk-ı dergāhuña yūz sūrmege kaŧd itsem olur
Mevc-i deryā-yı siriŧķūm baña bir sedd-i sedġd
4. Gelmesūn ake benūm gōñlūme ‘aķl-ı nāŧih³⁶⁸
Dār-ı ŧeydāda ķarār eyleyemez ŧaħŧ-ı reŧġd
5. Aılup geri emende yine yer yer lāle
Eyledi dāġ-ı kŧhen sāle-i derdūm tecġd
6. Kim baķar dġde-i iķbāliyle yār olmayıcaķ
Olmıŧ ‘ālem țutalum reŧķ-i behiŧt-i cāvġd
7. Yūzin ol māh-ı ruħuñ yine evirmiŧ bizden³⁶⁹
Nice bir cāna Kelġmā sitem-i arħ-ı ‘anġd³⁷⁰

34.

Mef‘ūlü mefā ‘ilü mefā ‘ilü fe ‘ülün³⁷¹

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Sensüz dili tefrġh idemez māh ile nev‘ġd³⁷²
Rū-pūŧ olamaz reng-i ġama sāġar-ı Cemŧġd³⁷³
2. Ādem o meleksüz nice def‘-i keder eyler³⁷⁴
Olmıŧ țutalum bezm-i cihān cennet-i cāvġd
3. Mecnūn ġibi hengāme-i ‘aŧķuñda ŧoyunmam
Taķlġd ile itmeme ġūzelūm vuŧlatuñ ŧmmġd

³⁶⁶ 1b girġbān-ı ŧafaķdan hūrŧġd: ŧafaķdan girġbān-ı hūrŧġd R.

³⁶⁷ 2a ħam-ı: emen R., Ū

³⁶⁸ 4, 5 Ve 6.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ū

³⁶⁹ 7a M.11b / Yūzin ol māh-ı ruħuñ yine evirmiŧ bizden: yūzin ol māh evirmiŧ yine bizden nice bir L.

³⁷⁰ 7b Nice bir cāna: eh1-i iz‘āna L.

³⁷¹ 34. A.18b; R.17a; H.7b; L.13a; M.11b; Ū.15b

³⁷² 1a ile: -R, -H, -L, -M, -Ū

³⁷³ 1b reng-i: jeng-i R., H., Ū. / Rū-pūŧ olamaz reng-i ġama sāġar-ı Cemŧġd: maħmūr-ı ġamuñ ŧād idemez sāġar-ı Hūrŧġd L.

³⁷⁴ 2a: keder: elem L.

4. Dünyā fem-i ruḥsāruñi söyler señün ey mäh³⁷⁵
 Ƙaldı meşel-i sālīfe-i zerre vü hūrşīd³⁷⁶

5. Zevķ itdüm olup mu‘tekif-i künc-i Kelīmā
 Bilmezdüm ‘aceb ‘ālem imiş ‘ālem-i tecrīd³⁷⁷

ḤARFÜ’L-RĀ

35.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün³⁷⁸

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. ‘Ayş ehline şad müjde ki ‘ıyd-ı Ramazāndur
 Devr-i ƙadeḥ-i devlet-i Cemşīd-i bütāndur
2. Mäh-ı ruḥ-ı hübān-ı cihān şimdi ki demde³⁷⁹
 Nūr-efgen-i āyine-i hūrşīd-i cihāndur
3. Hoş mevsim-i ferḥunde ki ‘uşşāķına hübān³⁸⁰
 Her köşede itdükleri nev‘īd-i nihāndur
4. Bu demde olan zemzemenüñ ceşş-i kederden³⁸¹
 Her nağmesi derd ehline te‘kīd-i imāndur
5. Ḥayfā ki bu demlerde Kelīm-i süḥan-ārā
 Maḥrūm-ı gül-i dāmen-i ümmīd-i zemāndur³⁸²

36.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün³⁸³

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Şalın ey mäh-ı nev mey iç bizümle ‘ıyd-i ađḥādur³⁸⁴
 Dem-i refṯār-ı sāğardur zemān-ı nüş-ı şahbādur

³⁷⁵ 4a fem-i: fem ü R., H., L., Ü.

³⁷⁶ 4b sālīfe üzre: sālīfe-i zerre R., H., L., Ü./ vü: -A

³⁷⁷ 5b bilmezdüm: bilmedüm R., Ü.

³⁷⁸ 35. A.18b; R.17a; H.7b; L.13a; M.11b; Ü.15b

³⁷⁹ 2a şimdi ki: şimdi bu R., H., L., Ü.

³⁸⁰ 3a ferḥunde: ferḥunde R.

³⁸¹ 4a A.19a; Ü.16a / ceşş-i: cins-i R., Ü.

³⁸² 5b R.17b

³⁸³ 36. A.19a; R.17b; H.8a; -L; M.11b; Ü.16a

³⁸⁴ 1a bizümle: bezmde R., Ü.

2. Dökülmüş hūn-ı kurbān gülşen olmuş ser-be-ser ‘ālem
Bu dem güller gibi zīnet-fezā-yı bāg-ı dünyādur
3. Gel ey büt al ele sen de mey-i cām-ı mücellāyı
Felekde sāgar-ı neyyīr bu gün der-dest-i ‘İsādur³⁸⁵
4. Bu günler hūsn-i gālībdür zemīnūñ āsmān üzre
Cihān reşk-i dil-i rāmiş-gerān-ı çarḥ-ı mīnādur
5. Kelīm āşār-ı elṭāf-ı Hudādur yoḥsa gūşişle
Düşer siḥr itse de ādem bu gūne bir gāzel nādīr

37.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn³⁸⁶

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ölmeden ‘āşık nice gāmdan amān-ı cān bulur
Yoḫlasa her dilde ādem biñ gām-ı pinhān bulur³⁸⁷
2. Şeb geçer reşk-i ruḥuñla şāh-ı hāver yerlere³⁸⁸
Her seḥer hūn-ı cigerden dāmeninde ḳan bulur
3. El uzatsam sīneñe zūlfūñ gelür güya ki dil³⁸⁹
Bir gedādur genc ararken ejder-i pīçān bulur
4. Yūsufa rü’yāda encüm gelmiş ammā ki senūñ
Her kim açsa sīneñi bir neyyir-i raḥşān bulur
5. Rütbe-i şi‘rüm benüm geçmişdür ol vādīleri
Ta‘n-ı ḥāsiddē Kelīmā şanma kesr-i şān bulur³⁹⁰

38.

Mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn³⁹¹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Görünmeñ ol perī ḫalka bir olmaz özge sevdādur

³⁸⁵ 3b neyyīr: ‘işret R., Ü.

³⁸⁶ 37. A.19a; R.17b; 8a; L.14b; M.11b; Ü.16a

³⁸⁷ 1b biñ: bir L.

³⁸⁸ 2a reşk: şerm R., Ü.

³⁸⁹ 3a R.18a; Ü.16b

³⁹⁰ 5b M.12a

³⁹¹ 38. A.19a; R.18b; H.14a; -L; M.12a; Ü.17a

- Dile ümmîd-i seyr-i hüsni ancak bir tesellâdur
2. Temennî-kâri-i sîb-i zinehânuñdan el çekmez
Göñül bir bî-tesellî özge tıfl-ı nâ-şekîbâdur
3. Gören der taraf-ı pîr-i şâl-ı âlüñden o ruhsârî³⁹²
İder zîr-i şafağdan cilve bir mâh-ı şeb-ârâdur³⁹³
4. Hayâl-i reng-i yâkût-ı lebüñ mînâ-yı çeşmümde
Derün-ı sâğar-ı billûra konmuş la‘l-i şahbâdur
5. Ruhuñ taşvîr-i Yüsufdan nişândur deyr-i küyuñda
Degül târ-ı vücûdum rişte-i cân-ı Züleyhâdur
6. Hayâl-i âhû-yi çeşmüñ der-âgûş-ı nigâh itmiş
Ser-i zencîr-i zülfüñde göñül Mecnûn-i şeydadur
7. Süleymân-ı sipîhr-i nazma kim pîş-i nigâhumda³⁹⁴
Güneş gerinde Belkîs-ı çehârum ferş-i mînâdur
8. Kelîm ‘özr-i nezar ber-pâ-yı şerm ol koy bu sevdâyı³⁹⁵
Yed-i tülâñı ‘arz itme der-i mağdûm-ı vâlâdur
9. O kim kılmış müsaḥḥar feyz-i istidâd-ı zâtıyla
Gerek mülk-i fazîletde gerek iklim-i ma‘nâdur

39.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün³⁹⁶

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ‘İyd-ı adḥâdur gelen ey meh şafâ eyyâmıdur
Çık şalın gel bezme kim ‘ayş itmenüñ hengâmıdur³⁹⁷
2. Dil viren kaçmaz senüñ yoluñda kurbân olmadan
Nağd-i cân virmek saña ‘âşıklarüñ bayramıdur

³⁹² 3a A.19b

³⁹³ 3b zîr-i: -A

³⁹⁴ 7a Süleymân-ı: Süleymânum R., H., Ü.

³⁹⁵ 8a ol: -A, -M

³⁹⁶ 39. A.19b; R.17b; H.14a; -L; M.12a; Ü.16a

³⁹⁷ 1b gel bezme kim: bezme gel kim R.

3. İtmese herkes n'ola bu demde fark-ı rüz u şeb
Şubh-ı 'işretdür bu hem rüz-ı gamuñ aḥşāmıdır³⁹⁸

4. Saña qurbān olmadan çekmez Kelīm-i ḥasta gam³⁹⁹
'İyd-i aḥḥādur gelen ey meh şafā eyyāmıdır

40.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün⁴⁰⁰
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bahār eyyāmıdır gitsün elem faşl-ı meserretdür
Gel ey sākī mey-i gül-rengi şun hengām-ı 'işretdür

2. Degüldür dāğ-ı gam anda açılmış cā-be-cā güller
Fezā-yı sīne-i 'āşık gülistān-ı maḥabbetdür

3. Cünūndan degüldür cāmesin çāk itdügü Qaysuñ⁴⁰¹
O ser-gerdānı 'üryān eyleyen ümmīd-i vuşlatdur

4. Derūn-ı sīne-i külḥan nijādum tekye-i gamdur
Fetīl-i kāmētüm vaqf-ı çerāğ-ı dāğ-ı ḥasretdür

5. Degüldür tab'-ı yārān gibi nākış nükte-sencīde⁴⁰²
Kelīm üstād-ı kül bir şā'ir-i nāzik-tabī'atdür⁴⁰³

6. Kelīmüñ yok sūḥanda eksigi bir kimseden zīrā⁴⁰⁴
Tamām üstād-ı kül bir şā'ir-i nazük-ḥabī'atdür

41.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün⁴⁰⁵
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Fikr-i mäh-ı 'ārızuñla dīde kim giryān olur
Fülk-i mīnā-yı felek ğarq-ı yem-i tūfān olur

2. Hışm ile yaqsañ ne dem ḥumret gelür çeşmānuña⁴⁰⁶

³⁹⁸ 3b hem: dem R., Ü./ aḥşāmıdır: bayrāmıdır R.

³⁹⁹ 4a ḥasta: ḥasta R.

⁴⁰⁰ 40. A.19b; R.17b; H.8a; L.13a; M.12a; Ü.16a

⁴⁰¹ 3.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ü

⁴⁰² 5a L.5b / 5.beyit: -R, -Ü

⁴⁰³ 5b A.20a

⁴⁰⁴ 6.beyit: -A, -H, -L, -M

⁴⁰⁵ 41. A.20a; R.18a; H.8b; L.14b; M.12a; Ü.16b

⁴⁰⁶ 2.beyit: -A, -R, -M, -Ü

Mest-i hiddet gelse ger meyhāne içre kan olur

3. Olmasun bu hālet-i keyfiyyet-i esrār-ı hāt
Seyr iden lābūd gül-i ruhsāruñı hayrān olur
4. Nağd-i cān virmekle virmezsün lebün ey mest-i nāz⁴⁰⁷
‘Āşıkuñ rāh-ı talebde yok yere qurbān olur
5. Hāk budur kim sözde kesb-i infirād itdüñ Kelīm
Var mı erbāb-ı hünerde saña bir aqrān olur⁴⁰⁸

42.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁴⁰⁹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Halka halka zülfi kim zīb-i ruḥ-ı pür-tāb olur
Keştī-i şabr-ı dile her halka bir gird-āb olur⁴¹⁰
2. Hañcer-i hūn-rīzin alsa Rüstem-i gamzeñ ele⁴¹¹
Sīne-i mecrūh-ı dil hem vaq‘a-i sīr-āb olur
3. Dāğ-ı sīnem ğarq-ı seyl-āb-ı sirişk itsem n’ola
Lāle-i bāğ-ı maḥabbet eşk ile sīr-āb olur⁴¹²
4. Bir mehūñ derdiyle her şeb ağlarum şanmañ şafağ
Her seher fülk-i felek ğarq-ı yem-i hūn-āb olur⁴¹³
5. Kim ki çeşm-i himmet-i maḥdūmunuñ manzūrudur⁴¹⁴
Çeşme-i feyze Kelīmā ḥāmesi mīzāb olur⁴¹⁵
6. Ol ki fikr-i şī‘r idüp alduğca kilkin destine
Sāḥil-i baḥr-ı sūḥan bir gevher-i nā-yāb olur⁴¹⁶

⁴⁰⁷ 4a virmezsün: virmezsın

⁴⁰⁸ 5b erbāb-ı hünerde: aqrān-ı sūḥanda

⁴⁰⁹ 42. A.20a; R.18a; H.8b; L.14b; M.12b; Ü.16b

⁴¹⁰ 1b girdāb: kullāb L.

⁴¹¹ 2a alsa: -A / L. Nüşasında 2. ve 3. beyitlerin yerleri farklıdır.

⁴¹² 2b olur: -Ü

⁴¹³ 4b seher: -R

⁴¹⁴ 5a maḥdūmunuñ: maḥdūmunuñ R.

⁴¹⁵ 5b sīzāb: mīzāb R., H., L., M., Ü / olur: -Ü

⁴¹⁶ 6b bir: pür L.

43.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁴¹⁷

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Göñül mir’atı gayruñ gerd-i derdinden müberrādur⁴¹⁸
Anuñçün anda ‘aks-i mihr-i ruhsāruñ hüveydādur
2. N’ola her tār-ı müyumda olursa şu‘leler peydā⁴¹⁹
Ketān-ı cism-i zārum vaqf-ı mehtāb-ı tecellādur⁴²⁰
3. ‘Aceb mi cān çekişse hastası mest-i fiğān itse⁴²¹
Maḥabbet ‘arşagāhı böyle hep pür-şūr-ı gavgādur
4. Olursun sen de bir şūhuñ esīr-i zülf-i tarrārı⁴²²
Bulur elbetde herkes itdügin cānā bu dünyādur
5. Kelīmā şu‘le-i dāğ-ı maḥabbet aldı eṭrāfım⁴²³
Benüm naḥl-ı tenüm güyā ki naḥl-ı Ṭūr-ı Sīnādur⁴²⁴

44.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁴²⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dāne-i ḥāl-i siyeh kim ol ruḥ-ı zībādādur
Murğ-ı dil teslīm-i rūḥ-ı ‘aşkuña āmādedür
2. Meyl-i mihrāb eylesem ol tāk-ı ebrūdan cüdā
Her nefes ḥūn-ābe-i ḥasret baña seccādedür⁴²⁶
3. Dest-i yārī-i kemend-i zülfüñ eyler arzū⁴²⁷
Bījen-i dil kim o çāh-ı gābgābe üftādedür
4. Pür-ḥümārum sākiyā luṭf eyle cām-ı la‘lūñi
Tā ki var fikr-i lebüñ göñlüm esīr-i bādedür

⁴¹⁷ 43. A.20a; R.18a; H.8b; L.14a; M.12b; Ü.16b

⁴¹⁸ 1a ger: gerd R., H., L., Ü / derdinden: ‘aşkından L.

⁴¹⁹ 2a müyumda: müyumdan L.

⁴²⁰ Zārum: rāmüm R.

⁴²¹ 3a hastası: hastası H., L., M., Ü. / L. Nüshasında 3. ve 4. beyitlerin yerleri farklıdır.

⁴²² 4a R.18b

⁴²³ 5a A.20b; H.9a

⁴²⁴ 5b Ü.17a

⁴²⁵ 44. A.20b; R.18b; H.14a; -L; M.12b; Ü.17a

⁴²⁶ 2b her: bir R., M.

⁴²⁷ 3a H.14b

5. Ey geçen Ferhādı ol nevres nihāl-i ‘işvenüñ
Şanma her şîrîn lebüñ ikbāli bir ergādedür
6. Levh-i ruhsāruñda ol şūhuñ Kelīmā şanma hāl
Cezb-i ‘aql-ı ehl-i hūş eyler o bir bīcādedür⁴²⁸

45.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁴²⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Eger maqşūduñ ey meh çekdügüm derde telāfidür⁴³⁰
Dem-i āhir ruhuñ mir’atı cān-ı zāra kāfidür⁴³¹
2. Hazer kıll nālişinden kaçma ey şayd-ı harem-cilve⁴³²
O ‘āşıkdan ki kārı Ka‘be-i kūyuñ tavāfidür
3. O bezmüñ nāledür kânūnı kim dest-i maḥabbetle
Göñül leb-rīz-i hūn-āb-ı ciger bir cām-ı şāfidür
4. Gözi vahşī gazāl-ı deşt-i istiğnā ol āhūnuñ⁴³³
Şemīm-i zūlf-i ‘anber-bīz büy-ı müşk-i nāfidür⁴³⁴
5. Göñül sīr-āb-ı hūn-ı zaḥm-ı şemşīr-i tegāfül hem⁴³⁵
Yine dil teşne-i tīg-ı nigāh-ı dil-şikāfidür
6. Verā-yı zūlf-i Leylādan tecellī eylemiş Kaysa⁴³⁶
Maḥabbet kim taḥakküm kārı-i ‘aqla münāfidür
7. Bu deñlü yüz çevirmezdi Kelīmā çarḥ-ı kec-yāruñ⁴³⁷
Hep ol hūrşīdi taḥvīl eyleyen devr-i hilāfidür⁴³⁸

46.

⁴²⁸ 6b R.19a

⁴²⁹ 45. A.20b; R.19a; H14b; -L; M.12b; Ü.17a

⁴³⁰ 1a meh: -M / çekdügüm: çekdigüm R., M., Ü.

⁴³¹ 1b cān-ı zāra: kāzāra A.

⁴³² 2a kıll: -A

⁴³³ 4a Ü.17b

⁴³⁴ 4b ‘anber-pīz: ‘anber-bīz R., H., M., Ü. / nāfidür: fāmīdür R., Ü.

⁴³⁵ 5a tegāfül hem: tegāfüldür R., Ü.

⁴³⁶ 6a M.13a

⁴³⁷ 7a deñlü: deñlü R., Ü. / gec-yāruñ gec-bāz R., Ü. / gec-yāruñ: gam-bāz H.

⁴³⁸ 7b hūrşīdi: hūrşīdi R.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁴³⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne dāğ-ı ıa‘n-ı bī-gāne ne vaz’-ı āšnāmuz var
Olaldan gūşe-gīr-i künc-i istignā şafāmuz var
2. Alur yoğ bü’l-heves kāsıd-metā-i nāzuñ ‘arz itme
Der-i luıf-ı Ĥudā’dan ğayrıdan şanma recāmuz var
3. Hemān bizden felek bī-hūde ümmīd-i niyāz eyler
Ne Mecnūnuz ne Leylādan temennā-yı vefāmuz var
4. Felek bir kām için bizden n’içün ‘arz-ı hulūş ister
Ne ħ‘āĥiş senc-i ümmīdüz ne tedbīr-i riyāmuz var
5. Hemān bī-hūdedür sa‘yi meger sūdāger-i ‘aşkuñ⁴⁴⁰
Ne dil var sīnede bilmem ne ĥod vir dil-rübāmuz var
6. Ne bir ĥum-ĥāneveş āzāde cāy-ı gūşe-i ĥurrem
Ne cām-ı mey gibi bir hem-dem-i rūĥ-āšnāmuz var
7. Kelīm İskender-i evreng-i Cemşīdüz bugün elde
Bezm-i sāğar gibi āyine-i ‘ālem-nümāmuz var

47.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁴⁴¹

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Murğān serümde Ķays gibi idemez qarār
Āteş yanar başumda benüm ey perī-‘izār⁴⁴²
2. Ĥatı-ı ‘izārıdur görinen şanmañ ol mehūñ⁴⁴³
Dil-ber yüzinden itdi felek fitne āşkār⁴⁴⁴
3. Ĥayfā ki gitdi gelmedi ol şeh-süvār-ı nāz⁴⁴⁵
Yollarda qaldı gūş-ı dil-i çeşm-i intizār⁴⁴⁶

⁴³⁹ 46. A.21a; R.19a; H.14b; -L; M.13a; Ü.17b

⁴⁴⁰ 5.beyit: H.15a; -M.

⁴⁴¹ 47. A.21a; R.19a; H.9a; L.14b; M.13a; Ü.17b

⁴⁴² 1b perī: melek L.

⁴⁴³ 2a şanmañ: şanma L.

⁴⁴⁴ 2b fitne: itdi R., Ü.

⁴⁴⁵ 3a R. 19b

⁴⁴⁶ 3b dil-i: dil ü R., Ü. / intizār: -H.

4. Dil tek h̄arāb ğamzelerüñ p̄ir-i muğ dağı
Yok çāre gitdi n'eyleyelüm elden ihtiyār

5. Şi'r-i Mesīha dest uralı nazma sen Kelīm⁴⁴⁷
Halk-ı zemāne eylemedi kaldı i'tibār⁴⁴⁸

48.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün⁴⁴⁹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Her gören āhū-yı çeşm-i sāhirüñ meftün olur
Seyr iden zencir-i zülf-i dil-güşā Mecnün olur⁴⁵⁰

2. Eylemiş derdüñle künc-i ğamda ülfet şöyle kim
Tıfl-ı dil bir lahza mağmüm olmasa maḥzün olur

3. Ağlasam peydā olur sūrāh-ı dilde şu'leler⁴⁵¹
Veh ne āteşdür bu kim dökdükce āb efzün olur

4. El-ḥazer tūfān-ı seyl-āb-ı sirişk-i dīdeden⁴⁵²
Korqarın bu keşt-i eflākı ğarq-ı hūn olur

5. Destine alduqça kilik-i mu'ciz-āşārın Kelīm
Dāmen-i āhir-zamān bir gevher-i mazmün olur⁴⁵³

49.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün⁴⁵⁴

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Görüñ o tıfl-ı kūçekden ne hoş kıyāfet olur
Kalarsa böyle ol āfet-nigeh kıyāmet olur

2. N'icün ḥasāret ider şehri-i 'aqlı ğayrı bütān

⁴⁴⁷ 5a L.14a

⁴⁴⁸ 5b eylemedi: eylemeden L.

⁴⁴⁹ 48. A.21a; R.19b; H.9a; L.15b; M.13a; Ü.17b

⁴⁵⁰ 1b dil-güşā: dil-keşüñ R., H., L., Ü.

⁴⁵¹ 3a Ü.18a

⁴⁵² 4a A.21b

⁴⁵³ 5b bir: pür R., H., L., Ü.

⁴⁵⁴ 49. A.21b; R.19b; H.9a; L.15b; M.13a; Ü.18a

Emîri yok mu bu mülküñ n'îçün bu gâret olur⁴⁵⁵

3. Dıraht-ı şu'le-ber-i bâğ-ı hasretüñ ey Qays⁴⁵⁶
Serinde murgâ ne yüzden maqarr-ı râhat olur⁴⁵⁷

4. Yoluñda hicr ile cân virmeden degül havfum⁴⁵⁸
Reh-i belâda bu da qorqarın bir 'âdet olur⁴⁵⁹

5. Sühanda rütbe-i i'caza vardı tab'-ı Kelîm⁴⁶⁰
Ne gün söz ki beyân itse mağz-ı hikmet olur⁴⁶¹

6. Meger ki himmet-i devlet me'âb-ı mağdümü
O mîr-i nazma bugün mâye-bağş-ı kudret olur⁴⁶²

50.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün⁴⁶³

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Zülfüñe bende geçenler nice âzâde olur
Dil-i dîvâne n'îçün bilmem o sevdâda olur⁴⁶⁴

2. Heves-i secde-i mihrâb-ı vişâl itsem eger
Reng-i hûn-âbe-i hasret baña seccâde olur

3. Ne bulurlar 'aceb ey Yûsuf-ı delv-i Behcet
Her gören çâh-ı zenehdânuñı üftâde olur

4. Küfr iken mezheb-i 'aşk içre ümmîd-i râhat⁴⁶⁵
N'îçün erbâb-ı mağabbet o temennâda olur

5. Virmedün cânını düşdi tama'-i hâme Kelîm
Mîve-i vaşlını ol şandı ki dünyâda olur⁴⁶⁶

⁴⁵⁵ 2b olur: -Ü

⁴⁵⁶ 3a Qays: şüh R., Ü.

⁴⁵⁷ 3b olur: -Ü

⁴⁵⁸ 4a H.9b; M.13b

⁴⁵⁹ 4b olur: -Ü

⁴⁶⁰ 5a i'câza: i'câra A.

⁴⁶¹ 5.beyit: -R, -Ü

⁴⁶² 6a olur: -Ü

⁴⁶³ 50. A.21b; R.19b; H.9b; L.16a; M.13a; Ü.18a

⁴⁶⁴ 1b Dil-i: Dil ü A. / bilmem: bilsem L.

⁴⁶⁵ 4a R.20a

⁴⁶⁶ 5b vaşlını: vuşlatı R., L., M., Ü.

51.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁴⁶⁷

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Kimüñ cānānısın sırdur havā-yı miḥnetüñ kimdür
Ṭabībüm söyle gel dil-ḥasta-i bī-ṭākatüñ kimdür⁴⁶⁸
2. Seḥer bülbül gibi kūyuñda kimdür nağme-perdāzuñ⁴⁶⁹
Gice ṭūtī-şıfat efsāne-gūy-ı soḥbetüñ kimdür⁴⁷⁰
3. Kime kılsun belā-keşler tazallüm āstanuñda
Ne mülküñ şahısun ḥizmet-güzār-ı devletüñ kimdür⁴⁷¹
4. Hele derd-i ser-i hicrūñle cānā ben tamām oldum⁴⁷²
‘Aceb kūyuñda ser-mest-i şarāb-ı ülfetüñ kimdür
5. Kelīm-i Ṭūr-ı ma‘nāyide evvel geşt iden anı⁴⁷³
‘Aceb şimdi ḳadeḥ-peymā-yı tih-ı ḥasretüñ kimdür⁴⁷⁴

52.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁴⁷⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İder büt-secdegān-ı ‘aşḳa istiğna niyāz ister
Ḳılur her laḫza nāz ol kāfir-tersā niyāz ister
2. Ḥumār-ālūde kān-ı derd-i hicrinden diriğ itmez
Virür cām-ı şarāb-ı la‘lini ammā niyāz ister
3. Görinmez her zamān encüm-şumārān-ı şeb-i hicre⁴⁷⁶
Dil-i ‘aşıḳdan ol şūḫ perī-sīmā niyāz ister⁴⁷⁷
4. Kelīmā olma iḥsānından ol ‘İsī-lebüñ me’yūs
İdersüñ vuşlat-ı ümmīdin eger tenhā niyāz ister

⁴⁶⁷ 51. A.21b; R.20a; H12a; L.15b; M.13b; Ü.18a

⁴⁶⁸ 1b ḥasta: ḥasta R.,

⁴⁶⁹ 2a A.22a

⁴⁷⁰ 2b kimdür: -Ü

⁴⁷¹ 3b kimdür: -Ü

⁴⁷² 4a tamām: helāk L.

⁴⁷³ 5a ma‘nāyide: ma‘nāyidi R., H., L., M., Ü.

⁴⁷⁴ 5b Ü.18b / ḳadeḥ: ḳadem R., H., L., Ü.

⁴⁷⁵ 52. A.22a; R.20a; H.12a; L.15b; M.13b; Ü.18b

⁴⁷⁶ 3a H.12b

⁴⁷⁷ 3b şūḫ: māḥ L.

53.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün⁴⁷⁸

++-- / +-+- / +-+

1. Çeşm-i mestüñ ki nā-tüvān görünür
Nigeh itdükçe kahramān görünür
2. Bīm-i ejder-kemend-i dūdumdan
Felek ‘anka-şifat nihān görünür
3. Şu‘le ceyb-i seḫāb-ı āhumdan
Gāh pinhān gehī ‘ayān görünür
4. Bu secencel sözümle buldı şafā
Söylesem belki imtinān görünür
5. Var mıdur ‘arsa-i felekde Kelīm⁴⁷⁹
Ḥink-i tab‘ınla hem-‘inān görünür⁴⁸⁰

54.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁴⁸¹

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. ‘Āşık oldur ki za‘f ile āh itmeden ḳalur
Dünyāya neşr-i dūd-ı siyāh itmeden ḳalur
2. Āḫir nefesde girye o gözden ‘aceb midür⁴⁸²
Mir’āt-ı ḫüsn-i yāre nigāh itmeden ḳalur
3. Ey pādşāh-ı ‘işve nigāh it o ḫasta kim⁴⁸³
Kūyuñda ‘arzuḫāl-ı tebāh itmeden ḳalur
4. Āh ol zamān ki çeşm-i siyeh mestüñ elde tīg
Teşḫīş-i cürm-i ehl-i günāh itmeden ḳalur

55.

⁴⁷⁸ 53. A.22a; R.20a; H. 12b; -L; M.13b; Ü.18b

⁴⁷⁹ 5a M.14a

⁴⁸⁰ 5b -R

⁴⁸¹ 54. A.22a; R.20b; H.16a; -L; M.14a; Ü.18b

⁴⁸² 2a A.22b

⁴⁸³ 3a ḫasta kim: hüsne kim R., M., Ü. / ḫasta kim: ḫastaya H.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün⁴⁸⁴

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Giryân iderse dîdelerüm n'ola haṭṭ-ı yâr
Bârân olur kaçan ki sehâb olsa âşkâr
2. Haṭṭ-ı siyehle bulsa ruḥuñ n'ola tâb-ı fer⁴⁸⁵
Şeb-tîre olsa elbet olur şem'-i şu'le-dâr
3. Alsañ ele 'aceb mi gehî zülf ü geh haṭṭuñ⁴⁸⁶
Dest-i taşarrufuñda bugün ḥükm-i mür u mâr⁴⁸⁷
4. Sensüz felekde olsa eger hem-demüm Mesîh⁴⁸⁸
Mümkin midür ki râhat ola cân-ı bî-ḳarâr
5. Bî-hüde ḳılma 'arz-ı ruḥ-ı zerd-i eşküñi
Ḳılmaz Kelîm sîm ü zere olsa i'tibâr⁴⁸⁹

56.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün⁴⁹⁰

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Zülfüñ diyâr-ı kâfir-i ḥüsne iden emîr⁴⁹¹
Biñ mübtelâyı bencileyin eylemiş esîr⁴⁹²
2. Yandurdı cânı âteş-i hicrûñ 'aceb midür⁴⁹³
Peyveste olsa çarḥa bu dūd-ı felek mesîr
3. Biñ tîşe ursa küh-ken-i Bîsütün-ı derd⁴⁹⁴
Olmaz gönülde naḳş-ı maḥabbet ḥalel-pezîr⁴⁹⁵
4. Yokdur yanında ḥüsrev-i 'aşkuñ büzürg-i ḥired⁴⁹⁶

⁴⁸⁴ 55. A.22b; R.20b; H.12b; L.15b; M.14a; Ü.18b

⁴⁸⁵ 2a Ü.19a / tâb-ı: tâb u R., Ü. / tâb-ı fer: fer u tâb M.

⁴⁸⁶ 3a zülf ü: zülf-i A. / geh: gehi M. / haṭṭuñ: haṭṭuñ R., H., L., M., Ü.

⁴⁸⁷ 3b mür u: mür-i A..

⁴⁸⁸ 4.beyit: -L

⁴⁸⁹ 5b Ḳılmaz: itdi L. / olsa: ol şeh R., H., L., M., Ü.

⁴⁹⁰ 56. A.22b; R.21a; H.12b; L15.a; M.14a; Ü.19a

⁴⁹¹ 1a esîr: emîr R., H., L., M., Ü.

⁴⁹² 1b bin: biñ R., H., L., M., Ü.

⁴⁹³ 2a hicrûñ: 'aşkuñ L.

⁴⁹⁴ 3a H.13a

⁴⁹⁵ 3b gönülde: gönül R. / ḥalel: ḥalel R., H.

⁴⁹⁶ 4a Ḥüsrev: Ḥüsrev R. / büzürg-i: büzürg ü R., H., L., Ü.

Birdür gedā vü pādşāh-ı nev-civān u pīr⁴⁹⁷

5. Kōrlardı levh-i sīne-i inşāfa ellerin
Görse Kelīm eşerlerümi Hüsrev-i zahīr

57.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁴⁹⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gitdi elden kişver-i dil ey şeh-i ğaflet serīr
Tahtgāh-ı sīne-i hālīdür emīr ister emīr⁴⁹⁹
2. Sende bu hālet nedür Yūsuf mısın ey reşk-i hūr⁵⁰⁰
Hüsnuñe ‘aşık senüñ pīr ü civān şāh u fakīr⁵⁰¹
3. Kūl saña sīneñ gören dil-berler İskender nedür
Sen bu bir mir’at ile çok pādşāh itdüñ esīr⁵⁰²
4. Zaḥm-ı müjgānuñ yeter çatma ğazabla kaşlaruñ⁵⁰³
İtme bir yerden havāle ‘aşıka şemşīr-i tīr⁵⁰⁴
5. Ben Kelīmā sözlerüm medḥ eylemek lāzım degül
Gösterür gevher-şıfat kendin kelām-ı dil-pezīr

58.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁵⁰⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Yandugum ol āteşīn ḥod dil-berümden bildiler⁵⁰⁶
Geldüğü bu ‘āleme ḥākisterümden bildiler⁵⁰⁷
2. Mürde cismüm Bīsütün-ı ğamda Ferhād olduğıñ
Tīşe-kārān-ı belā zaḥm-ı serümden bildiler

⁴⁹⁷ 4b pādşeh: pādīşāh R., Ü. / pādşeh: şeh M. / nev-civān u: nev-civān-ı A.

⁴⁹⁸ 57. A.22b; R.21a; H.13a; L.15a; M.14a; Ü.19b

⁴⁹⁹ 1b Taht: taht

⁵⁰⁰ 2a A.23a / hūr: hūr R., M.

⁵⁰¹ 2b şāh u: şāh-ı A.

⁵⁰² 3b bir: -R, H., M., Ü.

⁵⁰³ 4a Zaḥm-ı müjgānuñ yeter çatma ğazabla kaşlaruñ: Bir nigāh it hem kaşuñla olsun der-kemān L.

⁵⁰⁴ 4b itme: eyle L. / şemşīr-i: şemşīr ü R., H., L., M., Ü.

⁵⁰⁵ 58. A.23a; R.21b; H.17b; -L; M.14b; Ü.19b

⁵⁰⁶ 1a Yandugum: Yandıgum R., Ü.

⁵⁰⁷ 1b Geldüğü: geldigüm R., Ü.

3. Kişver-i gönülüm benüm tā böyle vīrān olduğum
Çeşm-i der-kār-ı şehr-i gâretgerümden bildiler
4. Gördiler her lāfzum âteş-pâre olmağda Kelīm⁵⁰⁸
Dilde sūz-ı dāğ-ı derdüm sözlerümden bildiler

59.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁵⁰⁹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Laḫza laḫza gönülüm ol zülf-i ‘anbersā gelür
Dil o Mecnündür ki her dem pāyine Leylā gelür⁵¹⁰
2. Veh ne ‘ālemdür gubār-ı kuhl-ı kūy-ı dost kim⁵¹¹
Pīr-i Ken‘ān gibi nā-bīnā varan bīnā gelür⁵¹²
3. Ḥasretünle her nefes fevvāregāh-ı çeşme
Cevf-i sūrāh-ı cigerden bir ‘aceb deryā gelür
4. Ben nice dōkmem ciger pergālesin kim her seḫer
Zehr-i ḡamla pūr baña nūh kāse-i mīnā gelür
5. Fikr-i şī‘r itsem Kelīmā ḫaclegāh-ı ṭab‘uma
Şūret-i Yūsufda yüz biñ şāhid-i ra‘nā gelür⁵¹³

60.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün⁵¹⁴

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Odur ki sīnede murğ-ı dilün fiğānı gelür
Dem-i bahār o perī gülşene nihānı gelür
2. Ziyā döşetdi ḫıyābāna ferş-i mīnāy⁵¹⁵
Meger bu gülşene Belķīs-ı dil-sitānı gelür
3. Bu demde ḫavs-ı ḫazaḫdan Ferāsiyāb-ı gülün

⁵⁰⁸ 4a âteş-pâre: âteş-bâre R.

⁵⁰⁹ 59. A.23a; R.21b; H.9b; L.16a; M.14b; Ü.19b

⁵¹⁰ 1b Dil o Mecnündür: Ben o Mecnünüm L.

⁵¹¹ 2a ne: -A / kuhl: ḫurb L. / Ken‘ān: Kağān R.

⁵¹² 2b varan: virān Ü.

⁵¹³ 5b Ü.20a / ra‘nā: ma‘nā R., H., L., Ü.

⁵¹⁴ 60. A.23a; R.21b; H.15a; -L; M.14b; Ü.20a

⁵¹⁵ 2a A.23b / Ziyā: Şabā R., H., M., Ü. / ḫıyābāna: ḫıyābāna R., M.

Hediye hüsrev-i nevrûza bir kemânı gelür

4. Degül terâne-i bülbül çemende Mecnûnuñ
Şadâ-yı nâle-i şebgîr murğ-ı câmı gelür
5. Cihânda dîde-i ‘ibretle baķ ki Ferhâduñ
Libâs-ı lâlede dağ-ı ğam nihânı gelür
6. Liĥâf-ı goncedeki çāk mâh-ı Ken‘ânũ⁵¹⁶
Baķınca ĥâtıruma köhne dâstânı gelür
7. Alınca destine ĥâme ĥidiv-tab‘-ı Kelîm
Ķalem-rev-i sũĥanuñ genc-i şâyġânı gelür

61.

Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün⁵¹⁷

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Āh ehl-i maĥabbetde ‘alev-sâz gerekdür
Şâĥân-ı maĥabbet-i ‘alem-efrâz gerekdür
2. Her laĥza nigâĥuñla ider ğüft ü şinîdi
Çeşmânũ ile ğamzede hem-râz gerekdür
3. Başuñdan geķer elbet de giren ħulzüm-i ‘aşķa⁵¹⁸
Bu lücce şinâverliġi ser-bâz gerekdür
4. Sûret viricek şâhid-i ma‘nâya Kelîmâ
Ṭab‘um gibi bir mu‘cize-perdâz gerekdür

62.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün⁵¹⁹

+ + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Bağda gonce n’içün çāk-ı girîbân eyler
Meger ol gül heves-i geşt-i ġulistân eyler
2. Ķahramâna nice teşbîĥ ideyin kim çeşmũñ⁵²⁰
İstese bir ser-i müġġân ile biñ ħan eyler

⁵¹⁶ 6a R.22a

⁵¹⁷ 61. A.23b; R.21a; H.17a; -L; M.14b; Ü.19b

⁵¹⁸ 3a R.21b

⁵¹⁹ 62. A.23b; R.22a; H.9b; L.16b; M.14b; Ü.20a

⁵²⁰ 2a M.15a / H.9a / ideyin: ideyüm R., M., Ü.

3. Anı Mecnūn ne bilür h̄āce-i ders-i ‘aşka⁵²¹
‘Akl-ı kül gelse özin tıfl-ı debistān eyler
4. Oldı gül yüzlü güzellerde müzeyyen gülşen⁵²²
O perī kendüsi gelsün yine pinhān eyler⁵²³
5. Nice bir seyrīne nezzāresini çeşm-i bütān⁵²⁴
Nergis-i bāğ-şıfat ferş-i hıyābān eyler
6. Görse kāküllerüñi reşk ile şahn-ı çemenüñ⁵²⁵
Şaçlı sünbülleri evza‘-i perīşān eyler
7. Sen tırurken bu maḥallerde Kelīmā bilmem⁵²⁶
Bağda gonce n’içün çāk-ı girībān eyler

63.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün⁵²⁷

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne kıldı kevkēb-i baḥtum disem ḥavf-ı işā‘at var
Yine ol rū-siyehden sen şeh-i ḥüsne şikāyet var⁵²⁸
2. Meded aḡlatmasun ‘uşşākı çeşmān-ı siyeh-mestüñ
Raḡīb-i rū-siyeh şādān olur bīm-i şemātet var
3. Perīşān itdi ḥalkı fitne-i zülf-i siyehkāruñ
O Hindūdan dil-i ‘ālemde şimdi ḥayli vahşet var
4. Nişān-ı tīr-i bī-dād itdi ḥalkı bir siyeh-çerde⁵²⁹
Ki her bir sīnede zaḥm-ı cefāsuñdan cerāhet var
5. Gelürsin bü’l-heves ejder-kemend-i dūd-ı memdūda⁵³⁰

⁵²¹ 3a h̄āce: ḥāce R., M.,

⁵²² 4a yüzlü: yüzlü L. / güzellerde: güzellerle R., H., L.

⁵²³ 4b yine: niye L.

⁵²⁴ 5a seyrīne: -Ü

⁵²⁵ 6a A.24a / kāküllerüñi: kāküllerini R., M., L. / 6. ve 4. beyitlerin yeri farklıdır.

⁵²⁶ 7a Sen: Ben R., H., L., Ü.

⁵²⁷ 63. A.24a; R.22a; H.15b; -L; M.15a; Ü.20a

⁵²⁸ 1b, 2b, 3b, 4b, 5b var: -Ü

⁵²⁹ 4a H.16a

⁵³⁰ 5a Ü.20b / 5.beyit: -A

Bulursın itdüğüñ şām-ı ecel rüz-ı kıyāmet var

6. ‘Aceb mi nükte-sencān-ı zemāne hırz-ı cān itse
Kelīmā nüşa-i şī‘r-i dil-āvīzūñde hālet var

64.

Fā‘ilātün mefā‘ilün fā‘lün⁵³¹

– + – – / + – + – / – –

1. Derd-i ‘aşkuñla dil ki āh eyler
Çarhuñ āyinesin siyāh eyler
2. Çeşm-i hayretle tende her dāğum⁵³²
Sūziş-i cānuma nigāh eyler
3. Sen bu nāzı şatınca zehrin ğam
Nağd-i cānum benüm tebāh eyler
4. Nice demdür ki ğamze-i mestün⁵³³
Kıtl-i ‘uşşākı bī-ğünāh eyler⁵³⁴
5. Yoğsa hālin dimez misin ki Kelīm
‘Arz-ı şāh-ı melek-sipāh eyler⁵³⁵
6. Ya‘ni nağd-ı ‘Alī dergehinün⁵³⁶
Eşiğin şāhlara penāh eyler⁵³⁷

65.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün⁵³⁸

– – + / + – – + / + – – + / + – –

1. Deyr içre ki ol muğ-beçe vaz‘-ı kadem eyler
Çok kāfiri müstağni-i meyl-i şanem eyler
2. Yād itse lebün derd ile fevvāre-i çeşmüm⁵³⁹

⁵³¹ 64. A.24a; R.22a; H.10a; L.16b; M.15a; Ü.20b

⁵³² 2a R.22b

⁵³³ 4a Nice: bunca L.

⁵³⁴ 4b ‘uşşākı: ‘uşşak L.

⁵³⁵ 5b melek: felek M.

⁵³⁶ 6.beyit: -L, -M

⁵³⁷ 6b şāhlara: şāhlar R., H.,Ü./

⁵³⁸ 65. A.24a; R.22a; -H; L.16b; M.15a; Ü.20b

⁵³⁹ 2a A.24b

Seyl-ābını reşk-i dil-i reng-i beķam eyler

3. İrmek dileyen tīşe-i gūşişle murāda
Ferhād-şifat yok yere şarf-ı himem eyler
4. ‘Āşıklar küyunda ider gözleri ķurbān
Kāfirdür o büt bismil-i şayd-ı ħarem eyler
5. Bir rütbeye vardum ki zemānumda Kelīmā
Yok şafħa-i taħrīrūme vaz‘-ı ķalem eyler⁵⁴⁰

66.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘lülü fā‘ilün⁵⁴¹

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ol dem ki yār mihr-i ruħuñ bī-niķāb ider
Sīm-āb gibi sīnede cān ıztırāb ider
2. Raħm eylemezseñ ey şeh-i zālīm bu giryeler
Ma‘müre-i vücūdumı birgün ħarāb ider
3. Mümkin mi nazāra ğamze-i şāhin şikārına⁵⁴²
Murğ-ı nigāh-ı ‘āşıkā tırmaz şitāb ider
4. Ey naķş-ı ħüsn-i yāre viren böyle ħāleti⁵⁴³
Bir zerre ħākī terbiyyetüñ āftāb ider
5. Çokdan olurdu nā’il-i vuşlat Kelīm-i zār
Girmez o māha ‘arz-ı nihāyet ħicāb ider⁵⁴⁴

67.

Mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün⁵⁴⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ğubār-i ħaṭṭ-ı nev-ħīzi niķāb-ı ħāl-i yār eyler
Felek bir fitne pinħān eylese biñ āşkār eyler

⁵⁴⁰ 5b taħrīrūme: taħrīrine R., Ü.

⁵⁴¹ 66. A.24b; R.22b; H.10a; L.14a; M.15b; Ü.20b

⁵⁴² 3a nazāra: nazra R., Ü. / Mümkin mi nazāra ğamze-i şāhin şikārına: Mümkin midür nezāre o şāhin-i ğamzeyeye L.

⁵⁴³ 4a H.10b

⁵⁴⁴ 5b Ü.21a

⁵⁴⁵ 67. A.24b; R.22b; H.10b; L.14a; M.15b; Ü.21a

2. Olan āşüfte-i zülf ü haṭṭ-ı nev-ḥīzi ḥübānuñ⁵⁴⁶
Vücūduñ ‘ākıbet vaḳf-ı gıdā-yı mūr u mār eyler⁵⁴⁷
3. Ḥayāl-i lenger-i zülfüñ çıkarsam lücce-i dilden
Hücüm-ı mevc-i ḥasret fülk-i şabrum bī-ḳarār eyler⁵⁴⁸
4. Yıḳup şeh-r-i vücūdum bir şeh-i zālīm ḥarāb itdi
Bu cān-ı ḥasta birgün ḳorḳarın terk-i diyār eyler⁵⁴⁹
5. Ne var gāhī görünse gelse bezme ol perī-peyker⁵⁵⁰
Maḥabbet ehlini tā-key esīr-i intizār eyler
6. Kelīmā terk-i izhār-ı hüner kıl böyle bir yerde
Ṭotalum gevher olmış sözlerüñ kim i‘tibār eyler⁵⁵¹

68.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁵⁵²

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ruḥuñ ceyb-i müzerkeş cāmeden kim şu‘le-güsterdür
Girībān-ı şu‘ā‘ından çıkan ḥürşīd-i ḥāverdür
2. Ruḥuñ devrinde ḥācet ḳalmadı ḥürşīde reşkinden
Degül encüm sipihrüñ atlası dāğ-ı ser-ā-serdür
3. Verā-yı perde-i nūrında kaldı mihr-i şermīnle
Sipihrüñ ḥātırı ḥāk-ı derüñden şimdi muğberdür⁵⁵³
4. Ḥıyābān-ı zār-ı hicrinde ne ḳanlar dökdüğüm bilmez⁵⁵⁴
Görinmez ol nihāl-i nāz-ı ‘işve nice demlerdür⁵⁵⁵
5. Görelden cāme-i zer-keşle ol mihr-i Kelīm-i zār
Şerār-ı āh-ı der-berdür külāh-ı şu‘le ber-serdür

⁵⁴⁶ 2a R.23a / ḥübānuñ: dil-dāruñ: L.

⁵⁴⁷ 2b mūr u: mūr-ı A. / eyler: -H, -M, -Ü

⁵⁴⁸ 3b eyler: -R, -H, -M,

⁵⁴⁹ 4b ḥasta: ḥasta A. / eyler: -H, -M, -Ü

⁵⁵⁰ 5a perī-peyker: perī-zādum L.

⁵⁵¹ 6b A.25a / eyler: -H, -Ü

⁵⁵² 68. A.25a; R.23b; H.15a; -L; M.15b; Ü.22b

⁵⁵³ 3b ḥātırı: ḥātır R., H., M., Ü.

⁵⁵⁴ 4a Ḥıyābān: Ḥıyābān R.

⁵⁵⁵ 4b Görinmez: Gözetmez R., Ü.

6. Muḥaşşıl dāmen-i maḫşūda dest-i ḥāhiş irmezse⁵⁵⁶
Bu mātemgehde ḥasretle helāk olmaḫ muḫarrerdür

69.

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün⁵⁵⁷

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Meger gülşende fikr-i derd-i ḥaṭ ü ḥāl-i yār eyler
Benefşe boynın egmiş lāle dāğın āşkar eyler
2. O ḥod ey mest-i nāzum dāhil-i bezm-i vişālüñdür
N’içün şem‘-i şeb-ārā girye-i bī-iḥtiyār eyler
3. Figān ki rüz-ı şeb fülk-i ḥayāl-i vaşl-ı dil-dāri⁵⁵⁸
Felek gerdünde-i gird-āb-ı çeşm-i intizār eyler
4. Ḥayāl-i ḥasret-i ḫaddüñle çeşm-i dür-nişārumdur⁵⁵⁹
Aḫan seyl-i sirişküm serv-i bāğ-ı der-kenār eyler⁵⁶⁰
5. Bilür ḫaddüm Kelīm ol şūḥ-ı merdüm-küş o demler kim⁵⁶¹
Felek ḫāk-ı mezārum kuhl-ı çeşm-i rüzgār eyler⁵⁶²

70.

Mef‘ülü mefā‘ılü mefā‘ılü fe‘ülün⁵⁶³

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Tır-i niğeh-i nāzı ki sānemde yer eyler
Cibrıl-i niyāz-ı dili lerzende per eyler
2. Çeşmüñdeki her bir müje bir tır-i ḫazādur⁵⁶⁴
Ger sīne-i rüyuñ tene baḫsañ güzer eyler
3. Dilden elemüñ āteşi şanma ola zā’il⁵⁶⁵
Ḥāk içre o demler ki vücūdum maḫar eyler

⁵⁵⁶ 6a H.15b

⁵⁵⁷ 69. A.25a; R.23a; H.10b; L.14a; M.15b; Ü.21a

⁵⁵⁸ 3a Figān ki: Figān kim R., H., M., Ü. / Figān kim: ‘Acebdür L. / rüz-ı: rüz u R., H., L., Ü.

⁵⁵⁹ 4a nişārumdur: nişārumdan H., L., M.

⁵⁶⁰ 4b seyl-i: cüy-ı L.

⁵⁶¹ 5a L.15b / ḫaddüm: ḫadrüm R., H., L., M., Ü.

⁵⁶² 5b M.16a

⁵⁶³ 70. A.25a; R.23a; H.10b; L.16b; M.16a; Ü.21a

⁵⁶⁴ 2a R.23b; H.11a; Ü.21b

⁵⁶⁵ 3a şanma: şanman L.

4. Naḥl-ı ser-i eymen gibi her tāze giyāhum⁵⁶⁶
Tā ḥaṣre dek eṭrāfına neṣr-i şerer eyler
5. Ol şive ki var şāhid-i nazmumda Kelīmā⁵⁶⁷
Her bir revīşi gāret-i ‘akl-ı beşer eyler

71.

Mef‘ülü mefā‘lū mefā‘lū fe‘ülün⁵⁶⁸

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Dil bed’-i kelām eylese ol sīneden eyler
Murg-ı beçe meşq-i sūhan āyineden eyler
2. Feryāda gelür yād idecek bezm-i elesti⁵⁶⁹
Dil mātemi fevt-i dem-i dīrīneden eyler⁵⁷⁰
3. İtmez mi eşer āyine-i kalbiñe ey māh
Ol āhı ki dil sīne-i bī-kīneden eyler⁵⁷¹
4. Mestāne gice dāmenüñi çekdüñ elümden
Zāhid bu riyā hırka-i peşmīneden eyler⁵⁷²
5. Layık ne kadar bezl-i güher itse Kelīmā
Ol kimse ki ṭab‘um gibi gencīneden eyler

72.

Mefā‘lūn mefā‘lūn mefā‘lūn mefā‘lūn⁵⁷³

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Beni bīmār iden mehcūrī-i çeşm-i ḥabībümdür
Baña şıḥḥat yüzün göstermeyen ey dil ṭabībümdür⁵⁷⁴
2. Unutdı ḥalk şimdi kışsa-i Mecnūn ü Ferhādı
Olan dillerde efsāne benüm ḥāl-i ḡarībümdür

⁵⁶⁶ 4a A.25b

⁵⁶⁷ 5a nazmumda: nazmuñda R., Ü.

⁵⁶⁸ 71. A.25b; R.23b; H.11a; L.16b; M.16a; Ü.21b

⁵⁶⁹ 2a L.16a

⁵⁷⁰ 2b deyrīnden: derīnden R.

⁵⁷¹ 3b āhı: māhı R.

⁵⁷² 4b hırka: hırka R., M. / peşmīnede n’eyler L.

⁵⁷³ 72. A.25b; R.24a; H.11b; L.16a; M.16a; Ü.22a

⁵⁷⁴ 1b ey dil: kendi R., Ü.

3. Bana bī-hūde söyler nūş-i meyden men‘ ider vā‘iz⁵⁷⁵
Ezelden nīk-ı bed görsem gerek ol kim naşībümdür⁵⁷⁶
4. Kayırmaz çarḥ-ı a‘zamveş görinsem halka bī-kevkeb
Yanumda ‘aql-ı kül nevbāre bir tıfl-ı necbümdür
5. Kelīmā baña kalsa şabr iderdüm belki hicrāna
Taḥammül kılmayan ol derde cān-ı nā-şekībümdür⁵⁷⁷

73.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün⁵⁷⁸

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ey muğ-beçe kim her niğehüñ āfet-i dindür⁵⁷⁹
Ādem nice ol mekr-i ilāhīden emīndür
2. Şüret bulalı fikr-i ruḥuñ deyr-i derūnda
Dil ḥānesi reşk-i dil-i büt-ḥāne-i çīndür⁵⁸⁰
3. Her demde virür müjdeye cān ol büt-i şūḥuñ⁵⁸¹
Sihr-i lebi i‘cāz-ı Mesṯāya yakındur
4. Her şeb tutar āfākı benüm dūd-ı siyāhum
Fehm itmeyen añlar anı kim zıll-ı zemīndür
5. Bir āteşe düşdüm ki şerer-pāre-i dūzaḥ
Yanında anuñ gonce-i Firdevs-i Berīndür
6. Aḥbāb Kelīm-i süḥan-ārāyı şorarsa
Bir kāfirüñ ol künc-i belāsında mekīndür

74.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün⁵⁸²

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Degüldür nālemüz senden dil-i āşüfte serdendür
Şikāyet ey gözi āhū o murğ-ı beste-perdendür⁵⁸³
2. Şınık resm it muşavvir meclis-i ğam saġarun zīra
O bezmüñ cāmı mīnā-yı dil-i ehl-i hünerdendür

⁵⁷⁵ 3a Bana: Beni A., H., L., M.

⁵⁷⁶ 3b nīk-i: nīk u R., H., L., Ü.

⁵⁷⁷ 5b cān-ı: cān ü R., Ü.

⁵⁷⁸ 73. A.25b; R.24a; H.11b; L.15a; M.16a; Ü.22a

⁵⁷⁹ kim her: her bir L.

⁵⁸⁰ 2b püt-ḥāne: büt-ḥāne H., L., M., Ü.

⁵⁸¹ 3a A.26a / müjdeye: mürdeye L., M.

⁵⁸² 74. A.26a; R.24a; H.11a; L.16a; M.16b; Ü.22a

⁵⁸³ 1b āhū: şahbāz L.

3. Yüzün ol mah çevirmezdi esîrân-ı belâsından
O devr-i ‘aks-i ẖ‘âhiş hep sipîhr-i kîneverdendür

4. Neden ta‘zîm ile yâd eylemeñ küy-ı harâbâtı⁵⁸⁴
Kelîmâ sende bu hâlet meger ol ẖâk-ı derdendür⁵⁸⁵

75.

Mef‘ülû fâ‘ilâtü mefâ‘îlû fâ‘ilün⁵⁸⁶

-- + / - + - + / + -- + / - + -

1. Âh eyledükce zülf-i siyâhından incinür
Kâfir esîr-i zülfinüñ âhından incinür
2. Mağşûd edinme kâküli seyirin ol âfetüñ
Tel kırma bahş-ı taraf-ı külahından incinür
3. Dâm-ı heves nihada bir âh-ı tağassürün⁵⁸⁷
Ol şayd-ı deşt-i ‘işve nigâhından incinür
4. Geh kahrâmân-ı ğamzesine nâz ider gehî⁵⁸⁸
Gerden-keşân-ı zülf-i dü-tâhından incinür
5. İster nigâh-ı luţfuñı ey âhû-yi zemân⁵⁸⁹
Ol Kays-ı ğam ki hâl-i tebâhından incinür
6. İrseydi bâri vaşla Kelîm-i nizârınuñ
Derdüm o ğonce cürm ü günâhından incinür

76.

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün⁵⁹⁰

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne bîm-i ẖ‘âcedür ey tıfl-ı nev-bâve ne mektebdür⁵⁹¹
Beni mehcür iden senden bu baht-ı tîre kevkebdür⁵⁹²
2. Ğam-ı ebrû-yı yâre ser kômîş ey ẖ‘âce etfâlün⁵⁹³
İder mihrâbe secde bütlerün kâfir ne mezhebdür⁵⁹⁴

⁵⁸⁴ 4a L.17b

⁵⁸⁵ 4b R.24b

⁵⁸⁶ 75. A.26a; R.24b; H.15b; -L; M.16b; Ü.22a

⁵⁸⁷ 3a Dâm-ı heves: Dâma heves R., Ü.

⁵⁸⁸ 4a Ü.22b

⁵⁸⁹ İster: şehîr R. / 5.beyit: -M

⁵⁹⁰ 76. A.26b; R.25a; H.11b; L.16a; M.16b; Ü.22b

⁵⁹¹ 1a ẖ‘âcedür: ẖâcedür R.

⁵⁹² 1b mehcür iden: dür iden L.

⁵⁹³ 2a ẖ‘âce: ẖâce / Ğam-ı ebrû-yı yâre ser kômîş ey ẖ‘âce etfâlün: Görüp ebrû-yı yârı baş eger ey ẖ‘âce etfâlün L. / L. Nüshasında 2. ve 3.beyitlerin yeri farklıdır.

⁵⁹⁴ 2b kâfir: kâfirler R.

3. Fezā-yı sīne levḥ-i mekteb şeh-r-i maḥabbetdür⁵⁹⁵
Elifler kim çekilmiş anda âteşden mürekkebdür⁵⁹⁶

4. Gözüñ hayretle geçdükçe nigāh-ı āšnā eyler⁵⁹⁷
Alan murğ-ı dilüñ güya Kelīm ol tıfl-ı mektebdür⁵⁹⁸

77.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁵⁹⁹
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Derūnum görmesem görsem o gül ruḥsārı âteşdür
Ne güldür seyri âteş ḥasret-i dīdārı âteşdür

2. Ğam-ı ‘aşkuñ semenderdür meger kim āşyan itmiş⁶⁰⁰
Sarāy-ı sīnemüñ zīrā der ü dīvārı âteşdür

3. Düşelden nār-ı hicrāna dıraḥt-ı cism-i sūzānuñ
Mişāl-i naḥl-ı eymen şāḥ-ı berg-i bārı âteşdür

4. ‘Aceb maşnū‘adur dārū‘ş-şifā-yı ‘aşk-ı cānānı
Ṭabīb-i derd ‘ilācı dāğ-ı ğam bīmārı âteşdür⁶⁰¹

5. Alur yok gevher-i kāsīd metā‘-ı cān-ı ‘uşşākı
Maḥabbet şehrinüñ zīrā ser-i bāzārı âteşdür

6. Kelīmā görmeyelden ol güli pīş-i nigāhumda
Bu bāğüñ âteşi güldür gül-i bī-ḥ‘ārı âteşdür

78.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün⁶⁰²
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Bakmağa kimsede yok ḥüsnüñe ṭākat nic’ olur
Ḥālī ‘aşıklaruñ ey Yūsuf-ı Behcet nice olur

2. Gözlerüñ virse de germiyyet-i ruḥşat bilmem
Öyle cellād-ı siyeh-mestle ülfet nic’ olur

3. Nereden düşdi gönül böyle ḥayāl-i ḥāma⁶⁰³

⁵⁹⁵ 3a Ü.23a

⁵⁹⁶ 3b kim: -R, Ü.

⁵⁹⁷ 4a hayretle: ḥasretle R., H., L., M., Ü.

⁵⁹⁸ 4b güya: -A

⁵⁹⁹ 77. A.26b; R.24b; -H; L.15a; M.16b; Ü.22b

⁶⁰⁰ 2a Ğam-ı ‘aşkuñ semenderdür meger kim āşyan itmiş: Semenderdür meger murğ-ı gamuñ kim anda çakılmış L.

⁶⁰¹ 4b dāğ-ı ğam: dāğum A.

⁶⁰² 78. A.26b; R.24b; H.16a; -L; M.16b; Ü.22b

⁶⁰³ 3a H.16b; M.17a

Senden ey naḥl-i cefā meyve-i vuşlat nic' olur

4. Ey Mesīha tatalum şem'-i şebūñ neyyir imiş⁶⁰⁴
Āsiyā çarḥ-ı felek rāhat-ı pister nic' olur⁶⁰⁵
5. Destine aldı kalem yine Kelīmā sāḥir⁶⁰⁶
Görsün erbāb-ı hüner sözde nezāket nic' olur⁶⁰⁷

79.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün⁶⁰⁸

++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. Beni bī-tāb-ı taḥammül ide ḥasret nice bir
Nice bir ey gül-i ra'nā-yı leṭāfet nice bir
2. Nice bir girye kılam çeşm-i siyeh-mestūñ için⁶⁰⁹
Nice bir ḥasta gönül olmya rāhat nice bir⁶¹⁰
3. Nice bir derd-i ğam-ı reşk ile bī-tāb olayum⁶¹¹
Nice bir zümre-i aġyār ile ülfet nice bir⁶¹²
4. Nice bir çekmiye dil dest-i ümīdin andan
Nice bir keş-me-keş-i dāmen-i vuşlat nice bir
5. Nice bir tīh-i taḥassürde kalam hem çü Kelīm
Bizden ey āhū-yi nāzende bu vaḥşet nice bir⁶¹³

80.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün⁶¹⁴

--+ / -+-+ / +--+ / -+-

1. Zülfünden ayru Qays-ı dilüñ pīç ü tābı var
Mecnūnı gör ki silsilesüz ıztırābı var
2. Gözyaşını dökersem eger olma mużtarīb
Sīnemde şevkūñ āteşinūñ iltihābı var
3. Gelmez bizümle da'vete ol ğayret-i perī
Çokdan görünmez oldu 'aceb ictinābı var

⁶⁰⁴ 4a R.25a / sebūñ: senūñ A.

⁶⁰⁵ 4b Āsiyā: Esb-i: A./ rāhat-ı pister: pister-i rāhat R., H., M., Ü.

⁶⁰⁶ 5a Kelīm-i: Kelīmā A.

⁶⁰⁷ 5b A.27a

⁶⁰⁸ 79. A.27a; R.25a; H.13a; L.14a; M.17a; Ü.23a

⁶⁰⁹ 2a girye kılam: zārı kıla L.

⁶¹⁰ 2b ḥasta: ḥasta R.

⁶¹¹ 3a reşk ile: 'aşk ile L.

⁶¹² 3b zümre: zemzeme: A.

⁶¹³ 5b nāzende bu: nāzende-i A.

⁶¹⁴ 80. A.27a; R.25a; H.16b; -L; -M; Ü.23a

4. Mümkin midür ki olmya dil mest ü bî-ķarār⁶¹⁵
Destinde bāde ruķlarınuñ āb ü tābı var
5. Pīr-i muĝan u muĝ-beķeyi ŧanma sen tehī
Pūr bāde desti meykedenüñ ŧeyķ ü ŧābı var
6. Ćarķa ‘aceb mi eylemese ser-fūrū Kelīm⁶¹⁶
Āĝūŧ-ı dilde sencileyin āftābı var

81.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁶¹⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ŧanma ĝül-geŧ-i ķemenzār itdügüm yābānedür⁶¹⁸
Seyr-i ŧahrā tesliyet-baķŧ-ı dil ü dīvānedür⁶¹⁹
2. Eylemiŧdür nice dil-mecrūķı ŧādān-ı viŧāl
Bunda ķoķ ‘ālemler olmiŧdur bu Kāĝazķānedür
3. Her gelen dil-ķastayı ser-mest-i cām-ı ŧevķ ider⁶²⁰
Ćeŧm-i dil-ber gibi ŧan her ķūŧesi meyhānedür
4. Mevce-i āb-ı muŧaffā-yı ŧafā pīrāyesi
Reŧķ-i ķīn-i cebhe-i pūr ŧafvet-i cānānedür
5. Mevc urur deryā-yı aķdardur fezā-yı dil-ķeŧi⁶²¹
Anda her āfet-niĝeh ĝüyā ki bir dürdānedür
6. Özge ‘iŧret ķabbezā ŧoķbet ki murĝ-ı cān ü dil⁶²²
Devr ider ol ŧem‘-i bezmüñ üstine pervānedür
7. Eyleyen icmāl-i vaŧfuñ didi mānend-i Kelīm⁶²³
Bunda bir dem ‘ayŧ iden bilmez ĝam-ı dūnyā nedür⁶²⁴

⁶¹⁵ 4. 5. 6. Beyitler: -A

⁶¹⁶ 6a R.25b

⁶¹⁷ 81. A. 27a; R.24b; H.12a; L.15a; M.17a; Ü.23a

⁶¹⁸ 1a ŧanma kilkiŧ-i ķemenzār: ŧanmañuz kim meyl-i kilkiŧ L. / itdügüm: itdigüm R., Ü. / 1.beyit: A. nüŧhasında alt alta yazılmıŧ.

⁶¹⁹ 1b Seyr-i ŧahrā tesliyet-baķŧ-ı dil ü dīvānedür: Geŧ-i ĝülŧen-i bā‘iŧ seyr-i ruķ cānānedür L. / dil ü: dil-i R., H., M., Ü.

⁶²⁰ 3a dil-ķastayı: dil-ķastayı R.

⁶²¹ 5a L.16b

⁶²² 6a Ü.23b / ŧoķbet: ŧıķķat A. / ol ŧem‘: ŧem‘ ol R.

⁶²³ 7a A.27b

⁶²⁴ 7b bir: -L.

82.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün⁶²⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne gül-geşt-i kenâr-ı cû ne seyr-i lâlezâr ister
Göñül bir reşk-i gül sâķī şarâb-ı hoş-güvâr ister
2. Dimek terk eyledi bî-hüde Mecnûn kûy-ı Leylâyı
Maħabbet şâhibin âvâre-i şeh-r-i diyâr ister
3. Meded ben ħâke şac pes-mânde-i câm-ı lebûñ zîrâ
Tabîb-i müşfikin mecrûħ olan merhem-nişâr ister
4. Dutılmaz dâm-ı zülf-i ğayra murġ-ı cân-ı vaħşîmüz
Aña çeşmüñ gibi bir şâhbâz-ı dil-şikâr ister
5. Sühûletle gelür şanma kenâra keştî-i ümmîd⁶²⁶
Müsâ'id baħta dâ'irdür muvâfik rûzgâr ister

83.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün⁶²⁷

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Dîvânelerüñ âh-ı seħergâħ çerkerler
Şâhân-ı maħabbet 'alem-i âh çerkerler
2. 'Âşıkların ol şevķ ile kim dâġ yaķarlar
Güyâ siper-i sîneye bir mâħ çerkerler
3. Bizden kızarup duħter-i rez hiç şıkılma
Mestâne erâzil seni her gâħ çerkerler
4. Maħşûş degüldür saña ğam çekme Kelîmâ⁶²⁸
Bâr-ı ğam-ı dünyâyı gedâ şâħ çerkerler

84.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün⁶²⁹

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Olur mı böyle melek-çehre bir perî-peyker⁶³⁰
Ki urur esîrine her bir nigâhı biñ ħançer
2. Dile ħayâl-i müjeñ geldi dîdeden gördüm

⁶²⁵ 82. A.27b; R.25b; H.16b; -L; M.17a; Ü.23b

⁶²⁶ 5a R.26a

⁶²⁷ 83. A.27b; R.25b; H.13b; -L; -M; Ü.23b

⁶²⁸ 4a Maħşûş: Maħşûş R.

⁶²⁹ 84. A.27b; R.26b; H.15b; -L; -M; Ü.25a;

⁶³⁰ 1.beyit: -A, R, -H, -M, -Ü

Döküldi damenüme kaçre kaçre hün-ı ciger

3. Fiğan ki murğ-ı dil naqd-i cānumuz aldı⁶³¹
O tār-ı zülf-i mu‘anber o çeşm-i gâretger
4. Şaķın şaķın ki virür mülk-i hüsnüñe raħne⁶³²
Şadāyı yā Rab şām-ı elemden eyle ħazer
5. Du‘ā-yı bī-eşer-āsā yerinde kaldı Kelīm
Fiğān ki itmedi giryem o serv-i nāza eşer⁶³³

85.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün⁶³⁴

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Bakmaz yüzüme ol gözi mekkār nedendür
İtmez baña hiç nāz ile güftār nedendür⁶³⁵
2. Olmasa keşiş berhemenā hüsn-i ezelden⁶³⁶
Cezb-i dil ider şüret-i dīvār nedendür
3. Hürşid ile meh olmasa müştāk-ı cemālün
Ey reşk-i perī böyle nigünsār nedendür
4. Olursa da her laħzada biñ kerre tecellī
‘Āşıkda olan ħasret-i dīdār nedendür
5. Düşnām-ı lebi yāduña mı geldi Kelīmā
Bu sende olan lezzet-i güftār nedendür⁶³⁷

86.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün⁶³⁸

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. İtmez o perī ‘arz-ı tecellā nice demdür
Mir’āt-ı gönül müstetir-i jeng-i elemdür⁶³⁹
2. Ĥavfum bu ki baña mey-i ‘aşkuñ ola rīzān⁶⁴⁰
Dil şīşe-i āmāde-i şad seng-i sitemdür

⁶³¹ 2a cānumuz: cānumı R., Ü.

⁶³² 3a raħne: raħne R.

⁶³³ 4b A.28a

⁶³⁴ 85. A.28A; R.26a; H.13a; -L; M.17b; Ü.23b

⁶³⁵ 1b baña hiç: nigeħ R., Ü.

⁶³⁶ 2a H.13b; M.17b

⁶³⁷ 5b güftār: güftā R.

⁶³⁸ 86. A.28; R.26a; H.13b; -L; M.17b; Ü.23b

⁶³⁹ 1b müstetir-i: müşteri-i A., M.

⁶⁴⁰ 2a Ü.24a / baña: nāgeħ R., H., M., Ü.

3. Hün-ābe-i hasret döker ümmîd-i ruhuñla
Demdür ki gözüm muntazır-ı hâk-ı kademdür
4. Kūyuñda esîr itdi dili kâfir-i zülfüñ
Kurbân olayum kıyma şakın şayd-ı haremüdür
5. Az görme harâbâtı ki her huftede gedâsı⁶⁴¹
Bir şâh-ı nemed-efsür-i bî-hayl ü haşemdür
6. Bu tab‘ ile ben revnağ-ı Rûmum ki Kelîmâ
Dâd-ı sühanum gıbta-i Hassân-ı ‘Acemdür

87.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün⁶⁴²

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Meh-i rüyuñda mıdur zülf-i mu‘anberde midür
Bilemem hasta gönül gökde midür yerde midür⁶⁴³
2. Ey hayâ gülbüni bu gülşene zîb-efgen olan
Gül-i şebnem-zede mi ol ruğ-ı huy-gerde midür
3. Eyleyüp mihr-i ruhuñ perde-i zülfinde nihân
Şâm-ı subhü mıdur ol mâh-ı siyeh-çerde midür⁶⁴⁴
4. Tıfl-ı dil seyr-i ciger-süde idi bende iken⁶⁴⁵
Yine evvelki gibi nâz ile perverde midür
5. Şâhlık terk-i külâh eyleyene dirler imiş⁶⁴⁶
Bilemem devleti ben serde mi efsürde midür
6. Garazuñ ol mehi teşhîr ise bî-çâre Kelîm⁶⁴⁷
Nüşa-i kilik-i sihir-sâzuñı göster demidür

88.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün⁶⁴⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Terk-i cân lütfün dil-i nâ-şâd bilmez kim bilür⁶⁴⁹
Zevk-i h‘âb-ı rāhatı Ferhād bilmez kim bilür

⁶⁴¹ 5a harâbâtı ki: harâbâtı ile R.

⁶⁴² 87. A.28a; R.26a; H.17a; -L; M.17b; Ü.24a

⁶⁴³ 1b hasta: hasta R.

⁶⁴⁴ 3b Şâm-ı subhü mıdur: Şâm iden subhümü R., H., M., Ü.

⁶⁴⁵ 4a A.28b

⁶⁴⁶ 5a R. 26b / 5.beyit: -A, -H, -M

⁶⁴⁷ 6.beyit: -R, -Ü

⁶⁴⁸ 88. A.28b; R26b; -H; -L; M.17b; Ü.24b

⁶⁴⁹ 1a nâ-şâ: nâ-şâd R., M., Ü. / 1.beyit: A.nüşasında alt alta yazılmış.

2. Dilde zaḥm-ı āteşin tīg-i nigāhın kim görür
Hāl-i zārüm ol gözi cellād bilmez kim bilür⁶⁵⁰
3. ‘Arza kııl merhem-fürüş-i bādeye zaḥm-ı gamuñ
Çāresin ol şāhibü’l-irşād bilmez kim bilür

89.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁶⁵¹
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kağı Yūsuf-şüretün zülf-i perīşānındadır⁶⁵²
Kādedür güm-güşte dil bilmem kimün yanındadır
2. Dil ki oldı ol mehün mehcüre-i taraf-ı dāmeni
Dest-i āhum atlas-ı çarḥuñ girībānındadır
3. Kim ider da‘vī o zālinden ki ḥün-ı nā-ḥaḳum
Gerden-i çeşm-i siyeh-mest-i gāzālānındadır
4. Ḥançerinden ḥavfı ko āgüş it ol mäh-ı nevi⁶⁵³
Düşme bīm-i cāna kim devlet kaza yanındadır
5. Sīne-i dilde degül kim mevt ile elden çıka
Dāğ-ı hicrānuñ Kelīm-i ḥastanuñ cānındadır⁶⁵⁴

90.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün⁶⁵⁵
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ölmege ‘āşık olan minnet-i ‘illet mi çeker
Devr-i çeşmünde helāk olmağa minnet mi çeker
2. Şāhid-i bezm-i ezel şayd-ı elemden mi kaçır
Naḳd-i cānı telef itmekte nedāmet mi çeker
3. Yāri gördüm ruḥ-i gül-rengi şararmış ‘acebā⁶⁵⁶
O da göñlüm gibi teb-lerze-i ḥasret mi çeker
4. Şeb-i hicrānda senün derdün ile ülfet iden
Zehr-i gam zevkini kor cām-ı meserret mi çeker

⁶⁵⁰ 2b Hāl: Cān R., Ü.

⁶⁵¹ 89. A.28b; R.26b; H.17a; -L; M.17b; Ü.24a

⁶⁵² 1a Kağı: Kağı H., Ü.

⁶⁵³ 4a M.18a / ḥavfi: -R.

⁶⁵⁴ 5b ḥastanuñ: ḥastanuñ R.

⁶⁵⁵ 90. A.28b; R.26b; H.17b; -L; M.18a; Ü.24b

⁶⁵⁶ 3a R.27a

5. Uyumaz şubha çerāğan çıkarur ‘āşık olan⁶⁵⁷
 H‘āb anuñ dīdesine perde-i ğaflet mi çeker
6. Āferīn Kays reh-i ‘aşka şoyunmuş girmiş
 Rind olan hırkada soft gibi şıklet mi çeker

91.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün⁶⁵⁸

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. O ‘işvelerle ki destüñ şarāba nice şunar
 Şu‘ā-i māh-ı ruhuñ āftāba nice şunar
2. Göñül ki kulle-i kūh-ı ğamuñda ‘anķādur
 O zūlf-i ejderi pīç ü tāba nice şunar⁶⁵⁹
3. Verā-yı pür-siper-i āhdan saña itsem⁶⁶⁰
 O ğamze kabza-i tīg-ı ‘itāba nice şunar

92.

Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün⁶⁶¹

- - + / + - + - / - + -

1. Dil-ħasta-i ‘aşka dāğ gerekdür
 Bīmār olana çerāğ gerekdür
2. İtmez hareket kümeyt-i meysüz
 Üftādelere ayāğ gerekdür
3. Men‘ itme lebüñden ehl-i ‘aşkı
 Tā-key bu meye yasāğ gerekdür
4. Ol ğamze yeter helāk-ı cāna
 Ne tīg u ne ğod bıçağ gerekdür
5. Öldürme Kelīm-i ğasta ‘aşruñ
 ‘İsī demidür o sağ gerekdür

93.

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün⁶⁶²

⁶⁵⁷ 5a A.29a / çerāğın çıkarur: çıkarur çerāğın R.

⁶⁵⁸ 91. A.29a; R.27a; -H; -L; -M; Ü.24b

⁶⁵⁹ pīç ü: pīç-i R., Ü.

⁶⁶⁰ 3a verā: var A. / pür-siper-i āhdan saña itsem : -A

⁶⁶¹ 92. -A; -R; -H; L.17b; -M; -Ü

⁶⁶² 93. -A; -R; -H; L.17b; -M; -Ü

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ger kıyām itseñ virür zülfünden ol rû-şu‘leler
Mihr dirler kim kıyāmet kopsa mağribden toğar
2. Eyleyen mesned-nişîn-i kahr-ı miḥnet cānumı
Tavḳ-ı çeşmüm eylemiş fevvāre-i ḥün-ı ciger
3. Rāst gelsem yolda ol āfet-nigāh itmez karar
Āh kim ‘ömr-i girān-māyem benüm turmaz geçer
4. Olmuşam Mecnün-ı bir tıfluñ ki dest-i ‘işvesi
Levḥ-i mektebgāh-ı sīnemde elifler meşk ider
5. Āferin olsun Kelīmā luṭf-ı taḅ‘-ı pākūñe
Dāmen-i āḫir-zamānı yine kılduñ pür-güher

HARFÜ’Z-ZĀ

94.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁶⁶³

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Tutsa ‘aceb mi ‘ālemi dūd-ı siyāhumuz
Göstermez oldı ‘arızın ol reşk-i māhumuz
2. Ölse bu sūz-ı ğamla eger zīr-i ḥākden
Āteş saçar sipihre zebān-ı giyāhumuz
3. Biz kim gedā-yı kūy-ı ḥarābat-ı ḥasretüz⁶⁶⁴
Künc-i belāda ağlamadur resm-i rāhumuz⁶⁶⁵
4. Görmez helāk-ı çeşm-i siyeh-mest-i nāzın āh⁶⁶⁶
İtmez nigāh-ı merḥamet ol pādşāhumuz
5. Küstāḫ-ı bezm-i ma‘rifet olduk meger Kelīm
Öldür yanında var ise çarḫuñ günāhumuz

95.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁶⁶⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

⁶⁶³ 94. A.29a; R.27a; H.18a; L.17b; M.18a; Ü.24b

⁶⁶⁴ 3a Biz kim gedā-yı kūy-ı ḥarābat-ı ḥasretüz: Biz kim ḥarāb-ı mest-i cām-ı muḥabbetüz L.

⁶⁶⁵ 3b resm-i: resm ü R., Ü.

⁶⁶⁶ 4a Ü.25a

⁶⁶⁷ 95. A.29a; R.28a; H.17b; L.17a; M.18a; Ü.25b

1. Rūze-i hicrān ile geçdi şabāh u şāmumuz⁶⁶⁸
Görmedük ol mäh-ı hüsnı bilmedük bayrāmumuz
2. Cān nice sensüz olur mesned-nişīn-i bezm-i ‘ayş
Elde şabra yoķ taħammül dilde yoķ ārāmumuz
3. Eyledi dūd-ı siyāh-ı āhumuz dünyāyı pür
Farķ olunmaz birbirinden şubhumuz aħşāmumuz
4. Dem-be-dem gözden aķar derdüñle hūn-ı eşkümüz⁶⁶⁹
Olmasa hergiz tehī elde ‘aceb mi cāmumuz
5. Olmadı irmek Kelīm eyyām-ı ‘ıyd-ı vuşlata
Rūze-i hicrān ile geçdi sabāh ü şāmumuz

96.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁶⁷⁰

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Gül çıķdı bāga çıķmadı ol meh-‘izārumuz
Geçdi ğamām-ı ğamla ser-ā-ser bahārumuz
2. İtseñ şehāb-ı āhı havāle ‘aceb midür
Dā’im peleng-i çarķ iledür kār-ı zārumuz
3. Sensüz görelden ey büt-i şūret-nigār-ı nāz⁶⁷¹
Gitdi bu deyre evvel olan i‘tibārumuz
4. Deryā-yı ğamda ķalsa n’ola keşti-i vücūd⁶⁷²
N’etsün muvāfiķ olmayıcaķ rüzgārumuz
5. Sen şanma çekdi sīneye ol mäh elif Kelīm⁶⁷³
‘Aks itdi levh-i dilde olan inkisārumuz

97.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün⁶⁷⁴

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Görenler şanma tīr-i ğamzeñe yer yer nişān olmaz⁶⁷⁵
Dem olmaz kim ser-i kūyuñda bir kaç yerde ķan olmaz

⁶⁶⁸ 1a şabāh-ı: şabāh u R., H., L., Ü.

⁶⁶⁹ 4.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ü

⁶⁷⁰ 96. A.29b; R.27a; H.18a; L.18b; M.18a; Ü.25a

⁶⁷¹ 3a görelden: görünce l.

⁶⁷² 4a R.27b

⁶⁷³ 5a M.18b

⁶⁷⁴ 97. A.29b; R.27b; H.18b; L.17a; M.18b; Ü.25a

⁶⁷⁵ 1a tīr-i ğamzene: hüsñüñ tīrine L. / yer yer: bir bir A.

2. ‘Aceb mi eksik olmazsa fezā-yı sīnede dāğum
Gülistān-ı maḥabbet raḥne īcāb-ı ḥazān olmaz
3. Gürīz itmez yoluñda ölmeden dīvāne-i ‘aşkuñ⁶⁷⁶
Cünün ehlinde ey mihr u ḥayāl-i bīm-i cān olmaz⁶⁷⁷
4. Gören efsāne-i Kaysı benümle tütmasun tev’em
Benüm derd-i derūnum ḥalka dillerle beyān olmaz
5. Kelīmā ben yegāne şeh-süvār-ı ḥink-i i‘cāzum
Süḥan sencān-ı siḥr-āver benümle hem-‘inān olmaz

98.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁶⁷⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Olmağa me’nūs-ı ğam vaşluñla dil-şād istemez
Bende hoşnūd olsa mevlāsından āzād istemez
2. Ol teğāfül kim ider ḥācet ḳalur mı ğamzeñe
Vaqt-i ḳatlüm gözlerüñ imdād-ı cellād istemez
3. Āh-ı dil besdür fenā-yı Bīsütün-ı ‘āleme
Darb-ı tīşe ḳuvvet-i bāzū-yı Ferhād istemez
4. Ey mu‘allim yoḳ yere men‘ itme ehl-i ‘aşḳdan
‘İşvede ol mäh-ı nev-ta‘līm-i üstād istemez
5. Dil şabādan bu recā-yı zülf-i kāfir kişidür⁶⁷⁹
Genc-i bād-āverd-i Pervīz-i şanem yād istemez
6. Reşkümüz taht-ı Süleymān olsa da yoḳdur Kelīm⁶⁸⁰
Dil o mesned kim ola zor ile bir bād istemez⁶⁸¹

99.

Mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün⁶⁸²

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Tarīk-i ‘aşḳa Kays-ı küh-kenveş ‘azm iden gelmez⁶⁸³
Bu bir rāh-ı ‘acebdür kim giden gelmez giden gelmez
2. N’içün giryān olur Ya‘ḳüb o girye baña lāzımdur

⁶⁷⁶ 3a dīvāne: divāne R.

⁶⁷⁷ 3b ḥayāl: ḥayāl R.

⁶⁷⁸ 98. A.29b; R.27b; H.19a; L.18a; M.18b; Ü.25a

⁶⁷⁹ 5.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ü

⁶⁸⁰ 6a baht: taht R., H., L., M., Ü.

⁶⁸¹ 6b A.30a / zor: devr R., H., L., Ü.

⁶⁸² 99. A.30a; R.27b; H.19a; L.17b; M.18b; Ü.25b

⁶⁸³ 1a Kays-ı: Kays ü H., L.

Ki yār-ı güm-şüdemden cāna bŷy-ı pīrehan gelmez

3. Bahārın n'eyleyem dehrŷn o gŷl-rŷy-ı semenbersŷz
Dil-i zaḥm-ı āşnāya fikr-i gŷl-geş-t-i çemen gelmez
4. Bu bismilgāh-ı tīh-i 'aşqdur zāhid yakīn olma⁶⁸⁴
Bu yerler pŷr-ḥaṭardur bunda cāndan geçmiyen gelmez
5. Kelīma sŷzlerŷn gŷş eyleyenler reşk ile dirler⁶⁸⁵
Felek devr itse biñ yıl böyle bir şāhib-sŷḥan gelmez⁶⁸⁶

100.

Mef'ŷlŷ fā'ilātŷ mefā'ilŷ fā'ilŷn⁶⁸⁷

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Dil kişverini yıkdı o şāh-ı dilirŷmŷz
Virdi ḥarābe mŷlkinini ḥayfā emīrŷmŷz
2. Biz kim gedā-yı kŷy-ı ḥarābātuz eylemez
Ma'mŷre-i cihāna nigāh eñ faķīrŷmŷz
3. Olduķ helāk-ı çeşm-i siyeh-mestŷn 'ākıbet⁶⁸⁸
Devirdŷk bu hŷcregāh-ı miḥenden ḥaşīrumuz
4. Zıll-ı elemle bulsa n'ola māh-ı dil ḥusŷf
İtmez ifāza nŷrını mihr-i mŷnīrŷmŷz
5. Cā'iz selefde gelmiş olsa mişlŷmŷz Kelīm⁶⁸⁹
Fenn-i sŷḥanda şimdi bulunmaz nazīrŷmŷz

101.

Mef'ŷlŷ mefā'ilŷ mefā'ilŷ fe'ŷlŷn⁶⁹⁰

-- + / + - - + / + - - + / + - -

1. Sensŷz baña ey ḥŷr-şıfat 'ıyd gerekmez
A'yād nedŷr cennet-i cāvid gerekmez⁶⁹¹
2. Ol bezmde kim olmayasın cilveger olsa
Raķķāsı anuñ neyyir-i nāḥīd gerekmez

⁶⁸⁴ 4a tīh: kŷy L.

⁶⁸⁵ 5a R.28a

⁶⁸⁶ 5b sŷḥan: hŷner L.

⁶⁸⁷ 100. A.30a; R.28a; H.18a; L.17b; M.18b; Ū.25b

⁶⁸⁸ 3a Olduķ helāk-ı çeşm-i siyeh-mestŷn 'ākıbet: Bārī o ḥŷmī itse bizi cŷd ile helāk L.

⁶⁸⁹ 5.beyit: -A, -R, -H, -M, -L / 5. Beyitin olmadığı nŷshalarda gazelin sonunda ŷu mısra var: 'İsā demiz felekde buunmaz nazīrŷmŷz

⁶⁹⁰ 101. A.30a; R.28a; H.19a; L.8b; M.19a; Ū.25b

⁶⁹¹ 1a A'yādandur: Ūlŷrse cihān L.

3. Bir bezm ki sen olmayasın anda kadeh-nüş⁶⁹²
Sākīsi anuñ olsa da Cemşīd gerekmez
4. İsterse tūlū‘ eylesün mihr-i cihan-tāb
Sensüz görilen sāgar-ı Hūrşīd gerekmez
5. Hāvf itme Kelīmā ki söne sūz-ı derūnūñ⁶⁹³
Ol āteşe hiç himmet-i tecdīd gerekmez⁶⁹⁴

102.

Mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ülün⁶⁹⁵

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Bīmār-ı ğam-ı ḥasretine ‘ıyd görünmez
A‘yād nedür vuşlat-ı cāvīd görünmez
2. Zīb ile behişt olsa cihān dide-i cāna⁶⁹⁶
Sen olmayacak ey yüzi hūrşīd görünmez
3. Raġbetle nigāh eyleme mīnā-yı sipihre
Ol āyinede şüret-i ümmīd görünmez
4. Eyler gibi dil mülket-i hicrūñde seyāḥat
Ol pādşeh-i ‘ālem-i tecrīd görünmez
5. Şādum ki dimiş dün gice ol şūḥ Kelīmā
Bā‘iş neden ol ‘āşık-ı nevmīd görünmez

103.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün⁶⁹⁷

+ + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Varuruz meykedeye sāgar-ı memlū çekerüz
Dönerüz şavma‘ada şevkūñ ile hū çekerüz
2. Çekmezüz dāmene-i duḡter-i rezden elümüz
Sīnede tā ki ğam-ı şāhid-i dil-cū çekerüz
3. Biz cünūn-ı ğama mu‘tād olan āşüftelerüz
Ser-i zencīr-i ğam-ı zūlf-i semen-bū çekerüz

⁶⁹² L. Nüshasında 3. ve 4. Beyitlerin yeri farklıdır.

⁶⁹³ 5a A.30b; H.19b

⁶⁹⁴ 5b Ü.26a

⁶⁹⁵ 102. A.30b; R.28a; H.19b; L.18b; M.19a; Ü.26a

⁶⁹⁶ 2a R.28b

⁶⁹⁷ 103. A.30b; R.28b; H.21a; -L; M.19a; Ü.26a

4. Tîr-i âhı siper-i çarha geçürseñ ne ‘aceb
Çille-i saht-ı kemân-ı ham-ı ebrü çekerüz
5. Kadd-i ham-geşte degül bār-ı girān-ı ğamını
Felek-i kîneverüñ sîne biz anu çekerüz⁶⁹⁸
6. Yanmağa sîne de şevküñ o kadar kim bulsak
Sürmeveş dîdeye hâkister-i Hindü çekerüz
7. Reşk-i sihrüz ki Kelimâ dahı âşüfte iken
Silk-i endîşe-i mevhümeye lü’lü’ çekerüz

104.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün⁶⁹⁹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Çeşmüñe nergis nigâh-ı nāzuña ahü dirüz
Müşk-i nāf-ı hâlüñe nāzende ‘anber-bü dirüz
2. Tîr-i müjgân-ı kazâ te’sîrine ey kaşı yâ⁷⁰⁰
Hüsn ta‘bîr eylerüz biz gūşe-i ebrü dirüz⁷⁰¹
3. Habb-ı hâlüñ kim dimâġ-ı cāna andandur ġıdâ⁷⁰²
Cān virür bir nefhâ-yı rûh âşnâdur bü dirüz⁷⁰³
4. Dil ki düšnām-ı lebüñden lezzet almışdur ezel
Ġayr aña zehr-i sitem biz şekkerîñ dārü dirüz⁷⁰⁴
5. Tâ ki mehcürâ istenür de bedrgâh-ı çemen
Düşnâmda cām-ı mey devr eyledükçe Hû dirüz
6. Terk-i cān itmek degül mi mâverâ-yı mâsivâ⁷⁰⁵
Biz zebân-ı dilde kat‘-ı re’sse desten-bü dirüz
7. Şanma ey sofî bizi vecd ‘âleminden bî-haber
İştîlâh-ı Cemde ‘aql ü hüşâ biz yâ Hû dirüz
8. Dem ki gül-berg-i ruhuñ hoy-rîz-i şerm-i nâz olur⁷⁰⁶
Biz aña baħr-ı melâhatden çıkan lü’lü’ dirüz

⁶⁹⁸ 5b kîneverüñ: kînever-i: A.

⁶⁹⁹ 104. A.30b; R.28b; H.21a; -L; M.19a; Ü.26a

⁷⁰⁰ 2a A.31a

⁷⁰¹ 2b biz: bir R., H.

⁷⁰² 3a M.19b

⁷⁰³ 3b dirüz: -R, -Ü

⁷⁰⁴ 4b dārü: zürü R.

⁷⁰⁵ 6.beyit: -R, Ü

⁷⁰⁶ 8a R.29a; Ü.26b / ruhuñ: ruhuñ R.

9. Çarhdur dirmiş Kelīm ol mihri taḥvīl eyleyen
Biz aña te'sīr-i çeşm-i aḥter-i bed Hū dirüz

105.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün⁷⁰⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cām-ı lā'lüñ dil-ḥarāb-ı 'aşkı ābād eylemez
Zehr-i gam me'lūf-ı derdi bāde dil-şād eylemez
2. Cān virür şaḳlar yine derdüñ derün-ı sīnede
Tıfl-ı göñlüm murğ-ı dest-āmūzın āzād eylemez
3. Merd olanlar şahīd-i bāzāra virmez göñlini
Dāğ-ı derdin āteşi şüretle īkād eylemez
4. Şem'-i derde per yaḳan pervānesā ḥāmūş olur⁷⁰⁸
Bü'l-heves bülbül gibi her lāḫza feryād eylemez
5. Girye kim tūfān-ı āteşdür feleklerden geçer
Āteş-i seyyāle kendin vaḳf-ı eb'ād eylemez
6. Tā gözüm ḥasret-keş-i nūr-ı siyāh itmiş ḳazā⁷⁰⁹
Ye's ile ülfet bu çeşmi girye mu'tād eylemez
7. Bīsütünü tīşe-i ḥasretle kesdi Kūh-ken
Yohsa bu kāra taḥammül cān-ı Ferhād eylemez
8. Dil Kelīmā himmet-i maḥdūmınuñ manzūrıdır
Sözlerüñ muḥtāc-ı zīb-i naḳş-ı Behzād eylemez⁷¹⁰

106.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün⁷¹¹

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Geçmiş meger ki fevt-i dem-i fırsat itmişüz
Biz ol per'iyi görmemişüz ḡaflet itmişüz⁷¹²
2. Ḳayd-ı 'ilāca düşme şaḳın ey ṭabīb-i dil
Biz künc-i ḡamda derdüñ ile ülfet itmişüz

⁷⁰⁷ 105. A.31a; R.29a; H.20b; -L; M.19b; Ü.26b

⁷⁰⁸ 4a pervānesā: pervāne R.

⁷⁰⁹ 6a H.21a

⁷¹⁰ 8b A.31b

⁷¹¹ 106. A.31b; R.29b; H.19b; L.17a; M.19b; Ü.26a

⁷¹² 1b görmemişüz: görmüşüz R., Ü.

3. Hep derd-i ‘aşk hâletidür ağıladan bizi
Keyf-i şarâbı giryeye biz âlet itmişüz⁷¹³
4. Rūyuñ görince yolda bakup kalmışuz saña
Kays-ı vücūd-ı garķ-ı yem-i hayret itmişüz
5. Meclisde yār dün gice ser-mest olup Kelīm⁷¹⁴
Bir bir beyân-ı derd-i gam u fūrķat itmişüz⁷¹⁵

107.

Mef’ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün⁷¹⁶

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. N’oldı o perî-çehre-i bî-dād görünmez
Feryād ki ol gözleri cellād görünmez⁷¹⁷
2. Tā-key olalum hasret ile muntazır-ı rāh⁷¹⁸
N’oldı ‘aceb ol kāmēt-i şimşād görünmez
3. Kıldıñ nice dil şehri harāb ey şeh-i bî-dād⁷¹⁹
Devründe senüñ bir dil-i ābād görünmez
4. Hicrānuñ ile hasta Kelīm ölmesin ey māh⁷²⁰
Ol müntehib-i zümre-i efrād görünmez

108.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁷²¹

- + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. İrmedi hayfā ‘arūs-ı vuşlata āgūşumuz
Mihnet-i hicrāna tebdil oldı ‘ayş u nūşumuz
2. Münfa‘il ifrāt-ı seyl-i eşkümüzden çeşmümüz⁷²²
Mużtarib her dem şadā-yı nālemüzde gūşumuz
3. ‘Aşķ ile bir gāyete irdük ki çekmez ıztırāb

⁷¹³ 3b biz: bir L.

⁷¹⁴ 5a yār: -R .

⁷¹⁵ 5b derd-i: derd ü A.

⁷¹⁶ 107. A.31b; R.29b; H.19b; L.17a; M.19b; Ü.27a

⁷¹⁷ 1b gözleri: gamzesi L.

⁷¹⁸ 2a hasret: hayret L.

⁷¹⁹ 3a H.20a; M.20a / Kıldıñ: Kıldıñ R., Ü. / dil şehri: şehri-i dil R.

⁷²⁰ 4a hasta: hasta

⁷²¹ 108. A31b; R.29b; H.20a; L.17a; M.20a; Ü.27a

⁷²² 2a L.18b

Dāğ-ı ğamdan sīnemüz bār-ı belādan dūşumuz⁷²³

4. Şām-ı hırmān itdi rüz-ı sūrumuz devrān Kelīm⁷²⁴
İrmedi hayfā ‘arūs-ı vuşlata āğūşumuz

109.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁷²⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Eylemez ‘azm-ı çemen ol mest-i nāz ağıyārsuz
Ah kim ol tāze gül kıpmaz yerinden hārsuz
2. Gönlüm itmez būy-ı pīrahenle def‘-i ıztırāb
‘Aşıkam bir lāhza ārām eylemem dīdārsuz
3. Ehl-i derdi itme me‘yūs-ı nigāh-ı iltifāt⁷²⁶
Kālmasun dārū‘ş-şifā-yı hāsetūñ bīmārsuz
4. Başlarum Mecnūn-şifāt feryāda görmezsem seni
Sensüz olmam hāşılı bir lāhza āh u zārsuz
5. Eyleyelden hıfz-ı hūn-āb-ı ciger gönlüm Kelīm⁷²⁷
Nahl-ı dil-huşk-ı ümīdüm kaldı berg ü bārsuz

110.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁷²⁸

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Biz kim gedā-yı hırka-be-dūş-ı maḥabbetüz
Gerden-şikeste ser-be-girībān-ı miḥnetüz
2. Tā bezm-i dilde ülfetümüz zehr-i ğamladur
Telhīn mezāk-ı lezzet-i cām-ı meserretüz
3. Ya‘kūb u Kays mesleginūñ rü-be-rāhıyuz⁷²⁹
Ĝarķ-āb-ı eşk ü bādeye peymā-yı meserretüz⁷³⁰
4. Hāset-i esīr-i kāmētūñüz eyle gül-hıram⁷³¹

⁷²³ 3b Dāğ-ı : Nāz-ı M. / dūşumuz: gūşumuz A.

⁷²⁴ 4a R.30a

⁷²⁵ 109. A.32a; R.30a; H.20a; L.18b; M.20a; Ü.27a

⁷²⁶ 3a Ü.27b

⁷²⁷ 5a L.18a

⁷²⁸ 110. A.32a; R.30a, H.20a; L.18a; M.20a; Ü.27b

⁷²⁹ 3a Ya‘kūb ü: Ya‘kūb-i R., L., Ü.

⁷³⁰ 3b eşk ü: eşk-i R., H., L., M., Ü.

⁷³¹ 4a H.20b / hıram: hıram R.

Cân-ber-leb-i resîde be-şûr-ı kıyâmetüz⁷³²

5. ‘Îsî demüz sühanda Kelîmâ ne fâ’ide
Kec gerdi-i şîpihr ile mehcûr-ı râhatuz⁷³³

111.

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün⁷³⁴
+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Esîr-i derd olana câm-ı pür-şafâ düşmez
Göñül neşâta teheyî saña baña düşmez
2. Fiğân ki şeh-i naḥvet külâha düşdi göñül⁷³⁵
Garîķ-i kulzüm-i hicrâna âşnâ düşmez
3. Yine o günde virür naķd-i cânı yârinden
Şîķâr-ı evc-i maḥabbet olan cüdâ düşmez
4. Bu i‘tidâl-i havâ böyle sâkiyâ kalmaz⁷³⁶
Kümeyt-i zevraķı sür böyle bir havâ düşmez
5. Kelâm-ı reşk-i Mesîhi geçerse şu‘râyı
Kelîm-i mu‘cize-pervâza i‘tina düşmez⁷³⁷

112.

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün⁷³⁸
- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Meclisde yâri şevķ ile raķsân görür miyüz
Ol mest-i nâzı berzede dâmân görür miyüz
2. Bayram iderdi rûze-keşân-ı taḥassüri
Ol mâh-ı nev-resîdeyi bir ân görür miyüz
3. Ol şeh-süvâr ider mi leked-ḥurde cismümüz
Cânı semend-i nâzına ķurbân görür miyüz
4. İtmez mi ‘arz-ı ‘arız o gül çarḥ-ı çârumuñ
Mihr-i şikeste rengini lertzân görür miyüz
5. Pertev şalar mı üstümüze neyyir-i murâd

⁷³² 4b Cân-ber-leb: Cân-leb R., H., L., Ü.

⁷³³ 5b: -A

⁷³⁴ 111. A.32a; R.30a; H.21b; -L; M.20a; Ü.27b

⁷³⁵ 2a şeh-i: seh-i R., Ü.

⁷³⁶ 4a böyle sâkiyâ: sâkiyâ böyle Ü.

⁷³⁷ 5b A.32b; R.30b; M.20b

⁷³⁸ 112. A.32b; R.30b; H.20b; -L; M.20b; Ü.27b

Rüy-i 'arūs-ı bahtı zer-efşān görür miyüz

6. Viridi kesel siriştümüze ülfet-i vühūş⁷³⁹
Āyā cihānda bir dahı insān görür miyüz
7. Bir gün gelür mi raḥne bu devr-i teselsüle
Dülāb-ı çarḥı ḥāk ile yeksān görür miyüz⁷⁴⁰
8. Kāil miyüz 'adīl-i Kelīm-i vaḥīde biz
Mīhr-i Münīri māh ile yeksān görür miyüz

113.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün⁷⁴¹

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Dil-ḥasta-i maḥabbeti görmez ḥabībümüz
Bīmār-ı derd-i hicrine bakmaz ṭabībümüz
2. Kıldı bütān 'ālemi hep ol şanem esīr⁷⁴²
Çokdur bu deyr-i köhnede şimdi raḳībümüz
3. Gülşen-fezā-yı ḥüsn-i ezel ḥande-zār iken
Künc-i belāda ağlamak imiş naşībümüz
4. Şad pāre oldı cezr ü med rüzgār ile
Emvāc-ı hicre dökmedi fülk-i şekībümüz
5. Tīh-i taḥassür içre Kelīm ol tezerv-i nāz
Birgün su'āle gelmedi ḥāl-i garībümüz

114.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün⁷⁴³

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Tamām olmağ ile kār-ı vücūdum ḡam tamām olmaz
Benüm derd-i dilüm ḥālet kabūl-i in'idām olmaz
2. Eger tīg-ı cefā der-kār-ı katl-ı 'āşık olmazsa
Diyār-ı derd-i aşk içre nizām ü intizām olmaz
3. Ben ol bī-ṭālī'üm kim bedreḡam rāh-ı murādumda
Sikender gibi Ḥızr olsa yine nā'il-i merām olmaz

⁷³⁹ 6a Ü.28a

⁷⁴⁰ 7b hak: ḥāk R., H., M., Ü.

⁷⁴¹ 113. -A; R.29a; H.18b; L.17a; -M; Ü.26b

⁷⁴² 2a R.29b

⁷⁴³ 114. -A; R.29b; H.18b; L.18b; -M; Ü.27a

4. Kul olmaz nān için nādāna geçmez āb-ı rüyundan
Hümā-yı evc-i istiğnā esīr-i kayd-ı dām olmaz
5. Hālāş olmaz ğam-ı dünyādan ol Qays kim Kelīm-āsā
Güzel sevmez muķīm-i gūşe-i şürb-i müdām olmaz

ḤARFÜ'S-SİN

115.

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün⁷⁴⁴

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Deşt-i hırmānda gezüp derd ile giryān idi Qays
Ġarqa-i mevce-i hūn-ābe-i cūşān idi Qays
2. İltifāt eylemese ülfet-i Leylāya n'ola
Hüsrev-i tahtgeh-i mülket-i hırmān idi Qays
3. Cāmesi tābiş-i cisminden olurdu sūzān
Deşt-i hasretde o takrīb ile 'üryān idi Qays⁷⁴⁵
4. Reh-i 'aklı ne 'aceb itse Kelīmā zāyi'
Bāde-i 'aşk ile ser-mest ü hurūşān idi Qays

ḤARFÜ'S-ŞİN

116.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün⁷⁴⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Fiğān kim yār ben zār-ı ciger-hūnından incinmiş⁷⁴⁷
Diriğ ol āhū-yi nāzende Mecnūnundan incinmiş
2. N'ola şeb-dīz-i āhum girse çarha yār-ı şīrini
O Ferhādum ki cūş-i eşk-i gül-gūnından incinmiş
3. Diriğ ol Yūsuf-ı bāzār-ı nāz ol serv-i āzādum⁷⁴⁸
Esīr-i künc-i ğam-ı Ya'ķūb-i maḥzūnından incinmiş
4. Kimünle ğüft ü gū eyler 'aceb şimdi o cādūlar⁷⁴⁹

⁷⁴⁴ 115. A.32b; R.30b; H.21b; L.18a; M.20b; Ü.28a

⁷⁴⁵ 3b hasretde: hayretde R., Ü.

⁷⁴⁶ 116. A.33a, R.30b; H.22a; L.18a; M.20b; Ü.28a

⁷⁴⁷ 1a ki: kim R., H., L., Ü.

⁷⁴⁸ 3a R.31a; H.22b

⁷⁴⁹ 4a şimdi o cādūlar: ya şimdi ol cādū R., Ü.

Nazar kılmaz nigāh-ı çeşm-i meftūnından incinmiş

5. Nigāh-ı iltifāt itmez Kelīm āzürde dil gūyā
Bu bāğın vaz' -ı küh-ı deşt-i hāmūnından incinmiş⁷⁵⁰

117.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün⁷⁵¹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İder ceyš-i habeş çok fitneler ĩkād ayak basmış
Meded ser-ħadd-i ħüsn-i dil-rübāya yād ayak basmış
2. Gül-i seyyāle kim seccāde-i deyr-i taħammüldür
Ne Kaysa zīb-i düş olmuş ne ħod Ferħād ayak basmış
3. Meger yād eyledi ejder-kemend-i zülf-i pīçānuñ
İder ağşān-ı ğamda murğ-ı dil feryād ayak basmış
4. Gözüñ kim bezm-i dilde sāki-i cām-ı teġāfüldür
Zuhūr-ı şūr-ı katl-i ħalkā ol cellād ayak basmış
5. Ğaraż pā-māl-ı tār-ı gönül yā rişte-i cāndur⁷⁵²
Perend-i zülfine ol kāmēt-i şimşād ayak basmış
6. Ol āhū olmasa ejder-kemende āh rām olmaz
Tıtalum sa'ı teshīrinde biñ şayyād ayak basmış
7. Nişān-ı na'l-ı esb-i nāzı kalmış dāğ-ı dil şanma
Geçerken ħātırımdan ol şeh-i bī-dād ayak basmış
8. Kelīmā ħatve-i evvelde geçdüm semt-i i'cāzı
Egerçi vādi-i siħre nice üstād ayak basmış⁷⁵³

118.

Mef'ülü mefā'ılü mefā'ılü fe'ülün⁷⁵⁴

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Efgān ki o gül çāk-ı girībānuma küsmiş
Feryād ki ol gonce-leb efgānuma küsmiş
2. Almış gice kūyında beni girye-i mesti
Rüsvā-yı çeşm-i güher-efşānuma küsmiş

⁷⁵⁰ 5b küh-ı: küh u L. / hāmūnından: hāmūnından R., H., L., M., Ü.

⁷⁵¹ 117. A.33a; R.32a; H.22a; -L; M.20b; Ü.29a

⁷⁵² 5a M.21a

⁷⁵³ 8b Ü.29b / siħre: şı're R., Ü.

⁷⁵⁴ 118. A.33a; R.31a; H.22b; L.18a; -M; Ü.28a

3. Duymuş o perî var ise düzdîde nigâhum⁷⁵⁵
Küstâhi-i nezzare-i çeşmânuma küsmiş

119.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün⁷⁵⁶

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Şikâf-ı derd-i dilümden olup 'ıyân âteş⁷⁵⁷
Alışdı saķf-ı sipihre cihân cihân âteş
2. Göñülde şaklar idi râz-ı derdüñi 'aşıķ
Olaydı şışe-i işkestede nihân âteş
3. Cigerde dâğ ile pürdür 'aceb midür zâhir⁷⁵⁸
Tennür-ı sînedden olsa zamân zamân âteş
4. Kelîm fülk-i vücûdum ider şikest-i fenâ⁷⁵⁹
Bu tîre şâm-ı 'anâda keşân keşân âteş

120.

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün⁷⁶⁰

+ - - - / + - - - / + - -

1. Dilümdür gevher-i 'ummân-ı âteş
Vücûdumdur muhaşşıl kân-ı âteş
2. Çıķar nüh felek çarħa itse dilde⁷⁶¹
Temevvüc-i kulzüm-i cüşân-ı âteş
3. Yetişdür zevraķ-ı şahbâyı sâķî⁷⁶²
Ki çıķdı sînedden tûfân-ı âteş
4. Muhabbet ma'den-i yâķûta girseñ
Yine eyler seni süzân-ı âteş
5. Fezâ-yı sînemi kılmış Kelîmâ
Müzeyyen lâle-i nu'mân-ı âteş

121.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün⁷⁶³

⁷⁵⁵ 3a A.33b / Duymuş: Tuymuş L.

⁷⁵⁶ 119. A.33b; R.31a; -H; L.19b; -M; Ü.28b

⁷⁵⁷ 1a derd-i: düd-ı R., L., Ü.

⁷⁵⁸ 3b Cigerde: Ciger ki L.

⁷⁵⁹ 4.beyit: -A, -R, -H, -M, -Ü

⁷⁶⁰ 120. A.33b; R.31a; H.22b; L.18a; M.21a; Ü.28b

⁷⁶¹ 2a L.19b

⁷⁶² 3a şahbâyı: yâķûtı L.

⁷⁶³ 121. A.33b; R.31a; H.22b; L.19b; M.21a; Ü.28b

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Dil-i zārī ḥam-ı zülf-i girih-gîr içre göstermiş
Şuver-nağş-ı ezel Mecnūnı zencîr içre göstermiş
2. Ḥayāl-i çeşm-i Leylādur ki almış Kaysuñ eṭrāfın⁷⁶⁴
Degül kim nağş ide miskîni naḥçîr içre göstermiş⁷⁶⁵
3. Kılan merhem devā-yı çāk-ı sînem âteşîn ḥançer
‘Îlâc-ı derd-i cānum zaḥm-ı şemşîr içre göstermiş
4. Ezel sîm-âb-ı cānum ol ki vaḳf-ı ıztırâb itmiş⁷⁶⁶
Ser-i âsâyişüm gird-âb-ı teşvîr içre göstermiş
5. Kelīmā lerze-endâz-ı yed-i i‘câz-ı mânîdür
O şan‘atlar ki ḥāmem ḥüsn-i ta‘bîr içre göstermiş⁷⁶⁷

122.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün⁷⁶⁸

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Gelür ol şeh ser-i eṭfâl-i debistân olmuş⁷⁶⁹
Ne perîdür ki melek ḥayline sulṭân olmuş
2. Çekemez ya kaşınıñ derdini üftadelerüñ⁷⁷⁰
Ṭotalum kuvvet-i bâzūda Nerîmân olmuş
3. Dağıdup ‘aklını elbetde olur Mecnūnuñ
Ruḥlaruñda gören ol zülfi perîşân olmuş⁷⁷¹
4. Eyle gül-geşt-i çemen kim bu cihân gınceleri
Muntazır-ı muḳaddem ki çāk-ı girîban olmuş
5. Vuşlat isterse Kelîm-i ‘âşık-ı küstâḥ olsun
Kaysa zîrâ ki ḥayâ bâ‘iş-i ḥırmân olmuş⁷⁷²

123.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün⁷⁷³

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

⁷⁶⁴ 2a R.31b / Kaysuñ: Kaysın R., Ü.

⁷⁶⁵ 2b ide: iden R., H., L., Ü.

⁷⁶⁶ 4. ve 5.beyit: -H

⁷⁶⁷ 5b A.34a

⁷⁶⁸ 122. A.34a; R.31a; H.23a; L.19b; M.21a; Ü.28b

⁷⁶⁹ 1a ol: o L.

⁷⁷⁰ 2. Beyit: -A, -H, -L, -M, -Ü

⁷⁷¹ 2 Ruḥlaruñda: Ruḥlaruñdan L.

⁷⁷² 5b ḥayâ: edeb L.

⁷⁷³ 123. A.34a; R.31b; -H; L.19b; -M; Ü.29a

1. Öldürüp ‘aşıkını nâz ile giryân olmuş
Girdügi kana o gül ya‘ni peşimân olmuş⁷⁷⁴
2. Çekemez bakışının derdini üftâdeleri⁷⁷⁵
Tutalum kuvvet-i bâzûda Nerimân olmuş
3. Gencdür sînesi der-beste degüldür zülfi
İki ejder iki yanında nighbân olmuş
4. Va‘izâ eyle te’eddüble güzër kim bunda⁷⁷⁶
Nice Cemşid yatur hâk ile yeksân olmuş
5. Hayf kim yolına biñ kerre fedâ oldı Kelim⁷⁷⁷
Dedi ol hür-şifat yok yere qurbân olmuş

124.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün⁷⁷⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ehl-i dildür şem‘-i bezmüm dil-ber olmuş olmamış
Mâh-ı hüsnî âftâb-ı maşşer olmuş olmamış
2. Câm-ı yâkütin sıfâl-i köhne birdür ‘arife⁷⁷⁹
Elde sâgar reşk-i tâc-ı Kayşer olmuş olmamış
3. Rû-be-sû-yı i‘tibâr olmaz nigâh-ı himmetüm
Yâ gedâ yâ pâdşâh-ı kişver olmuş olmamış
4. Dil ümîd itmez felekden hâk-ı pây-ı dil-beri⁷⁸⁰
Dide luţf-ı rûzgâra maşhar olmuş olmamış
5. İ‘tirâzum yok bu deyrün şüret-i dîvârına
Yâ Mesîh-i hoş-nefes yâhüd har olmuş olmamış
6. Rûzgâr âvîze-i güş kabûl itmez Kelim
N’eyleyem her bir kelâmuñ gevher olmuş olmamış⁷⁸¹

ĤARFÜ’S-ŞÂD

125.

⁷⁷⁴ 1b Girdügi: Girdigi R., Ü.

⁷⁷⁵ 2.beyit: -R, / Ü. Nüshasında sayfa kenarına yazılmış.

⁷⁷⁶ 4.beyit: -A / Va‘izâ: Zahîdâ L.

⁷⁷⁷ 5.beyit: -A, -L

⁷⁷⁸ 124. A.34a; R.31b; H.21b; -L; M.21a; Ü.29a

⁷⁷⁹ 2a H.22a / yâkütin: yâkut u R., H., Ü.

⁷⁸⁰ 4a R.32a; M.21b / hâk: hâk R., H., M., Ü.

⁷⁸¹ 6b gevher: güş R.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁷⁸²

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bulmadı dil miḥnet-i zülf-i semensādan ḥalāş
Olmadı dīvānemüz zencīr-i sevdādan ḥalāş
2. Olmazum memnūn-ı luḫfuñ ey ṭabīb-i rūzgār
Cān virüp buldum ğam-ı dermān-ı dünyādan ḥalāş
3. Dāmenūñ tutmaz bugün ey ḥāce kimse merd iseñ⁷⁸³
Kıl yaķañ dest-i cezā tertīb-i ferdādan ḥalāş

ḤARFÜ’D-ḌĀD

126.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁷⁸⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Mihr-i rüyuñdur nigāh-ı sakf-ı mīnādan ğaraż
Şüretüñdür i‘tibār-ı deyr-i dünyādan ğaraż
2. İstemem sensüz bu gülşengāhı belki cenneti⁷⁸⁵
Hāşılı sensin baña dünyā vü ‘uķbādan ğaraż⁷⁸⁶
3. Lā‘l-i cān-baḫşuñ dururken bilmezem ey büt nedür
Şöhret-i i‘cāz-ı iḫyā-yı Mesṭḥādan ğaraż
4. Hālet-i te’sīr-i ḥāl-i āteşin ruḫsārıdur
Levḫ-i dilde sūziş-i dāĝ-ı süveydādan ğaraż
5. Ğayra el açma Kelīm-āsā dururken Hāliķüñ
Ehl-i dünyādan nedür ‘arz-ı temennādan ğaraż⁷⁸⁷

ḤARFÜ’T-ṬĀ

127.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁷⁸⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Perde-sāz-ı dāne-i ḥāl-i dil-ārādur o ḫaṭ
Hānmān-ı sūz-ı dil dāĝ-ı süveydādur o ḫaṭ

⁷⁸² 125. A.34b; R.32a; -H; L19b; M.21b; Ü.29b

⁷⁸³ 3.beyit: -A, -R, -M, -Ü

⁷⁸⁴ 126. A.34b; R.32a; H.23a; L.19b; M.21b; Ü.29b

⁷⁸⁵ 2a R.32b; L.19a

⁷⁸⁶ 2a Hāşılı: Hāşılı R.

⁷⁸⁷ 5b dünyādan: dünyāya L.

⁷⁸⁸ 127. A.34b; R.32b; H.23a; L.19a; M.21b; Ü.29b

2. Olmamış hā'il şu'ā'-i neyyir-i ruhsāruna⁷⁸⁹
Şübhe yok kim sāye-i zülf-i semensādur o haṭ
3. Yā sehāb olmuş niḳāb-ı āftāb-ı şu'le-tāb
Yā hilālin hāle-i māh-ı şeb-ārādur o haṭ
4. Mū degüldür levḥ-i mir'āt-ı ruḥuñda ol mehüñ
'Aks-ı müjgān-ı dü çeşm-i fitne-peymādur o haṭ
5. Yā Kelīm 'aks-ı gubār-ı hāṭır-ı dildür yāhūd
Kuhl-ı dūd-ı āteş-i Tūr-ı tecellādur o haṭ

ḤARFÜ'Z-ZĀ

128.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün⁷⁹⁰

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bulan derdüñde zevḳ itmez visāl-i cān-fezādan haṭ
İder mi ḥasta-i çeşmüñ olan diller devādan haṭ⁷⁹¹
2. Düşen başına ancak tīşe-i Ferhād-ı miḥnetdür⁷⁹²
O 'āḳil dil kim eyler sāye-i bāl-ı hümādan haṭ⁷⁹³
3. Hemān bī-hüde sevdādur ümīd-i ülfetüñ cānā
Şeh-i naḥvet-külehsin eylemezsın sen gedādan haṭ
4. Dem-i āhir benümçün dīde giryān olmasun zīra⁷⁹⁴
Şehīdān-ı maḥabbet eylemez resm-i 'azādan haṭ
5. Neden çekmeñ Kelīm-i üftādesin ol serv-i āzāde
Bilürsin itmez ol āfet esīr-i ibtilādan haṭ

ḤARFÜ'L-'AYN

129.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fā'lün⁷⁹⁵

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

⁷⁸⁹ 2b hā'il: ḥāyil L.

⁷⁹⁰ 128. A.35a; R.32b; H.23b; L.19a; M.21b; Ü.29b

⁷⁹¹ 1b diller: ḡayrı L. / ḥasta: ḥasta R.

⁷⁹² 2a Ü.30a

⁷⁹³ 2b 'āḳil: ḡāfil R., H., L., M., Ü. / bāl-i perr-i L.

⁷⁹⁴ 4a M.22a

⁷⁹⁵ 129. A.35a; R.33a; -H; -L; M.22a; Ü.30a

1. Nigāh-ı hüsniñe olmazsa da hayā māni‘
Olur te‘ākub-i eşküm niye baña māni‘
2. Dilinde sübha vü seccāde zāhidüñ bilmez
Huşul-i kurbе olur nakş bu riya māni‘
3. Gider mi zaḥm-ı maḥabbet vişāl ile dilden⁷⁹⁶
Olur mı derd-i ciger-kāre hiç devā māni‘

ḤARF’ÜL-ĠAYN

130.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁷⁹⁷

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sīne-i sūzānı kıldum ḥasretüñle dāğ dāğ
Tekyegāh-ı ğamda yakdum devletüñde çok çerāğ
2. Terk-i cānān itmeden cān virmek āsān ‘āşıka
Dünyeden ādem gezer gelmez dile senden ferāğ
3. Bezm-i meyde pāyına düşdüm ki bir sāğar sūna⁷⁹⁸
Olmadı almağ elinden ol perñüñ bir ayağ
4. Fāriğ ol ümmīd-i rāhatdan Kelīmā dünyede
Büy-ı rāhatdan kim itdi bunda ta‘īr-i dimāğ⁷⁹⁹

ḤARFÜ’L-ĶĀF

131.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün⁸⁰⁰

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İder dil güft ü gū çeşmüñle gāhī mübtelā ancağ⁸⁰¹
Ol iki ḥastalar birbiri ile āşnā ancağ⁸⁰²
2. Ğamın şehler çeker devrūñ temāşāsın gedā eyler⁸⁰³
Gedāsı şāh-ı ‘ālem ‘ālemüñ şāhı gedā ancağ

⁷⁹⁶ 3a zaḥm: zaḥm R.

⁷⁹⁷ 130. A.35a; R.33a; H.23b; -L; M.22a; Ü.30a

⁷⁹⁸ 3a sūna: vire R., Ü.

⁷⁹⁹ 4b A.35b

⁸⁰⁰ 131. A.35b; R.33a; H.23b; L.19a; M.22a; Ü.30a

⁸⁰¹ 1a güft ü: güft-ı A.

⁸⁰² 1b ḥastalar: ḥastalar R.

⁸⁰³ 2a Ğamın: Ğamı R., Ü. / devrūñ: dehrūñ L.

3. Hümār-ı neşve-i cāmuñ muḳarrer vuşlatuñ hicri⁸⁰⁴
Muḳaşşıl bezm-i dünyānuñ şafāsı bī-baḳā ancaḳ
4. Temāşā eyleyenler sīneñi dirler ki ‘ālem var⁸⁰⁵
Degül sīne bu bir āyine-i ‘ālem-nümā ancaḳ
5. Sihir gördüm uzatmış dest-i zūlm-ı zülfi dünyāya⁸⁰⁶
Kelīm ol fitneyi taḫrīk iden bād-ı şabā ancaḳ

132.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün⁸⁰⁷
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Sen bu nāz ü bu leḫāfetle ḫırāmān olıcaḳ
Az olur yoluña her ḫaṭvede biñ ḳan olıcaḳ
2. Baḫladı rüy-ı neşāta deri endūh-ı ḡamuñ
Böyle olsa ḫarem-i dilde niḡebān olıcaḳ
3. Ölüruz derd ile ol gonce-i dirhem görsek
Daḫılır ‘aḳlumuz ol ṫurre perīşān olıcaḳ⁸⁰⁸
4. Cān virür ölmege mānend-i Kelīm ‘āşık olan⁸⁰⁹
Böyle bir āfet-i ‘İsī-lebe ḳurbān olıcaḳ

133.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün⁸¹⁰
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Nazar itmeme ruḫ-ı dil-dāre niḳāb olmayıcaḳ
Baḳamam pençe-i Ḥurşīde seḫāb olmayıcaḳ
2. Nice beñzer saña ḫūra ki zebān-ı niḡehūñ
‘Aḳl-ı kül fehmi idemez mest-i ḫarāb olmayıcaḳ⁸¹¹
3. N’eylesün öyle melek-ḫehreyi ādem ki anuñ⁸¹²
Her niḡāhında nice luṫf u ‘itāb olmayıcaḳ⁸¹³

⁸⁰⁴ 3a Hümār-ı: Hümārı L.

⁸⁰⁵ 4a Ü.30b

⁸⁰⁶ 5a L.20b

⁸⁰⁷ 132. A.35b; R.33b; H.24a; L.19a; M.22a; Ü.30b

⁸⁰⁸ 3b Daḫılır: ṫaḫılır L.

⁸⁰⁹ 4.beyit: -L

⁸¹⁰ 133. A.35b; R.33b; H.24a; -L; M.22a; Ü.30b

⁸¹¹ 2b mest-i: mest ü R., H., Ü. / olmayıcaḳ: -H

⁸¹² 3a M.22b / ki: -A

⁸¹³ 3b olmayıcaḳ: -H

4. Baña yüz viridi deyu olma Kelīmā küstāh
N'eylesün sende o gül şerm-i hicāb olmayıcağ⁸¹⁴

134.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün⁸¹⁵

++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. Ğamı teskīn idemem mest ü ħarāb olmayıcağ⁸¹⁶
Baqamam 'āleme bir laħza şarāb olmayıcağ
2. Gitse dil-teng olurum muşhaf-ı rūyuñda elem
Ehl-i derd eglenemez elde kitāb olmayıcağ⁸¹⁷
3. Sīnede şām-ı firākında o māh-ı ħüsne⁸¹⁸
Diyemem çekdügümi rüz-ı ħisāb olmayıcağ⁸¹⁹
4. Getür ey sākī kümeyt-i kadeħ-i gül-günı
Varamam küyına ben ref' -i hicāb olmayıcağ
5. İncinürmiş baña söz söylemedi diyü Kelīm
Ne disin aña o dil-ħasta ħitāb olmayıcağ⁸²⁰

135.

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün⁸²¹

++-- / ++-- / ++-

1. Yıkdı dın kişverini leşker-i 'aşğ
İtdi yağma dili ġāretger-i 'aşğ
2. Şunmadın ġamze-i çeşm-i Leylī
Dest-i Mecnūna daħı sāğar-ı 'aşğ
3. Eylemiş sākī-i sahbā-yı ezel
Beni ser-mest-i mey-i kevşer-i 'aşğ
4. Ğarğ ider keştī-i sipihri Kelīm⁸²²
Olsa bir kez virende şarşar-ı 'aşğ⁸²³

⁸¹⁴ 4b A.36a / şerm-i: şerm ü R., H., Ü. / olmayıcağ: -H

⁸¹⁵ 134. A36a; R.33b; H.24a; L.19a; M.22b; Ü.30b

⁸¹⁶ 1b mest ü: mest-i A.

⁸¹⁷ 2b olmayıcağ: -H

⁸¹⁸ 3a Sīnede: Sīneye R., H., L., Ü.

⁸¹⁹ 3b çekdügümi: çekdi mi R., / çekdügümi: çekdigümi Ü. / olmayıcağ: -H

⁸²⁰ 5b ħasta : ħasta R. / olmayıcağ: -H

⁸²¹ 135. A36a; R.34a; H.24b; L.20a; M.22b; Ü.31a

⁸²² 4.beyit: -L

⁸²³ 4b virinde: zinde H. / virinde: şerşede M.

HARFÜ'L-KÂF

136.

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün⁸²⁴

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Hayret nigâh-ı rüy-i dırahşānuñum senüñ⁸²⁵
Üftāde cān-ı çāh-ı zenehdānuñum senüñ
2. Geh mest-i seyr-i lā'l-i dūr-efşānuñum gehī
Hayrān-ı haṭṭ-ı 'ārız-ı tābānuñum senüñ⁸²⁶
3. Ümmīd-i berg-i luṭfūñ ile ey nihāl-i gül
Nezzāre ferş-i ṭarf-ı hıyābānuñum senüñ⁸²⁷
4. Bī-hūde kaçma benden ayā āhū-yi zamān⁸²⁸
Püyende Qays-ı vādi-i hicrānuñum senüñ
5. Olsa 'aceb mi pūyegerhüm reşk-i lālezār⁸²⁹
Hün-ābe-rız-i kāviş-i müjgānuñum senüñ
6. Āzād-ı kayd-ı dāmgeh-i fikr-i rāhatum
Tā kim esīr-i kākül-i pīçānuñum senüñ
7. Āhir-nigāh-ı āyine-i hüsñüñüm yetiş
Hasret-helāk-ı çāk-ı girībānuñum senüñ
8. Katlüm deminde ağlamaduñ hāl-i zāruma
Mahrüm-ı zevk-ı girye-i mestānuñum senüñ
9. Sürsün o şāh-ı 'işve Kelīmā raḳīb-i seg
Dirmiş kapuñda 'aşık-ı nālānuñum senüñ

137.

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün⁸³⁰

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Dil-beste dām-ı zülf-i siyekhāruñum senüñ⁸³¹

⁸²⁴ 136. A.36a; R.34a; H.24b; L.20a; M.22b; Ü.31a

⁸²⁵ 1a dırahşānuñum: dırahşānum R.

⁸²⁶ 2b tābānuñum: rahşānuñum:L.

⁸²⁷ 3b hıyābānuñum: hıyābānuñum R.

⁸²⁸ 4a zamān: ramān R., H., L., M., Ü.

⁸²⁹ 5a A.36b

⁸³⁰ 137. A.36b; R.34a; H.26a; L.20a; M.22b; Ü.31a

⁸³¹ 1a dām: hām L.

Ey āhū-yi remīde giriftāruñum senüñ

2. Pervāne-reşk-i sūziş-i şem‘-i hayālūñum⁸³²
Süzende-i pür-āteş-i ruhsārūñum senüñ⁸³³
3. Nāzende nağme bülbül iken bāğ-ı hüsnuñe⁸³⁴
Hayfā ki lāl-i hasret-i dīdāruñum senüñ
4. Gāhī fedā-yı gamze-i hūn-hāruñum gehī
Tākat nişār-ı şīve-i reftāruñum senüñ
5. Telhīn mezāk-ı bā‘iş-i derd-i sükūtuñum
Lezzet-recā-yı şekker-i güftāruñum senüñ⁸³⁵
6. Bunca nigāh-ı serd ile ey Yūsuf iştibāh⁸³⁶
Hayret esīr-i germi-i bāzāruñum senüñ
7. Bilmem ne çāre eyleyelüm incinür Kelīm⁸³⁷
Dirsem o şāh-ı hüsne dil-figāruñum senüñ

138.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁸³⁸

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Dil-i āşüfte olmazdı garīk-i baħr-ı hicrānuñ
N’olaydı āšnāsı olmayaydum sen büt-i canuñ⁸³⁹
2. Müsahħar eyledin maşrıq-zemīn-i kişver-i cāmı
Hülāgüveş çeküp şemşīr-i kaħrı çeşm-i fettānuñ
3. Nice mir’āt-ı dil tākat getürsün kim güzār eyler⁸⁴⁰
Dokunsa sīne-i taşvīr-i senge tīr-i müjgānuñ
4. Meded nev-bāve bir gül sen ħadeng-endāz-ı āhumdan⁸⁴¹
Şaķın ey şeh-bāz -ı nāz u ‘işve taraf-ı dāmānuñ
5. Kelīmā siħr iken i‘cāza vardı rütbe-i şi‘rūñ⁸⁴²
Bulınmaz fenn-i ihyā-yı sūħanda şimdi akrānuñ

⁸³² 2a M.23a; Ü.31b

⁸³³ 2b per āteş-i: betr-i āteş-i L.

⁸³⁴ 3a R.34b

⁸³⁵ 5b şekr-i griftāruñum: şekker-i güftāruñum R., H., L., Ü.

⁸³⁶ 6a Yūsuf iştibāh: Yūsuf-ı cefā L.

⁸³⁷ 7a eyleyelüm: eyliyeyüm: R., Ü. / eyleyelüm: eyleyemem L.

⁸³⁸ 138. A.36b; R.34b; H.26a; L.20b; M.23a; Ü.31b

⁸³⁹ 1b N’olaydı: Bolaydı A.

⁸⁴⁰ 3a güzār: güzer L.

⁸⁴¹ 4a A.37a / 4.beyit: -L / ħadeng: ħadeng R.

⁸⁴² 5a siħr iken: siħr idüñ L.

139.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün⁸⁴³

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ser-mest misin yoḡsa ki ḡāb-ı seḡer itdün⁸⁴⁴
Bizden n'ıçün ey büt-beçe kat'-ı nazār itdün
2. Beñzer ki şıķardı seni nezzāremüz ey māh
Kim ḡaclegeh-i ḡāk-ı sıyāh içre yer itdün
3. Yumduñ şaf-ı müjgānı cihāndan dile ammā
Ārāmgeh-i rāḡatı pür-niştēr itdün⁸⁴⁵
4. Alduñ o güneş-çehreyi kılduñ günümüz tār⁸⁴⁶
Ey çarḡ-ı cefā-cū neler itdün neler itdün
5. Ey eşk nedür sende olan ḡālet-i te'sīr
Ol māh-ı ruḡuñ seng-i mezāruñda yer itdün
6. Ya'ķüb beni görse bu ḡāl ile diyeydi⁸⁴⁷
Aḡsenet Kelīmā saña ey nāleler itdün

140.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün⁸⁴⁸

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Esīr olduñ mu sen de ḡüsüne bir şāh-ı bī-dāduñ
Nedür ey bülbül-i ser-mest vech-i āh-ı feryāduñ⁸⁴⁹
2. Elinden tişe-i derdüñ düşürmez bir nefes cānā⁸⁵⁰
Göñüldür Bīsütün-ı sīnem içre şimdi Ferḡāduñ
3. Anuñ ḡod şüretinden rūḡ yoķ ey ḡonce-fem bilmem
N'ıçün meftün olurlar ḡüsüne taşvīr-i Behzāduñ
4. İder meftün-ı çeşmüñ ḡaşd-ı cān-ı zārına zīrā⁸⁵¹
Amān bulmaķ ne mümkindür elüñden öyle cellāduñ⁸⁵²

⁸⁴³ 139. A.37a; R.35a; H.25b; L.20b; M.23a; Ü.32a

⁸⁴⁴ 1a Ser-mest misin: Ser-mest misün R., Ü.

⁸⁴⁵ 3b pür: bir R.

⁸⁴⁶ 4.beyit: -L.

⁸⁴⁷ 6a ḡāl ile: ḡāletle L.

⁸⁴⁸ 140. A.37a; R.34b; H.25b; L.20a; M.23a; Ü.31b

⁸⁴⁹ 1b āh-ı: āh u R., Ü.

⁸⁵⁰ 2a cānā: ammā R., Ü.

⁸⁵¹ 4.beyit: -R, -Ü

⁸⁵² 4b öyle: eyle L.

5. Kelīmā deşt-i ğamda pāyine gelmiş anuñ Leylā⁸⁵³
 Kıyās olmaz senüñ Mecnūna derd-i cān-ı nā-şaduñ⁸⁵⁴

141.

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün⁸⁵⁵
 + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Siyeh-mest olmağı ol çeşm-i hūn-āşāmdan gördük⁸⁵⁶
 Perīşān düşmegi biz zūlf-i ‘anberfāmdan gördük
2. Sikender görmedi āyine-i ‘ālem-nümāsında⁸⁵⁷
 Ol ‘ālemler ki zāhid biz derūn-ı cāmdan gördük⁸⁵⁸
3. Bizi bilmez kıyās itme uşūl-i devri ey softı⁸⁵⁹
 Biz anı nüşha-i cām-ı mey-i gülfāmdan gördük
4. Güzer itdūñ o naħlūñ meyve-i vaşlı taħayyūlden⁸⁶⁰
 Kelīmā nesne olmazmış ħayāl-i ħāmdan gördük⁸⁶¹

142.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁸⁶²
 - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Sīnenūñ tā dīde-i hūn-ābe-bārın görmedük
 Bāğ-ı derdūñ nergis-i āteş-nişāruñ görmedük
2. Ħayli demdür eyleriz hūn-ı cigerle perveriş
 Naħl-i dil-huşk-ı ümīdūñ berg ü bārın görmedük⁸⁶³
3. Şu‘lesinden var ise sūzān olupdur ey felek
 Dūd-ı āhuñ hiç saña te’şīr-i kāruñ görmedük⁸⁶⁴
4. Olalı gerdünde-i gird-āb-ı miħnet fūlk-i dil
 Biz bu eyyāmuñ muvāfiķ rūzgārın görmedük⁸⁶⁵
5. Cām-ı ‘işretdür viren erbāb-ı ‘aşka derd-i ser

⁸⁵³ 5a H.26a

⁸⁵⁴ 5b R.35a

⁸⁵⁵ 141. A.37a; R.35a; H.25b; L.20b; M.23a; Ü.32a

⁸⁵⁶ 1a ol: o A.

⁸⁵⁷ 2a A.37b; M.23b

⁸⁵⁸ 2b Ol: O R., H., L., M., Ü.

⁸⁵⁹ 3a softı: sākī R., Ü.

⁸⁶⁰ 4.beyit: -I. / 4a naħlūñ: naħlin R., Ü. / vaşlı: vaşlın R., H., L., Ü. / taħayyūlden: temennādan R., Ü.

⁸⁶¹ 4b ħayāl: ħayāl R., H., M., Ü.

⁸⁶² 142. A.37b; R.35a; H.25a; -L; M.23b; Ü.32a

⁸⁶³ 2b ümmīdūñ: ümmīdin R., Ü. / berg-i: berg ü R., H., Ü. / görmedük: -H

⁸⁶⁴ 3b te’şīr-i: te’şīr ü R., H., Ü. / görmedük: -H

⁸⁶⁵ 4b görmedük: -H

Yoħsa derd-i guşşanuñ hergiz ħumāruñ görmedik⁸⁶⁶

6. Şatılır ‘aşka gerek bende gerek āzādedür
Hiç bu bāzāruñ kesād-ı iştihārın görmedük⁸⁶⁷

143.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁸⁶⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Hāl-i ruġşāruñ ki zülfüñden nümāyān eyledüñ⁸⁶⁹
Nağd-i şabrum ey perī-peyker perīşān eyledüñ
2. Kār-ı ehl-i ‘aşkı itmām itmedüñ bir tīg ile
Ey perī n’olduñ ki terk-i ħatlı-ı insān eyledüñ⁸⁷⁰
3. Nīm bismil eyleyüp şemşīrūñ itdüñ der-miyān⁸⁷¹
Ĥasret-i tīgüñle öldürdüñ bizi ħan eyledüñ⁸⁷²
4. Leşker-i cevruñden oldı kişver-i ħātır ħarāb⁸⁷³
Ĥayf kıldıñ bir ‘aceb iħlīmi vīrān eyledüñ
5. Āferīn ey Ĥüsrev-i ma‘nī Kelīm-i nüktedān⁸⁷⁴
Rütbe-i eş‘āruñu maġsūd-ı aħrān eyledün

144.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁸⁷⁵

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Sönmez serāy-ı dilde çerāğ-ı maġabbetüñ
Pertev-fiġende olsa da ger mihr-i vuşlatuñ
2. Āzāde serve ta‘na ider naĥl-ı ħāmeti
Oldum esīr-i dām-ı belāsı bir āfetüñ
3. Ey mest-i cām-ı ‘işve nedendür bilinmedi⁸⁷⁶
Bezm-i şafāda dün gice vech-i melāletüñ
4. İtmez taġammül ol k’ola münkir-i ümīd

⁸⁶⁶ 5b derd-i: derd ü R., Ü. / görmedük: -H

⁸⁶⁷ 6b R.35b

⁸⁶⁸ 143. A.37b; R.35b; H.25a; L.20b; M.23b; Ü.32a

⁸⁶⁹ Hāl: Hāl H., L., Ü.

⁸⁷⁰ 2b eyledüñ: -R, -H

⁸⁷¹ 3a Ü.32b

⁸⁷² 3b eyledüñ: -H

⁸⁷³ 4.beyit: -R

⁸⁷⁴ 5a L.20a

⁸⁷⁵ 144. A.38a; R.35b; H.24b; L.20a; M.23b; Ü.32b

⁸⁷⁶ 3.beyit: -L

Bār-ı girān-ı şīvesine ehl-i devletüñ⁸⁷⁷

5. Bakmaz nigāh-ı raġbet ile hāl-i dil-bere⁸⁷⁸
Mānend-i sīne zevġin alan dāġ-ı ħasretüñ
6. Ħayfā ki ħüsnuñ anlamamış kalmışuz Kelīm⁸⁷⁹
Ta‘bīri ġayr-ı mümkün imiş zevġ-i ‘uzletüñ

145.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün⁸⁸⁰

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ey dil nice bir ħançer-i cānāna bakarsuñ⁸⁸¹
Yolında ġaraž ölmek ise yā ne bakarsuñ
2. Kurtulmaduñ ümmīd-i vişāl itmeden āhir
Öldüñ bu elemle daġī dermāne bakarsuñ
3. ‘Uşşāk birer nev‘ ile kām aldı o şehden⁸⁸²
Sen bunda ġoñül nevbet-i iġsāne bakarsuñ
4. Gelseñ de eger yanına ben Ķays-ı ħazīnüñ
Vaġşī-beçe āhū gibi yābāne bakarsuñ
5. Hicrānuñ ile oldı Kelīm süħan-ārā
Ey nāsīġ-i āyīn-i Mesīġā ne bakarsuñ

HARFÜ’L-LĀM

146.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁸⁸³

- + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Çekdi el ol ġonce bizden şimdi pür-ġamdur ġoñül
Āh kim ‘uzlet-ġüzīn-i künc-i mātemdür ġoñül
2. Bir nefes bulmaġtadır ħūn-ı cigerle reng-i rü⁸⁸⁴
Reşk-i yāġūtı fūrüg-ı sāġar-ı Cemdür ġoñül
3. Raġbet itmezse n’ola bezm-i şarāb-ı vuşlata

⁸⁷⁷ 4b girān-ı şīvesine: girān-şinīde L. / ehl-i devletüñ: ehl-i vuşlatuñ A.

⁸⁷⁸ 5.beyit: -A, -R, -M, -Ü

⁸⁷⁹ 6.beyit: -L

⁸⁸⁰ 145. A.38a; R.35b; H.33b; L.20b; M.23b; Ü.32b

⁸⁸¹ 1a ħançer: ħançer R.

⁸⁸² 3a M.24a

⁸⁸³ 146. A.38a; R.36a; H.26a; L.21b; M.24a; Ü.32b

⁸⁸⁴ 2a Bir: Her H., L., M

Şimdi hayrân-ı gubâr-ı cür‘a-i gamdur göñül

4. Gâh olur kim eylerüz künc-i belâda güft ü gū⁸⁸⁵
Şahş-ı gurbet dādeveş bir özge hem-demdür göñül
5. Keştî-i Nūḥ olsa da bulmaz Kelīm andan necāt⁸⁸⁶
Mevc-i gird-āb-ı belādan bir ‘aceb yemdür göñül⁸⁸⁷

147.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁸⁸⁸

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Olsa ‘aceb mi ehl-i maḥabbet bu gamla nāl
Ey mäh-ı rūza ol güneşi eyledüñ hilāl
2. Tā-key recā-yı vaşluñ idenler ola helāk⁸⁸⁹
Şer‘-i cefāda ey yüzi gül yok midur su‘āl
3. İtme gurūr ḥüsnüñe gel ey meh-i tamām⁸⁹⁰
Ki eyler zamāne ḫamet-i mäh-ı sipihre dāl
4. Kuvvetde zāl-ı dehri başanlar olur zebün
Hüsn içre dehre pençe şalanlar bulur zevāl⁸⁹¹
5. Harlık medār-ı devlet imiş bilmedüm Kelīm
Erbāb-ı ṭab‘a itmez imiş menfa‘at kemāl

148.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün⁸⁹²

-- + / + - - + / + - - + / + - -

1. Ey sākî-i mestāne ruḥuñ eyleme gel gül
İtme dil-i āşüfteyi bî-tāb-ı taḥammül⁸⁹³
2. Bir kerre de ey gamze-i cellād nigāh it⁸⁹⁴
Besdür ki idersüñ dili pā-māl-ı tegāfül⁸⁹⁵
3. Bulmaz mı bize itdüğünü çarḫ-ı sitemger

⁸⁸⁵ 4a güft ü: güft-ı A.

⁸⁸⁶ 5a Ü.33a / andan: anda L.

⁸⁸⁷ 5b A.38b / belādan: belāda L. / nemdür: yemdür R., H., L., M., Ü.

⁸⁸⁸ 147. A.38b; R.36a; H.26b; L.21b; M.24a; Ü.33a

⁸⁸⁹ 2a Tā-key recā-yı vaşluñ idenler ola helāk: Ol kim recā-yı vaşluñ ider öldürür gözün L

⁸⁹⁰ 3.beyit: -A, -R, -M, -Ü

⁸⁹¹ 4b dehre: mihre A.

⁸⁹² 148. A.38b; R.36a; H.26b; L.21b; M.24a; Ü.33a

⁸⁹³ 1b āşüfteyi: āşüfte-i R., Ü.

⁸⁹⁴ 2a gamze: gamzesi R., H., L., Ü.

⁸⁹⁵ 2b dili: bizi L.

İtmez mi zuhur ‘ākıbet-i devr-i teselsül

4. Ger olmasa maḥrūmi-i nezzāre-i rüyuñ
Yoluñda Kelīm ölmede itmezdi ta‘allül

149.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁸⁹⁶

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ārzü-yı bŷy-ı zŷlf-i dil-rŷbādan çekdüm el
Kayd-ı bār-ı minnet-i bād-ı şabādan çekdüm el
2. Eyledüm ‘uzlet-güzīn künc-i ye’s ümmīdümü⁸⁹⁷
İntizār-ı va‘de-i pā-der havādan çekdüm el
3. Geldi lezzet cānuma şahbā-yı telḥ-i derdden
İmtinān-ı sākı-i cām-ı şafādan çekdüm el
4. Oldı dil nevmīd-i bŷy-ı ‘arız-ı gülfām-ı dost⁸⁹⁸
Bā‘iş-i derd-i zŷkām-ı ibtilādan çekdüm el⁸⁹⁹
5. Geçdi dil keyfiyyet-i şahbā-yı lā‘l-i yārdan⁹⁰⁰
Bāde-i yāḳūt-reng-i cān-fezādan çekdüm el
6. Olmadı bir rŷy-ı dil gördüm ki anda cilveger⁹⁰¹
Seyr-i ḥurşīd-i ruḥ-ı āyinesādan çekdüm el
7. Ceyb-i istiḡnāya çekdüm başı mānend-i Mesīḥ⁹⁰²
Secde-i iḳbāl-i dāmān-ı recādan çekdüm el
8. Bāḡ-ı dehrŷn güllerinde bulmadum bŷy-i vefā
‘Ākıbet ol ḡonce-i hār āşnādan çekdüm el
9. Evvel eylerdüm Kelīmā ārzü-yı vaşl-ı yār
Şimdi ol ḥālet gidüp ol müdde‘ādan çekdüm el⁹⁰³

⁸⁹⁶ 149. A.38b; R.36a; H.26b; L.21b; M.24a; Ü33a

⁸⁹⁷ 2a H.27a / Eyledüm ‘uzlet-güzīn künc-i ye’s ümmīdümü: Eyledüm ünmiyyemi ‘uzlet-güzīn-i künc-i ye’s L.

⁸⁹⁸ 4a R.36b

⁸⁹⁹ 4b L. Nüshasında 5b mısrası vardır.

⁹⁰⁰ 5.beyit: -L

⁹⁰¹ 6.beyit: -A

⁹⁰² 7a A.39a; M.24b

⁹⁰³ 9b Ü.33b

HARFÜ‘L-MİM

150.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün⁹⁰⁴

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Añup ağıyarın ol şüh-ı perî-sîmâdan el çekdüm⁹⁰⁵
Taşavvur eyleyüp hârın gül-i ra‘nâdan el çekdüm
2. Görinür çeşmüme her târı anuñ şimdi bir ejder⁹⁰⁶
Havâ-yı zülf-i pür-pîç-i ‘abîr-âsâdan el çekdüm
3. Uşandum bakmadan mir’ât-ı Hürşîd-i dıraşşâna⁹⁰⁷
Görüp İskenderi dünyâ vü mâfihâdan el çekdüm⁹⁰⁸
4. Degüldür şâhid-i maşsûd gördüm cilveger anda
Nazar-kârî-i mir’ât-ı felek-peymâdan el çekdüm
5. Ferâgat eyledüm bu mesti-i sahbâ-yı râhatdan
Dil-i Cemşîde derd-i ser viren gavgâdan el çekdüm
6. Bu deyrüñ bütlerinde rüy-i dilden yok eser gördüm⁹⁰⁹
Mesîhâveş bu dâr-ı ‘âlem-i dünyâdan el çekdüm
7. Getürdüm Kays-ı cân-ı tâ-be-hüş-ı ‘âlem-i sahvâ⁹¹⁰
O ser-mest-i şarâb-ı câm-ı istiğnâdan el çekdüm⁹¹¹
8. Kelîmâ güşe-gîr-i künc-i istiğnâ olup şimdi
Gedâ-yı bî-ser ü pâdan der-i Dârâdan el çekdüm

151.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün⁹¹²

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Dile dâğ urma felek mihr ü vefâdan geçdüm⁹¹³
Zehr-i gam virme baña câm-ı şafâdan geçdüm

⁹⁰⁴ 150. A.39a; R.36b; H.27a; -L; M.24b; Ü.33b

⁹⁰⁵ 1a Añup: Görüp M.

⁹⁰⁶ 2a H.27b

⁹⁰⁷ 3a dıraşşâna: raşşâna R.

⁹⁰⁸ 3b Görüp: Añup R., H., L., Ü.

⁹⁰⁹ 6a deyrüñ: deyr-i A.

⁹¹⁰ 7a tâ-be-hüş: nâ-be-hüş R., Ü.

⁹¹¹ 7b ser-mest: bed-mest A.

⁹¹² 151. A.39a; R.36b; H.27a; -L; M.24b; Ü.33b

⁹¹³ 1a mihr ü: mihr-i A., M.

2. Şaklasın nāmiyeñ ey ebr-i şafā zaḥmet olur⁹¹⁴
Ben ki dil-ḥuşk-ı ğam-ı neşv ü nemādan geçdüm⁹¹⁵
3. Evcgāh-ı ḥarem-i vaḥdete pervāz itdüm⁹¹⁶
Tā ki pā-bestegi-yi dām-ı sevdādan geçdüm
4. N'ola 'üryāni-i tecrīdüme reşk itse Mesīḥ
Cevf-i nüh çenber-i devvār-ı semādan geçdüm
5. Gözüme ejder-i pīçān görünür her şikenī⁹¹⁷
Ḥalka-i ḥam-be-ḥam-ı zülf-i dū-tādan geçdüm
6. Var idi dilde ezel şevk-i temennā-yı vişāl
Şimdi şādum ki Kelīmā o hevādan geçdüm

152.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün⁹¹⁸
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ḥāk-ı pāy itmezse de dil-dāre yoḡdur minnetüm
İrtifā'-ı kadr için ḥünkāra yoḡdur minnetüm
2. Doğmasun isterse mihri bir qurı seyrān için
Doğrusı bu çarḥ-ı kec-reftāre yoḡdur minnetüm
3. İstemem deyr-i felekden şüret-i dil-ḥ'āhumı
Çekse de tīğ-ı kazā ğaddāre yoḡdur minnetüm
4. Çeşmüñ teslīm-i rūḥ itsem n'ola bir cān için
Ol iki cellād-ı efsünkāre yoḡdur minnetüm
5. Olmışam ḥasret-helāk-ı leblerüñ şimden gerü⁹¹⁹
Hiç tabībān-ı Mesīḥ-āşāre yoḡdur minnetüm
6. Geldi ol ḥurşid şem'-i bezme ḥācet qalması⁹²⁰
Nūr gördüm ben şu'ā-ı nāra yoḡdur minnetüm
7. Ben Kelīm-āzāde meşreb ol gedā-yı kāni'üm
Bir gül-i iḡbal için her ḥāre yoḡdur minnetüm

⁹¹⁴ 2a zaḥmet: raḥmet: A.

⁹¹⁵ 2b Ben ki: Leb ki R., Ü.

⁹¹⁶ 3a R.37a

⁹¹⁷ 5a A.39b

⁹¹⁸ 152. A.39b; R.36b; H.27b; -L; M.24b; Ü.33b

⁹¹⁹ Ü.34a

⁹²⁰ 6a M.25a

153.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün⁹²¹

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. İder hoy-dâneler peydâ ‘izârında nigâh itsem⁹²²
Olur gül-rîz-i şerm-i nâz o naḥl-i ‘iṣve âh itsem
2. Benümçün her nefes âhum ider bir tâc-ı zer peydâ⁹²³
‘Aceb mi başumı müstağni-i kayd-ı külâh itsem
3. Olur dâmen-keşân o naḥl-i ser-keş bâğ-ı kûyında
Gözüm fevvâre-i leb-rîz-i hûn-ı bî-günâh itsem
4. Felâtün selb-i ḥarḳ-ı iltiyâm itmezdi devrinde
Eger âhum girîbân-çâk-ı çarḥ-ı kîne-ḥ’âh itsem
5. Geçirdüm ḥaṭve-i evvelde serden bâr olur zîrâ
Eger ümmîd-i berg-i vuşlatuñda ‘azm-ı râh itsem⁹²⁴
6. Kelîmâ şâhid-i maḳsûd-ı cânı çünki göstermez⁹²⁵
Felek âyinesin bir âh ile bârî siyâh itsem⁹²⁶

154.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün⁹²⁷

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. İderdi va‘deler göñlüm alınca ‘arz-ı ḥâl itsem
Döner biñ nâz ile şimdi temennâ-yı vişâl itsem
2. Yeter kim rûze-dâr-ı ḥasretüm demdür ki ‘iyd olsa
Görinse şâhid-i maḳşûd-ı dil seyr-i cemâl itsem
3. O ḥasret-pisterüm ki her gören yâbâne söyler dir⁹²⁸
Şemîm-i zülfüñü bād-ı seḥergehden su’âl itsem
4. O gül kâsid-metâ‘-ı cânı bir pürsişle şâd itmez
Hezâr-âsâ ne deñlü ‘arz-ı kâlâ-yı melâl itsem
5. Olurdum nâz iderken çarḥa dil memnûn-ı iḥsânı
Kelîm ol dergeh-i vâlâya bir kez rûy-mâl itsem

⁹²¹ 153. A.39b; R.36b; H.27b; L.21b; M.25a; Ü.34a

⁹²² 1a hoy: ḥûb: A.

⁹²³ 2a H.28a

⁹²⁴ 5b berg: kuy L.

⁹²⁵ 6a L.21a

⁹²⁶ 6b A.40a; R.37b

⁹²⁷ 154. A.40a; R.37b; H.28a; -L; M.25a; Ü.34a

⁹²⁸ 3a ki: kim R., H., M., Ü.

155.

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün⁹²⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Kõmaz dünyâyı görsin eşk-i hasret çeşmüme bir dem
Mesîhâveş çerâğ-ı bezmüm olsa neyyir-i a‘zam
2. Mülâyumdur ko çursun merhem-i kâvüs-ı minnetden
Şikâf-ı sîne-i sîr-âb-ı dilde hancer-i Rüstem⁹³⁰
3. Alursın ruhlarıñdan ey melek zülfün yine dirsın
Esîr-i dâne-i hâl-i siyâhum olmasun âdem
4. Açılmaz özge bir gencinedür gönümde ol sîne
Siyeh bir ejdehadur şîşe-i çeşmümde ol perçem
5. O dergâha varan gelmez Kelîmâ ‘âlem-i şahva⁹³¹
Harâbât ehlinün hâlin nice vaşfeyliem bilmem
6. Felâtün olsa fehm itmez bu bir pür-‘akde mebhasdur⁹³²
Meger halleyeye añ cenâb-ı müftî-i ‘âlem
7. O hürşîd-i fazîlet kim degüldür zerre yanında⁹³³
Getürmek şürete bir demde yüz biñ ma‘ni-i mübhem
8. Hemîşe tâ ki erbâb-ı sühân medhinde ‘âcizdür
Ola mesnedgeh-i fetvâda yâ Rab şubh u şeb hurrem

156.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün⁹³⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Telh olur būs-ı kenâre cām-ı şahbâdur lebüm
Hız ider hün-ı ciger nüş eylemekten meşrebüm
2. Sînesinden yok haber şordum dehân-ı yârda
Tâlib-i gencüm ki kem-nâm-ı ‘ademdür maţlabum
3. Ben o Ferhâdum ki çıkđum başa kâr-ı tîşede
Ben o Mecnünüm ki çaldum taşâ levh-i mektebüm⁹³⁵

⁹²⁹ 155. A.40a; R.37b; H.28a; -L; M.25a; Ü.34a

⁹³⁰ 2b hancer: hancer R.

⁹³¹ 5.beyit: A. nüshasında beyitler alt alta yazılmış. / H.28b; Ü.34b

⁹³² 6a pür-‘akde: pür-‘akla A.

⁹³³ 7a O: Olur A.

⁹³⁴ 156. A.40b; R.37b; H.28b; -L; M.25b; Ü.34b

⁹³⁵ 3b taşâ: taşâ R.

4. Çeşmine girmez o mest-i 'işvenüñ āh itdügüm⁹³⁶
Güşına almaz o gül feryād yā Rab yā Rab'um
5. Yok Kelīmā mihri gerdüñ 'arūs-ı bahtuma
Eylemez meyl-i nazar bir kerre çeşm-i kevkebüm

157.

Mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fe'ülün⁹³⁷

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ol 'ālemi cānā ki ben ol sīnede gördüm
Ne mihr-i dirahşān ne ḥod āyānede gördüm
2. Ol lezzet-i dil bulmadı bu bezm-i fenāda
Ol ḥāleti kim şöbet-i deyrīnede gördüm
3. Āyine-i sāgarda olan ḥālet-i zevki
Ne tāt ne ḥod ḥırka-i peşmīnede gördüm
4. Olsa n'ola rağbet-şiken-i lāle-i şahrā
Bu dāğ ki ben sīne-i bī-kīnede gördüm
5. Hāmeñde çıkan gevher-i nā-yābı Kelīmā⁹³⁸
Ne tāt-ı keyānīde ne gencīnede gördüm

158.

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün⁹³⁹

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Bugün meclisde bir āfet-nigāh-ı 'işveger gördüm⁹⁴⁰
Esīr-i nergis-i maḥmūrı oldum derd-i ser gördüm⁹⁴¹
2. Olur mıydum ḥarāb-ı cām-ı çeşmān-ı siyeh mesti
Ol iki şīşe-i efsūn içinde ben neler gördüm
3. Görince tīr-i dil-düz-ı nigāhuñ dīdede yer yer⁹⁴²
Dökildi küşe-i dāmānuma ḥūn-ı ciğer gördüm
4. Zebān-ı tercemān-ı gāmzesinden dil cevāb almış
Dimiş benden şorarsañ ol şehi bī-dādger gördüm⁹⁴³

⁹³⁶ 4a R.38a / itdügüm: itdigüm R.

⁹³⁷ 157. A.40b; R.38a; H.28b; L.21a; M.25b; Ü.34b

⁹³⁸ 5a Hāmeñde: Hāmeñde R.

⁹³⁹ 158. A.40b; R.38a; H.29a; L.21a; M.25b; Ü.34b

⁹⁴⁰ 1a nigāh-ı: -R

⁹⁴¹ 1b maḥmūru: maḥmūru R.

⁹⁴² 3a dīdede: dīdeden L.

⁹⁴³ 4b gördüm: -R, -H, -M, -Ü

5. Kelīm-i zāre gelsün ol ʔabīb-i cān ü dil söyleñ⁹⁴⁴
O bīmār-ı belā-yı ‘aşkı ğāyet muhtaşar gördüm⁹⁴⁵

159.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁹⁴⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ümīd-i neşve-i ʔandīl-i cām-ı mihr ü māh itmem⁹⁴⁷
Anuñçün ʔāk-ı ʔarḥa ʔeşm-i rağbetle nigāh itmem
2. Çıkar mam cevfi-i sūrāḥ-ı cigerden şu‘le-i dāğum
Felekveş gevhürüm zīb-efgen-i ʔarf-ı külāh itmem
3. Göñül kim lezzet aldı zevk-i hıfz-ı giryeden vā‘iz
Anuñçündür gözüm leb-riz-i şahnı hānḳāh itmem⁹⁴⁸
4. Eger devletle kāh-ı ʔarḥa ʔıksam şād-mān olmam
ʔazā bām-ı felekden hāke şalsa hergiz āh itmem
5. Kelīmā münkir-i luṭf-ı tecellī oldı ol āfet⁹⁴⁹
N’içün ben āh idüp āyine-i ʔarḥı siyāh itmem

160.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün⁹⁵⁰

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Siyeh-mest-i mey-i ‘aşkam zemīn-i āsmān bilmem⁹⁵¹
Eger vuşlat eger hicrān bu yaḥşī bu yaman bilmem
2. Yeter ʔeşmümde hūn-ābe serümde dūd-ı memdūdum⁹⁵²
Temāşā-yı leb-i cū sāye-i serv-i ʔemān bilmem
3. ‘Aceb bilmez mi Mecnūnı benüm deşt-i hırāmānuñ⁹⁵³
N’içün benden olur ol āhū-yi vaḥşī remān bilmem⁹⁵⁴
4. Hemīşe ‘aksine devr itmedür ol kec-revüñ kārı

⁹⁴⁴ 5a Ü.35a / cān ü: cān-ı R., H., M., Ü.

⁹⁴⁵ 5b A.41a / muhtaşar: muhtaşar L., M., Ü.

⁹⁴⁶ 159. A.41a; R.38a; H.29a; -L; M.25b; Ü.35a

⁹⁴⁷ 1a mihr ü: mihr-i A.

⁹⁴⁸ 3b şahnı: şubḥı: A.

⁹⁴⁹ 5a R.38b

⁹⁵⁰ 160. A.41a; R.38b; H.29a; -L; M.25b; Ü.35a

⁹⁵¹ 1a zemīn-i: zemīn ü R., H., Ü.

⁹⁵² 2a M.26a

⁹⁵³ 3a benüm deşt-i hırāmānuñ: benüm bu deşt-i hırāmānuñ R., H., Ü.

⁹⁵⁴ 3b bilmem: -R, -H

Bu çarhuñ döndüğünü dil-ḡāhum üzre bir zamān bilmem⁹⁵⁵

5. Ne müjgāndur ne ebrū kātīlūm tīg-i nigāhuñdur
Şehīd-i zaḥm-ı ḡahr-ı çeşmūñum tīr ü kemān bilmem
6. İdermiş ol mehi āgūş ‘adüvvi nā-be-sāmāne⁹⁵⁶
N’içün vefḡ-ı murād üzre döner bu āsmān bilmem
7. Ayak çekdüm Mesīḡāveş Kelīmā bezm-i dünyādan
Girān-bār-ı serümden özge şimdi ḡānmān bilmem⁹⁵⁷

161.

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn⁹⁵⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Āfet-i levḡūm ḡarīḡ-i eşk-i āteş meşrebüm
Şaḡş-ı merfū‘ü ‘l-ḡalem Mecnūn-ı tıfl-ı mektebüm⁹⁵⁹
2. İtmişüm āgūş-ı naḡş-ı pāyın ol māh-ı nevūñ⁹⁶⁰
ḡāk ile yeksān isem de sanmañuz bī-kevkebim
3. Olmışam āşüftesi bir tıfl-ı Yūsuf-şüretūñ⁹⁶¹
Çārsūḡāh-ı maḡabbetde Zelīḡā maḡlabum⁹⁶²
4. Feyz-i ‘aşḡuñ eyledi müstaḡni-i vuşlat beni
Selb-i maḡşūd itmede Mecnūn ile hem-mezzebüm
5. ḡaḡḡuña ta‘līḡ itme luḡf-ı yāḡūt-ı lebūñ
Dīde bir elmās tā-key cām-ı ḡasret ber-lebüm⁹⁶³
6. Tūr-ı ḡasret-meskenüm çün naḡl-ı eyemen āteşüm⁹⁶⁴
Muḡtarib sīm-ābveş ser-tā-ḡadem tāb u tebüm⁹⁶⁵
7. Şu‘le bir ser-giryedür dāmen Kelīmā ḡande-nāk
Bü‘l-‘aceb māhiyetüm hem ḡilḡat-ı şem‘-i şebüm

162.

⁹⁵⁵ 4b bilmem: -H, -Ü

⁹⁵⁶ 6a H.29b

⁹⁵⁷ 7b bilmem: -H

⁹⁵⁸ 161. A.41a; R.38b; H.29b; -L; M.26a; Ü.35a

⁹⁵⁹ 1b Şaḡş: Şaḡş R.

⁹⁶⁰ 2a naḡş-ı: -A

⁹⁶¹ 3a A.41b

⁹⁶² 3b Zelīḡā: Züleyḡā H., M., Ü.

⁹⁶³ 5b bir: pür R., H., Ü.

⁹⁶⁴ 6a Ü.35b

⁹⁶⁵ 6b tāb u: tāb-ı A.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün⁹⁶⁶

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Her zamān sensüz ğumūm-ı dehr ile leb-ber-lebüm
Şām-ı gūyā kim ğarībüm şubḥ-ı tıfl-ı mektebüm
2. Dil virelden çeşmüne maḥrūm-ı ḥ'āb-ı rāḥatum⁹⁶⁷
Mużtarib rencūrum u mehcūr-i ārām-ı şebüm
3. Ağlamakdan mümteni' bulsam da görmek süretüñ
Künc-i ğamda şāni-i Ya'ķūb-ı Yūsuf maṭlabum
4. Gevher-i zī-kıymetüm maḥrūm-ı rağbet gūyiyā
Bezm-i meyde 'iffetüm deyr içre dīnüm mezhebüm
5. Eylesün ol meh tegāfül ıztırāb itmem Kelīm
Ben ki bir bī-tāli'üm merdūd-ı çeşm-i kevkebüm⁹⁶⁸

163.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün⁹⁶⁹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Özge Mecnūnum ki her dem rū-be-rāh-ı mektebüm
Kays-ı rāhat-düşmenüm ḥasret-nigāh-ı mektebüm
2. Eylemez rağbet o tıfl-ı 'işveger bī-hūde ben
Murġ-ı cān ber-kef devān-ı pūyegāh-ı mektebüm
3. Kuḥl-ı nāzı benden alsun şimdi söyleñ rūzgār
Bes ki ten-ālūde-i ḥāk-ı siyāh-ı mektebüm⁹⁷⁰
4. Şu'leyüm efsürde āh-ı serd ile bir tıfl için
Bü'l-'aceb bī-çāre meczüb-ı günāh-ı mektebüm
5. Yanuma gelmez Kelīmā ol ğazāl-ı deşt-i nāz⁹⁷¹
Özge Mecnūnum ki ben pūyān-ı rāh-ı mektebüm⁹⁷²

164.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün⁹⁷³

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Gözümden nāz ile pinhān olaldan ol perī-zādum

⁹⁶⁶ 162. A.41b; R.38b; H.29b; -L; M.26a; Ü.35b

⁹⁶⁷ 2a R.39a

⁹⁶⁸ 5b merdūd : dūd R., Ü.

⁹⁶⁹ 163. A.41b; R.39a; H.30a; -L; M.26a; Ü.35b

⁹⁷⁰ 3b ḥāk: ḥāk A.

⁹⁷¹ 5a M.26b

⁹⁷² 5b A.42a

⁹⁷³ 164. A.42a; R.39a; H.30a; L.21a; M.26b; Ü.35b

Degüldür kâbil-i ta'bîr derd-i cân-ı nâ-şādum

2. Ben ol âteş eğer şayd-ı siyâsetgâh-ı 'aşkum kim
Yanar bî-ittişâl-ı gerdenüm şemşîr-i cellādum
3. Siyeh-mest-i mey-i 'aşk-ı elestüm bezm-i dünyāda
'Aceb mi girye-i bî-hüde olsa şimdi mu'tādum
4. Kırî el almadan şofî görünmez şüret-i ma'nî
Benüm pîr-i muğân destindedür mir'ât-ı irşādum⁹⁷⁴
5. Kelīmā kaşr-ı mînâ-yı dilüm vîrâne tarh itmiş
Uran da dest-i kudret saḥ-ı imkân üzre bünyādum⁹⁷⁵

165.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün⁹⁷⁶

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şanmañuz kim bî-sebep çāk-ı girîbân eyledüm
Yäre 'arz-ı sîne-i pür dāğ-ı süzân eyledüm
2. Ğayra 'arz itsün varup te'sîr-i mehtâb-ı ümîd
Ben ketân-ı cismi vaḳf-ı dāğ-ı hırmân eyledüm
3. Dāğlar yaḳdum fezâ-yı sîne-i süzânuma⁹⁷⁷
Sa'y ile bir külḥanı reşk-i gülîstan eyledüm⁹⁷⁸
4. Ger Ḥalîl itdiyse râh-ı 'aşka ferzendin fedâ
Öz vücūdum ben senüñ yoluñda ḳurbân eyledüm
5. Ol ḳadar urdum Kelīmâ el nikât-ı nazma kim
Nüşâ-i eş'arımı maḥsūd-ı aḳrân eyledüm⁹⁷⁹

166.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün⁹⁸⁰

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Câm lebini eyledi leb-rîz-i tebessüm
Ol gonce-i nev-bâve-i gülzâr-ı tekellüm
2. 'Arz eyleme gel 'arızuñı ey şeh-i bî-dād
Besdür ki olur muntazır-ı erbâb-ı tazallüm⁹⁸¹

⁹⁷⁴ 4b destindedür: destümdendür R.

⁹⁷⁵ 5b saḥ-ı: levh-i L.

⁹⁷⁶ 165. A.42a; R.39a; H.30a; L.22b; M.26b; Ü.36a

⁹⁷⁷ 3a R.39b

⁹⁷⁸ 3b külḥanı: külḥanı

⁹⁷⁹ 5b eş'arımı: eş'arımı L. / aḳrân: Ḥassân A.

⁹⁸⁰ 166. A.42a; R.39b; H.30b; -L; M.26b; Ü.36a

⁹⁸¹ Besdür: Beskdür Ü.

3. Kaldı ser-i zülfüñ gibi bir kâfir elinde
Kurtulmadı hayfâ dil-i nâdîde terehhüm
4. Ben cân virirüm yoluña cân virmege cānā
Gelmez dil-i aşüfteye hîç fikr-i tevehhüm
5. Sür ‘arşa-i ma‘nâda Kelīmā ser-i rahşuñ⁹⁸²
Kimse idemez saña bu vādîde taḳaddüm

167.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün⁹⁸³
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Faşl-ı güldür güzer-i cānib-i bāğ eyleyelüm
Mey-i gül-gün içelüm kesb-i dimāğ eyleyelüm
2. Tāb-ı mülden kızarursa ruḥuñ ey ḡonce-dehen⁹⁸⁴
Lāleveş ḡoncelerüñ baḡrını dāğ eyleyelüm⁹⁸⁵
3. Kuralum şāh-ı ḡama sīnede bir meclis-i ḡāş⁹⁸⁶
Dili pervāne aña dāḡı çerāḡ eyleyelüm⁹⁸⁷
4. İdelüm ol gözi āhū ile seyr-i şahrā
Nice bir meskenümüz künc-i ferāḡ eyleyelüm⁹⁸⁸
5. Nice bir ola Kelīmā yerümüz tīh-i ḡinā
Faşl-ı güldür güzer-i cānib-i bāğ eyleyelüm⁹⁸⁹

168.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün⁹⁹⁰
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Zerreyem mihrüm o gül-ruḥsār-ı ālimdür benüm
Reşk-i ḡürşīdüm ḡaṭṭ-ı dil-ber zevālümdür benüm
2. Oldum isti‘dād ile Cemşīd-i evreng-i elem
Cām-ı ḡam gerdünde-i bezm-i ḡayālümdür benüm
3. Olmışam çāh-ı zeneḡdānında bir şūḡuñ esīr

⁹⁸² 5b A.42b

⁹⁸³ 167. A.42b; R.39b; H.30b; -L; M.26b; Ü.36a

⁹⁸⁴ 2a kızarursa: ḡo kızarsuñ R., H., Ü.

⁹⁸⁵ 2b eyleyelüm: -H, -Ü

⁹⁸⁶ 3a ḡāş: ḡāş A.

⁹⁸⁷ 3b Dili :Dil-i R., Ü. / dāḡı: dāḡ-ı R., Ü. eyleyelüm: -H

⁹⁸⁸ 4b eyleyelüm: -H

⁹⁸⁹ 5b M.27a / eyleyelüm: -H

⁹⁹⁰ 168. A.42b; R.39b; H.30b; -L; M.26b; Ü.36a

Vak'ā-i Bījen nazīr-i ḥasb-i ḥālūmdür benüm

4. Gūş idüp feryādumı kūyında ol āfet dimiş⁹⁹¹
 Āh-ı dil-süz-ı Kelīm-i ḥoş-maḳālūmdür benüm⁹⁹²

169.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün⁹⁹³

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Hicrānuñı kim bu dil-i maḡmūma getürdüm
 Her dīdeye bir gevher-i manzūme getürdüm
2. Yoḳ secde-i iḳbāl-i nazār ḡayrı bütānda
 Deyr-i dile çoḳ şüret-i mevhūme getürdüm⁹⁹⁴
3. Ümniyye-i lā'lüñle saña gevher-i cānı
 Şordum bu imiş 'ādet-i mersūme getürdüm
4. Teshīr-i süḥan ḳalmış idi mülk-i 'Acemde
 Ol revnaḳı i'cāz ile ben Rūma getürdüm
5. Şāyeste-i dergāhı degül gerçi Kelīmā⁹⁹⁵
 Bu gevher-i nā-yābı o maḥdūma getürdüm

170.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fā'lün⁹⁹⁶

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Benem ki şöhret-i lütfuñla dilde meşhūrum
 Henüz ruḡşat-ı zevḳ-i nezāreden dūrum
2. Görüp o dār-ı ser-i zülfi keşf-i rāz idesin⁹⁹⁷
 Helāk-ı cānını özler ḡarīb-i Manşūrum
3. Fiḡān ki görmez olaldan o çeşm-i bīmārı⁹⁹⁸
 Firāz-ı pister-i bī-rāḫatīde rencūrum
4. Kelīm cismüm olaldan muḫāt-i şu'le-i dāḡ⁹⁹⁹
 Mişāl-i heykel-i naḫl-ı tecelli-i Tūrum

⁹⁹¹ 4a R.40a; Ü.36b

⁹⁹² 4b benüm: -R

⁹⁹³ 169. A.42b; R.40a; H.31a; -L; M.27a; Ü.36b

⁹⁹⁴ 2b şüret: nokta R., Ü.

⁹⁹⁵ 5a A.43a

⁹⁹⁶ 170. A.43a; R.40a; H.31a; -L; M.27a; Ü.36b

⁹⁹⁷ 2a keşf: kefen R.

⁹⁹⁸ 3a çeşm-i: çism-i R., M., Ü.

⁹⁹⁹ 4a cism: cismüm R., H., M., Ü.

171.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fā'lün¹⁰⁰⁰

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Şehīd-i tīg-i ğamam ğarķ-ı ŧu'le-i nūrum
Esīr-i ħasret-i didār-ı ŧām-ı dīcūrum
2. Delindi sīne-i nāy-ı vūcūd-ı rencūrum
Ħurūŧ-ı nālede reŧķ-i girift-i Manŧūrum
3. O pisterī-i ğamām ki ferāŧ-ı rāĥatla
Miŧāl-i rīze-i elmās-zaĥm-ı nā-sūrum¹⁰⁰¹
4. Yegāne gevherüm ammā olinmadı teŧĥīŧ¹⁰⁰²
Bu köhne ħānede mānend-i künc-i mestūrum

172.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fā'lün¹⁰⁰³

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Benem ki ħasret-i rūyuñla dīde pūr-ĥūnum
Ğarķ-i ğavĥa-i deryā-yı eŧķ-i ğül-ğūnum
2. Hemīŧe yollarum eyler siriŧķ-i ter ğül ğül¹⁰⁰⁴
Çü lāle zīnet-i kühsār-ı deŧt-i hāmūnum
3. Alıŧdı keŧ-me-keŧ-i dest-i ğamla ceyb-i ğöñül
Miŧāl-i küŧe-i dāmān-ı ŧaĥŧ-ı medyūnum
4. Ħarāb-ı kāviŧ-i müjġān iken dil-i cigerüm¹⁰⁰⁵
'Aceb 'aceb ki o çeŧm-i siyāha meftūnum
5. Fiġān ki yanuma gelmez Kelīm o vaĥŧī ğazāl
Muķīm-i künc-i firāķum ğarīb-i Mecnūnum¹⁰⁰⁶

173.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün¹⁰⁰⁷

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. ŧanmañ beni tilmīz-i sebaķ-ĥān-ı fūnūnum

¹⁰⁰⁰ 171. A.43a; R.40a; H.31a; -L; M.27a; Ü.36b¹⁰⁰¹ 3b zaĥm: zaĥm R.¹⁰⁰² 4a olinmadı: olinmadum R., H., Ü.¹⁰⁰³ 172. A.43a; R.40a; H.31b; L.21a; M.27a; Ü.36b¹⁰⁰⁴ 2a R.40b¹⁰⁰⁵ 4a Ü.37a / Ħarāb: Ħarāb R., H., L., M., Ü. / dil-i: dil ü R., H., Ü.¹⁰⁰⁶ 5b M.27b / künc-i: deŧt-i L.¹⁰⁰⁷ 173. A.43b; R.40b; H.31b; -L; M.27b; Ü.37a

- ‘Aqlum ki fūrū-gerde-i ser-i levḥ-i cünūnum
2. Keştī yem ü gerdünde-i gird-āb-ı telāşī
Deryā yem ü bī-behre-i ādāb-ı sükūnum
 3. Geh vir heves mesken ü geh kıbleñe başı
Güm-kerde rehüm muntazır-ı rāh-ı nümūnum
 4. Māhiyyetüm idrāk idemez ‘aql-i güher-senc
Ben naqş-ı ‘aceb reşk-i dil-i bükalemūnum¹⁰⁰⁸
 5. Sīm-āb-ı dil āzürde-i mahrūmi-i ārām
Ben muẓtarib-i gerdiş-i nüḥ cām-ı nügūnum
 6. Düşdüm yüzini görmeyeli ḥançer-i hicre¹⁰⁰⁹
Mānend-i Kelīm ol gül için ğarķ-ı be-ḥūnum

174.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹⁰¹⁰
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yazan da kilik-i kudret levḥ-i imkān üzre taşvīrüm
Aña zencīrler kılmış deḥān-ı āh-ı şeb-gīrüm
2. Olup dūd-ı teraḥḥum ḥ’āh-ı sīnem çeşmüme perde
Beni mahrūm-ı seyr-i ḥüsnuñ itdi sü’-i tebdīrüm
3. Girer āteşlere kılmış benüm gūya yed-i kudret¹⁰¹¹
Heyülā-yı semenderle mürebbā vaķt-ı taḥmīrüm¹⁰¹²
4. N’içün rüy-ı şahādet cilve kılmaz devr-i çeşmüñde
Nedür bismilgeh-i kūyuñda bilmem vech-i te’ḥīrüm
5. N’ola şi’rüm oķındukça Kelīmā olsalar sākit
İder dem-beste ebnā-yı zamānı ḥüsni-i ta’bīrüm

175.

Fā‘ilātün mefā‘ilün fā‘lün¹⁰¹³
- + - - / + - + - / - -

1. Ser-be-ser dāğ dāğdur gönülüm
Tekye-i pür-çerāğdur gönülüm

¹⁰⁰⁸ 4b reşk: resk R.

¹⁰⁰⁹ 6a ḥançer: ḥançer R.

¹⁰¹⁰ 174. A.43b; R.40b; H.32a; -L; M.27b; Ü.37a

¹⁰¹¹ 3a R.41a

¹⁰¹² 3b taḥmīrüm: taḥmīrüm R.

¹⁰¹³ 175. A.43b; R.40b; H.31b; -L; M.27b; Ü.37a

2. Evc-i gerdün-ı inzivāda döner
Mıhr-i çarḥ-ı ferāğdur göñlüm
3. Vaşl-i dil-ber de olsa meyl itmez
Ol kadar bī-dimāğdur göñlüm
4. Baht-ı düşmen Kelīm-i ḥasta mişāl¹⁰¹⁴
Ser-be-ser dāğ dāğdur göñlüm¹⁰¹⁵

176.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹⁰¹⁶
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Verd-i ruḥsāruñu ey muğbece göster görelüm
Nicedür naḳş-ı gül-i rūḥ-ı muşavver görelüm
2. Sākiyā āyine-i sāğarı tut ‘arızuña
Māha ‘aks eyledügin mihr-i münevver görelüm
3. Ey taḫīb-i dil-i ‘ālem bize bir çāre meded
Nice bir cānı esīr-i ğam-ı pister görelüm¹⁰¹⁷

177.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹⁰¹⁸
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Çekelüm hicrūñi ey münkir-i ülfet görelüm
Nic’olur ‘āḳıbet-i kār bu ḥasret görelüm
2. Bir zamān şabr idelüm dāḫī ne taḫrīr itmiş
Ser-i pür-şi‘rümüze kātib-i kudret görelüm¹⁰¹⁹
3. Vir meded lenger-i zülfüñle sükün fülk-i dili
Nice bir ğavṭa ḥūr-ı ḳulzüm-i fūrḳat görelüm¹⁰²⁰
4. Açıl ey gonce gül-i bāğ-ı leṭāfet yüzüñi
Nice bir müstetir-i perde-i ‘işmet görelüm
5. Akıdup yaşımı ol şūḥ Kelīmā dir imiş¹⁰²¹

¹⁰¹⁴ 4a ḥasta: ḥasta R.

¹⁰¹⁵ 4b A.44a

¹⁰¹⁶ 176. A.44a; R.41a; H.32a; -L; -M; Ü.37b

¹⁰¹⁷ 3b ğam-ı pister: pister-i ğam R.

¹⁰¹⁸ 177. A.44a; R.41a; H.32a; -L; M.27b; Ü.37b

¹⁰¹⁹ 2b görelüm: -H

¹⁰²⁰ 3b görelüm: -H

¹⁰²¹ 5a M.28a

Var mıdur dāhī o dil-ḥastada tākat görelüm¹⁰²²

178.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹⁰²³

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Olup derd-i teğāfūl cism-i cāna raḥne-zen gitdüm
Helāk oldum ğam-ı hicrūñle cānā işte ben gitdüm
2. Ne zaḥm-ı re’s-i Ferhādı ne rīş-i sīne-i ‘azrā
Bu bismilgehden āḥir şermsār-ı merd ü zen gitdüm¹⁰²⁴
3. Şehīd-i kūçe-i ‘aşkum muḥāt-ı şu‘le-i dāğum
Bu rezm-ābād-ı ğamdan şanma maḥrūm-ı kefen gitdüm¹⁰²⁵
4. Alışdı şu‘le-i derdüñ serümden rişte-i cāna
Mişal-i şem‘-i meclis girye-nāk ü ḥande-zen gitdüm¹⁰²⁶
5. Kelīmā kande varsam āteşüm sūzan ider ḥaşıl
Bu bāğ-ı köhnede maḥrūm-ı dīdār-ı çemen gitdüm¹⁰²⁷

179.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹⁰²⁸

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ben ol mestüm ki kayd-ı fikr-i vuşlatdan müberrāyum¹⁰²⁹
Şikest-i cām-ı maḥşūd eylemiş özge şeydāyum¹⁰³⁰
2. ‘Aceb mi ḳālbüm müstāgni-i cevfi mekân olsa
Bu deyr-i süfle-perverde ne şüret ne heyülāyum
3. O Ferhādum ki maḥrūm-ı cemāl-i ḥüb-ı Şīrīnüm
O Mecnūnum ki me’yūs-ı nigāh-ı luḫf-ı Leylāyum
4. Hemīşe dil-ber-i maḥcüb elindendür benüm nālem
Bu zīr-i perde-i haftümde hem-derd-i Züleyḥāyum
5. Kelīm oldum helāk-ı siḫr-i çeşmi bir bütüñ gerçi
Yine i‘cāz-ı ihyā-yı ma‘ānīde Mesṫḥāyum¹⁰³¹

¹⁰²² 5b ḥastada: ḥastada R.

¹⁰²³ 178. A.44a; R.41a; H.32b; -L; M.28a; Ü.37b

¹⁰²⁴ 2b gitdüm: -H, -Ü

¹⁰²⁵ 3b gitdüm: -H

¹⁰²⁶ 4b gitdüm: -H, -Ü

¹⁰²⁷ 5b R.41b

¹⁰²⁸ 179. A.44b; R.41b; H.32b; L.21a; M.28a; Ü.37b

¹⁰²⁹ 1a kayd-ı fikr-i: fikr-i kayd-ı R., Ü.

¹⁰³⁰ 1b Şikest-i: Şikeste-i R., Ü.

¹⁰³¹ 5b Ü.38a

180.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fâ'lün¹⁰³²

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. 'Aceb mi varsa ħarābe bu ğamla aĥvālim
Açılmadı gice meclisde ol gül-i ālim
2. Bu deñlü cevre taĥammül olur mı hiç dilde¹⁰³³
Nigāh-ı merhamet itmez mi ol ŧeh-i zālim
3. Esīr-i ğarħ-abe-hūnum 'aceb mi ħīn-i mezād
Dönerse pençe-i mercāna dest-i delālüm
4. Muşavvir olmasa mihr-i cemālūñ olmaz idi
Bu deyr-i köhneye hiç zerre deñlü iħbālüm
5. Dirġ-i verd-i Kelīmā ki ħaldı pejmürde
Açılmadın gül-i nev-ħīz-i bāġ-ı āmālüm

181.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün¹⁰³⁴

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Meded āzürde-i devr-i sipihr-i bī-devām oldum
Dolandur sāġar-ı mīnāyı sākī ben tamām oldum
2. Ğam-ı eyyāma gördüm yok nihāyet Cem gibi ben de
Muħīm-i küŧe-i mesnedgeh ŧurb-i müdām oldum
3. Çıħardum ġüş-ı dilden ħalka-i ümmīd-i dünyāyı¹⁰³⁵
Gedā-yı bī-ser ü sāmān idüm ŧāh-ı be-nām oldum
4. Alıŧdum bŷy-i dil-cŷy-ı gül-i ŧād-āb-ı ħırmāna¹⁰³⁶
Egerçi bir samān-ālŷde-i derd-i zŷkām oldum
5. Ğam-ı ħırmān ile ŷlfet Kelīm ol deñlü ħıldum ki¹⁰³⁷
Derŷn-ı cān ü dilden mŷnkir-i zevħ-i merām oldum¹⁰³⁸

182.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün¹⁰³⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

¹⁰³² 180. A.44b; R.41b; H.32b; -L; M.28a; Ü.38a¹⁰³³ 2a dile: dilde R., Ü.¹⁰³⁴ 181. A.44b; R.41b; H.33a; -L; M.28a; Ü.38a¹⁰³⁵ 3a ġüş-ı: ġüş u A.¹⁰³⁶ 4a ħırmāna: ħırmāna A.¹⁰³⁷ 5a ħıldum ki: ħıldum kim R., H., M., Ü.¹⁰³⁸ 5b A.45a; M.28b / oldum: -H, -Ü¹⁰³⁹ 182. A.45a; R.42a; H.33a; -L; M.28b; Ü.38a

1. Ten-i hākīde var ‘aşkuñ dil-i divāneden bildüm
Ben ol gencīne-i medfūmı vīrāneden bildüm
2. Muḳarrer eyledüm emr-i helāküm vaz‘-i çeşmüñden
Zuhūr-ı katl-i cām-ı sūziş-i meyhāneden bildüm¹⁰⁴⁰
3. Degüldür cām-ı meclis her zamān şāhib-ḳadem gördüm¹⁰⁴¹
Fenā-yı devr-i çarhı gerdiş-i peymāneden bildüm
4. Bilürdüm dāğ-ı fūrḳat yakduğın murğ-ı dil ü cānı
Vücūdı şem‘-i vuşlat yakduğın pervāneden bildüm¹⁰⁴²
5. Kelīmā gamzesiyle itmesem ger güft-ı gū ḳaşdüm¹⁰⁴³
Ol āfet olmadı meclisde dün gūyā neden bildüm

183.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹⁰⁴⁴

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Ne çāre tüt ki olmış reşk-i büstān-ı cinān ‘ālem
Hücūm-ı ğamdan itmez meyl-i geşt-i gülsitān ālem¹⁰⁴⁵
2. Oñulmaz merhem-i kām ile zaḳm-i cān-ı nā-şādum
Ḥayāt-ı tāze bulmaz olsa gāha nemçe-gān ‘ālem
3. Ḳalur mı şüret-i devr-i teselsül levḥ-i imkānda¹⁰⁴⁶
Yıķılmaz mı bu deyr-i nüh-revāḳ-ı imtiḥān bilmem
4. Ne devlet ḳurtarur dest-i ecelden cānı ne ḳuvvet
Ḳanı Hüşeng ü Keykāvus u Nīrem Ḳahramān Rüstem
5. Kelīmā nükte-perdāzum ki ḥāmem başlasa siḥre¹⁰⁴⁷
Olurlar cümle yārān-ı sūḥandān-ı cihān ebkem

184.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁰⁴⁸

- + --- / - + --- / - + --- / - + -

1. Āh kim hergiz belā-yı ğamdan āzād olmadum
Bezm-i dünyāya gelelden bir nefes şād olmadum

¹⁰⁴⁰ 2b cām-ı: cānum R., H., M., Ü. / şūriş-i: sūziş R., Ü.

¹⁰⁴¹ 3.beyit: -A

¹⁰⁴² 4b bildüm: -A, -Ü

¹⁰⁴³ 5a güft-ı: güft ü R., M., Ü.

¹⁰⁴⁴ 183. A.45a; R.42a; H.33a; -L; M.28b; Ü.38a

¹⁰⁴⁵ 1b meyl: -A

¹⁰⁴⁶ 3a Ü.38b

¹⁰⁴⁷ 5a H.33b

¹⁰⁴⁸ 184. A.45a; R.42a; H.33b; -L; M.28b; Ü.38b

2. Gerçi maḥrūm-ı merām oldum velī kām olmağa
Ehl-i dünyādan bile memnūn-ı imdād olmadum¹⁰⁴⁹
3. Dil verelden saña memnūnum ki ḥırmān ülfetüm
Bilmedüm vuşlat nedür anuñla mu‘tād olmadum

185.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁰⁵⁰
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Def‘-i vahşet kıılmağa bir yār-ı hem-dem bulmadum
Geldüm ammā n’eyleyem dünyāda ādem bulmadum
2. Çārsū-yı ḥānkāh-ı dehri kııldum cüst ü cū¹⁰⁵¹
Pır-ı muğveş bir dil-āgāh-ı müsellemler bulmadum¹⁰⁵²
3. Çeşm-i sākīdür ḥarābat ehlini cezb eyleyen
Yoḥsa dil vīrānede ben daḥme-i Cem bulmadum¹⁰⁵³

186.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fā‘lün¹⁰⁵⁴
+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Yegāne beste-be-zencīr-i āşk-ı ḥübānum¹⁰⁵⁵
Esīr-i ḥalka-be-gūş-ı dü zūlf-i pīçānum
2. Yanar durur gice gündüz serümde şu‘le-i dāğ
Bu köhne deyr-i ‘anāda çū şem‘-i rehbānum
3. Kelīm-i mu‘cize-perdāz-ı da‘vi-i hezzüm¹⁰⁵⁶
Sūḥanda reşk-i fūsūn-ı zahīr-i Selmānum

ḤARF-ÜN-NÜN

187.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹⁰⁵⁷
- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Ey meşķ-i cefā meşķale-i ğaddār-ı debistān¹⁰⁵⁸

¹⁰⁴⁹ 2b bile: hele R., Ü.

¹⁰⁵⁰ 185. A.45a; R.42b; H.33b; -L; -M; Ü.38b

¹⁰⁵¹ 2a A.45b / cüst ü cū: cüst-cū A.

¹⁰⁵² 2b muğveş: mağşūş A. / bulmadum: -H

¹⁰⁵³ 3b R.42b

¹⁰⁵⁴ 186. A.45b; R.42b; H.33b; -L; -M; Ü.38b

¹⁰⁵⁵ 1a ḥübānum: ḥübānum R.

¹⁰⁵⁶ 3.beyit: Ü. nüshasında sayfa kenarına yazılmış.

¹⁰⁵⁷ 187. A.45b; R.42b; H.34a; -L; M.28b; Ü.39a

¹⁰⁵⁸ 1a meş‘ale-i: meşķale R., H., Ü.

V'ey çeşm-i tegāfulger-i der-kār-ı debistān¹⁰⁵⁹

2. Ben rişte-i cān-ber kef-i ümmīd-i vişālūñ
Sen Yūsuf-ı zīnetger-i bāzār-ı debistān
3. Ey büt ne okıtsun saña kim hayret-i hüsñüñ
Üstāduñ ider şüret-i dīvār-ı debistān
4. Hem itdi beni çeşm-i sihr-sāzına meftūn
Hem münkir-i ülfedür o 'ayyār-ı debistān
5. Virdüm gözi āhū dili bir tıfla Kelīmā¹⁰⁶⁰
Mecnūn-şifat olsam n'ola devvār-ı debistān

188.

Mef'ülü mefā'ılü mefā'ılü fe'ülün¹⁰⁶¹

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Kalmaz güzelüm zāhidüñ āh-ı şehirinden
Mest-i mey-i 'aşkuñ hāzer it giryelerinden
2. Şanma anı sen encüm-i rahşendedür ey māh¹⁰⁶²
Zeyn oldı felek şu'le-i āhum şererinden¹⁰⁶³
3. Rahm it ki gelen ehl-i dilüñ hūn-ı cigerdür¹⁰⁶⁴
Fevvāre-i leb-rīz-i leb dādelerinden¹⁰⁶⁵
4. Ey çeşm-i terüm ağla ki mānend-i dūr-i eşk¹⁰⁶⁶
Düşdüm bu şeh-i milket-i hüsñüñ nazarından
5. Vā'iz bizi sen dūzah ile korkudamazsuñ
Bir lem'adur ol Tūr-ı maḥabbet şecerinden¹⁰⁶⁷
6. Şāh olsa kişi 'aklı eger var ise serde
Hoşnūd olamaz 'ömr-i felāket güzzerinden
7. 'Aşk 'āleminüñ yollar bismilgeh-i gāmdur
Zāhid hāzer it gitme bu rāhuñ ḥaṭarından
8. Olursa nişimengeh-i şad tīşe-i miḥnet

¹⁰⁵⁹ 1b V'ey: Ey R.

¹⁰⁶⁰ 5a gözi āhū dili: -A

¹⁰⁶¹ 188. A.45b; R.43b; H.34b; -L; M.28b; Ü.40b

¹⁰⁶² 2a H.35a / rahşendedür: rahşendedür R.

¹⁰⁶³ 2b āhum: āh-ı R., Ü.

¹⁰⁶⁴ 3a M.29a / Rahm: Raḥm R.

¹⁰⁶⁵ 3b leb-rīz: leb-zīr R., Ü.

¹⁰⁶⁶ 4a A.46a

¹⁰⁶⁷ 5b şecerinden: secerinden R., Ü.

Kimdür şoran erbāb-ı gamuñ derd-i serinden

9. Mestāne Kelīm itdi gice kaşd-ı helāküm
Ol büt ki Mesīhā görünürdi üzerinden

189.

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün¹⁰⁶⁸
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İder düşünām-ı āh itsem verā-yı perde-i lebden
Figān ey h̄āce-i cān-āşnā ol tıfl-ı mektebden
2. Esīr-i hār-ı hicrān itmesün bülbüllerin ol gül¹⁰⁶⁹
Şakımsun tazedür āh-ı seherden nāle-i şebden
3. Gice germiyyete ol mehle ruḥşat virmedi bir dem¹⁰⁷⁰
Figān yerden göge varınca baht-ı tīre-kevkebden
4. Yüzüñ her dem görirse secde-i iḳbāl ider lā-büt¹⁰⁷¹
Çıkardı seyr-i hüsünü ey şanem dünyāyı mezhebden
5. İdüp bezminde maḥrem ol perī her şahş-ı nādānı
N’içün a‘rāz ider bilmem Kelīm-i şūḥ-meşrebden

190.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁰⁷²
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Sīne-çāk ol ey serīr-i hüsne fer-güster olan¹⁰⁷³
‘Arz ider āyinesin zīrā ki İskender olan
2. Vā‘izā uçmağ degül bu ḳurb-ı kūy-ı dostdur
Gelmesün bunda esīr-i ḳayd-ı hıfz-ı per olan
3. Bü’l-heves pergāle-i hūn-ı ciğerdür zann ider
Rīze-i yākütdür sīnemde ḥākister olan
4. Gelsün ey şoftı tarīk-i ‘aşḳda cānından geçen
Ṭayy ider ol menzili bī-ḳayd-ı bīm-i ser olan
5. Zaḥm-ı şemşīr-i zebānumdan ḥazer ḳılsun Kelīm¹⁰⁷⁴
Ḳadrüm iz‘ān itmeyen fehm-i sūḥandan ḥār olan

¹⁰⁶⁸ 189. A.46a; R.42b; H.34a; -L; M.29a; Ü.39a

¹⁰⁶⁹ 2a bülbüllerin: bülbülleri R., Ü.

¹⁰⁷⁰ 3a R.43a; H.34b

¹⁰⁷¹ 4a dem: kim R., H., M., Ü.

¹⁰⁷² 190. A.46a; R.43a; H.34a; -L; M.29a; Ü.39a

¹⁰⁷³ 1a hüsne: hüsne R.

¹⁰⁷⁴ 5a A.46b

191.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün¹⁰⁷⁵

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Hâtdur çerâg-ı mihr-i ruhuñ dil-pezîr iden
Şebdür felekde meş'al-i mâh-ı münîr iden
2. Kılmış beni esîr-i ham-ı zülf-i miñnetüñ¹⁰⁷⁶
Evreng-i hüsnezin gül-i âli emîr iden¹⁰⁷⁷
3. İtmiş aña biri de ser-i ehl-i 'aşkı top
Meydân-ı derdi cāygeh-i dâr u gîr iden
4. Ümmîd-i seyr-i kākülüdür ol bütüñ bizi¹⁰⁷⁸
Ġurbet diyâr-ı kâfir-i gamda esîr iden¹⁰⁷⁹
5. Kılmış hazîz-i tîh-i taħassür yerin Kelîm
Evc-i süħanda şab'umı reşk-i zahir iden¹⁰⁸⁰

192.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün¹⁰⁸¹

-- + / + - - + / + - - + / + - -

1. Dür itdi beni ol büt-i âfet-nigehümden
Feryâd benüm şümi-i baħt-ı siyehümden
2. Bir âteşe düşdüm ki yaķar 'âlemi ölsem
Ġabrümde çıkan şu'le zebân-ı giyehümden
3. Mecnün gibi cānâ beni kıl bî-ser ü bi-pâ
Ġurtar beni de minnet-i keşş-i külehümden
4. Ben Hüsrev-i şâhib-ħaşum-ı 'aşķum 'aceb mi¹⁰⁸²
Dür olmaz ise peyk-i belâ pîş-i rehümden
5. Mânend-i Kelîm âha ne ħâcet bilür ol yâr
Aĥvâl-i dil-i zârumı vaz'-ı nigehümden

193.

¹⁰⁷⁵ 191. A.46b; R.43a; H.34b; -L; M.29a; Ü.39a

¹⁰⁷⁶ 2a miñnetüñ: maħbetüñ R., Ü.

¹⁰⁷⁷ 2b hüsne: -A

¹⁰⁷⁸ 4a Ü.39b

¹⁰⁷⁹ 4b diyârı: diyâr-ı R., H., M., Ü.

¹⁰⁸⁰ 5b M.29b

¹⁰⁸¹ 192. A.46b; R.43a; H.34b; -L; M.29b; Ü.39b

¹⁰⁸² 4a R.43b

Mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fe'ülün¹⁰⁸³

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Derdüñle ne dem girye vü efgān iderin ben
Deryāları ğarķ-ı yem-i tūfān iderin ben
2. Mecnūn gibi bī-hūde özüm eylemem 'üryān
Dāğ-ı ğām-ı hicrānuñı pinhān iderin ben
3. Hicrānuña şabr eyliyemem künc-i belāda¹⁰⁸⁴
Dīvāne gibi çāk-ı ğirībān iderin ben
4. Seyl-āb-ı sirişkümle söner āteş-i āhum¹⁰⁸⁵
Ger ağlamasam 'ālemi sūzān iderin ben¹⁰⁸⁶
5. Eş'ārumı Rūm içre Kelīmā bu gidişle
Reşķ-i dil-i i'cām-ı sūhandan iderin ben

194.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün¹⁰⁸⁷

+ + -- / + + -- / + + -- / + +

1. 'Āşıkın öldürici bir büt-i zībā sensin
Naşīh-i nüşha-i āyīn-i Mesīhā sensin
2. Saṭḥ-ı 'ālemde bulunmaz saña ey meh sānī
Bir 'aceb gevher-i nüh-ḥoķķa-i mīnā sensin
3. Kırduğuñ ḥastalara gökde melekler ağlar¹⁰⁸⁸
Bā'ış-i şūr-ı felek āfet-i dünyā sensin
4. Görenüñ 'aqlın alursın giderüp tākātini¹⁰⁸⁹
Mālik-i ḥāşiyet-i cevher-i şahbā sensin
5. Saña āşüfte olursa n'ola baķduķca Kelīm
Māh-ı āyine-i nūr-ı tecellā sensin¹⁰⁹⁰

195.

Mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fe'ülün¹⁰⁹¹

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Her laḥzada çevgān-zen-i şad seng-i cefāsın

¹⁰⁸³ 193. A.46b; R.43b; H.35a; -L; M.29b; ü.39b

¹⁰⁸⁴ 3a Ü.40a

¹⁰⁸⁵ 4a A.47a

¹⁰⁸⁶ 4b: -R, -Ü / R. ve Ü. nüshasında 4b yerine 3b'nin aynısı yazılmıştır.

¹⁰⁸⁷ 194. A.47a; R.44a; H.35a; L2.2a; M.29b; Ü.40a

¹⁰⁸⁸ H.35b

¹⁰⁸⁹ 4a alursın: alursuñ R., Ü.

¹⁰⁹⁰ 5b tecellā: mücellā L.

¹⁰⁹¹ 195. A.47a; R.44a; H.35b; -L; M.29b; Ü.40a

Üftâdelerüñ başuna bir özge belâsın

2. Dir her gören ol cām-ı lebi ‘aqlına yā Hū
Hāşiyet-i meydānda bile hoş-rübāsın¹⁰⁹²
3. Yok tākāt-ı nezzāre o ruhsāre gözümde
Hūrşīd-i dıraḥşān da disem saña sezāsın
4. Pervāne gelür gözde ḥayālūñ dem-i ḥasret¹⁰⁹³
Naḫş-ı ruḥı çeşmümde uçan murğ-ı hümāsın
5. Mümkün mi taḥammül dile ey berḫ-i tecellī
Ol āteş-i cān-süz ile kim cilve-nümāsın
6. Çok gerçi Mesihā geçinür sözde Kelīmā
Sen tarz-ı ‘aceb şā‘ir-i pākīze edāsın¹⁰⁹⁴

196.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün¹⁰⁹⁵

+ - - - / + - - - / + - -

1. Unutduñ zaḥm-ı derd-i mübtelāsın¹⁰⁹⁶
Güzeller böyle mi gözler gedāsın
2. Ğarīḫ-i bahr-ı ‘aşkuñdan ne kaçduñ¹⁰⁹⁷
Kişi hiç terk ider mi āşnāsın
3. Çıkarma oklarıñ sīnemde tursun
Ḳo çeksün dil biraz zaḥmuñ belāsın¹⁰⁹⁸
4. Hemān bī-hüdedür feryādum ey dost
Dilüñ sen añlamazsın müdde‘āsın¹⁰⁹⁹
5. Yoluñda naḫd-ı cān virmek dilermiş
Ḳabül eyle Kelīmüñ iltimāsın

197.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün¹¹⁰⁰

+ - - - / + - - - / + - -

¹⁰⁹² 2b hoş-rübāsın: ḥūş-rübāsın A. / ḥūş-rübāsın: hos-rübāsın M.

¹⁰⁹³ 4a ḥayālūñ: ḥayālūñ R., H., M., Ü.

¹⁰⁹⁴ 6b M.30a

¹⁰⁹⁵ 196. A.47a; R.44b; H.35b; -L; M.30a; Ü.40b

¹⁰⁹⁶ 1a derd-i: -A / zaḥm-ı derd-i: zaḥm-ı gamze-i H., M.

¹⁰⁹⁷ 2a A.47b

¹⁰⁹⁸ 3b zaḥmuñ: zaḥmuñ R.

¹⁰⁹⁹ 4b Dilüñ: Dilin R., Ü. / añlamazsın: añlamazsuñ Ü.

¹¹⁰⁰ 197. A.47b; R.44b; H.36a; -L; M.30a; Ü.40b

1. Kaçarsın āšnādan bī-vefāsın
Ser-i halka görünmez bir belāsın
2. Felek senden görür āyīn-i cevri¹¹⁰¹
Doğuz kıtsın felekden pür-cefāsın
3. Göñül almakda yokdır saña s̄ānī
Naẓīrūñ görmedüm bir dil-rübāsın
4. Neden tā böyle kaçmağ āšnādan
N'ıçün bī-gānelerle āšnāsın
5. Kelīm-i ĥasta-dil ölmek muqarrer¹¹⁰²
Eger fehm eylemezseñ müdde'āsın¹¹⁰³

198.

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün¹¹⁰⁴
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Tıfl-ı dilden giderüp meyl-i cihān gā'ilesin
Eyle yā Rab vaṭan baña fenā menzilesin¹¹⁰⁵
2. Mülk-i dil bir şeh-i zālimde qarār eyledi kim
Diñlemez kıllarınunñ dest-i cefādan gilesin
3. Kesme 'āşıqlara qarşu ser-i zülfi siyehūñ
Kırma erbāb-ı cünūnunñ güzelüm silsilesin
4. Kayğı dem geçti neşāṭ ile günü ehl-i dilün¹¹⁰⁶
Biz bu eyyām-ı gamunñ görmemişüz fāşılāsın
5. Müjde ol Yūsuf-ı gül-çehre dimiş saña Kelīm¹¹⁰⁷
Benden ol ĥasta murād-ı dil-i zārın dilesin

199.

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün¹¹⁰⁸
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Açmayup sīneñi cān gibi nihān eylersin
Öldürürsin bizi ey gonca yamān eylersin¹¹⁰⁹

¹¹⁰¹ 2a senden: -A

¹¹⁰² 5a ĥasta: ĥasta R.

¹¹⁰³ 5b eylemezseñ: eylemezsen R., Ü.2

¹¹⁰⁴ 198. A.47b; R.44a; H.36a; -L; M.30a; Ü.40a

¹¹⁰⁵ vaṭan: vaṭanum R., Ü.

¹¹⁰⁶ 4a Kayğı: Kañkı R., H., Ü. / Kayğı: Kanı M.

¹¹⁰⁷ 5a Ü.40b

¹¹⁰⁸ 199. A.48a; R.44b; H.36a; L.22b; M.30a; Ü.40b

¹¹⁰⁹ 1b bizi: beni L.

2. Tıfl-ı nev-bāvesün ey cilveger-i mekteb-i nāz¹¹¹⁰
Gönlüñe her ne gelür anı hemān eylersin¹¹¹¹
3. Nice bir sine-hırāşendegi-i halk-ı cihān
Korkarım rāzımı ey nāle ‘ayān eylersin¹¹¹²
4. Alsa tīrin ele ber-zūrı niğāh-ı ğāzabuñ¹¹¹³
Sīne-i haţır-ı ‘uşşākı nişān eylersin
5. Bir zamān neydi Kelīmā nigeñhünden şekveñ
Şimdi bakmaz yüzüme diyü figān eylersin

200.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹¹⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Düşmenüm de ħasta-i cān çeşm-i bī-dād olmasun¹¹¹⁵
Kimseler yā Rab zebūn-ı dest-i cellād olmasun
2. Taht-ı ħüsnüñ şāhısın yüz virme öyle zālime¹¹¹⁶
Dest-i zülfünden bu mülküñ kavmi ber-bād olmasun
3. Vaşla tercīh eyleyen hicrūñ murāda irmesün
Bilmeyen luţf-ı ğamuñ bir laħza dil-şād olmasun
4. Ger ħuzūr isterseñ İskender gibi cāh istemem
Rāħatuñ taht-ı Süleymān gibi ber-bād olmasun¹¹¹⁷
5. Yāre geçmişler Kelīm itmez cefādan ħaz diyü
Ol esīr-i pister-i hicrāna isnād olmasun

201.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹¹¹⁸

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Meded ey muğ-beçe geçtüğe ħazer yanumdan
Şaķın āteşkede-i sīne-i sūzānumdan
2. Naħl-ı nev-bāve-i tūr-ı ğam-ı ‘aşķum ki çıkar

¹¹¹⁰ 2a Ü.41a

¹¹¹¹ 2b Göñlüñe: Göñline R., Ü. / Göñlüñe her ne gelür anı hemān eylersin: Ne gelür ħaţıruña anı hemān eylersin L.

¹¹¹² 3b rāzımı: rāzımı R., L., Ü.

¹¹¹³ 4a ber-zūrı: ber-zūyı R., L., M., Ü.

¹¹¹⁴ 200. A.48a; R.44b; H.36b; -L; M.30b; Ü.40b

¹¹¹⁵ 1a ħasta: ħasta R.

¹¹¹⁶ 2a R.45a

¹¹¹⁷ 4b Rāħatuñ: Rāħuñ R.

¹¹¹⁸ 201. A.48a; R.45a; H.36b; L.22b; M.30b; Ü.41a

- Ceste ceste şererüm çāk-ı girībānumdan
3. Fūrkatūñle giceler ħūn-ı ciger nūş iderin¹¹¹⁹
Dökülür kaṭreleri dīde-i giryānumdan
4. Bir zamān şevķine pervāne idüm şimdi beni
Rūzgār itdi cüdā şem'-i fūrūzānumdan
5. Şalma tīh-i ğam-ı hicre beni mānend-i Kelīm¹¹²⁰
İhtirāz it ğazab-ı dāver-i devrānumdan
6. Ya'ni şehzāde-i sultān-ı Necef kim cūr'et¹¹²¹
İdemem midḥatine vefret-i noķşānumdan
7. Ŗomamış māḥaşılı zātine mānend-i nazīr
Beni bu yerde de mūmtāz iden akrānumdan

202.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹¹²²

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kimse murĝ-ı cān be-kef yollarda pūyān olmasun
Kimseler dil-dāde-i ṭıfl-ı debistān olmasun
2. Rīze-seng-i kūyūñı hem-reng-i yākūt eylemiş
Eyleyen rüsvā beni bu çeşm-i giryān olmasun
3. Kaçma benden aķmasun yaşum helākümden şaķın
Şāh-ı mülk-i 'işvesin kūyuñda gül ķan olmasun¹¹²³
4. Tekyede şofi görünmez oldı dil-ber sevmesün
Va'iz ol kāfir esīr-i zülf-i bī-cān olmasun¹¹²⁴
5. Öldürür āḥir Kelīm-āsā tegāful ādemi
Kimsenüñ hiç sevdüĝi ṭıfl-ı debistān olmasun¹¹²⁵

203.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün¹¹²⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

¹¹¹⁹ 3b iderin: iderüm R., Ü.

¹¹²⁰ 5a H.36a

¹¹²¹ 6a A.48b

¹¹²² 202. A.48b; R.45a; H.36b; -L; M.30b; Ü.41a

¹¹²³ 3b olmasun: -H

¹¹²⁴ 4b bī-cān: pīcān R., H., Ü. / olmasun: -H

¹¹²⁵ 5b olmasun: -H

¹¹²⁶ 203. A.48b; R.45b; H.37a; L.22b; M.30b; Ü.41a

1. Yine dūr itdi ben ḥāki ser-i kūy-ı nigārumdan¹¹²⁷
Şikāyet rūzgārumdan şikāyet rūzgārumdan
2. Uzakdan merhabā ey āšnālar şimdiden soñra
Ḥazer deryā-yı eşkümden geçilmez reh-güzārumdan¹¹²⁸
3. N'ola dönse hilāle cism-i zārum künc-i fūrkatde¹¹²⁹
Nice demdür ki dūr oldum o mihr-i tāb-dārumdan
4. Göñül mir'ātını senüñ ğam-ı ḥasret şikest itdi
Görinmez çeşmüme 'ālem kemāl-i inkisārumdan
5. Kelīmā devḥa-i tūr-ı maḥabbetdür ba'īd olmaz¹¹³⁰
Olursa şu'leler zāhir vücūd-ı dāğ-dārumdan¹¹³¹

204.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹¹³²

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Mużtarib dirler anı zülfinde yāruñ şāneden
Bir ḥaber vir ey şabā murğ-ı dil-i dīvāneden
2. Şanma cān virdüñ idince kışşa-i hicrānı nüş¹¹³³
Ḥāba vardı dīde-i bīdārumuz efsāneden
3. Dil-rübānuñ bezmgāh-ı meyde girmiş çeşmine¹¹³⁴
İtmezüz terk-i mecālis çıkmazuz meyḥāneden
4. Püyegāhuñ ey şabā geh deyr geh meyḥānedür
Bir eşer yoğ mı ḥaber vir ol büt-i mestāneden
5. Murg-ı cānuñ ur Kelīmā şu'lezār-ı ḥasrete
Yağmada şem'-i vücūduñ ḳalma gel pervāneden

205.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün¹¹³⁵

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Helāk-ı cānını özler ğamuñla ülfet iden
Ki rāḥat olmaz ölünce saña maḥabbet iden

¹¹²⁷ 1a Yine dūr itdi beni ḥāki ser-i kūy-i nigārumdan: Yine ben ḥāki dūr itdi felek kūy-ı nigārumdan L.

¹¹²⁸ 2b Ḥazer deryā-yı eşkümden: Sirişküm bahri cüş itdi L.

¹¹²⁹ 3a Ü.41b / fūrkatde: miḥnetde R., Ü.

¹¹³⁰ 5a L.22a

¹¹³¹ 5b M.31a / Olursa: Olursa ger R. / Olursa: Olursalar Ü.

¹¹³² 204. A.48b; R.45b; H.37a; -L; M.31a; Ü.41b

¹¹³³ 2a nüş: güş R., H., M., Ü.

¹¹³⁴ 3a A.49a

¹¹³⁵ 205. A.49a; R.45b; H.37a; -L; M.31a; Ü.41b

2. O ğamze mest-i şarāb-ı ğurūr iken kimdür¹¹³⁶
O şāh-ı hūsne bugün ‘arz-ı hāle cūr’et iden¹¹³⁷
3. Bu deñlü şūra ol āfet degül mi hep bā‘is
Diyār-ı cānı o ğamze degül mi ğāret iden
4. Sikender olsa yur āb-ı hayāt-ı cāndan elin¹¹³⁸
Necāta yol kıomamış bunda tarḥ-ı zulmet iden¹¹³⁹
5. İderse sīnemi cārī ‘aceb mi eşk-i Kelīm
Dir diyār-ı derdde şimdi odur hükümet iden¹¹⁴⁰

206.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁴¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. N’eyler ādem cenneti senden cüdā göstermesün
Ehl-i derde dūzah-ı hicrūñ Hudā göstermesün
2. Re’s-i dilde var iken sevdā-yı zülfüñ istemem
Şāye-i şehhīr-i iqbālın hümā göstermesün¹¹⁴²
3. Şu‘le-i hūsnuñ yeter isterse kandil-i mehi
Cām-ı neyyir neşve-bahşā-yı ziyā göstermesün
4. Şüret-i dünyāyı fānūs-ı hayālünden çıkar¹¹⁴³
Şem‘-i dil yandukça naşş-ı māsivā göstermesün
5. Çıkmasun gird-āb-ı ğamdan fülk-i dil tek āşnā¹¹⁴⁴
Sa‘yi taḥlīşümde dest-i i‘tinā göstermesün
6. Cānı kıl pervānesā ḥākisteründe muḥtefī
Murğ-ı dil bülbül gibi şıyt ü şadā göstermesün
7. Gel Kelīm-i zārı ağlatma sipihr-i aḥlasuñ¹¹⁴⁵
Dāmenin gül-reng-i hūn-āb-ı bükā göstermesün¹¹⁴⁶

¹¹³⁶ 2a H.37b

¹¹³⁷ 2b iden: -Ü

¹¹³⁸ 4a elin: elüñ R., H., Ü. / elin: el M.

¹¹³⁹ 4b iden: -H, -Ü

¹¹⁴⁰ 5b Der: -R, -H, -Ü

¹¹⁴¹ 206. A.49a; R.46a; H.37b; -L; M.31a; Ü.42a

¹¹⁴² 2b şehhīr: şeh-per R., H., Ü.

¹¹⁴³ 4a hayālünden: hayālünden R., H., Ü.

¹¹⁴⁴ 5.beyit: -M

¹¹⁴⁵ 7a H.38a

¹¹⁴⁶ 7b A.49b

207.

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün¹¹⁴⁷

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Zaḥmuñ ki dilde merhem-i dermân şanur gören
Keyfiyyet-i şarâb-ı lebüñ cân şanur gören
2. Āḥir nefesde şu'le-i sūrâḥ-ı sînemi
Şem'i seḥer-resîde-i sūzân şanur gören¹¹⁴⁸
3. Ḥūrşîdi toğdı meşrık-ı çarḥ-ı leṭâfetün¹¹⁴⁹
İtmiş o gonce çâk-ı girîbân şanur gören
4. Bilmez muḥâṭ-ı şu'le-i dâğ-ı maḥabbetüm¹¹⁵⁰
Kays-ı nizâr-ı cismümi 'üryân şanur gören
5. Tâ kim nigâh-ı ḥasret-esîriz o leblere
Elmâs-ı eşki la'l-i Bedeḥşân şanur gören
6. Bâğ-ı ruḥuñda kâkül-i 'anber-şemîmini¹¹⁵¹
Bir tâne saçlı sünbül-i piçân şanur gören¹¹⁵²
7. Tîğ-i nigâha âb virür ḥalkı kıрмаğa¹¹⁵³
Çeşm-i siyâh-ı mestini giryân şanur gören
8. Tâ âšnâ-yı baḥr-ı ğamum dest-i dîdede
Eşk-i ciger-tırâşa mey-i mercân şanur gören¹¹⁵⁴
9. Ḥayfâ Kelîm-i zârı Mesîḥâ-yı 'aşr iken
Deyr-i ğamuñda şüret-i bî-cân şanur gören

208.

Fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün¹¹⁵⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Geldi biñ nâz ile ol gül-gonçe-i âfet bugün
Oldı tâze köhne dâğ-ı cân-ı bî-râḥat bugün
2. Müjde kim zıll-ı zemin-i fûrkat oldı müzmaḥîl

¹¹⁴⁷ 207. A.49b; R.46a; H.38a; -L; M.31a; Ü.42a

¹¹⁴⁸ H. nüshasında 2b, 4b, 5b, 6b, 7b, 8b, ve 9b'de gören kelimesi yazılmamıştır.

¹¹⁴⁹ 3a toğdı: doğdı A.

¹¹⁵⁰ 4a muḥabbetüm: muḥabbeti R., Ü.

¹¹⁵¹ 6a M.31b

¹¹⁵² 6b tâne saçlı: saçlı tâne R.

¹¹⁵³ 7a R.46b

¹¹⁵⁴ 8b gören: -Ü

¹¹⁵⁵ 208. A.49b; R.46b; H.38a; L.22b; M.31b; Ü.42a

Burc-i tāli‘den göründi neyyir-i vuşlat bugün

3. Āhir oldı şūriş-i bezm-i şarāb-ı iştīyāk¹¹⁵⁶
Sāzın işkest eyledi rāmişger-i ḥasret bugün¹¹⁵⁷
4. Tā-be-key sākī taḥammül dem o demdür ki ide¹¹⁵⁸
Dāmen-i ruḥşat-şikest-i sāğar-ı ‘işmet bugün¹¹⁵⁹
5. Secde-i şükr it Kelīmā yandı kandīl-i murād
Şaldı deyr-i cāna ol büt pertev-i ‘izzet bugün¹¹⁶⁰

209.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁶¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Dil bugün āzādedür ḥār ı ḥas-ı endīşeden
Sāki-i cādū-nigeh āteş çıkardı şīşeden
2. Ben ḥayāt-ı cāvidān buldum şehīd-i ‘aşk olup¹¹⁶²
Kūh-kenveş olmazam ālūd-ı zaḥm-ı tīşeden¹¹⁶³
3. Qurb-ı kūy-ı dostdur bu fark idenler gelmesün
Sāye-i mevhūme-i rūbāhı şīr-i pīşeden¹¹⁶⁴
4. Añlamam kim bir dāḥī ser-sebz ola şey kalmadı
Nahl-ı ümmīdümde sāz-ı berg ü bār-ı rīşeden¹¹⁶⁵
5. Ārzū-yı çeşm-i Leylādan kināyetdür Kelīm
Rağbet-i āhū-yi dil Mecnūn-ı ḥayret-pīşeden

210.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹¹⁶⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Göñül sen olmayınca istemez kim şād-gām olsun
Şarāb-ı şād-gāmı ‘aşıka sensüz ḥarām olsun
2. Felek devründe me’yūs-i şafā-yı ḥātırız bārī
Ne dilde derd-i ḥār-ı gām ne elde verd-i cām olsun

¹¹⁵⁶ 3a Ü.42b / şūriş-i: sūriş R., Ü.

¹¹⁵⁷ 3b bugün: -A, -H

¹¹⁵⁸ 4a ki: kim R., H., Ü.

¹¹⁵⁹ 4b ‘işmet: ‘ibret L. / bugün: -H

¹¹⁶⁰ 5b bugün: -H

¹¹⁶¹ 209. A.50a; R.46b; H.38b; -L; M.31b; Ü.42b

¹¹⁶² 2a R.47a

¹¹⁶³ 2b ālūd-ı: ālūde R., H., M., Ü.

¹¹⁶⁴ 3b pīşeden: bīşeden R., Ü.

¹¹⁶⁵ 4b sāz: sār R., Ü. / berg ü: berg-i A., M. / bār-ı: bār u A., M.

¹¹⁶⁶ 210. -A; R.45b; H.37b; -L; -M; Ü.41b

3. Yine miḥnet esīr-i dāne-i ḥāl-i siyāhuñdur
Gerek āzāde murğ-ı dil gerek pā-best-i dām olsun
4. Ko cevri itsün cefāsın çekmeden kaçmam hemān ey dil
İden ser-keşlik ol serv-i revān-ı hoş-ḥırām olsun
5. Anı öldürdüñ ammā reşk ile düşmen helāk oldu
Kelīm-i zārı memnūn itdüñ ‘ömrüñ müstedān olsun

211.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹¹⁶⁷

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ruḥ-ı pür-tāb-ı ‘araḳ-rīz ki ādem ne disün
Dimesin düşdi gül-i tāzeve şebnem ne disün
2. Şevḳ-i vaşluñla hezār olsa zebān-ı ‘āşık
İdicek ḥayret-i ḥüsnüñ anı ebkem ne disün
3. Tūtalum ḥayret-i ḥüsnüñ daḥī lāl itmez imiş
Naḳl-ı evşāf-ı perī müşkil ü mübhem ne disün¹¹⁶⁸

212.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹¹⁶⁹

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Zülfüñ ki döküp ruḥlaruña cāna kıyarsın¹¹⁷⁰
Zünnār koyup muşhafa imāna kıyarsın
2. Güş urma benüm nāleme pistergeh-i ḡamda¹¹⁷¹
Ey ḡonce gül-i ‘işve-girībāna kıyarsun
3. Tuḡyānı ko şāyed ki söne sūz-ı derūnum
Ey eşk-i terüm āteş-i hicrāna kıyarsun

ḤARFÜ’L-VĀV

213.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁷²¹¹⁶⁷ 211. A.50a; R.46b; H.38b; -L; -M; Ü.42b¹¹⁶⁸ 3b müşkil ü: müşkül-i A.¹¹⁶⁹ 212. A.50a; R.46b; H.38b; -L; -M; Ü.42b¹¹⁷⁰ 1a ruḥlaruña: ruḥlaruña¹¹⁷¹ 2a urma: -A¹¹⁷² 213. A.50a; R.47a; H.38b; -L; M.31b; Ü.42b

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Çıkdı haṭ sultān-ı ḥüsn-i yārdan şimden gerü
Def-i zulme turre-i ṭarrārdan şimden gerü
2. Rūzgāruñ imtinānından hele olduḫ ḥalāş
Çekdük el ol zülf-i ‘anber-bārdan şimden gerü
3. Bezm-i vaşl-ı yārdan nevmīd olup çekdüm ayaḡ¹¹⁷³
Geçdi dil cām-ı leb-i dil-dārdan şimden gerü
4. Añlamaz sevdā-yı ḥām meyve-i vuşlat bizi
Fāriḡüz ol olmaduḫ efkārdan şimden gerü
5. Çāre teslīm itmedür cānı Kelīmā çeşmine
Kurtuluş yoḫ ol gözü mekkārdan şimden gerü

214.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁷⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Baḡr-ı ḡamdan fülk-i dil bulmaz rehā şimden gerü¹¹⁷⁵
Aşdı başdan mevc-i tūfān-ı belā şimden gerü
2. Kaldı nezzāreye ṭākat hücüm-i giryeden
İtmesün ‘arz-ı cemāl ol meh baña şimden gerü
3. Zehr-i ḡamla oldu dil şīrīn-mezāk-ı i‘tibār¹¹⁷⁶
Telḡ-kām eyler bizi cām-ı şafā şimden gerü
4. Çek elüñ ey āşnā benden ki keşfī-i vücūd
Oldı ser-gerdān-ı gird-āb-ı fenā şimden gerü
5. Dest-i cevrinde helāk oldum Kelīm ol mihr-i nāz¹¹⁷⁷
Olmasun hiç pertev-endāz-ı vefā şimden gerü

ḤARFÜ‘L-HĀ

215.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁷⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Fikr-i mehcūrī-i şevḡ-i bezm-i yār itdüm gice

¹¹⁷³ 3a A.50b; H.39a; Ü.43a

¹¹⁷⁴ 214. A.50b; R.47a; H.39a; -L; M.31b; Ü.43a

¹¹⁷⁵ 1a fülk-i dil bulmaz: bulmaz fülk-i dil R.

¹¹⁷⁶ 3a M.32a

¹¹⁷⁷ 5a cevrinde: cevründe R., M., Ü.

¹¹⁷⁸ 215. A.50b; R.47b; H.39a; -L; M.32a; Ü.43a

- Şem‘ yaqđum girye-i bī-ihtiyār itdüm gice
2. Şerha-i sīnemde itdi şu‘le-i dāğum zuhūr
Halka rāz-ı derd-i ‘aşkı āşkār itdüm gice¹¹⁷⁹
3. Şimdiden soñra naşīhat çāre-sāz olmaz baña
Kūh-kenveş nefret-i hīş ü tebār itdüm gice¹¹⁸⁰
4. Hāk-ı pāyūñ dīdeden dūr itdi ol kāfır-nihād
Şubha dek derdüñle şetm-i rūzgār itdüm gice
5. Şubh-ı dem āhuñ Kelīmā gūş idüp dil-ber dimiş
Ol esīr-i ‘aşka cevr-i bī-şümār itdüm gice

216.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹¹⁸¹

++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. İrdi pāyāna ğam-ı zulmet-i ħasret bu gice
Eyledük şubha dek ol māh ile şoĥbet bu gice
2. Yaqsun ol şu‘le-i cevvēle-i tūr-ı ħüsnūñ¹¹⁸²
Getüren tāb-ı tecellāsına tākāt bu gice
3. Uyarup fitne-i tātār-ı nigāh-ı mesti¹¹⁸³
Eyledi kişver-i temkīnūmi ğāret bu gice
4. Süzülüp kaşdına şeh-bāz gözi murġ-ı dile
Kıomadı sīnede ārāma liyākāt bu gice
5. Müjde ey cān-ı siyeh-rüz-ı taĥassür müjde¹¹⁸⁴
Oldı ol mihr ile germiyyete ruĥşat bu gice¹¹⁸⁵
6. Kıomadı zulmet-i fūrkatde Kelīm-i zārı
Şaldı bezme o güneş pertev-i ülfet bu gice

217.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹¹⁸⁶

-+-- / -+-- / -+-- / -+-

1. Bī-sebeb ol muġ-bece bilmem ne nāz eyler bize

¹¹⁷⁹ 2b derd-i: derūnum R.

¹¹⁸⁰ 3b hīş: hīş R.

¹¹⁸¹ 216. A.51a; R.47b; H.39a; -L; M.32a; Ü.43a

¹¹⁸² 2a H.39b

¹¹⁸³ 3a Uyarup: Uyanup A. / fitne-i: fitneyi R., Ü.

¹¹⁸⁴ 5a Ü.43b

¹¹⁸⁵ 5b ruĥşat: ruĥşat R.

¹¹⁸⁶ 217. A.51a; 47b; H.39b; -L; M.32a; Ü.43b

Biz ki hırmān-ülfetüz ‘İsī niyāz eyler bize¹¹⁸⁷

2. Şevkümüz ol meretebe var derde kim her lāhzada¹¹⁸⁸
‘Arz-ı haclet şad tabīb-i çāre-sāz eyler bize¹¹⁸⁹
3. Çekmezüz taḥmīl-i nāzın kimsenüñ şāh olsa da
Bü’l-heves bī-hūde ‘arz-ı imtiyāz eyler bize¹¹⁹⁰
4. Olmazuz memnūn-ı luṭfu rūzgāruñ tā kazā
Kuhl-ı istignāyı zīb-i çeşm az eyler bize
5. Rütbe-i keyvāne yokdur reşkümüz gāhī Kelīm
Çarḥ anı üftāde-i ḥāk-ı niyāz eyler bize

218.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹¹⁹¹

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. İtmez oldı nıgeh-i nāz ile iqbāl bize
Kaldı nezzāreden ol tāze gül-i āl bize
2. Çıkısa deyr-i felegüñ rağbeti dilden ne ‘aceb¹¹⁹²
Ol bütüñ şivesidür elzem-i işgāl bize¹¹⁹³
3. İtmesün bād-ı seḥergāhı bu bāguñ çün kim¹¹⁹⁴
İdemez büy-ı ser-i zülfini işāl bize
4. Virmedi dāğ-ı cıger-sūza sükün eşk-i terüñ¹¹⁹⁵
Oldı her kaçresi bir āteş-i seyyāl bize¹¹⁹⁶
5. Nakş-ı ārāmı Kelīm eyledi dilden nā-būd¹¹⁹⁷
Geldi ifrāt-ı gam-ı hicr ile bir ḥāl bize

219.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹¹⁹⁸

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1187 1b ‘İsī: ‘İsā R.

1188 2a var: va Ü.

1189 2b haclet: haclet A., M. / bize: -H, -Ü

1190 3b bize: -H

1191 218. A.51a; R.48a; H.39b; -L; M.32a; Ü.43b

1192 2a felegüñ: felek R.

1193 2b şivesidür: şivenidür A., M. / bize: -H

1194 3a M.32b / nād-ı: bād-ı R., H., M., Ü.

1195 4a cıger: -A, -R, -M

1196 4b seyyāl: seyyāle R., Ü. / bize: -H

1197 5a A.51b

1198 219. A.51b; R.48a; H.40a; -L; M.32b; Ü.43b

1. Tatalum ‘arz-ı cemāl eylemiş ol mäh bize
Māni‘-i ru’yet olur hāle-i giyāh bize¹¹⁹⁹
2. Vā‘izā ‘aşka kaşem kim o bütüñ şüretidür
Bu şanem-ḥāne-i maşnū‘ada dil-ḥ‘āh bize
3. Biziz ol reh-rev-i ḥayret ki mişāl-i Bījen
‘Arz ider kendüyi her ḥaṭvede bir çāh bize¹²⁰⁰
4. Tolaşur meykedeye varmağa bir yol bulamaz
Yine dir zāhid bed-zemzeme gümrāh bize
5. Bakılır mı o güneş-rüya Kelīm olmasa da
Perde-i düd-ı siyeh āh-ı seḥergāh bize

220.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün¹²⁰¹
-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Dāğ urdı yār sīnemizüñ tāze dāğına
Koydı fitil kendü eliyle çerāğına¹²⁰²
2. Şanma akıtdı tāb-ı havāsıyla in‘idām
Virdüñ şu virdi girye-i bülbül ocağına¹²⁰³
3. İşitmez oldı bülbül-i şeydāyı güllerüñ
Beñzer şu saçdı jāle-i terden kulağına
4. Murgā yer oldı şanma ser-i dāğ dāğ-ı Kays¹²⁰⁴
Pervāne uşdı derd-i maḥabbet çerāğına
5. Dil-ber gelürse bezme ḥicāb eyleme Kelīm
Ḥāl-i derūnuñ ‘arz idegör düş ayağına

221.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹²⁰⁵
-- + / + - - + / + - - + / + - -

1. Nezzāre kııl ol ‘arız-ı ḥürşid-i münīre
Bağ āyine-i şun‘-ı Ḥüdāvend-i kadīre
2. Ḥabs-i kafes-i ğamda neler çekse gerekdür¹²⁰⁶

¹¹⁹⁹ 1b hāle-i giyāh: -A

¹²⁰⁰ 3b bize: -H, -Ü

¹²⁰¹ 220. A.51b; R.48a; H.40a; -L; M.32b; Ü.44a

¹²⁰² 1b kendü: kendi R., H., M., Ü.

¹²⁰³ 2b virdi: koydu R., H., Ü.

¹²⁰⁴ 4a ser-i dāğ-ı Kays: serāğ-ı ferāğ-ı dāğ A., M.

¹²⁰⁵ 221. A.51b; R.48a; H.40a; -L; M.32b; Ü.44a

¹²⁰⁶ 2a R.48b

Dil murğını virdüm yine bir tıfl-ı şağire

3. Diller ne çeker zülf-i girih-gürün elinden
Kâfir dahî itmez bu kadar cevri esire
4. Efgân ki su'âl eylemedük hâlini bir dem¹²⁰⁷
Yok merhametün hiç dil-i râhat ne pezîre
5. Ebnâ-yı zemâne tütalum gūşış idermiş¹²⁰⁸
Mümkün mi Kelîm-i 'ilim-efrâze nazîre¹²⁰⁹

222.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün¹²¹⁰
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ruğında ol meh-i hüsnün kıyâs itdüm ki var yâre
Meger kim 'aks-i sînem düşmiş ol mir'ât-ı envâre
2. Yanumda düşmen-i gülçîn-i bâğ-ı iltifât itdün
Yine kıldun dil-i zârı nişâne hâr-ı âzâre
3. Beni nezzâre-i hüsnünde eşküm men' ider dâ'im
Müsâ'id olmadı efgan ki devrân seyr-i dîdâra
4. Mağâm-ı keştî-i ümmîdini gird-âb-ı ye's eyler¹²¹¹
Münâfık rûzgâr esmez 'acebdür âşık-ı zâre
5. Figân cādū-yı çeşmünden senün ey âhū-yi vahşî
Müsaḥḥar olmadı gitdi Kelîm-i mu'ciz-âşâra¹²¹²

223.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün¹²¹³
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yeter kûyuñda pûyân eyledün âvâre âvâre¹²¹⁴
Yüzün göster nigâh-ı iltifât it 'âşık-ı zâre
2. Nigâhuñ başka zaḥm urmaḥ ne lâzım öldürir cânâ¹²¹⁵
Yeter mecrûhi-i tîğ-i tegâfûl cism-i bîmâre
3. Bu da te'sîr-i feyz-i 'aşḫdur kim dâğ-ı ḥasretle

¹²⁰⁷ 4a A.52a

¹²⁰⁸ 5a H.40b

¹²⁰⁹ 5b 'ilim-efrâze: 'âlem-efrâz R.

¹²¹⁰ 222. A.52a; R.48b; H.43b; -L; M.32b; Ü.44a

¹²¹¹ 4a M.33a

¹²¹² 5b Müsaḥḥar: Müsaḥḥar R.

¹²¹³ 223. A.52a; R.48b; H.43b; -L; M.33a; Ü.44a

¹²¹⁴ 1a yeter: bizi R., Ü.

¹²¹⁵ 2a zaḥm: rahm R.

Fezā-yı külhen-i sīnem dönüpdür şahın-ı gülzāre

4. Kerem kııl ‘aksine döndürme sākī cām-ı mīnāy¹²¹⁶
Müşābih olmasun devr-i sipihr-i merdüm-āzāre
5. Kelīmā kilik-i kudret gör ne tahrīr eylemiş seyr it
Nazar kııl muşhaf-ı rūyuñda hūsn-i haṭṭ-ı dil-dāre

224.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹²¹⁷
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Düşdi dil bir tıfl-ı şūhuñ kākül-i tarrārına
Merhamet kıılmaz aşılsa ‘āşık-ı ğam-ḥ̃ārına
2. Şanma şarmış şāl-ı āl ol āftāb-ı ‘işvenüñ¹²¹⁸
Şalmış ‘aks-i ruḥları reng-i şafaḫ destārına
3. Son nefesdür gelsün ol merhem tırāş-ı zaḥm-ı dil¹²¹⁹
Naḫd-ı cān virsem gerek āyine-i ruḥsārına
4. Kūh-ken-i seng-i dil-i dil-berden olsa Bīsütün
‘Āşikuñ itmez taḥammül āh-ı āteşbārına
5. Naḫş-ı hūsn-i yāre baḫ mānend-i tıfl-ı bü’l-heves¹²²⁰
Aldanup ḫalma bu deyrüñ süret-i dīvārına
6. Luṭf-ı yāre şād olup cevrinden itme nāleler
Gülme dehrüñ aḡlama iḫbālūñe idbārına¹²²¹
7. Bezm-i ğamda nālemüz besdür Kelīm eglencemüz¹²²²
Rūzgārın olmazuz dil-beste naḫş-ı kārına

225.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹²²³
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. İder bī-hūde dil kūyın gezer dīvāne dīvāne
O tıfl-ı ‘işveger baḫmaz geḫer bī-ġāne bī-ġāne
2. Su’āl eyler şabādan büy-ı zūlf-i ‘anber-āmīzuñ
O Mecnūndur göñül söyler gezer yābāne yābāne

¹²¹⁶ 4a Ü.44b

¹²¹⁷ 224. A.52a; R.48b; H.43b; -L; M.33a; Ü.44b

¹²¹⁸ 2a H.44a

¹²¹⁹ 3a A.52b; R.49a

¹²²⁰ 5a bü’l-heves: nev-heves R., H., Ü.

¹²²¹ 6b iḫbālūñe: iḫbāline R., H., M., Ü.

¹²²² 7a ğamda: ğamdan R.

¹²²³ 225. A.52b; R.49a; H.44a; -L; M.33a; Ü.44b

3. Ne gelse nūş ider mestānesi meyḥāne-i ‘aşkuñ¹²²⁴
Eger bāde eger ḥūn-ı ciger peymāne peymāne
4. Ne mümkün olmamaḫ ḫurbān-ı bismilgāh-ı çeşmānı
Gözün ḫarşumda ol ḥūnı süzer mestāne mestāne
5. Kelīmā sözlerüm ‘ayb-ı tekellüfden müberrādur
Anuñçün her ne söylersem düşer rindāne rindāne

226.

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün¹²²⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Göz açmam ḥüsn ile Yūsuf da olsa ğayrı ḥübāne¹²²⁶
Değışmem seng-i rāhuñ gevher-i dīhīm-i reyyāne¹²²⁷
2. Gözüm leb-rīz-i ḥūn-āb-ı cigerdür fikr-i la‘lūñle¹²²⁸
‘Aceb mi olmasa hergiz tehī destümde peymāne
3. Ḥayālūñ tā ki var ğayrı güzeller çeşmüme gelmez¹²²⁹
Ne mümkün ḥāne-i merdümde olmaḫ şaḥs-ı bī-gāne
4. Rumūz-ı küşte-i tīg-ı nigāh-ı çeşm-i Leylādur
Miyān-ı şüret-i āhūda naḫş-ı Ḳays-ı dīvāne
5. Amān tīr-i ḳazā te’sīr-i tātār-ı nigāhuñdan¹²³⁰
Devā-sāz olmadı merhem bu cāy-ı zaḫm-ı peykāne
6. Fürüzān oldı gitdükçe cigerde şu‘le-i dāġuñ¹²³¹
Alışdı revzen-i suraḫ-ı dilden gerden-i cāne
7. Dizildi oḫlaruñ sīnemde yer yer ey kemān ebrū
Fezā-yı sīne-i mecrūḫ-ı dil döndi neyistāne
8. Ḳaçup şayyād-ı çeşminden Kelīm ol āfetün āhir¹²³²
Ṭolaşdı şāneveş şad pāre dil ol zülf-i pīçāne

227.

¹²²⁴ 3a ider: -A

¹²²⁵ 226. A.52b; R.49a; H.44a; -L; M.33a; Ü.44b

¹²²⁶ 1a ḥübāne: cānāne R., Ü.

¹²²⁷ 1b gevher-i dīhīm-i reyyāne: -A

¹²²⁸ 2a ḥūn-āb: ḥūn-āb R.

¹²²⁹ 3a M.33b

¹²³⁰ 5a H.44b; Ü.45a

¹²³¹ 6a A.53a

¹²³² 8a R.49b

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹²³³

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Olurken dāhīl-i bezmūñ senūñ her gice pervāne
Neden yanmak yakılmak böyle tā şem‘-i fūrüzāne
2. Elüm çeksem n’ola delv-i temennā-yı hayātumdan
Düşürdüm Yusūf-ı cānı ben ol cāh-ı zenehdāne
3. Huşūl-i kurbete pīr-i tarīk-i ‘aşkuñ el virmez
‘Aceb mi kūy-ı Leylā terkin ursa Kays-ı dīvāne
4. Taḥammül kılmayup ol bī-vefānuñ dest-i cevrenden
Girībān-ı şekībüm itdi gitdi çāk-ı dāmāne
5. Ne sihr eyler Kelīmā ben de bilmem şāhid-i ṭab‘um
Virür i‘cāz-ı nuṭkum raḥne vaḳ‘-i şī‘r-i yārāne

228.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹²³⁴

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Olup gül-gün süvār-ı nāz çıkma böyle meydāna
Helāk itme esīrān-ı belāyı girme gel kana
2. Giriz itme şaḳın pīr-i tarīk-i ḥalvet-i ḡamdan
Elin al āşnā-yı baḥr-ı āşkı atma yābāna
3. Varur nāz ile ḥ‘āba çeşm-i mestūñ söylesem derdüm
Benüm hep çekdigüm rāh-ı ḡamuñda oldı efsāne
4. Felātün olsa bir dāhī edīb-i ‘aḳla ḥayr itmez
Virenler murḡ-ı ḡöñlin dest-i eṭfāl-i debistāna
5. Koyup kūyuñ Kelīm-i ḥasta-dil cān virdi ḥasretle¹²³⁵
Terahḥum itmedūñ gitdi o bī-ārām-ı sāmāna¹²³⁶

229.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fā‘lün¹²³⁷

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Benüm ki itmez iken ser-fürü bu devrāna
Esīr-i ḥalka-be-ḡuşum o zūlf-i pīçāna

¹²³³ 227. A.53a; R.49b; H.42b; -L; M.33b; Ü.45a

¹²³⁴ 228. A.53a; R.49b; H.40b; -L; M.33b; Ü.45a

¹²³⁵ 5a H.41a / kūyuñ: kūyın A. / ḥasta: ḥasta A.

¹²³⁶ 5b gitdi: gitdūñ R.

¹²³⁷ 229. A.53a; R.49b; H.41a; -L; M.33b; Ü.45a

2. Su'āl iderdi şabādan şemīm-i yārini Kays¹²³⁸
Gören bu hastayı söyler şanurdu yābāna¹²³⁹
3. Yed-i irāde mi kılmış şuver-terāş-ı ümīd¹²⁴⁰
Yazan ezelde heyūlāmı deyr-i imkāna
4. Benüm o yekke süvār-ı ğınā-yı dil ki ider
Hidīv-i himmetüm 'arz-ı haşem-i Süleymāna
5. Kelīm elüñdeki hāmeñ diyār-ı nazm içre¹²⁴¹
Yürütdi hükm-i tefevvuğ Zahīr-i Selmāna¹²⁴²

230.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹²⁴³

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Virmişüm çemen görüp dil ğamze-i cānāneye¹²⁴⁴
Düşdi dāmān-ı göñül mestāneden mestāneye
2. Gāh dilde yoqlaram gāhī varur meyhānede
İsterüm ol genci ben vīrāneden vīrāneye
3. Olmışam meftūn-ı çeşmān o leblerden cūdā¹²⁴⁵
Mey ucundan düşmişem meyhāneden meyhāneye
4. Zülfüñi dilden alup şalma riķāb-ı cānuma
Virme ol zencīrūmi gel dīvāneden dīvāneye
5. Kıldı bir kāfir Kelīmā dest-i zülfüñde esīr
Şimdi kārūm varmadur büt-hāneden büt-hāneye

231.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fā'lün¹²⁴⁶

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

1. Bağa sensüz varamam ravza-i Rıdīvān olsa
Baķamam her güle bir mihr-i dirahşān olsa
2. N'eyleyem gülşen-i dehrüñ gülini sünbülünü
Baña ol 'ārızı gül tırresi pīçān olsa

¹²³⁸ 2a A.53b / iderdi: idüp R.

¹²³⁹ 2b bu: o R., H., M., Ü. / hastayı: hastayı R.

¹²⁴⁰ 3a Yed-i irāde mi: Şed-i irāde mi H., Ü. / Şed-i irāde mi: Yed-i arāmīde R.

¹²⁴¹ 5a Ü.45b / elüñdeki: elindeki R., Ü.

¹²⁴² 5b R.50a / Zahīr-i: Zahīr ü R., M., Ü.

¹²⁴³ 230. A.53b; R.50a; H.41a; -L; M.34a; Ü.45b

¹²⁴⁴ 1a çemen: çeşmin R., H., M., Ü.

¹²⁴⁵ 3a çeşmān: çeşmānuñ R., H., Ü.

¹²⁴⁶ 231. A.53b; R.50a; H.41a; -L; M.34a; Ü.45b

3. Olurum nağme tırāzendesi mānend-i hezār
Kande kim bir gül-i nev-ḥīz hümāyān olsa
4. Rūzgār eyler anuñ taht-ı vücūdın ber-bād¹²⁴⁷
Kişi evreng-i sa‘adetde Süleymān olsa
5. Sözde mānend-i Kelīm olsa olunca ādem¹²⁴⁸
Zāde-i ṭab‘-ı pesendīde-i yārān olsa
6. Ḥüsn-i ta‘bīrūme reşk itmemege çāre mi vār
Gūş iden gevher-i güftārumı Selmān olsa¹²⁴⁹

232.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fā‘lün¹²⁵⁰

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

1. Gelse ḥūn-ı cigerüm dīdeye rīzān olsa
Dehre evrāk-ı gül-i girye perīşān olsa
2. El uzatsam ne ‘aceb zūlfūne ğark-ı yem-i ğam
Yapışur bulduğına ejder-i pīçān olsa¹²⁵¹
3. Olamaz zulmet-i ğam dīde-i dilden nā’il¹²⁵²
Şu‘lede şem‘-i kadeḥ neyyir-i raḥşān olsa¹²⁵³
4. Benüm ol münkir-i emniyye ki iḳbāl itmem
Günde biñ şāhid-i maḳşūd nümāyān olsa¹²⁵⁴
5. Şu‘le-i sīneye hıfz eyler idi dilde Kelīm
Āteş-i külḥen eger şīşede pinhān olsa¹²⁵⁵

233.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fā‘lün¹²⁵⁶

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

1. İstemez rütbe felek hem-ser-i keyvān itme
Tek hemān ehl-i dili ḥāk ile yeksān itme
2. İtmezüz senden ümmīd-i dem-i cān-baḥş-ı vişāl
Bizi tek geşte-i tīg-ı ğam-ı hicrān itme

¹²⁴⁷ 4a H.41b

¹²⁴⁸ R. nüshasında 4. ve 5. beyitin yeri farklıdır.

¹²⁴⁹ 6b A.54a / olsa: -H

¹²⁵⁰ 232. A.54a; R.50a; H.41b; -L; M.34a; Ü.45b

¹²⁵¹ 2b olsa: -H

¹²⁵² 3a nā’il: zā’il R., H., M., Ü.

¹²⁵³ 3b olsa: -H

¹²⁵⁴ 4b olsa: -H, -Ü

¹²⁵⁵ 5b R.50b

¹²⁵⁶ 233. A.54a; R.50b; H.41b; -L; M.34a; Ü.46a

3. Luṭf iderseñ dile bir mesken-i rāḥat nazar it
Mālik-i tāc-ı Cem ü taḥt-ı Süleymān itme
4. Urma zahm-ı dile tek āteş-i hicrān ile dāğ
İstemem merhem-i kāfir ile dermān itme

234.

Mef'ülü mefā'ılü mefā'ılü fe'ülün¹²⁵⁷
-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ey ḥūmı böyle ğamzelerüñ āfet eyleme¹²⁵⁸
Cellād-ı ḳahrı mest-i mey-i ruḥşat eyleme
2. Çāk böyle mest-i 'işve olup olma sīne-çāk¹²⁵⁹
Halk-ı cihāna ğarḳ-ı yem-i ḥayret eyleme
3. Senden dirīğ-i cevher-i cān itmeyenlere¹²⁶⁰
Naḳd-ı vişāle tā bu ḳadar ḥisset eyleme¹²⁶¹
4. Ey şahbāz-ı 'işve bizümle konuşmağa¹²⁶²
Ta'n-ı raḳīb-i rū-siyehi 'illet eyleme¹²⁶³

235.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹²⁶⁴
- + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Çekdük el ol ğonceden sevdā-yı ḥavrādan bile¹²⁶⁵
Fāriğüz emniye-i dünyā vü 'uḳbādan bile
2. Biz ki derd-i ser esīr-i cām-ı leb-rīz-i ğamuz
Ḥazzumuz yok i'tibār-ı nüş-ı şahbādan bile¹²⁶⁶
3. Kılmadı lā'lüñ 'ilācum şimdi bildüm eylemez
Geşt-i şıḥhat ḥasta-i çeşmüñ Mesīḥādan bile¹²⁶⁷
4. Ben o Mecnūnum ki Leylā pāyına gelmiş degül¹²⁶⁸
Yok eşer pīrāmeninde vahş-ı şahrādan bile¹²⁶⁹

¹²⁵⁷ 234. A.54a; R.50b; H.41b; -L; M.34a; Ü.46a

¹²⁵⁸ 1a böyle: -R, -Ü

¹²⁵⁹ 2a M.34b

¹²⁶⁰ 3a H.42a

¹²⁶¹ 3b ḥisset: ḥisset H., M., Ü.

¹²⁶² 4a Ey: Ol R.

¹²⁶³ 4b Ta'n: Zāğ R., Ü. / eyleme: -Ü

¹²⁶⁴ 235. A.54b; R.50b; H.42a; -L; M.34b; Ü.46a

¹²⁶⁵ 1a ḥavrādan: ḥavrādan R.

¹²⁶⁶ 2b bile: -H

¹²⁶⁷ 3b bile: -H, -Ü

¹²⁶⁸ 4a pāyına: yanına R., Ü.

¹²⁶⁹ 4b bile: -H, -Ü

5. Geçdi şî'rüm rütbe-i a'lā-yı şu'rādan Kelīm
Belki fevķ-i çetr-i heştüm ferş-i mīnādan bile¹²⁷⁰

236.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fā'lün¹²⁷¹

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Firāk-ı yāri dil-i pūr-figāre gösterme
Hudā ol āteşi bu köhne dāre gösterme
2. Verā-yı sīneden ejder-kemend-i dūd-ı dilüñ
O beçe āhū-yi merdüm-şikāra gösterme
3. Nişān-ı dāğ-ı süveydāyı sīne-i dilden¹²⁷²
Hādeng-i ğamze-i āhen-güzāre gösterme¹²⁷³
4. Ümmīd-i merhem-i luḫ itme zaḫm-ı sīneñ için
Uñulmaz ise de ṫursun o yāre gösterme¹²⁷⁴
5. ṫuyurma āteş-i derdüñden olmasun āġāh
O māha ahuñ ucından şerāre gösterme¹²⁷⁵

237.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün¹²⁷⁶

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Mümkün mi gören virmeye dil nev'-i beşerde
Pervānedür ol ḫāl-i siyeh devr-i kameran¹²⁷⁷
2. Gözler kamaşur olmasa bir laḫza niķābı
Ādem baķamaz ol yüzi ḫürşīde kameran
3. Kan aķmaz idi dīdeden ol tīr-i nigāhuñ¹²⁷⁸
Hıfz eylesesem zaḫmını sūrāḫ-ı ciğerde
4. Fehm eylemeyen añlar anı sünbül-i āhum
Kıldı o kilĳ-i arzū-yı kākülü serde
5. Kūyuñde ṫurur olmak için küşte-i çeşmüñ¹²⁷⁹

¹²⁷⁰ 5b fevķ: fark R. / çetr-i: -A / bile: -H, -Ü

¹²⁷¹ 236. A.54b; R.50b; H.42a; -L; M.34b; Ü.46a

¹²⁷² 3a R.51a

¹²⁷³ 3b Hādeng: Hādeng R.

¹²⁷⁴ 4b gösterme: -H, -Ü

¹²⁷⁵ 5b Ü.46b

¹²⁷⁶ 237. A.54b; R.51a; H.42a; -L; M.34b; Ü.46b

¹²⁷⁷ 1b ḫāl: ḫāl R.

¹²⁷⁸ 3a H.42b

¹²⁷⁹ 5a olmak: olmağ R., Ü.

Ger cān ise kaçduñ güzelüm işte nazarda

6. Tenha rev-i meydān-ı hayālüm ki Kelīmā¹²⁸⁰
Yok mişlümi taşmīm ider i‘cāz-ı hünerde

238.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹²⁸¹
-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Ta‘bire gelür mi elemi yakışnuñ āh
Bilmez reh-i ‘aşkında neler çekdigüm ol mäh
2. Yok Yūsuf-ı hüsnüm baña yok yere açarsın
Ey eşk-i ciger ta‘biye her hatvede bir çāh¹²⁸²
3. ‘Uşşāk-ı perīşān-ı dile ger mü’min ü kāfir¹²⁸³
Ey muğ-beçe sensin bu şanem-hānede dil-h‘āh
4. Düşdi ser-i hırmankede-i cān-ı hazīne
Hasretle müsem mā yine bir āteş-i cāngāh
5. Terk eyledi küyuñda Kelīm ‘aşk ile cānın
Bī-çāre güzār itdi dirīg olmaduñ āgāh

239.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fā‘lün¹²⁸⁴
+ + -- / + + -- / + + -- / --

1. ‘Aks-ı eşküm gül-i ruhsāre-i cānān üzre
Hün-ı nā-ħağ gibidür muşhaf-ı ‘Oşmān üzre
2. İşlemek her ser-i müjgānuma rāciħ görinür
Dizilen kaçtreleri subħa-i mercān üzre
3. Mużtaribdür dil-i cān bir nefes ārām idemez¹²⁸⁵
Murğ-ı pā-beste gibi kākül-i pīçān üzre
4. Bilmeyenler dem-i ‘İsīyi Kelīmā nicedür
Oķusun sözlerümi şüret-i bī-cān üzre

240.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹²⁸⁶
- + -- / - + -- / - + -- / - + -

¹²⁸⁰ 6a A.55a

¹²⁸¹ 238. A.55a; R.51a; H.42b; -L; M.34b; Ü.46b

¹²⁸² 2b hatvede: hatvede R.

¹²⁸³ 3a M.35a

¹²⁸⁴ 239. A.55a; R.51a; H.42b; -L; M.35a; Ü.46b

¹²⁸⁵ 3a R.51b / dil-i: dil ü R., H., M., Ü.

¹²⁸⁶ 240. A.55a; R.51b; H.43a; -L; M.35a; Ü.47a

1. Şāhı mesnedgāh-ı şevk ol efsür-i tevḥīd ile
Eyle teshīr-i vilāyet leşger-i tevḥīd ile
2. Rīze-i elmās döker devr eyledükce her taraf
Rüşenā-yı baḥş-ı kevn ol aḥter-i tevḥīd ile
3. Her nefes bu kāse-i mīnāya kıl tes‘īd-i āh
Çeşm-i çarḥ olsun mūkaḥḥal cevher-i tevḥīd ile
4. Hālūñ olsun her nefesde leyse fī delkī sivāh¹²⁸⁷
Ola gör maḥv-ı tecellī aḥker-i tevḥīd ile
5. Kılmasun jeng-i sivā-fersūde tīg-i bāṭınuñ¹²⁸⁸
Çarḥa gir āyine aç rüşenger-i tevḥīd ile
6. Hırka-i gil-düre gīr dāğ-ı kebūdī rengden¹²⁸⁹
Seyr-i şeh-āzīn-i ten kıl ‘abher-i tevḥīd ile
7. Hāṭve-i uçmağ degül bu kurb-ı kūy-ı dostdur
Bunda pervāz olmaz illā şehper-i tevḥīd ile¹²⁹⁰
8. Ben siyeh mest-i elestüm girdügüm ‘ayb eylemeñ¹²⁹¹
Raḳşa deyr ü ḥānkaḥda sāğar-ı tevḥīd ile
9. Cilvegāh itmez anı şāh-ı maḥabbet olmasa
Taḥtgāh-ı dil müzeyyen zīver-i tevḥīd ile¹²⁹²
10. Kıl Kelīmā pür-ziyā kandīl-i cām-ı rūḥuñı
Lem‘a-i Ṭūr-ı tecellī güster-i tevḥīd ile

241.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹²⁹³

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Eylemezdüm vā‘izā sa‘yi maḳām-ı meykede
Olmasa cāy-ı safā beytü‘l-ḥarām-ı meykede
2. Çeşm-i rağbetle nigāh it ibret al bu nükteden
Rūḥ-ı ḥasret bürd-i Cemdür murg-i bām-ı meykede
3. Vā‘izūñ medḥ itdügi ğılmān-ı Firdevs olmasun¹²⁹⁴

¹²⁸⁷ 4a Hālūñ: Hālūñ H., M., Ü.

¹²⁸⁸ 5a A.55b

¹²⁸⁹ 6a kebütü: kebūdı R., Ü.

¹²⁹⁰ 7b ile : -H, -M

¹²⁹¹ 8a girdügüm: girdigüm R., Ü.

¹²⁹² 9b ile: -H

¹²⁹³ 241. A.55b; R.51b; H.43a; -L; M.35a; Ü.47a

¹²⁹⁴ 3a R.52a

Şāki-i muğ-beçe-i āfet-hırām-ı meykede

4. Sāde dil sūfī gibi devr-i kadehden dönmez¹²⁹⁵
‘Ādet olmışdur baña şürb-i mudām-ı meykede
5. Kılma zāhid künc-i dicur-i riyāda mu‘tekif¹²⁹⁶
Pür-ziyā kılsun dilüñ kändil-i cām-ı meykede
6. Ben siyeh mest-i elestüm mürşidā birdür baña¹²⁹⁷
Zulmet u nūr-ı çerāğ-ı subh-ı şām-ı meykede
7. İştihāh-ı Cemde yokdur ibn-i Edhem Bāyezīd
Hep beraberdür gedā şāh-ı be-nām-ı meykede

242.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹²⁹⁸

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Dirilmiş cā-be-cā hāl ol ruḥ-i ferḥunde fāl üzre
Dökilmiş noktadır güyā kitāb-ı Dānyāl üzre
2. Elüm çekdüm ümīd-i rişte-i cān-ı belā-keşden
Vebālüm gerden-i cānānda ol zülf-i ḥāl üzre¹²⁹⁹
3. Çıkar elbet de ‘āşıklar giribān-ı taḥammülden¹³⁰⁰
Girerse nağme-i Dāvuda bülbüller bu ḥāl üzre
4. ‘İnān-i keştī-i şabruñ çıkar elden ‘aceb serdür
Havalar mevsim-i gülde olursa i‘tidāl üzre
5. Kelīmā şāhid-i ‘ādil yeter bu şi‘r-i renginüm
Tefevvuk eylesem da‘va-yı kelāmumda kemāl üzre

ḤARFÜ‘L-YĀ

243.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹³⁰¹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bahār oldı yine zeyn oldı dehrüñ deşt-i kuhsarı
Yine dünyāya neşr itdi şemīm-i kudretin bārı

¹²⁹⁵ 4a dönmez: dönmezüm R., H., Ü. / dönmez: dönmezüz M.

¹²⁹⁶ 5a H.43b

¹²⁹⁷ 6a M.35b

¹²⁹⁸ 242. A.55b; R.52a; H.44b; -L; M.35b; Ü.47a

¹²⁹⁹ 2b zülf-i : zülf ü H. / ḥāl: ḥāl R., H., M., Ü. / üzre: -H

¹³⁰⁰ 3a A.56a; Ü.47b

¹³⁰¹ 243. A.56a; R.52b; H.47a; -L; M.35b; Ü.48a

2. Nesīm-i rūḥ-baḥş esdi dıraḥt-ı mürde cān buldı
Olanlar haşre münkir seyre gelsün şahn-ı gülzārı
3. Açıldı sīne-i şahrada dāğ-ı lāleler yer yer
Giderdi pençe-i ḥūr penbe-i berf-i çemenzārı
4. Leb-i ehl-i terennümveş ‘aceb mi nağme-i bülbül¹³⁰²
İderse beste-dem rāmişgerān-ı çarh-ı devvārı
5. Behişt olsa gözüm görmez Kelīmā bir bütüñ şimdi
Urur her laḥza āteş cāna fikr-i seyr-i dīdārı

244.

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün¹³⁰³
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yine bir āfetüñ oldum esīr-i zülf-i ṭarrārı
Ki Yūsuf görse olurdu dil ü cāndan ḥarīdārı
2. Bulur cānā ṭarāvet naḥl-i gam hicrūñle döndükçe
Ḥıyābān-ı zār-ı sīnem üzre eşk-i çeşm-i ḥünbārı¹³⁰⁴
3. ‘Acep mi her ser-i müyinden olsa şu‘leler peydā
Diraḥt-ı Ṭūr-ı gamdur ‘aşıkuñ cism-i ‘alevdārı
4. Şādā-yı tīşesi her dem gelür sūrāḥ-ı sīnemden¹³⁰⁵
Göñülde var gibi Ferhād-ı derduñ yine bir kārı
5. Kelīm itmez ḥazer cāzū gözinden ḥırz-ı cān itmiş
Meger kim nüşha-i şī‘r-i ḥüdāvend-i keremkārı

245.

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün¹³⁰⁶
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Şabā taḥrīk idüp verd-i ruḥuñda zülf-i ṭarrārı
Dile ol ḥaṭṭ-ı nev-ḥīzuñ tokundu ḥār-ı āzārı
2. N’ola derdüñle olsam ḥalka tesbīḥ-i zebān virdüm
Bu tār-ı cisme mercān-ı sirişk-i çeşm-i ḥünbārı
3. Ser-i Mecnūn gibi murğān ne mümkün lāne-gīr olmak¹³⁰⁷
Maḥabbet āteşi yandurdu serde tāc ü destārı

¹³⁰² 4a R.53a

¹³⁰³ 244. A.56a; R.53a; H.47a; -L; M.35b; Ü.48a

¹³⁰⁴ 2a Ḥıyābān: Ḥıyābān R.

¹³⁰⁵ 4a H.47b

¹³⁰⁶ 245. A.56b; R.53a; H.47b; -L; M.35b; Ü.48a

¹³⁰⁷ 3a lāne-gīr: lāle-gīr A.

4. Metā'in ḥāce-i tab'um Kelīm ol perde çözmüş kim¹³⁰⁸
Bilür yok ḳadr-ı ḳālā-yı dürr-i maẓmün-i eş'ārı¹³⁰⁹

246.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün¹³¹⁰

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yeter murğ-ı ḳarār-ı ehl-i 'aşḳa dām-ı gīsūsı
Ne lāzım ḳayde düşmek ol perīnuñ çeşm-i āhūsı¹³¹¹
2. Alan zevḳ-i enīn-i 'aşḳı dil-rübālardur¹³¹²
Ne bilsin kāfir āyīn olmayanlar ḳadr-ı nāḳūsı¹³¹³
3. Ḥayāl-i cennet-i kūyuñla yaḳdum dāğ-ı ḥasretle¹³¹⁴
Fezā-yı sīne-i sūzāna virdüm zīb-i ṭāvūsı
4. Olaldan saña ey dil bezm-i şāh-ı hem-şoḥbet¹³¹⁵
Unutduñ kūşe-i zindān-ı ḡamdan cān-ı maḥbūsı
5. Meger meclisde mestāne Kelīm efsāneñ 'arz itdūñ
Bu şeb az geldi ol mest-i şarāb-ı nāzuñ uyḥūsı

247.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün¹³¹⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ḳapuñda gözler ol tīr-i niḡāh-ı merdüm-āzārı
Ne derde ḳaldı seyr it ḥalḳa-i çeşm-i güher-bārı¹³¹⁷
2. N'ola bülbül gibi kūyuñda murğ-ı dil fiḡān itse
Olupdur dām-ı zülfüñ gibi bir māruñ giriftārı
3. Benüm bāğ-ı vücudum raḥne-i bād-ı ḥazān bilmez
Fezā-yı sīnemüñ her dem biterdi tāze gül-nārı¹³¹⁸
4. Fetīl-i kāmetüm vaḳf-ı çerāğ-ı dāğ-ı derd itmiş
Viren mehtāb-ı hicrāna ketān-ı cān-ı bīmārı

¹³⁰⁸ 4a Ü.48b

¹³⁰⁹ 4b M.36a

¹³¹⁰ 246. A.56b; R.53b; H.48a; -L; M.36a; Ü.48b

¹³¹¹ 1b perīnuñ çeşm-i āhūsı: -A

¹³¹² 2a Ü.49a

¹³¹³ 2b bilsin: bilsün R., H., M., Ü.

¹³¹⁴ 3a ḥasretle: ḥasretler R., H., Ü.

¹³¹⁵ 4.beyit: -A

¹³¹⁶ 247. A.56b; R.53a; H.47b; -L; M.36a; Ü.48b

¹³¹⁷ 1b ḥalḳa: ḥalḳa R., H., Ü.

¹³¹⁸ 3b biterdi: biter çün R., Ü.

5. Kelīm ol nükte-sencüm kim geleydi ‘aşruma şimdi
Şıkardı reşk-i eş‘ār-ı laṭifüm tab‘-ı ‘aşşarı¹³¹⁹

248.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹³²⁰
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ruḥuñdan kaldırur düşdükçe ol zülf-i semen-sāyı
Dil-i ‘uşşāka yüz vırmez o tıfl-ı şūḥ-ı hercāyı
2. Dem-ā-dem öldirür dil-ḥastagān-ı çeşm-i bīmārı¹³²¹
Dirīgā bilmez ol büt-beççe āyīn-i Mesīhāyı
3. Şunar düşmene bādām-ı çeşmüñ meclis-i meyde¹³²²
İdersin bī-meze erbāb-ı ‘aşka bezm-i şahbāyı
4. Huzūr-ı Edhem-i ṭab‘umda yeksāndur bu dünyānuñ¹³²³
Şeh-i şāhib hışımla bir gedā-yı bī-ser ü pāyı
5. Kelīmā bulmadum bī-dāğ-ı ğam bir sīne dünyāda
Tecessüs eyledüm bir bir dil-i a‘lā vü ednāyı

249.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹³²⁴
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Degül mīnā-şikest-i tābiş-i ruhsār-ı zibāsı
Olur yāķūt-ı raḥşān olsa elde cām-ı şahbāsı
2. Bu deñlü cevır iderseñ eyle ammā derd-i hicrāna¹³²⁵
Taḥammül eylemez erbāb-ı ‘aşkuñ cān-ı şeydāsı
3. Ne güne ‘ayş ider bir böyle bezmüñ bilmem erbābı
Tehī vü ser-nigün devr ide anuñ cām-ı mīnāsı
4. Diyār-ı dilde şimdi nev-bahār-ı derd-i fūrkatdür
Görinmez lāle-i dāğ-ı elemden sīne şahrāsı
5. Kelīm-i nükte-perverle bu fende kimse söyleşmez
Niğāh-ı himmet eyleser eger maḥdüm-ı vālāsı¹³²⁶

¹³¹⁹ 5b R.53b

¹³²⁰ 248. A.56b; R.53b; H.47b; -L; M.36a; Ü.48b

¹³²¹ 2a A.57a

¹³²² 3a Şunar: Şunarsuñ R., Ü. / Şunar: Şunarsa da H. / Şunar: Şunarsın M.

¹³²³ 4a H.48a

¹³²⁴ 249. A.57a; R.53b; H.47b; -L; M.36a; Ü.48b

¹³²⁵ 2a deñlü : deñli R., Ü. / derd-i hicrāna: -A

¹³²⁶ 5b maḥdüm: maḥdüm R., Ü.

250.

Müfte‘ilün mefâ‘ilün müfte‘ilün mefâ‘ilün¹³²⁷

- + + - / + - + - / - + + - / + - + -

1. Bakmadı nâlişüm görüp dildeki zârı bilmedi
Tıfl imiş ol perî dahı kıadr-ı niyâzı bilmedi
2. Nağziş-i pâ-yı rāhatüm gördi ta‘accüb itdi yār¹³²⁸
Rāh-ı gamında çekdigüm şeyb ü firâzı bilmedi
3. Düşdi o māha tıfl-ı dil şandı ki yüz çevirmeye
Āhir-i kār-ı gerdiş-i şu‘bede-bāzı bilmedi
4. Görmedi sūzişüm benüm nev‘î-i sâhir-i ‘Acem¹³²⁹
Vaşf-ı ‘arūs-i Hind idüp sūz u güdâzı bilmedi¹³³⁰
5. Eyledi şekve deyü el çekme Kelīm-i hastadan
Telh itdi kāmı lezzet-i şekker-i nâzı bilinmedi

251.

Müfte‘ilün mefâ‘ilün müfte‘ilün mefâ‘ilün¹³³¹

- + + - / + - + - / - + + - / + - + -

1. Levh-i ruhuñda hikmet-i jeng-i elem bilinmedi
Neydi o māha dün gice bā‘iş-i gam bilinmedi
2. Durdı çü gonce rüyuñı çatdı gazabla kaşların¹³³²
Cāna o mest-i ‘işveden vech-i sitem bilinmedi
3. Beste-dilān küyımı eyledi bismil-i cefā
Hürmet-i renc-i zümre-i şayd-ı harem bilinmedi
4. Riziş-i sīm eşkümi gördi teğāfül itdi yār¹³³³
Hāk-i rehinde itdigüm bezl-i direm bilinmedi
5. Bend-i belā-yı zülfüñe düşdi Kelīm-i hasta-dil
Oldı yoluñda gerçi kim hāk-ı kıadem bilinmedi¹³³⁴

252.

Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün¹³³⁵

- - + / + - - + / + - - + / + - -

¹³²⁷ 250. A.57a; R.54a; H.48a; -L; M.36a; Ü.49a

¹³²⁸ 2a M.36b / Nağziş-i pâ-y: Luğaziş-i tâb R.

¹³²⁹ 4a H.48b

¹³³⁰ 4b sūz u: sūz-ı R., Ü. / sūz u: -M

¹³³¹ 251. A.57b; R.54a; H.48b; -L; M.36b; Ü.49a

¹³³² 2a Ü.49b

¹³³³ 4a R.54b

¹³³⁴ 5b kim: -A

¹³³⁵ 252. A.57b; R.54a; H.48b; -L; M.36b; Ü.49a

1. Kan eyledüğün gamze-i hün-h̄ârı bilür mi
Mestâne gözi eyledügi kârı bilür mi
2. Ol lāle ruḥa korḡarın açılmağa bilmem
Sīnemde olan dāğ-ı ciğerkârı bilür mi
3. Dest-i gam-ı düz-dīde zebān-ı nıgehinden
Ol ḡaşları yā çekdigüm āzârı bilür mi
4. Ol kāle-fürüşende-i bāzār-ı teğāfül
Cān naḡdi viren ‘āşık-ı gam-h̄ârı bilür mi
5. Mestâne kılan pīster-i nāz içre şeker-h̄’āb
Derd-i ser-i ‘āşık-ı bīdārı bilür mi¹³³⁶
6. Çekdüm hevesi ḡalka-i zūlfünden o māhuñ
Derdinde esīr olduğumu bari bilür mi
7. Mir’āta olan münkir-i eşrāf-ı tecellī
Sūzişgeri-i ḡasret-i dīdārı bilür mi
8. Dün baña ḡazab-sāz-ı niḡāh oldı ol āfet
Bilmem kimdür eyledüğüm zârı bilür mi
9. ‘Uşşaka kosun cevri Kelīmā o şeh-i nāz¹³³⁷
Āh-ı seher efgān-ı şeb-tārı bilür mi

253.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹³³⁸
- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gösterürseñ ölmeden göster dile ol sīneyi
Yoḡsa ḡasta soñ nefesde n’eylesün āyineyi¹³³⁹
2. Terk idüp geldük elest-i bezm-ḡāh-ı ‘āleme¹³⁴⁰
Bulmaduḡ ammā şafā-yı şoḡbet-i deyrīneyi
3. Gelme zāhid yanına cām-ı şahādet mestüñ¹³⁴¹
Eyleme ālüde dāmen ḡırḡa-i peşmīneyi¹³⁴²
4. Ṭa‘nı ḡo düşmez diyü sāḡar elinden vā‘izā¹³⁴³

¹³³⁶ 5b ser: seher H., Ü.

¹³³⁷ 9a H.49a

¹³³⁸ 253. A.57b; R.54b; H.45a; -L; M.36b; Ü.49b

¹³³⁹ 1b ḡasta: ḡasta R.

¹³⁴⁰ 2a A.58a

¹³⁴¹ 3a mestüñ: mestinüñ R., H., Ü. / mestüñ: mestüñ yanına M.

¹³⁴² 3b ḡırḡa: ḡırḡa R.

¹³⁴³ 4a diyü sāḡar elinden: elinden diyü sāḡar R. / vā‘izā: zāhidā R., Ü.

Ƙor mı ğam teşhîse taƙat ŝenbe-i āzîneyi

5. Virmeyen ser görmesün sîneñ Kelîm-i ĥastaveŝ¹³⁴⁴
Kimse ƙurbân olmayınca açma ol goncîneyi

254.

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fâ‘lün¹³⁴⁵

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Görindi sîne-i āyine-sa-yı raĥşānı
Açıldı ol güneşüñ meŝriĥ-i girîbānı
2. Metâ‘-i şabr-ı dil eyvâ ki gitdi yaġmaya
Maĥabbet ateŝine yandı sîne dükkanı
3. O gonce meclis-i meyde çıkardı destâruñ
Taġıtdı ‘aqlumuzu kâkül-i perîŝānı

255.

Mefâ‘lün mefâ‘lün mefâ‘lün mefâ‘lün¹³⁴⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Göñül bir yerde ārām eylemez meyhāneden ğayrı
Mekân bilmez dil-i dīvānemüz vîrāneden ğayrı¹³⁴⁷
2. Serümde kühken-āsâ ƙo tursun şîşe-i derdüñ¹³⁴⁸
Bu kâre kimse baş urmaz dil-i ferzāneden ğayrı
3. Olur zaĥmet saña ta‘lîm-i terk-i māsivâ kılma
Çıkardum ben göñüldeñ vâ‘izâ cānāneden ğayrı
4. Kelîm ol şem‘-i nāza dil verelden ben ğarîb oldum
Yanar yok bezm-i ğamda derdüme pervāneden ğayrı

256.

Mefâ‘lün mefâ‘lün mefâ‘lün mefâ‘lün¹³⁴⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Gözümden ĥāk-ı payuñ gitdi ğiryān olduĝum ƙaldı¹³⁵⁰
Çıkardum zülfüñi elden perîŝan olduĝum ƙaldı
2. Benümle olmaduñ hem cāme-ĥ‘āb ey āhū-yi vaĥŝî¹³⁵¹

¹³⁴⁴ 5a M.37a

¹³⁴⁵ 254. A.58a; R.54b; H.45a; -L; -M; Ü.49b

¹³⁴⁶ 255. A.58a; R.54b; H.45a; -L; M.37a; Ü.49b

¹³⁴⁷ 1b dīvānemüz: vîrānemüz R., H., M., Ü.

¹³⁴⁸ 2a şîşe: tîşe R., H., Ü.

¹³⁴⁹ 256. A.58a; R.54b; H.44b; -L; M.37a; Ü.49b

¹³⁵⁰ 1a ƙaldı: -R, -Ü

¹³⁵¹ 2a R.55a; Ü.50a

Ser-i kũyında Mecnũn gibi ‘ũryān olduğum aldı¹³⁵²

3. Dirĩgā menzil-i maşũda vāsıl olmadum gitdi
Hemān bĩ-hũde yollarda Őitābān olduğum aldı¹³⁵³
4. Felek yandırmadı Şem‘-i murādum deyr-i kũyuñda¹³⁵⁴
Benũm ey bũt hemān macũb-ı ĩmān olduğum aldı¹³⁵⁵
5. Kelĩm ol serv-i āzāduñ ulaydum bir zamān Şimdi
Gidũp ol dem eŐĩr-i derd-i hicrān olduğum aldı¹³⁵⁶

257.

Mefā‘ilũn fe‘ilātũn mefā‘ilũn fe‘ilũn¹³⁵⁷

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Yaar taassũr-i rũyuñ bu tār canumızı
amuñ muārin-i mehtāb ider ketānumızı
2. Bu berg-i bāđ-ı ğınāyız ki bād-ı ye’s-i merām
Aılmadan getirũr mũjde-i azānumızı
3. O Şu‘le-pũŐ ğamız kim olurdu ākister
Semender itse ğidā mağz-ı istũhānumızı
4. O keş-me-keŐde esirũz felekle kim MañŐũr
ekildi dar-ı fenādan ğorũp gũmānumızı
5. Őadā-yı nāle Kelĩmā gelũr yine dilden
arĩn-i mũhr-i sũkũt eyleseñ dehānumızı

258.

Mũstef‘ilũn mũstef‘ilũn mũstef‘ilũn mũstef‘ilũn¹³⁵⁸

- - + - / - - + - / - - + - / - - + -

1. Geh cām-ı baŞ-ı luf ider mestāne eylersin beni¹³⁵⁹
Geh bir nigāh-ı ıŐm ile dĩvāne eylersin beni
2. Ben bũlbũl-i bāđ-ı ğamum ‘arz-ı gũl-i rusāruñı
Tā-key erāđ-ı asrete pervāne eylersin beni
3. Geh ‘arz idersũñ eŐmũñi geh aŐlaruñ mihrābını¹³⁶⁰

¹³⁵² 2b aldı: -Ü

¹³⁵³ 3b aldı: -H, -Ü

¹³⁵⁴ 4a A.58b

¹³⁵⁵ 4b aldı: -H, -Ü

¹³⁵⁶ 5b aldı: -H, -Ü

¹³⁵⁷ 257. A.58b; R.55a; H.45a; -L; M.37a; Ü.50a

¹³⁵⁸ 258. A.58b; R.55a; H.45a; -L; M.37a; Ü.50a

¹³⁵⁹ 1a cām-ı baŞ: baŞ-ı cām R., H., M., Ü.

¹³⁶⁰ 3a H.45b / idersũñ: idersin R., H., M., Ü.

Geh rāğīb-ı meşcit gehī meyḥāne eylersin beni

4. Kaldurma ben zāre gile ańdırma derdin kanzile¹³⁶¹
Mecnūn gibi dilden dile efsāne eylersin beni
5. Degme Kelīmā gel meded pāy-ı sūkān-ı kūyına¹³⁶²
Ol āşnālardan şaķın bī-gāne eylersen beni

259.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün¹³⁶³

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. Tırūñ ki dönüp 'arız-ı cānāna toķındı
Gūya ki każā sihemidür ol cāna toķındı
2. Tırīne ki oldu o meh-i 'işve nişāne
Āhum siper-i mihr-i dıraḥşāna toķındı
3. Zāhirde olup ol gül-i nev-ḥīze müşādif¹³⁶⁴
Zaḥm-ı elemi cān-ı esīrāneatoķındı
4. Ol genci leked-ḥurde-i peygān göricek āh
Şad tır-i elem bu dil-i vīrāna toķındı
5. Mānend-i Kelīm oldu esīr-i ser-i zūlfü
Her dīde ki ol gözleri fettāna toķındı

260.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün¹³⁶⁵

+ --- / + --- / + --- / + ---

1. Degül laḥt-i ciger müjgānlarumda vaķt-ı giryānı
Gözümde ka'r-ı deryā-yı sirişküñ çıķdı mercānı
2. Benüm ol bismil-i tīg-i 'anā kim şaḥn-ı dünyāda
Virür ḥūn-ābe-i çeşmüm gīnā-yı 'ıyd-ı ḳurbānı
3. O sehrābum ki yoķdur merhem-i kāvusa iķbālüm
İletse zaḥm-ı sīnem dāmene çāk-ı girībānı
4. Ben ol Ya'ķüb-ı hırmān-ülfetüm kim gelse açmazdum
Nesīm-i pīreḥen būy-i ümmīde Beytū'l-Aḥzānı
5. O Mecnūn kim nişān-ı seng-i bāzār-ı melāmetdür

¹³⁶¹ 4a Kaldurma: -A

¹³⁶² 5a R.55b

¹³⁶³ 259. A.58b; R.55b; H.45b; -L; M.37b; Ü.50b

¹³⁶⁴ 3a A.59a

¹³⁶⁵ 260. A.59a; R.52a; H.46b; -L; M.37b; Ü.47b

Olur mı murğ-ı rāḥat āşiyān-sāz-ı ser-i cānı

6. Ben ol sevdāger-i bī-ṭāli‘üm kim kūh-ken-āsā
Satıldıdı çārsügāh-ı belāda cān-ı nālānı
7. Kelīmā vaz‘-ı kilik itmezdi levḥ-i ḥüsn-i ta‘bīre¹³⁶⁶
Geleydi dehre ‘ahdüme eger Selmān-ı Ḥaḳānı¹³⁶⁷
8. Olurdı sīne-çāk tīg-i reşk-i ḥüsn-i ta‘bīre¹³⁶⁸
Göreydi nüşḥa-i eş‘ārumı ḥ‘ācūy-ı Kirmānı¹³⁶⁹

261.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹³⁷⁰
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Melāḥat baḥridür bī-reşk o māhuñ rüy-i raḥşānı
Neşim nāz ile mevc urdu şanmañ çīn-i pīşānı
2. Yetiş qurbānuñ olsun ser ḥazer kim tīg-i hicrānuñ
İder fevvāre-i ḥün-ı ciger ṭavḳ-ı girībānı
3. ‘Acebdür ehl-i ‘aşkuñ dīdesinden ḥün ider cārı¹³⁷¹
Bu şehrūñ ḳan içerken çeşm-i eṭfāl-i debistānı
4. İder nüh keştī-i eflāki ğarḳ-ı mevc-i ḥayret
İdince dilde deryā-yı sirişküm gāhı ṭuġyānı
5. Tennūr-ı çāk-ı sīnemden olaydı ābı ger zāhir¹³⁷²
Çıḳardı çarḥa Nūḥuñ şüphesiz keştī-i tūfānı
6. Kelīmā naḳş-ı rāḥat cilve kılmaz anda bīn kerre¹³⁷³
Derūna mūhre-i dāġ ile vīrsen şayḳal-i māni¹³⁷⁴

262.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün¹³⁷⁵
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Getürdüm cūşa tennūr-i cigerden eşk-i gül-gūnı
‘Aceb mi ğarḳ-ı emvāc eylesem keştī-i gerdūnı

¹³⁶⁶ 7a R.52b

¹³⁶⁷ 7b Selmān-ı: Selmān u R., H., Ü.

¹³⁶⁸ 8a ta‘bīre: ta‘bīrüm R., H., Ü.

¹³⁶⁹ 8b ḥū cū: Ḥācū R., M., Ü.

¹³⁷⁰ 261. A.59a; R.52b; H.46b; -L; M.37b; Ü.47b

¹³⁷¹ 3a ‘aşkuñ: ‘aşkıñ R., Ü.

¹³⁷² 5a A.59b

¹³⁷³ 6a H.47a

¹³⁷⁴ 6b māni: yāni Ü.

¹³⁷⁵ 262. A.59b; R.52b; H.47a; -L; M.37b; Ü.48a

2. Degüldür dest-i ğamla keş-me-keşden bir nefes hālī¹³⁷⁶
Giribānum tütubdur hilkat-ı dāmān-ı medyūnı
3. N'ola mızrāb-ı ğam nāhun-zen olsa rişte-i cāna
Odur şāh-ı maḥabbet bezminüñ zīrā ki kânūnı
4. O Ferhādum ki sahrā kıldı kühı tīşe-i āhum¹³⁷⁷
O Mecnūnum ki deryā kıldı 'eşküm deşt-i hāmūnı
5. Kelīmā yādına gelmez mi yāruñ dökdüğüm qanlar
Nigāh-ı merḥamet kılmaz mı hiç añmaz mı ol hūnı

263.

Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün¹³⁷⁸

-- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Koymaz ki görem ol yüzi hürşid-i kemāhı¹³⁷⁹
Āteşlere yansun göreyüm düd-ı siyāhı
2. Geçdükçe yanudan yüzüme bakmaz o şūhuñ
Öldürdi beni ḥasret-i şemşir-i nigāhı
3. Dil murğını aldı o perī şimdi görünmez
Sen şakla Ḥuda düd-ı siyāhumdan o māhı¹³⁸⁰
4. Yād itdi meger kuvvet-i dem-i bezm-i elesti
Cān murğu çıkardı feleke nāle vü āhı
5. Dün kūy-ı ḥarābātı koyup mescide vardum
Vā'iz didi kim koymañuz ol güm-şüde rāhı
6. Cādū-yı nigehten ḥazer itmeme ki getürdüm
Hırz-ı eşer-i ḥazret-i üstāda penāhı
7. Ḥaḳāni-i ma'nī ki odur şimdi Kelīmā¹³⁸¹
Mülk-i hünerüñ şāhib-i evreng ü külāhı
8. Dünyāya eger gelse zamānında olurdu¹³⁸²
Telmiz-i sübükhānı Felātūn-ı ilāhı
9. 'İsī gibi bezminde felek cām-ı murādın¹³⁸³

¹³⁷⁶ 2a hālī: hālī R.

¹³⁷⁷ 4a M.38a

¹³⁷⁸ 263. A.59b; R.55b; H.45b; -L; M.38a; Ü.50b

¹³⁷⁹ 1a görem: gözüm R.

¹³⁸⁰ 3b Ḥudā: Ḥod A.

¹³⁸¹ 7.beyit: R. ve Ü. nüshasında şekil olarak son beyit gibi yazılmış

¹³⁸² 8a H.46a

¹³⁸³ 9a A.60a

Hürşîd gibi devrinde her lahza vü gâhî

264.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün¹³⁸⁴

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kadr-ı vaşluñ bilmedüm gam-h̃ār olur şandum seni
Kıoçmadum müy-ı miyānuñ yār olur şandum seni
2. H̃āb-ı nāze vardı çeşmüñ cānuma cebr eyledüm¹³⁸⁵
Pāyuña yüz sürmedüm bīdār olur şandum seni
3. Kkmadum gül-berg-i ruhsāruñ şakındum h̃atıruñ¹³⁸⁶
Naḥl-i nāzum ben gül-i bī-hār olur şandum seni
4. Añmadum dāğ üzre dāğ-ı āteş-i hicrānuñı
Merhem-i zaḥm dil-i bīmār olur şandum seni
5. Mest-i nāzum bilmedüm ki muḳtezā-yı keyf imiş¹³⁸⁷
Gam-gūsār-ı cān ü dil her-bār olur şandum seni
6. Şāh-bāz-ı evc-i istiğnā imişsin bilmedüm
Mūnis-i dest-i Kelīm-i zār olur şandum seni

265.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹³⁸⁸

- - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Deyr içre bu şüretle gören ol büt-i sengi
Yüz sürmede hiç pāyine eyler mi direngi
2. Āhum çü seḥāb olmada peyveste sipihre
Şimden girü gel çarḥ ile gör çeng-i pelengi¹³⁸⁹
3. Her dem ki gele çeşmüme ḥūn-āb-ı ciğerdür
Yok bāde-i eşkümde benüm ‘ayb-ı dü rengi
4. ‘Āşıkda kemāl olsa olur yār ile yek-dil
‘Āşḳ āteşi hem-ḥilkat ider şīşe vü sengi

266.

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefā‘ilü fâ‘ilün¹³⁹⁰

- - + / - + - + / + - - + / - + -

¹³⁸⁴ 264. A.60a; R.56a; H.46a; -L; M.38a; Ü.50b

¹³⁸⁵ H. nüshasında 2. ve 3.beyitlerin yeri farklıdır.

¹³⁸⁶ 3a ruhsāruñ: ruhsārın R., Ü.

¹³⁸⁷ 5a Ü.51a / 5.beyit: -M

¹³⁸⁸ 265. A.60a; R.56a; H.46a; -L; M.38a; Ü.51a

¹³⁸⁹ 2b Şimden gerü: Şimden ger R., Ü.

¹³⁹⁰ 266. A.60a; R.56a; H.46a; -L; M.38a; Ü.51a

1. Dil-beste kıldı lâ‘line bir nāzenin beni
Hükm-i maḥabbet eyledi zīr-i nigīn beni
2. Keştī-i ser-nigūn kaşuñ çatma eyleme¹³⁹¹
Deryā-yı ḳahra ḡarḳa-i çīn-i cebīn beni
3. Duymıř esīr-i zūlf-i girih-gīri olduĖum
Ey çarḫ-dūn ejder-i ser-heftümīn beni

NAKIS GAZELLERDİR

1.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹³⁹²

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Müdde‘ādur ḥasretüñle sīne-çāk olmaḵ baña
Böyle sıhhatden hele yekdür helāk olmaḵ baña

2. Ḥāk-ı pāyüñden kesilsem gözlerüm leb-rīz olur
‘Ādet olmışdur ṭufeyl-i ṭıfl-ı nāk olmaḵ baña

2.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹³⁹³

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Bu dil bir özge şeydādur ne zer ne taht-ı tāk ister¹³⁹⁴
Bu gülşengehde ancak bir gül-i nāzik-mizāc ister

2. Nesīmüñ bağlamış rāhın hıyābānzār-ı kūyında¹³⁹⁵
Göñül sultān-ı şemīm-i zülf-i dil-berden ḥarāc ister¹³⁹⁶

3.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün¹³⁹⁷

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Yüz virme çış-i ḥattuña ey şāh-ı pür-gurūr
Çek tiğ-ı ḳahrı buldı fiten ruḥşat-ı zuhūr

2. Ḥüsrev de olsa devletüñe kūh-ken-i ḳadr
Bu kārgāh-ı dehre gelen eylemez ḥuzūr

4.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün¹³⁹⁸

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Gözüñ ki reşk-i füsün-ı sipihr-i bed-ḥūdur
Remīde göñlümi şayd eyleyen ol āhūdur

2. O pisteri-i ḡamum kim su‘āl-i ḥāl-i dilüm
Zemīn künc-i teğāfulde ser-be-zānūdur

5.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹³⁹⁹

¹³⁹² 1. A.60b; -R; -H; -L; M.38b; -Ü

¹³⁹³ 2. A.60b; R.20b; -H; -L; M.38b; Ü.19a

¹³⁹⁴ 1a Bu dil: Göñül M.

¹³⁹⁵ 2a R.21a

¹³⁹⁶ 2b ister: -M

¹³⁹⁷ 3. A.60b; R.21a; -H; -L; M.38b; Ü.19a

¹³⁹⁸ 4. A.60b; R.23a; -H; -L; M.38b; Ü.18b,21a

¹³⁹⁹ 5. A.60b; R.23a; -H; -L; M.38b; Ü.21a

- + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Dil saña hāk olduğun o hāl-i ğabğabdan bilür
Ehl-i hikmet rif'ati te'sîr-i kevkebden bilür
2. Eskidür eţfale gül dāğ-ı maḥabbet sînedē
Kays-ı dil āyîn-i derd-i 'aşkı mektebden bilür

6.

Mef'âlün mef'âlün mef'âlün mef'âlün¹⁴⁰⁰
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Ne yâr-ı hicre pür-ğam dil ne berg-i vaşla maḥremdür
Yanında bāğ-ı dünyānuñ ğam ü şādîsi tev'emdür
2. İderdüñ her zamān bir 'âlemin zevkin göñül şimdi
Muķîm-i künc-i hicrân ol bu da bir başka 'âlemdür

7.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mef'âlü fâ'ilün¹⁴⁰¹
- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Hākister itsen cismümi sūz-ı çerāğ-ı dāğ
Gelmez nihād-ı cānuma hergiz ferāğ-ı dāğ

8.

Mef'ûlü Mef'âlün Fe'ülün¹⁴⁰²
- - + / + - + - / + - -

1. Rüstemleri ğamla nāl ider 'aşk
Pür-zorları bî-mecāl ider 'aşk
2. Tā ḥâlis ide ğubâr-ı kâlbi
Şad püte-i ğamda kâl ider 'aşk

9.

Mef'ûlü Mef'âlün Fe'ülün¹⁴⁰³
- - + / + - + - / + - -

1. Rüyin teni hāk-ı rāh ider 'aşk
Hüsrevleri bî-külâh ider 'aşk

10.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün¹⁴⁰⁴
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Olmadın Kays dahı mest-i mey-i Kevşer-i 'aşk
Şundu sākî ezel dest-i dile sāğar-ı 'aşk

¹⁴⁰⁰ 6. A.60b; R.23b; -H; -L; M.38b; Ü.22b

¹⁴⁰¹ 7. A.60b; R.33a; -H; -L; M.38b; Ü.30a

¹⁴⁰² 8. A.61a; R.33b; -H; -L; M.38b; Ü.30b

¹⁴⁰³ 9. A.61a; R.33b; -H; -L; M.39a; Ü.31a

¹⁴⁰⁴ 10. A.61a; R.33a; -H; -L; -M; Ü.31a

11.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁴⁰⁵

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Derūna kılduğın müy-i haṭṭ-ı dil-cū-yı fettānuñ
Ne mümkün eylemek mār-ı ser-i zülf-i perīşānuñ
2. Görelden lā‘l-i mey-gün-ı gubār-ı haṭṭ-ı nevhizüñ
Göñül abdālı olmışdur senüñ ser-mest-i hayrānuñ

12.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fā‘lün¹⁴⁰⁶

+ - + - / + + - - / + - + - / - -

1. Yegāne beste be-zencīr-i ‘aşk-ı hūbānum
Esīr-i halka-be-gūş-ı dü zülf-i pīçānum
2. Yanar durur gice gündüz serümde şu‘le-i dāğ
Bu köhne deyr-i ‘anāda çü şem‘-i rehbānum

13.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün¹⁴⁰⁷

- - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ey mülk-i cānı gānzeleri gāret eyleyen
Bīmār-ı çeşm-i mestini bī-rāhat eyleyen
2. Mest-i şarāb-ı ‘aşkın idüp böyle ser-girān
Bezm-i şafāda eller ile şöhet eyleyen

14.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁴⁰⁸

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Varup kūyında feryād eylerüm meyḥāneden şöra
O şehden şaqlarum şeylüm yine ammā neden şöra
2. ‘Acep mi āšnā-yı ‘aşkı gark-ı hūn-ı reşk olsa
Şunar bī-gāneye lā‘l ile bin peymāneden şöra

15.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁴⁰⁹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Pīr-i muğsız nā-şekībā cān-ı zār ister seni
Tıfl-ı dil ey muğ-beçe bī-iḥtiyār ister seni

¹⁴⁰⁵ 11. A.61a; R.34b; -H; -L; M.39a, Ü.31b

¹⁴⁰⁶ 12. A.61a; -R; -H; -L; M.39a; Ü.38b

¹⁴⁰⁷ 13. A.61a; -R; -H; -L; M.39a; Ü.38b

¹⁴⁰⁸ 14. A.61a; R.51b; H.42b; -L; M.39a; Ü.46b

¹⁴⁰⁹ 15. A.61a; -R; -H; -L; M.39a; -Ü

16.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün¹⁴¹⁰

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Elümde tâbiş-i dilden şarâb şu'le virür
Lebümde sūz-ı cigerden kebâb şu'le virür
2. Hilâf-ı h'âhiş-i dilden figân ki istesem âb
Bu şu'lezâr-ı 'mâda serâb şu'le virür
3. Olur mu tākāt-ı nezzâre böyle bir mâha
Mişâl-i şa'sa-i âftâb şu'le virür

17.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹⁴¹¹

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Çäre-h'âh oldum gice meclisde çeşm-i yârdan
Eyledüm ümmîd-i sıhhat yine bir bîmârdan
2. Dest-i cevruñden fetîl-âsâ büküldü kâmetüm
Subha dek yandum çerâğ-ı ğamda şâm-ı târdan

18.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün¹⁴¹²

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Dilüñ rüz-ı firâk-ı yâredür her lahzada meyli
Ki zîrâ vuşlatuñ 'âşıklarî Mecnün ider Leyli
2. Tıtalıdan âteşin-i 'aşk-ı dil-dâra bir olmışdur
Girîbân-ı şekîb ü dâmen-i temkînümüñ zeyli
3. Görüp etraf dâğ-ı sînem üzre âbla sanmañuz
Kurupdur anda yer yer haymeler sultân-ı ğam hayli

¹⁴¹⁰ 16. -A; R.20b; -H; -L; -M; Ü.19a

¹⁴¹¹ 17. -A; R.42b; H.42b; -L; -M; Ü.19a

¹⁴¹² 18. -A; R55a; -H; -L; -M; Ü.50a

RÛBĀ'ĪYĀT

1.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fā¹⁴¹³

Bakmam zen-i dünyāya ko fertüt olsun
 Esbābı aña zīver-i tābüt olsun
 Cevr eyleyenüñ hüsline meftün olmam
 İsterse lebi gayret-i yākūt olsun

2.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlün fā¹⁴¹⁴ (1, 2, 4)

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün (3)

Düzdide niğehle beni meftün itdün
 Aḥvālümü derdüñle dige-gün itdün
 Bir kayde düşürdüñ dili zülfüñle kim āḥir
 Zencir-i belā-bestesı Mecnün itdün

3.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlün fā¹⁴¹⁵

Her bir ğama şad sāğarı ser-püş itsem
 Cemşid-şıfat dehri ferāmüş itsem
 Sīnemde olan derde telāfi olmaz
 Biñ şāhid-i maşşūdu der-āğüş itsem

4.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fa'ül¹⁴¹⁶ (1)

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün (2, 3, 4)

Ey dest-i nigāhında kılan ḥalkı eşir
 Zülfünde dil-i ḥalk bugün beste be-zencir
 Añ ol günü kim dest-i gedādan alamazlar
 Ber güşe-i dāmānını şāhān-ı ḥışım-gir

5.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlün fā¹⁴¹⁷ (1, 2, 4)

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ül (3)

Dil-ḥāhum için şevk ile pūyān olmam
 Deryūze ger-i dergeh-i nādān olmam
 Ösemde eger def'-i ḥumār-ı ğam için
 Minnet-keş-i şāhbā-yı le'imān olmam

6.

¹⁴¹³ 1. A.61b; R.56a; H.57a; -L; M.39b; Ü.51a

¹⁴¹⁴ 2. A.62a; R.56b; H.57a; -L; M.39b; Ü.51a

¹⁴¹⁵ 3. A.62a; R.56b; H.57a; -L; M.39b; Ü.51a

¹⁴¹⁶ 4. A.62a; R.56b; H.57b; -L; M.39a; Ü.51b

¹⁴¹⁷ 5. A.62a; R.57a; H.57b; -L; M.39b; Ü.51b

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ül¹⁴¹⁸ (1, 2, 4)

Mef'ülü mefâ'ilün mefâ'ilün (3)

Küyuñda varup her gice âh eylemedüm
Yollarda taḥassürle nigâh eylemedüm
Ey serv-i revân nedür bu ser-keşlikler
Dil virdüm ise saña günâh eylemedüm

7.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ül¹⁴¹⁹ (1, 2, 4)

Mef'ülü mefâ'ilün mefâ'ilün (3)

Eller gibi küyuñda fiğân eylemedüm
Esrâr-ı ğam-ı 'aşkı 'ıyân eylemedüm
Bir kerre gülüp açılmadıñ bende güle
N'etdüm saña ey gönce yaman eylemedüm

8.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün¹⁴²⁰

Dil-ḥ'āhuñ için itme şaḫın āhını memdūd
Baḫt olmayacak itmez eşer girye-i bī-sūd
Ferhād-şıfat bir kişide olmasa ṭāli'
Cân virse de girmez elüne şāhīd-i maḫşūd

9.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ül¹⁴²¹ (1)

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün (2, 3, 4)

Ḥırmān ile ölsem veremem derde vücūd
Ya'kūb-şıfat şarf idemem eşk-i dem-ālūd
Mānend-i Züleyhā yine āşüftesi olmam
Yūsuf da görünse gözüme şāhid-i maḫşūd

10.

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün¹⁴²² (1, 2, 4)

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fe'ülün (3)

Göñülde dāğ-ı āteşüñ ey pür füsün yeter
Olsun teğāfülüñle ciger ğarḫ-ı ḥün yeter
Öldür teraḫḫüm eyle beni tā-be-key ölem
Cellād-ı ḫahr-ı çeşmüñ elinden zebün yeter

11.

¹⁴¹⁸ 6. A.62a; R.57b; H.57b; -L; M.39b; Ü.51b

¹⁴¹⁹ 7. A.62b; R.57a; H.57b; -L; M.40a; Ü.51b

¹⁴²⁰ 8. A.62a; R.56b; H.57a; -L; -M; Ü.51b

¹⁴²¹ 9. A.62a; R.56b; H.57b; -L; -M; Ü.51b

¹⁴²² 10. A.62b; R.57a; H.57b; -L; M.40a; Ü.51b

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün¹⁴²³ (1, 3, 4)

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'lün (2)

Kurbân olayum bakma şakın sinede çāke
 'Aşıklara şemşirüñi çek kaşd-ı helāke
 Bir şey midür ölmek meger 'uşşāk yanında
 Toprak başına düşmiyenüñ kellesi hāke

12.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün¹⁴²⁴ (1, 2)

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilün fâ' (3)

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ül (4)

Ey muhterik-i mihr-i ruḥuñ 'ālem-i fertüt
 Ḥūnın ciğer-i la'l-i lebüñ ma'den-i yāḳūt
 Hicrūñ beni öldürse de feryād itmem
 Urdum dehen-i nālişe ben mühr-i sükūt

13.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün¹⁴²⁵ (1, 3)

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilün fâ' (2, 4)

Dünyāyı helāk eylemedür var ise kaşdı
 Çeşmān-ı siyeh-mestine ruḥşar virmiş
 Dördüm n'ola bağıdıçça füzün olsa o māhuñ
 Ol haḫḫ-ı siyeh ḥüsnine ḥālet virmiş

¹⁴²³ 111. A.62b; R.57a; H.58a; -L; M.40a; Ü.52a

¹⁴²⁴ 12. A.62b; R.57a; -H; -L; M.40a; Ü.52a

¹⁴²⁵ 13. A.62b; R.57a; -H; -L; M.40a; Ü.52a

3. Hâlet-i yemin kudūmu viridi halka inşirâh
Kalmadı bir dilde hiç dâğ-ı kedüretten eşer
4. Eyledi vaz‘-ı kadem ol dem ki şadr-ı devlete
Güş idenler oldılar mesrūr-i dil-şād ol kadar¹⁴³⁵
5. Geldi meste girye-i bī-hūde-i şebden ferāğ
İtdi zāhid nāliş-i āh-ı sehergehden güz̄er
6. Şimdiden soñra ne mümkindür sipihr-i bed-nihād
Cānib-i erbāb-ı tab‘a eyliye bir kec-nazar
7. Devr-i ‘adlinde o deñlü vardı h̄‘āba fitne kim¹⁴³⁶
Eylemez ‘āşık nigāh-ı çeşm-i dil-berden hazer
8. Sözde var bir mertebe i‘cāza isti‘dādı kim
Şayda āğāz itse murğ-ı vaḥşī-i ma‘nāyı ger
9. İtmedin pā-beste-i dām-ı taḥayyül indirür
Pīşgāh-ı tab‘ma evc-i hevādan beste-per¹⁴³⁷
10. Güş idenler gevher-i mazmūn-i āteş-pāresin
Olsa da keyfiyyet-i zevk-i sūhandan bī-ḥaber
11. Mest olup her demde rūḥ-i Feyzi-i Hindū gibi¹⁴³⁸
Cān ü dilden tab‘ma biñ secde-i ta‘zīm ider
12. İntisābum ḥāk-ı dergāhına ‘arz itdüm baña¹⁴³⁹
Döndi faḥr ile didi zāl-ı sipihr-i kīnever¹⁴⁴⁰
13. Men hem ez-ḥüddām-ı dergāh-ı vālā rütbe-i ām
Ger luzūm ḥod temaş-dāmen be-hışm-ı ber-güher
14. Oldı çün iḳbāl ile mesned-nişīn şadr-ı Rūm
Eyledi nāzende dehri ol ḥidīv-i dādger
15. Didı tarīḥin Kelīm-i nüktever ol şevk ile¹⁴⁴¹
Dād-ı cūd ile Bahāyi şadr-ı Rūma şaldı fer¹⁴⁴²

¹⁴³⁵ 4b mesrūr-i: mesrūr u L.

¹⁴³⁶ 7a Devr-i ‘adlinde: Bīm-i ‘adliyle L.

¹⁴³⁷ 9b hevādan: hümādan L.

¹⁴³⁸ 11a Hindū: Hindī R., L., Ü.

¹⁴³⁹ 12a A.63b

¹⁴⁴⁰ 12b sipihr-i kīnever: sipihr-i nüh siper L.

¹⁴⁴¹ 15a nüktever: bendesi L.

¹⁴⁴² 15b R.11a

(H.1054 / M.1644)

3.

Tārīḥ

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹⁴⁴³

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'Azm-ı uqbā eyleyüp Maḥmūd Efendi çekdi el
Kimseye bākī degüldür gördi dehr-i bī-miṣāl
2. Bursadan ma'zül iken mağfūr ile merḥūm olup
Eyledi aḥbābını ğark-āb-ı deryā-yı melāl
3. Lāne-i cismin bozunca dest-i şeh-bāz-ı ecel
Murğ-ı rūḥı ravza-i uçmağa açdı perr ü bāl
4. Miḥnet-ābād-ı fenādan 'azm-ı 'uqbā itdügün
Güş idüp nāgeh Kelīm-i nükte-senc-i ḥuṣ-maqāl
5. Lāfzen vü ma'nen didi āh eyleyüp tārīḥini
Eyledi biñ ellide Maḥmud Efendi irtiḥāl¹⁴⁴⁴

(H.1050 / 1640)

4.

Tārīḥ

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹⁴⁴⁵

- + - - / - + - - / - + -

1. Faḥr-i necl-i Bü's-sü'ūda luṭf idüp
Virdi ṣaḥnı pādṣāh-ı muḥterem
2. Didi tārīḥi Kelīm-i nüktever
Ṣaḥne bir ṣāḥib-hıṣım baṣdı ḳadem¹⁴⁴⁶

(H.1050 / M.1640)

5.

Tārīḥ

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fā'lün¹⁴⁴⁷

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

Ma'nen Tarih:

ر + ف + ي + د + ل + ص + ه + م + و + ر + ر + د + ص + ي + ي + ه + ب + ه + ل + ي + ا + د + و + ج + د + ا + د = 1054

¹⁴⁴³ 3. A.63b; R.11a; H.51b; -L; -M; Ü.10a

Tārīḥ-i Berāy-ı İntikāl-i Maḥmūd Efendi: R., Ü.

¹⁴⁴⁴ Lafzen ve Ma'nen Tarih:

ي + ا + ل + د + ي + ب + ي + ا + ك + ا + ل + ل + ي + د + ه + م + ح + م + و + د + ف + ن + د + ي + ا + ح + ا + ت + ر + ل = 1050

¹⁴⁴⁵ 4. A.63b; R.11a; H.52a; -L; -M; Ü.10a

Tārīḥ-i Diger: R., Ü.

¹⁴⁴⁶ Ma'nen Tarih:

ص + ح + ن + ب + ر + ا + ص + ح + ب + ح + ش + م + ب + ا + ب + د + ص + ي + د + ق + م = 1050

¹⁴⁴⁷ 5. A.63b; -R; -H; -L; -M; -Ü

1. Virdi cān naqdini ‘uqbāya Çil Aḥmed Paşa¹⁴⁴⁸
(H.1063/ M.1653)

6.

Tārīḥ

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹⁴⁴⁹

-- + / + -- + / + -- + / + --

1. ‘Uqbāya sefer kıldı ol zāt-ı melek-ḥaşlet
Kalmadığını bildi şāhāne daḥı dünyā
2. Gūş eyliyecek hātif āh ile didi tārīḥ
Nā-būd-i beḳa oldı Berber Hüseyn Paşa¹⁴⁵⁰
(H.1049 / M.1639)

7.

Tārīḥ

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁴⁵¹

- + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. ‘Azm-ı gülzār-ı cinān itdi o serv-i ḥoş-ḥurām
Kimseye bākī degüldür gördi bu bāğ-ı fenā
2. Āh idüp didi Kelīm-i ḥasta-dil tārīḥini
Ola rāḥatca gül-i āl-i Muḥammed Muştafa¹⁴⁵²
(H.1049 / M.1639)

8.

Tārīḥ

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁴⁵³

- + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Bu su‘ūdū’l-neseb ol faḥr-i fuḥūl-i ‘ulemā
Nā-gehān eyledi bu dār-ı fenādan nefrīn
2. Oldı rūḥı ḥarem-i ‘ālemi lāhūta revān
Ola nüzhetgeh-i ‘uqbāda sa‘ādetle mekīn
3. Murğ-ı cānı sıkılup uçmağa pervāz itdi

¹⁴⁴⁸ Ma‘nen Tarih:

و = 1063 = و + ر + د + ی + ج + ن + ن + ق + د + ن + ی + ع + ق + ب + ی + و + چ + ل + ح + م + د + پ + ش + ا

¹⁴⁴⁹ 6. A.64a; R.11b; -H; L.8b; -M; Ü.10b

Tārīḥ-i Berāy-ı İntikāl-i Berber Hüseyn Pāşā: R., Ü.

Der Fevt-i Hüseyn Pāşā: L.

¹⁴⁵⁰ Ma‘nen Tarih:

ن = 1049 = ن + ب + و + د + ب + ق + ا + و + ل + د + ی + ب + ر + ح + س + ی + ن + پ + ش

¹⁴⁵¹ 7. A.64a; R.11b; H.52a; -L; -M; Ü.10b

Tārīḥ-i Diger: R., Ü.

¹⁴⁵² Ma‘nen Tarih:

و = 1049 = و + ل + و + ر + ح + ت + ج + ل + گ + ل + ل + ح + م + د + ص + ط + ا + ف + ا

¹⁴⁵³ 8. A.64a; R.11a; -H; -L; -M; Ü.10a

Tārīḥ-i Berāy-ı İntikāl-i Bü’s-Sā‘id Efendi: R., Ü.

Ḳodı evlād ü eḫibbāsını ḫasretle ḫazīn

4. Seyyi'ātın giderüp defter-i a'mālinden
Ola mevlā dilerin ḫāline her lāḫza mu'īn

5. Didi tāriḫ-i vefātında te'essüfle Kelīmā
Ol ḫūrāy ile menzılgehi Firdevs-i Berīn¹⁴⁵⁴

(H.1081 / M.1671)

¹⁴⁵⁴ Ma'nen Tarih:

ا + و + ل + ح + و + ر + ا + ي + ي + ل + ه + م + ن + ز + ل + گ + ه + ي + ف + ر + د + و + س + ب + ر + ي + ن = 1081

MÜFREDÂT

1.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fâ‘lün¹⁴⁵⁵

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

Murğ-ı cān almaga çeşmüñ gibi şeh-bāz gerek
Dili şayd eylemege şive gerek bāz gerek

2.

Mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün¹⁴⁵⁶

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

Yeter tīg-i tegāfül çeşm-i mest-i dilsitānında
Ne lāzım katl-i ehl-i ‘aşk için hancer meyānında

3.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fâ‘lün¹⁴⁵⁷

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

Hiç melül olmıyalum baht-ı siyekārumuza
Gözümüz rīze-i elmās şaçar yāremüze

4.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fâ‘lün¹⁴⁵⁸

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

Hastalardan üzerine bulmadı bir cāy-ı karar
Sāha-i küyuñı başdan başa gezdi dil-i zār

5.

Mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün mefā‘lün¹⁴⁵⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

Elüñ kes didi kesdüm dāmen-i vaşlından ol meh-rū
Dirīg elden çıkardı bendesin ol gözleri āhū

6.

Mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün¹⁴⁶⁰

- - + / - + - - / - - + / - + - -

Eyler metā‘-i vaşlın için asāna ber-güzār
Korsa yoluñda naqd-ı dilin ‘āşık-ı nizār

7.

¹⁴⁵⁵ 1. A.64a; R.57a; H.58a; -L; M.40a; Ü.52a¹⁴⁵⁶ 2. A.64b; R.57b; H.58a; -L; M.40a; Ü.52a¹⁴⁵⁷ 3. A.64b; R.57b; H.58a; -L; M.40a; Ü.52a¹⁴⁵⁸ 4. A.64b; R.57b; H.58a; -L; M.40a; Ü.52a¹⁴⁵⁹ 5. A.64b; R.57b; H.58a; -L; M.40b; Ü.52A¹⁴⁶⁰ 6. A.64b; R.57b; H.58a; -L; M.40b; Ü.52a

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün¹⁴⁶¹
 -- + / + -- + / + -- + / + --
 Cān naḳdini tā-key bu tegāfülle tebāh it
 Bir kerre de ey ğamzesi cellād-ı nigāh it

8.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün¹⁴⁶²
 -- + / - + - + / + -- + / - + -
 Ḳalmazdı gözde naḳş-ı ruḥuñ 'āşık olmasam
 İtmezdi dilde cilve ğamuñ lāyık olmasam

9.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün¹⁴⁶³
 -- + / + -- + / + -- + / + --
 Alursa n'ola cān-ı esīrānını ol māh

10.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fā'lün¹⁴⁶⁴
 + + -- / + + -- / + + -- / --
 Başlasa hicr ile ger şīve vü nāze nıgehüñ
 Ḳomaz üftādeleri 'arz-ı niyāze nıgehüñ

11.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹⁴⁶⁵
 - + -- / - + -- / - + -- / - + -
 Nice tāriḥ-i selef yazmışlar ādemde beri
 Kimse bir bī-ğam göñül görmüş midür Cemden beri

12.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün¹⁴⁶⁶
 + --- / + --- / + --- / + ---
 Eşer kılmaz mı seyr eyle saña 'uşşākınuñ zāhı
 N'içün kılduñ felek-mānend-i çeşmi ḥasta ol māhı

13.

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün¹⁴⁶⁷
 -- + / + -- + / + -- + / + --
 Oldum o mehüñ küşte-i şemşīr-i nigāhı
 Gitmez yine dilden heves-i zülf-i siyāhı

¹⁴⁶¹ 7. A.64b; R.57b; H.58a; -L; M.40b; Ü.53b

¹⁴⁶² 8. A.64b; R.57b; H.58b; -L; M.40b; Ü.53b

¹⁴⁶³ 9. A.64b; R.57b; H.58b; -L; M.40b; Ü.52b

¹⁴⁶⁴ 10. A.65a; R.57b; H.58b; -L; M.40b; Ü.52b

¹⁴⁶⁵ 11. A.65a; R.58a; H.58b; -L; -M; Ü.52b

¹⁴⁶⁶ 12. A.65a; R.58a; H.58b; -L; -M; Ü.52b

¹⁴⁶⁷ 13. A.65a; R.58a; H.58b; -L; -M; Ü.52b

14.

Mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün¹⁴⁶⁸

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -

Görüp nihalin nezzāremi tecāhül ider
Bilür murādumı ol ŧeh yine tegāfül ider

15.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün¹⁴⁶⁹

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

Gül-i ru᧫sārına zülfi perīŧanın ni᧫āb eyler
Meger nezzāre-i 'āŧı᧫dan ol āfet hicāb eyler

16.

Fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fā'lün¹⁴⁷⁰

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

'Āŧı᧫ öldürmede bir dil-ber-i āfet sensin
Bā'ıŧ-i ŧürıŧ-i ŧahrā-yı kıyāmet sensin

17.

Fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fā'lün¹⁴⁷¹

+ + - - / + + - - / + + - - / - -

Reŧk iderdüñ felegin 'ıyŧ ü neŧāt demine
'Ā᧫ıbet zehr-i fenā koymasā cām-ı Cemine

18.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün¹⁴⁷²

- - + / + - - + / + - - + / + - -

Çeŧmüñ dil-i mecrū᧫a mühim sāz degüldür
Ma᧫ŧuduñ eger nāz ise bu nāz degüldür

19.

Fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün¹⁴⁷³

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

İtmedi ta᧫rık-i leb yo᧫ tāli'i mes'üdumuz
Āh kim açılmadı gül-gonce-i ma᧫ŧūdumuz

20.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün¹⁴⁷⁴

+ - - - / + - - - / + - -

Yeter ey dil yeter fikr-i mu᧫āl it

¹⁴⁶⁸ 14. A.65a; R.58a; H.58b; -L; -M; Ü.52b

¹⁴⁶⁹ 15. A.65a; R.58a; H.58b; -L; -M; Ü.52b

¹⁴⁷⁰ 16. A.65a; R.58a; H.58b; -L; -M; Ü.52b

¹⁴⁷¹ 17. A.65a; R.58a; H.59a; -L; -M; Ü.52b

¹⁴⁷² 18. A.65a; R.58a; H.59a; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁷³ 19. A.65b; R.58a; -H; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁷⁴ 20. A.65b; R.58a; H.59a; -L; -M; Ü.53a

Yeter şehden temennâ-yı vişâl it

21.

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün¹⁴⁷⁵

-- + / + -- + / + -- + / + --

Müjgânları hem-ser şiken-i taraf-ı külehle
Öldürdi ol âfet bizi mestâne nigehle

22.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün¹⁴⁷⁶

+ --- / + --- / + --- / + ---

Ser-i küyün koyup n'eylerdi şahrâlarda Leylânuñ
Olaydı 'aqlı başında eger Mecnün-i şeydânun

23.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün¹⁴⁷⁷

+ --- / + --- / + --- / + ---

Benüm 'aqlum alan derd-i seher-sâz-ı nigâhuñdur
Perişân eyleyen gönüm ser-i zülf-i siyâhuñdur

24.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün¹⁴⁷⁸

- + --- / - + --- / - + -

Gelse ol gamzesi tâtâre bu şeb
Söylesem derdümi bir yâre bu şeb

25.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün¹⁴⁷⁹

+ + --- / + + --- / + + --- / + + -

Cây-ı âsâyiş idi sâye-i taraf-ı külehüñ
Koysa öz hâline ger dilleri zülf-i siyehüñ

26.

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün¹⁴⁸⁰

-- + / + -- + / + -- + / + --

Meftün iden 'âşıqları düzd-i nigeñdür
Âşüfte kılan dilleri zülf-i siyehüñdür

27.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün¹⁴⁸¹

¹⁴⁷⁵ 21. A.65b; R.58b; H.59a; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁷⁶ 22. A.65b; R.58b; -H; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁷⁷ 23. A.65b; R.58b; H.59a; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁷⁸ 24. A.65b; R.58b; H.59a; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁷⁹ 25. A.65b; R.58b; H.59a; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁸⁰ 26. A.65b; R.58b; H.59a; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁸¹ 27. A.66a; R.58b; -H; -L; -M; Ü.53a

+ - + - / + + - - / + - + - / + + -
 Vücūdın eyliye nā-būd-ı dünyeden şāni‘
 Olursa luṭfuña ey ḡonce-fem peder māni‘

28.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁴⁸²
 - + - - / - + - - / - + - - / - + -
 Zülf-i pür-çīnūñ çıkar görsūñ dil-i mehcūrumuz
 Kalmasun maḥrūm-ı dār-ı ibtilā Mansūrumuz

29.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁴⁸³
 - + - - / - + - - / - + - - / - + -
 Tāze tāze gelmese ḥübān gider ārāmumuz
 Olmasun bir māh-ı nevsiz şubḥumuz aḥşāmumuz

30.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁴⁸⁴
 + - - - / + - - - / + - - - / + - - -
 Derūnum künc-i fūrkatde yaḡan dāḡ-ı firākuñdur
 Gel ey şem‘-i leṭāfet dil esīr-i iştīyaḡuñdur

31.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹⁴⁸⁵
 - - + / + - - + / + - - + / + - -
 Ey ḡonce-i zīnet-figen-i bāḡ-ı teḡāfül
 Urma dil-i sevdā-zedeye dāḡ-ı teḡāfül

32.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁴⁸⁶
 + - - - / + - - - / + - - - / + - - -
 O şūḥuñ serv-i ḡaddin benzedirdüm naḥl-ı ṭübāya
 Egilmek mümkün olsaydı eger ‘uşşāḡ-ı şeydāya

33.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁴⁸⁷
 + - - - / + - - - / + - - - / + - - -
 Añılmaz çekdiḡi çāh-ı ḡamuñda Yūsuf-ı cānuñ
 Unutduñ sen esīr-i ḡuşe-yi zindān-ı hicrānuñ

34.

¹⁴⁸² 28. A.66a; R.58b; H.59a; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁸³ 29. A.66a; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁸⁴ 30. A.66a; R.58b; H.59b; -L; -M; Ü.53a

¹⁴⁸⁵ 31. A.66a; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁸⁶ 32. A.66a; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁸⁷ 33. A.66a; R.59a; -H; -L; -M; Ü.53b

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁴⁸⁸
 - + - - / - + - - / - + - - / - + -
 Ah kim gösterme ol gül-gönce-i āfet yüzün
 Mübtelā-yı hicr olaldan görmedüm rāhat yüzün

35.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün¹⁴⁸⁹
 - - + / - + - + / + - - + / - + -
 Çünkü erişdi vaqd-i ecel müjde inkitā‘
 Ölmek görindi bendeñe ey gönce elvedā‘

36.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁴⁹⁰
 + - - - / + - - - / + - - - / + - - -
 Hayāl-i rāhatı dilden çıkarsan sīneveş her dem
 Fetil-i dāğ-ı derdüñle koyanlar zaħmına merhem

37.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹⁴⁹¹
 - - + / + - - + / + - - + / + - -
 Der seyr iden ol reşk-i mehi mā‘i kabāda
 Hürşid-i dirahşān da durur ‘umķ-i semāda

38.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹⁴⁹²
 - - + / + - - + / + - - + / + - -
 Tā olmadı tıfl-ı dile ta‘līm-i maħabbet
 Sīnemde nümūdār idi tasmīm-i muhabbet

39.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹⁴⁹³
 + + - - / + + - - / + + - - / + + -
 Murğ-ı nezzāre-i ‘āşık nice itsün pervāz
 Süzülür kaşdine her demde o çeşm-i şeh-bāz

40.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fā‘lün¹⁴⁹⁴
 + + - - / + + - - / + + - - / - -
 İrmek isterseñ eger luṭf-ı nigāh-ı yāre
 Sīneñi tığ-ı ğam-ı cevr ile kıl şad pāre

¹⁴⁸⁸ 34. A.66a; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁸⁹ 35. A.66a; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁹⁰ 36. A.66b; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁹¹ 37. A.66b; R.59a; -H; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁹² 38. A.66b; R.59a; -H; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁹³ 39. A.66b; R.59a; H.59b; -L; -M; Ü.53b

¹⁴⁹⁴ 40. A.66b; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

41.

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün¹⁴⁹⁵

-- + / + -- + / + -- + / + --

Mecrûhuñ olursam n'ola kılduğca nezzâre
Pîrâye-dih-i gülşen-i hüsn olmuş o yâre

42.

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün¹⁴⁹⁶

-- + / + -- + / + -- + / + --

Bir bir çekilen derdüñi hep yâde getürdüm
Murğ-ı dil-i sūdâgeri feryâde getürdüm

43.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün¹⁴⁹⁷

+ + -- / + + -- / + + -- / + + --

Düşmiyen hicrûñe âdem güzelüm gâfil imiş
Bilmedüm kâr-ı maḥabbet ne 'aceb müşkil imiş

44.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fâ'lün¹⁴⁹⁸

+ + -- / + + -- / + + -- / --

Alma peygânlaruñi sîne-i şad çâkümden
Şaḫın ey mâh şaḫın âh-ı şerer-nâkümden

45.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün¹⁴⁹⁹

+ + -- / + + -- / + + -- / + + --

İdelüm ḫalkager-i âhumuzı yolına dâm
Ṭotalum kim kaçar ol âhû-yi nâzende-ḫırâm

46.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fâ'lün¹⁵⁰⁰

+ - + - / + + -- / + - + - / --

Dil oldı bismil-i tîğ-ı niğâh-ı ḫünrîzün
Gel itme ḫün ile âlüde ḫançer-i tîzün

47.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün¹⁵⁰¹

¹⁴⁹⁵ 41. A.66b; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

¹⁴⁹⁶ 42. A.66b; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

¹⁴⁹⁷ 43. A.67a; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

¹⁴⁹⁸ 44. A.67a; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

¹⁴⁹⁹ 45. A.67a; R.59b; -H; -L; -M; Ü.54a

¹⁵⁰⁰ 46. A.67a; -R; H.60a; -L; -M; -Ü

¹⁵⁰¹ 47. A.67a; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -
 Giceler nâle kılup âh-ı seher-gâh çeker
 Düşeli hâşılı hicrânına dil âh çeker

48.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün¹⁵⁰²
 - + - - / - + - - / - + - - / - + -
 Kânde duysa anda ağıyarı olur peydâ hemân
 ‘Âşık-ı miskîne peydâ olmaz ol şüh-i cihân

49.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün¹⁵⁰³
 + + - - / + + - - / + + - - / + + -
 İtme üftâdelerüñ küşte-i şemşîr-i nigâh
 Süzme nergislerüñ ey mest-i tegâful hergâh

50.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fâ‘lün¹⁵⁰⁴
 + + - - / + + - - / + + - - / - -
 Bâğı sensüz göricek süz ile giryân oldı
 Gül de fevvâre-i çeşm-i şerer-efşân oldı

51.

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün¹⁵⁰⁵
 + + - - / + + - - / + + - - / + + -
 Kurıcağ gâmze-i çeşm-i siyehi meclis-i nâz
 Aldı râmîşger-i müjgânı hemân destine sâz

52.

Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün¹⁵⁰⁶
 - - + / + - - + / + - - + / + - -
 Pâ beste- dâm-ı ser-i zülf-i siyehüz biz
 Dil-dâde-i dil-dâr-ı tegâful-nigehüz biz

53.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün¹⁵⁰⁷
 - + - - / - + - - / - + - - / - + -
 Ben nizârından yüzün döndürdi geçdi ol melek
 ‘Aks-ı rüy-i tâl‘im gösterdi mir’ât-ı felek

54.

¹⁵⁰² 48. A.67a; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

¹⁵⁰³ 49. A.67a; R.59b; H.60a; -L; -M; Ü.54a

¹⁵⁰⁴ 50. A.67a; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54a

¹⁵⁰⁵ 51. A.67a; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54b

¹⁵⁰⁶ 52. A.67b; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54b

¹⁵⁰⁷ 53. A.67b; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54b

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁵⁰⁸

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

Tır-i müjgānlar ki taraf-ı ebruvānından çıkar
Sihem-i dil-düz-i kazādur kim kemānından çıkar

55.

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün¹⁵⁰⁹

- - + / + - - + / + - - + / + - -

Bī-hüde degül nāleleri vān-ı melülün
Oldum yine ašüftesi bir āl-ı resülün

56.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün¹⁵¹⁰

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

Hayfdur vāşıl olurken luţfuña her şeb raķīb
Olmaya ey meh baña bir gün yüzün görmek naşīb

57.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün¹⁵¹¹

- - + / - + - + / + - - + / - + -

Güş-ı figān-ı dil-i pür-melālümüz
Baқmaz hezār-ı zārine ol verd-i ālimüz

58.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün¹⁵¹²

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

Leb-i cān-başuñı ey gonce-dehen gül görelüm
Demidür gel beri ‘ıyş ü tarabuñ mül görelüm

59.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün¹⁵¹³

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

Қapanmaz dāğ-ı gam sīnemde ‘ālem lālezār olsa
Açılmaz gonçe-i kalb-i hazīnüm biñ bahār olsa

60.

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün¹⁵¹⁴

- - + / - + - - / - - + / - + - -

Ālüfte-i gamuñ var derd-i dilinde dāğı
Yoқdur bu tekyegāhuñ bir yanmaduқ çerāğı

¹⁵⁰⁸ 54. A.67b; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54b

¹⁵⁰⁹ 55. A.67b; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54b

¹⁵¹⁰ 56. A.67b; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.55b

¹⁵¹¹ 57. A.67b; R.60a; H.60b; -L; -M; Ü.54b

¹⁵¹² 58. A.67b; -R; H.61a; -L; -M; -Ü

¹⁵¹³ 59. A.67b; R.60a; H.61a; -L; -M; Ü.54b

¹⁵¹⁴ 60. A.68a; R.60a; H.61a; -L; -M; Ü.54b

61.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün¹⁵¹⁵

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

Sāğar-ı şahbāya dutdı leblerin ol āftāb
Ya'ni kim yāqūtuna āteşle virdi āb ü tāb

62.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün¹⁵¹⁶

- - + / + - - + / + - - + / + - -

Ağyār ile gülşende ider şohbet-i şahbā
Zerrīn kadeh almış eline ol gül- ra'nā

63.

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün¹⁵¹⁷

- - + / + - - + / + - - + / + - -

Ser virmege ol mäh-ı gül-endāma baqarlar
Kurbān olur 'āşıkları bayrāma baqarlar

¹⁵¹⁵ 61. A.68a; R.60b; H.61a; -L; -M; Ü.54b

¹⁵¹⁶ 62. A.68a; R.60b; H.61a; -L; -M; Ü.54b

¹⁵¹⁷ 63. A.68a; R.60b; H.61a; -L; -M; Ü.55a

SONUÇ

Bu tez çalışması, 17. Yüzyıl şairlerinden Kelîm-i Eyyûb'un hayatı, edebî kişiliği, eserleri, divanının incelenmesi ve tenkitli metinden oluşmaktadır.

Kelîm-i Eyyûb 17. yüzyılda yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nde Solaklar Zümresi olarak bilinen askeri teşkilata mensup olmuş ve buradan emekli olmuştur. Patburun-zâde olarak bilinen meşhur bir kardeşi vardır. Kardeşi dışında ailesi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kelîm-i Eyyûb'un eğitim durumu ile ilgili Safâyî Tezkiresinde "Evâil-i hâlinde tahsil-i ma'ârif idüp" ifadesinden anlaşılacağı üzere Kelîm'in belirli bir eğitim gördüğü anlaşılmaktadır. Bu bilgi dışında Kelîm'in Eğitim durumu ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ölüm ile ilgili dönemin tezkirelerinde farklı tarihler mevcuttur. İsmail Beliğ H.1080/M.1663, Asım H.1089/ M.1672 ve Safâyî H.1098/ M.1667-68 tarihini vermiştir.

Kelîm'in şairliği, Güftî'nin Teşrifâtü's-Şu'arâ adlı tezkiresinde, mizahi bir dille eleştirilirken; Safâyî tezkiresinde övülmüştür. Safâyî, onun güzel ve temiz bir üslupla şiirler yazdığını belirtmiştir. 17. yüzyılda divan şiirinde hem şekil hem de konu olarak değişimler olmuştur. Klasik Üslup, Sebk-i Hindi ve Hikemi Üslup gibi akımlarla divan şiirinin konusu genişlemiştir. Kelîm, şiirde yaşanan bu değişimlere şiirlerinde yer vermiştir. Özellikle Nefî'nin kasidede fahriye bölümünü ön planda tutması ve kasideye fahriye bölümü ile başlaması dönemin diğer şairleri tarafından da benimsenmiştir. Kelîm de kasidedeki bu değişimi benimsemiş ve fahriye bölümü ile başlayan kaside yazmıştır. Nefî dışında Nâbî, Nâilî, Fehîm gibi dönemin önemli şairleri ile bir önceki asırda yaşamış Bakî ve Fuzûlî gibi üstad şairlerin şiirlerinden de etkilenmiştir.

Kelîm, yazdığı şiirlerde kendini dönemin şairleriyle kıyaslamış ve üstün tutmuş, özellikle yazdığı gazellerin makta beyitlerinde kendini rakipsiz olarak görmüştür. Ayrıca yaşadığı dönemde şiirlerin yeterince değer görmemesinden şikâyet etmiştir. Şiirlerinde beşeri aşkın ön planda olduğu, dini konulara fazla yer vermediği anlaşılmaktadır. Tevhid redifli bir gazelinden başka din konusu, ikinci planda tutulmuştur. Kelîm şiirlerinde temiz ve güzel bir üslup benimsemiş, Farsça kelimeleri fazla kullanmasına rağmen Türkçe kelimelerin sayısı da azımsanmayacak kadar fazladır. Kelîm'in şiirlerini bir araya getirdiği mürettep divanından başka herhangi bir eserine rastlanmamıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kelīm'in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri dönemin kaynaklarından ve yazdığı divanından yola çıkılarak oluşturulmuştur. İkinci bölüm, divanının şekil özellikleri ve incelenmesinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise çalışmamızda kullanılan nüshaların karşılaştırılmasıyla oluşan tenkidli metnin sunuşu yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdülkadiroğlu, A. (hızl.). (1999). *İsmail Belig, Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. AKM Yayınları, Ankara.
- Akbayır, N. (hızl.) (1996). *Mehmed Süreyya ve Sicill-i Osmanî*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, c.3, s.s.880
- Akkuş, M. (2018). *Nef'î Divanı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, e-kitap.
- Akün, Ö. F. (1994). "Divan Edebiyatı", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, c.9, 389-427
- Akyüz, K., Beken, S., Yüksel, S., Cunbur, M. (hızl.). (1958). *Fuzulî Türkçe Divanı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara
- Altuner, N. (1989). *Safâî ve Tezkiresi (İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Aydemir, Y. (2002). "Türk Edebiyatında Kaside". Bilig, (22), 133-168.
- Bilkan, A.F. (1993) *Nâbi'nin Türkçe Divanı (Karşılaştırmalı Metin)*. Gaziantep Üniversitesi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Büyük Türk Klasikleri (1987). Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul c.5
- Coşkun, A. O. (hızl.) (2019). *Seyrekzâde Mehmet Âsım. Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (e-kitap). (05.11.2020)
- Çapan, P. (2005). *Mustafa Safâyî Efendi. Tezkire-i Safâyî 'Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr'İnceleme-Metin-İndeks*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara
- Çelen, A. (1994). *Kelim, Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Selçuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ERTUĞ, Z.T. (2009). "SOLAK", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/solak> (15.01.2021). C.37, 368-369
- Gümüş, N. (2010). *Bir Tarih Kıtası örneğinde metnin ilk muhatabı olmak*. Turkish Studies(elektronik) Dergisi. s.1176-1184
- Horata, O. (2006). "Klasik estetikte hazan rüzgârları: Orta Klasik Dönem (1600-1700)" Türk Edebiyatı Tarihi, ed. Talat Sait Halman, vd., Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, c. II, 241-435.
- İpekten, H. (1990). *Nâilî-i Kadîm Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara

- İpekten, H. (1999). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. Dergâh Yayınları, İstanbul
- İz, F. (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. c.1, Akçağ Yay. Ankara.
- Kurnaz, C. ve Çeltik, H. (2010). *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*. H Yayınları, Ankara
- Küçük, S. (1994). *Baki Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Saraç, M. A. Y. (2003) *Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)*. Gökkuşbu Yayınları, İstanbul
- Saraç, M.A.Y. (2006). *Osmanlı'nın Şiiri*. 3F Yayınevi. İstanbul
- Ünver, İ. (1993). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. Ankara Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. TDE. Bölümü Türkoloji Dergisi 11 (1): 51-89.
- Yazıcı, N. (2003). *Atasözleri Ve Deyimler*, Rağbet Yayınları, İstanbul. s.28
- Yılmaz, K. (hızl.) (2019). *Güfti Teşrifâtü'ş-Şu'arâ*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (e-kitap). (05.11.2020)
- Zavotçu, G (hızl.) (2009) *Zehr-iMâr-Zâde Seyyid Mehmed Rızâ Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği Ve Tezkiresi*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (e-kitap). (10.11.2020)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Yunus Oğuz
Doğum Yeri-Tarihi	Batman - 10.09.1994
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Güngören Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Antalya, 2016
Tez/ Dönem Projesi konusu	KELİM-İ EYYÜB (BATBURUNZÂDE)'NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, DİVAN'I (TENKİTLİ METİN- İNCELEME)
Yabancı Dil	İngilizce
E-Posta	yunusoguz72@outlook.com